İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BÜYÜKADA RUM İLKOKULU RESTORASYON PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nur Deniz KABİL BOZKURT

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

HAZİRAN 2018

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BÜYÜKADA RUM İLKOKULU RESTORASYON PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nur Deniz KABİL BOZKURT
(502131214)

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Deniz MAZLUM

HAZİRAN 2018

İTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 502131214 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Nur Deniz KABİL BOZKURT, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "BÜYÜKADA RUM İLKOKULU RESTORASYON PROJESİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :	**Prof. Dr. Deniz MAZLUM** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
Jüri Üyeleri :	**Prof. Dr. Nejat Turgut SANER** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
	Prof. Dr. Evangelia ŞARLAK Işık Üniversitesi	.....

Teslim Tarihi : 04 Mayıs 2018
Savunma Tarihi : 11 Haziran 2018

Aileme,

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen, yol gösteren, sonsuz hoşgörüsüyle her zaman yanımda olan ve yapıcı yorumlarıyla tezimi geliştirmeme olanak sağlayan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Deniz Mazlum'a teşekkürlerimi sunarım.

Yorumları ve değerlendirmeleriyle tezime yön veren değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Evangelia Şarlak ve Prof. Dr. Nejat Turgut Saner'e;
Yapıda çalışmama izin vererek yapıyla ilgili araştırmalarımda yardımcı olan Aya Dimitri Rum Ortodoks Kilisesi ve Mektebi Vakfı başkanı, aynı zamanda Büyükada Rum İlkokulu müdiresi Agni Küçüknikolaidis'e;
Yapı ile ilgili sorularım için ayırdıkları vakit ve yardımları için Akillas Millas, Prof. Dr. Vassilis Colonas, Prof. Dr. Sofia Avgerinou-Kolonia, Dr. Savvas Çilenis ve Y. Mimar Hasan Kuruyazıcı'ya;
Yapı ile ilgili restitüsyon araştırmalarımda ellerindeki bilgi ve belgeleri benimle paylaşan Stathis Arvanitis, Kliton Samatiadis, Kitsa Chatzigiannakou ve Spiros Theofanidis'e;
Yapı ile ilgili malzeme analizi çalışmalarında İTÜ Mimari Koruma Laboratuvarı'nda analiz süreci ve raporlamada yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Işıl Polat Pekmezci'ye;
Yapıdaki strüktürel hasar analizleri ve müdahale yöntemleri konularında destek olan ve öneri geliştiren Yrd. Doç. Dr. Umut Almaç'a;
Ölçüm çalışmalarımda benimle birlikte çalışarak yorulan, emeği ve teknik yardımları için Y. Mimar Doğaç Ünal ve Y. Mimar Özlem Çiçek Ünal'a;
Belge ve kaynak araştırmalarımda yardımlarından dolayı Adalar Belediyesi, Adalar Müzesi ve Adalar Kent Konseyi'ne;
Çeviriler konusunda zaman ve mekân dinlemeden yardımıma koşan arkadaşlarım Barış Bantza, Evangelos Gkoumas ve Ali Bahadır Yelkin'e;
Her zaman yanımda olan ve bana güç veren dostum Roman Alkan'a;
Hayatımın her döneminde desteğini hissettiğim ve diğer her konuda olduğu gibi tez çalışmamda da en az benim kadar emek sarf eden meslektaşım ve eşim Hüseyin Bozkurt'a;
Her konuda arkamda olan ve bana moral veren annem Fatma Şahver Kabil ve babam Alparslan Kabil'e çok teşekkür ederim.

Mayıs 2018

Nur Deniz Kabil Bozkurt
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
KISALTMALAR ..... **xi**
ÇİZELGE LİSTESİ ..... **xiii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xv**
ÖZET ..... **xxi**
SUMMARY ..... **xxiii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Çalışmanın Amacı 1
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi 1
2. BÜYÜKADA RUM İLKOKULU'NUN BULUNDUĞU ÇEVRE **3**
2.1 Büyükada'nın Coğrafi Konumu 4
2.2 Büyükada'nın Tarihsel, Sosyal ve Ekonomik Gelişimi 5
2.3 Geçmişte Adalar'da Bulunan Diğer Rum Okulları 13
3. BÜYÜKADA RUM İLKOKULU **17**
3.1 Yapının Tarihçesi 17
3.2 Konumu ve Çevresel Özellikleri 22
3.3 Plan Özellikleri 24
3.3.1 Bodrum kat mekânları 25
3.3.2 Zemin kat mekânları 38
3.3.3 Birinci kat mekânları 54
3.3.4 İkinci kat mekânları 76
3.4 Cephe Özellikleri 82
3.4.1 Güney cephesi (Ön cephe) 83
3.4.2 Doğu cephesi (Yan cephe) 85
3.4.3 Kuzey cephesi (Arka cephe) 87
3.4.4 Batı cephesi (Yan cephe) 89
3.5 Yapı Elemanları, Strüktür ve Malzeme Özellikleri 91
3.5.1 Temeller 91
3.5.2 Duvarlar 91
3.5.3 Döşemeler 96
3.5.4 Örtü sistemi 99
3.5.5 Merdivenler 102
3.5.6 Kapılar 105
3.5.7 Pencereler 111
3.6 Yapıdaki Hasarlar ve Nedenleri 114
3.6.1 Strüktürel hasarlar 115
3.6.2 Malzeme bozulmaları 119
3.6.3 Kullanıcı kaynaklı hasarlar 122
4. RESTİTÜSYON **125**
4.1 Yapıdaki Restitüsyon Sorunları ve Ayırt Edilen Dönemler 127

4.2 Restitüsyon Kararlarına Işık Tutan Bilgi ve Belgeler 136
4.3 Benzer Yapılar 153
4.4 Restitüsyon Kararları 154
4.4.1 Vaziyet planı restitüsyonu 154
4.4.2 Plan restitüsyonu 155
4.4.3 Cephe restitüsyonu 159
4.5 19. ve 20. Yüzyıllarda Rum Okulları ve Mimari Gelişimleri 161
5. RESTORASYON 173
5.1 Yapının Onarımına İlişkin Müdahaleler 174
5.1.1 Temizleme 174
5.1.2 Sağlamlaştırma 177
5.1.3 Bütünleme 179
5.1.4 Yenileme / Yeniden yapım 179
5.1.5 Çağdaş donanım ve ekler 180
5.2 Yapının Yeniden Kullanımına İlişkin Öneriler 181
6. SONUÇ 193
KAYNAKLAR 195
EKLER 199
ÖZGEÇMİŞ 288

KISALTMALAR

BOA **:** Başbakanlık Osmanlı Arşivi
IRCICA **:** Research Center For Islamic History, Art and Culture – İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
KTVKBK **:** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
İBB **:** İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İTÜ **:** İstanbul Teknik Üniversitesi
ODTÜ **:** Orta Doğu Teknik Üniversitesi
YTÜ **:** Yıldız Teknik Üniversitesi

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 **:** 1890 yılında Adalar'da nüfus-din oranı (Hemingway, 1988)……...10
Çizelge 2.2 **:** 1914 yılında Adalar'da nüfus-din oranı (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1993) ...……....12
Çizelge C.1 **:** Asit kaybı analizi…. ...……....231
Çizelge C.2 **:** Kızdırma analizi…. ...……..231
Çizelge C.3 **:** Elek analizi……..232
Çizelge C.4 **:** Tuz analizi…….…..233
Çizelge C.5 **:** Protein /yağ analizi……...…….…..233
Çizelge C.6 **:** Elek analiz içerikleri…….……...234

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : İstanbul Adaları (Bing Maps, 2015). 3
Şekil 2.2 : Büyükada hava fotoğrafı (Bing Maps, 2015). 4
Şekil 2.3 : Farklı yıllara ait Ada-i Kebir muhtarlık mühürleri (Millas, 2014) 6
Şekil 2.4 : 1815 tarihli Melling gravüründe Büyükada ve adadaki yerleşimler. 7
Şekil 2.5 : 1918 tarihli Necip Bey Haritası (Salt Arşivi). 8
Şekil 2.6 : Giacomo ve Kalypso otellerinin görüldüğü 1890 tarihli bir kartpostal, dönemin ünlü otellerinden 'Hotel des Etrangers'in 1900 tarihli kartpostalı (Akillas Millas Arşivi). 9
Şekil 2.7 : 1884 yangınına ait yangın haritaları (İBB Haritalar Müd. Arşivi). 10
Şekil 2.8 : 1894 depreminde Heybeliada Ruhban Okulu'nuda gerçekleşen yıkımlar (Pars Tuğlacı, 1989)... 11
Şekil 2.9 : Büyükada Saint Antoine de Soeur Fransız Mektebi (Tuğlacı, 1980) 13
Şekil 2.10 : Heybeliada Rum İlkokulu cephe fotoğrafı. 14
Şekil 2.11 : Burgazada Rum İlkokulu cephe fotoğrafı. 14
Şekil 2.12 : Kınalıada Panayia Rum İlkokulu öğrencileri (Tuğlacı, 1980) 15
Şekil 2.13 : 20. yy'ın başlarında Heybeliada Elen Ticaret Okulu (Tuğlacı, 1980) ... 15
Şekil 2.14 : Heybeliada Ruhban Okulu cephe fotoğrafı 16
Şekil 3.1 : Aya Dimitri Kilisesi bahçesinde sergilenen sütun başlığı fotoğrafı 17
Şekil 3.2 : Aya Dimitri Kilisesi planı (Akpınar, 2014) 18
Şekil 3.3 : (a) Büyükada Rum Okulları İdare Heyeti mührü. (b) Büyükada Rum Okulları mührü. 19
Şekil 3.4 : Ap'Ola gazetesinin haberi (Ap'Ola, 1912) 20
Şekil 3.5 : Vaziyet planı 22
Şekil 3.6 : Alaçam Sokağı ve Pervane Sokağı cepheleri, Kilise yönüne bakan güney cephesi. 23
Şekil 3.7 : Yıkılmış çan kulesinin bahçeden görünümü, Alaçam sokağından görünümü. 24
Şekil 3.8 : Bodrum kat planı. 25
Şekil 3.9 : B01 Koridor fotoğrafları 26
Şekil 3.10 : B02-1, B02-2 odalarının kuzey duvarlarına bakış. 27
Şekil 3.11 : B03 odası kuzey duvarı. 27
Şekil 3.12 : B04 odası tuğla ayakları. 28
Şekil 3.13 : B04 odası kapatılmış pencere açıklıkları 29
Şekil 3.14 : B05 Koridor fotoğrafı. 30
Şekil 3.15 : B06 Oda fotoğrafı. 31
Şekil 3.16 : B07 Odası kuzey duvarı fotoğrafı. 31
Şekil 3.17 : B08 Oda fotoğrafı. 32
Şekil 3.18 : B09 Erkek WC fotoğrafı. 33
Şekil 3.19 : B10 Kadın WC fotoğrafı. 34
Şekil 3.20 : M01 Merdiven kovası fotoğrafları. 35
Şekil 3.21 : M02 Merdiven kovası fotoğrafları. 37

Şekil 3.22 : Zemin kat planı. 38
Şekil 3.23 : Z01 Giriş Holü fotoğrafı. 39
Şekil 3.24 : Z01 Giriş holü, çelik kemerleri. 40
Şekil 3.25 : Z01 Giriş Holü, sahne yönü fotoğrafı 41
Şekil 3.26 : Z02 Koridor fotoğrafları. 42
Şekil 3.27 : Z03 Derslik fotoğrafları. 43
Şekil 3.28 : Z04 Müdür Odası fotoğrafları. 44
Şekil 3.29 : Z05 Giriş fotoğrafları. 44
Şekil 3.30 : Z06 Lavabo Mahali fotoğrafları. 45
Şekil 3.31 : Z07 Derslik fotoğrafları. 46
Şekil 3.32 : Z08 Oda fotoğrafları. 47
Şekil 3.33 : Z09 Koridor fotoğrafları. 48
Şekil 3.34 : Z10 Oda fotoğrafları. 49
Şekil 3.35 : Z11 Oda fotoğrafları. 50
Şekil 3.36 : Z12 Derslik fotoğrafları. 51
Şekil 3.37 : Z13 Derslik fotoğrafları. 52
Şekil 3.38 : Z14 Sahne iç ve dış görünüşü. 53
Şekil 3.39 : Birinci kat planı. 54
Şekil 3.40 : 101 Koridor fotoğrafları. 55
Şekil 3.41 : 102-1, 102-2 nolu oda fotoğrafları. 56
Şekil 3.42 : 103-1, 103-2 nolu oda fotoğrafları. 57
Şekil 3.43 : 104 Hol fotoğrafları. 58
Şekil 3.44 : 105-1 Hol, 105-2 Mutfak ve 105-3 Wc fotoğrafları 59
Şekil 3.45 : 106-1 Hol, 106-2 Wc fotoğrafları. 60
Şekil 3.46 : 106-3 Mutfak, 106-4 Oda fotoğrafları. 61
Şekil 3.47 : 106-4 odada bulunan strüktürel çatlak. 62
Şekil 3.48 : 107 Depo fotoğrafları 63
Şekil 3.49 : 108 Derslik fotoğrafları 64
Şekil 3.50 : 109 Derslik fotoğrafları 65
Şekil 3.51 : 110 Derslik fotoğrafları 66
Şekil 3.52 : 110 Derslik, çelik kemer detay fotoğrafı 67
Şekil 3.53 : 111 Koridor fotoğrafları 68
Şekil 3.54 : 112 Depo fotoğrafları 69
Şekil 3.55 : 113-1 Oda fotoğrafları 70
Şekil 3.56 : 113-2 Hol, 113-3 Wc fotoğrafları 71
Şekil 3.57 : 113-4 Wc, 113-5 Mutfak fotoğrafları 72
Şekil 3.58 : 114 Hol fotoğrafları 73
Şekil 3.59 : 115-1 Oda, 115-2 Oda fotoğrafları 74
Şekil 3.60 : 116 Derslik fotoğrafları 75
Şekil 3.61 : İkinci kat planı. 76
Şekil 3.62 : 201 Koridor fotoğrafları 77
Şekil 3.63 : 202 Oda fotoğrafları 78
Şekil 3.64 : 202 Oda, duvar örgüsü içinde kalan hafifletme kemeri. 79
Şekil 3.65 : 203 Oda fotoğrafları 80
Şekil 3.66 : 204 Çatı arası fotoğrafları, basık kemerli giriş kapısı. 81
Şekil 3.67 : 205 Çatı arası fotoğrafları 82
Şekil 3.68 : Güney cephesi (ön cephe) çizimi. 84
Şekil 3.69 : Güney cephesi (ön cephe) fotoğrafları. 85
Şekil 3.70 : Doğu cephesi (yan cephe) çizimi. 86
Şekil 3.71 : Doğu cephesi (yan cephe) fotoğrafları. 86

Şekil 3.72 : Kuzey cephesi (arka cephe) çizimi. 87
Şekil 3.73 : Kuzey cephesi (arka cephe) sahneyi taşıyan tuğla ayaklar. 88
Şekil 3.74 : Kuzey cephesi (arka cephe) fotoğrafları. 89
Şekil 3.75 : Batı cephesi (yan cephe) çizimi 90
Şekil 3.76 : Batı cephesi (yan cephe) fotoğrafları. 91
Şekil 3.77 : Bodrum kat, ikinci kat yığma duvar örgüleri. 92
Şekil 3.78 : Yapının bodrum katında bulunan farklı dönemlere ait damgalı tuğlalar. 92
Şekil 3.79 : İkinci kat bağdadi duvarları. 93
Şekil 3.80 : Yapının arka cephesinde yer alan tuğla ayaklardan alınan dış sıva örneği. 94
Şekil 3.81 : Dış cephede demir elemanlar ve sıva ilişkisi. 95
Şekil 3.82 : Yapının farklı yerlerinde yer alan demir gergi ve kenetler. 95
Şekil 3.83 : 108 nolu dersliğe ait volta döşeme fotoğrafı. 96
Şekil 3.84 : 202 nolu odaya ait bağdadi tavan fotoğrafı. 97
Şekil 3.85 : Dökme mozaikten yapılmış motif. 98
Şekil 3.86 : I profillerin bulonlu birleşimi ve çelik plakalar. 98
Şekil 3.87 : Z01 Holünde bulunan çelik kemerler. 99
Şekil 3.88 : 204 Çatı arası mekânı fotoğrafı. 100
Şekil 3.89 : Yapıda bulunan Malsilya kiremit çeşitleri ve damgaları ile mahya kiremiti. 101
Şekil 3.90 : Dış merdivenler ve korkuluk detayı. 102
Şekil 3.91 : Güney cephesi giriş merdivenleri. 103
Şekil 3.92 : Yapıda bulunan iç merdivenler. 104
Şekil 3.93 : Basamak fotoğrafları ve korkuluk tespit detayı. 105
Şekil 3.94 : Ahşap derslik kapısı fotoğrafları. 106
Şekil 3.95 : Ahşap rüzgarlık kapısı fotoğrafları. 107
Şekil 3.96 : Ahşap rüzgarlık doğraması fotoğrafı. 108
Şekil 3.97 : Ahşap tablalı rüzgarlık kapıları fotoğrafları. 109
Şekil 3.98 : Demir dış kapı fotoğrafları. 110
Şekil 3.99 : Demir dış kapı fotoğrafı. 110
Şekil 3.100 : Bodrum kat demir kapısı fotoğrafı. 111
Şekil 3.101 : Bodrum pencere fotoğrafları. 112
Şekil 3.102 : Ahşap normal kat pencere fotoğrafları. 112
Şekil 3.103 : Arka cephede yer alan çift denizlikli pencereler. 113
Şekil 3.104 : 201 koridorunda yer alan ahşap vasistaslı pencereler. 114
Şekil 3.105 : Yapının batı kanadında görülen çatlaklar. 115
Şekil 3.106 : Yapının doğu kanadında görülen çatlaklar. 116
Şekil 3.107 : 101 Koridoru ve 110 dersliğinde yer alan diagonal çatlaklar. 117
Şekil 3.108 : Doğu ve batı kollarının çatılarında görülen çökmeler. 117
Şekil 3.109 : Çöken sahne çatısı, sahne ayaklarında görülen hasarlar. 118
Şekil 3.110 : M02 merdiven sahanlığında bulunan demir gergi. 119
Şekil 3.111 : Ahşap elemanlarda görülen çürüme, 203 mekânında bulunan doğrama hasarları. 120
Şekil 3.112 : 203 nolu odanın ahşap tavan ve duvarlarında görülen bozulmalar. 120
Şekil 3.113 : Demir giriş kapısı ve merdiven korkuluklarında görülen korozyon. 121
Şekil 3.114 : 102-1 ve 116 mekânlarında görülen yosunlanma. 121
Şekil 4.1 : A. Raymund'a ait cephe çizimi ('Ap' 'Ola, 1912). 127
Şekil 4.2 : B04, B07 ve B02-1 odalarında bulunan kapatılmış pencereler. 128

Şekil 4.3 : Yapının batı cephesinin görüldüğü 1918 tarihli cenaze törenine ait fotoğraf (Akillas Millas Arşivi)..... 129
Şekil 4.4 : Yapının batı cephesinin ve merdiven korkuluklarının görüldüğü 1920 tarihli fotoğraf (Akillas Millas Arşivi)..... 129
Şekil 4.5 : 1924 tarihli batı cephesine ait bir fotoğraf (Kliton Samatiadis Arşivi).. 131
Şekil 4.6 : Z01 Giriş holüne ait kapatılmış açıklık izleri..... 131
Şekil 4.7 : 108 ve 109 dersliklerine bakış..... 133
Şekil 4.8 : 109 dersliğine açılan K.58 kapısının iç ve dış görünümü. 134
Şekil 4.9 : Z01 ve 110 mekânlarındaki kemerli çelik kirişler..... 135
Şekil 4.10 : 102, 103 ve 115 mekanlarında bulunan bölücü duvarlar. 136
Şekil 4.11 : Islak hacimler için eklenen bölücü duvar örnekleri. 136
Şekil 4.12 : A. Raymond'a ait cephe çizimi ve güney cephesi rölöve çizimi. 138
Şekil 4.13 : 1936 tarihli vaziyet planı..... 140
Şekil 4.14 : 1936 tarihli olduğu düşünülen zemin kat krokisi. 141
Şekil 4.15 : 1936 tarihli olduğu düşünülen birinci kat krokisi..... 142
Şekil 4.16 : 1936 tarihli olduğu düşünülen Güney Cephe krokisi..... 143
Şekil 4.17 : 1912 tarihli Antoine M. Raymund'a ait Büyükada haritasında yapının konumu (SALT Arşivi). 144
Şekil 4.18 : 1918 tarihli Necip Bey Haritası'nda yapının konumu (SALT Arşivi). 145
Şekil 4.19 : 1938 tarihli kadastro haritası (İBB Haritalar Müd. Arşivi). 146
Şekil 4.20 : 1941 tarihli hatıra fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi). 147
Şekil 4.21 : 1951 tarihli tören provasına ait bir fotoğraf (Kliton Samatiadis Arşivi). 148
Şekil 4.22 : 1959 tarihli hatıra fotoğrafı (Kitsa Chatzigiannakou Arşivi). 148
Şekil 4.23 : 1965 tarihli 23 Nisan şenliklerine ait fotoğraf (Kliton Samatiadis Arşivi). 149
Şekil 4.24 : 1960'lı yıllara ait bir kış fotoğrafı (Spiros Theofanidis Arşivi). 150
Şekil 4.25 : 1947 tarihli iç mekân hatıra fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi). 151
Şekil 4.26 : 1957 tarihli Z01 Giriş Holü fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi)..... 151
Şekil 4.27 : 1959 tarihli iç mekân fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi)..... 152
Şekil 4.28 : 1929 tarihli Türkçe ve Yunanca hazırlanmış başarı belgeleri (Kitsa Chatzigiannakou Arşivi)..... 152
Şekil 4.29 : Bodrum kat planı restitüsyonu..... 155
Şekil 4.30 : Zemin kat planı restitüsyonu. 156
Şekil 4.31 : Birinci kat planı restitüsyonu..... 157
Şekil 4.32 : İkinci kat planı restitüsyonu. 158
Şekil 4.33 : Güney cephesi restitüsyonu..... 159
Şekil 4.34 : Doğu ve Batı cephesi restitüsyonu. 160
Şekil 4.35 : 1683 ve 1789'de N. Glyki'ye ait ders betimlemeleri (Kalafath, 1988). 163
Şekil 4.36 : 70 öğrencilik bir ilkokul plan ve kesiti (L'enseignement mutuel, 1818). 164
Şekil 4.37 : Ders anlatımı ve öğrenci pozisyonları şemaları (Kalafath, 1988)..... 165
Şekil 4.38 : Kızlar için elişi çalışması örneği (L'enseignement mutuel, 1818), Büyükada Rum İlkokulu öğrencilerinden Anna Nikolau'nun 2 Aralık 1896 tarihli elişi panosu (Millas, 2014)..... 166
Şekil 4.39 : Moraitis'in tanımladığı tek sınıflı okul plan şeması (Kalafath, 1988). 167
Şekil 4.40 : Moraitis'in tanımladığı iki,üç ve dört sınıflı okul plan şemaları (Kalafath, 1988)..... 167

Şekil 4.41 : Moraitis'in tanımladığı okul araç ve gereçleri (Kalafath, 1988) ve Büyükada Rum İlkokulu'nda bulunan ahşap abaküs. 168
Şekil 4.42 : 17 Mayıs Kararnamesinde yer alan plan şemaları (Kalafath, 1988). ... 169
Şekil 4.43 : 17 Mayıs Kararnamesinde yer alan pencere çizimi (Kalafath, 1988). . 170
Şekil 4.44 : Dört sınıflı bir ilkokul plan şeması (Kalafath, 1988). 171
Şekil 4.45 : Altı sınıflı bir ilkokul plan şeması (Kalafath, 1988). 171
Şekil 5.1 : İşlev önerisinin şematik gösterimi. 182
Şekil 5.2 : Yapının doğu kanadının zemin katına ait restorasyon önerisi. 183
Şekil 5.3 : Yapının doğu kanadının birinci katına ait restorasyon önerisi. 184
Şekil 5.4 : Yapının batı kanadının zemin katına ait restorasyon önerisi. 186
Şekil 5.5 : Yapının batı kanadının birinci katına ait restorasyon önerisi 187
Şekil 5.6 : Galata Rum İlkokulu'nun farklı kullanımlarıyla çok amaçlı salonu. 188
Şekil 5.7 : Yuvakimyon Kız Lisesi'nin yeniden işlevlendirilmesi. 189
Şekil 5.8 : Yapının ikinci katına ait restorasyon önerisi. 190
Şekil 5.9 : Yapının bodrum katına ait restorasyon önerisi 191
Şekil A.1 : 1912 tarihli Antoine Raymund'a ait 'Plan de Prinkipo' sigorta haritası (SALT Arşivi). 201
Şekil A.2 : 1918 tarihli Necip Bey haritası (SALT Arşivi). 201
Şekil A.3 : 1938 tarihli Büyükada Planı (İBB Haritalar Müd. Arşivi). 202
Şekil A.4 : 1930-40'lı yıllara ait Büyükada Planı (İBB Haritalar Müd. Arşivi). 202
Şekil A.5 : Ada-i Kebir muhtar mühürleri (Akillas Millas Arşivi). 203
Şekil A.6 : Büyükada Rum Okulları İdare Heyeti mührü, Büyükada Rum Okulları mührü (Akillas Millas Arşivi). 203
Şekil A.7 : Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi havalisinde muhterik Rum Mektebi'nin yeniden inşası hakkında. (BOA., 1332). 204
Şekil A.8 : Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski temelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.1). 205
Şekil A.9 : Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski temelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.2). 206
Şekil A.10 : Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski temelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.3). 207
Şekil A.11 : Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski temelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.5). 208
Şekil A.12 : Büyükada'da Rum İlkokulu'nun dış sıvasının yapılmasına ve bina dahilinde temine muhtaç yerlerin onarılmasına izin verildiği. (BOA., 1949). 209
Şekil A.13 : Büyükada'da Rum Cemaati'nin mektebinin tamir edildiği (BOA, 1949), (S.1). 210
Şekil A.14 : Büyükada'da Rum Cemaati'nin mektebinin tamir edildiği (BOA, 1949), (S.2). 211
Şekil A.15 : A. Raymund'a ait cephe çizimini içeren gazete haberi ('Ap' 'Ola, 1912). 212
Şekil A.16 : Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin kapak sayfası (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi). 213
Şekil A.17 : Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin dilekçesi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi). 213

Şekil A.18 : Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin vaziyet planı (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi). 214
Şekil A.19 : Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait zemin kat planı krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi)..... 215
Şekil A.20 : Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait birinci kat planı krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi)..... 216
Şekil A.21 : Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait ikinci kat planı krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi)..... 217
Şekil A.22 : Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait güney cephesi krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi)..... 218
Şekil A.23 :. Okulun öğrencilerinden Aleksandros Nizamis'e ait 1921-22 eğitim yılı karnesi (Akillas Millas Arşivi). 219
Şekil A.24 : Rum okulu bahçesinde çekilmiş 1927 tarihli bir hatıra fotoğrafı (Akillas Millas Arşivi). 220
Şekil A.25 : Büyükada Rum İlkokulu öğrencilerine ait öğrenci yıllığı (Akillas Millas Arşivi)..... 220
Şekil A.26 : Fenerbahçeli ünlü futbolcu Lefter'in Büyükada Rum İlkokulu öğrencileri olan kızlarıyla okul bahçesinde çekilmiş fotoğrafı (Εις την Πόλιν Arşivi). 221
Şekil A.27 : Büyükada Rum İlkokulu öğretmen kaydı-1 (Spiros Theofanidis Arşivi). 221
Şekil A.28 : Büyükada Rum İlkokulu öğretmen kaydı-2 (Spiros Theofanidis Arşivi). 222
Şekil A.29 : 1947-48 yılı Büyükada Rum İlkokulu öğretmen ve öğrencileri -1 (Kliton Samatiadis Arşivi). 222
Şekil A.30 : 1947 yılı Büyükada Rum İlkokulu öğretmen ve öğrencileri-2 (Kliton Samatiadis Arşivi). 223
Şekil A.31 : 1947 yılı Büyükada Rum İlkokulu öğretmen ve öğrencileri-3 (Kliton Samatiadis Arşivi). 223
Şekil A.32 : 1963 yılı 23 Nisan şenliklerinde Büyükada Rum İlkokulu öğrencileri-1 (Tsiropoulos Dimitris Arşivi)**.** 224
Şekil A.33 : 1960'lı yıllarda 23 Nisan şenliklerinde Büyükada Rum İlkokulu öğrencileri-1 (Spiros Theofanidis Arşivi). 224
Şekil B.1 : Giresun Rum İlkokulu zemin kat plan krokisi (Burçin Yaşar, 2011).... 225
Şekil B.2 : Giresun Rum İlkokulu birinci kat plan krokisi (Burçin Yaşar, 2011) ... 225
Şekil B.3 : Giresun Rum İlkokulu ikinci kat plan krokisi (Burçin Yaşar, 2011)..... 226
Şekil B.4 : Merkez Rum İlkokulu'na ait kuzey cephesi krokisi, (Pınar Erkan, 2001) 226
Şekil B.5 : Merkez Rum İlkokulu'na ait kuzey cephesi fotoğrafı, (Pınar Erkan, 2001) 227
Şekil B.6 : Ioakimion Rum Lisesi, zemin ve birinci kat planları (Şaman, 1988). ... 227
Şekil B.7 : Ioakimion Rum Lisesi, güneybatı (giriş) cephesi (Karslı, 2006)..... 228
Şekil B.8 : Silivri Rum İlkokulu, plan çizimleri (BOA, 1912). 229
Şekil C.1 : A1 iç sıva örneğine ait fotoğraf. 230
Şekil C.2 : A2 bağdadi sıva örneğine ait fotoğraf. 230
Şekil C.3 : Elek analizi grafiği..... 232
Şekil D.1 : Restorasyon önerisine yönelik plan çalışmaları. 236
Şekil D.2 : Restorasyon önerisine yönelik kesit çalışmaları..... 237
Şekil D.3 : Restorasyon önerisine yönelik güney cephesi çalışması 237

BÜYÜKADA RUM İLKOKULU RESTORASYON PROJESİ

ÖZET

Bu çalışmada İstanbul'un Adalar ilçesine bağlı Büyükada'da bulunan ve 1914 yılında inşa edilen Büyükada Rum İlkokulu konu alınmıştır. Çalışmanın temel amacı, yapının mevcut karakterinin korunması ve geleceğe taşınmasında gerekli olan müdahalelerin saptanarak, yapının İstanbul'un kültürel hayatının yeniden bir parçası olmasıdır.

Yapının günümüzdeki durumunun belgelenmesi için gerekli çalışmalar yapılmış ve yapının ilk yapıldığı döneme ait tarihî harita, yazılı belge, kroki ve fotoğraflar incelenmiştir. Elde edilen belgeler ışığında yapının özgün niteliklerini koruyarak yeniden kullanımı önerilmiştir.

Birinci bölümde, çalışmanın amacı, kapsamı ve çalışmalar sırasında kullanılan yöntemler anlatılmıştır. Yapının ölçüm aşamasında yürütülen çalışmalar, plan, kesit ve cephe krokilerinin hazırlanması, mekânların numaralandırılması ve yapının güncel halini gösteren fotoğraf çekimleri sırasıyla bu bölümde anlatılmıştır.

İkinci bölümde, okulun bulunduğu Büyükada semtinin coğrafi konumu, sosyal ve ekonomik gelişimi ile tarihsel gelişimi ele alınmıştır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren yaşanan Rum nüfusundaki kaybın, ülke genelinde olduğu gibi Adalar ve Büyükada Rum İlkokulu'nda yansımalarına değinilmiştir. Büyükada dışında Adalar ilçesinde bulunan diğer adalardaki Rum okulları ve eğitim yapıları da bu bölümde incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, okulun tarihçesi ve konumu çevresel özellikleri ile ele alınmış, tüm mekânlar, cepheler, strüktür ve malzemeler ile yapı elemanları detaylı olarak anlatılmıştır. Yapıdaki tüm bozulmalar nedenleri ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

Yapının genel özellikleriyle başlayan üçüncü bölüm, bodrum kattan başlayarak tüm mekânların mekân kodu sırasıyla detaylı şekilde anlatımıyla devam etmektedir. Yapının cephe özellikleri, silmeleri, saçakları, dış denizlikleri cephelerin simetrisi göz önünde bulundurularak anlatılmıştır. Yapıdaki, duvar, döşeme ve örtü elemanları gibi strüktürel malzemeler ve bunlardaki bozulmalar incelenmiştir. Yapının iç ve dış merdivenleriyle, kapı ve pencere doğramalarının profil detaylarına göre benzer özellik gösterenleri gruplandırılmış ve analizleri bu doğrultuda yapılmıştır.

Yapıdaki bozulmalar üç temel başlık altında toplanarak incelenmiştir. Bunlar, insanların neden olduğu bozulmalar, strüktürel bozulmalar ve malzeme bozulmaları olarak gruplandırılmıştır. Yapının 1999 depreminde aldığı strüktürel hasar ve bu tarihten itibaren terk edilmesiyle birlikte hızla ilerleyen bozulma süreci ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Dördüncü bölüm, restitüsyon çalışmasını konu almaktadır. Yapıdaki izler başta olmak üzere, arşivlerden elde edilen fotoğraflar, bilgi ve belgeler, krokiler ve eski haritalar ışığında yapının restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Okul, terk edildiği 1999 yılına kadar işlevini sürdürmüş olması ve bu tarihten sonra yapıya başka bir işlev

yüklenmemesi sayesinde plan şemasını büyük oranda koruyabilmiştir. Bu nedenle yapının özgün durumu ile ilgili bilgiler yapı üzerinde de tespit edilebilmiştir.

Restitüsyon kararlarında en önemli etkenlerden bir diğeri ise benzer özellikteki başka Rum okullarının incelenmesi sonucunda elde edilen verilerdir. Plan tipolojisi başta olmak üzere, malzeme kullanımı, cephe özellikleri ve strüktür özellikleri bakımından incelenen Rum okulu örnekleri, Büyükada Rum İlkokulu'nun restitüsyon kararlarında önemli rol oynamıştır. Benzer okul örnekleriyle aydınlatılamayan restitüsyon sorunları, dönemin Rum okulları için yayınlanan yönetmelikleri incelenerek çözüme kavuşturulmuştur.

Çalışmanın beşinci bölümü restorasyon projesini konu almaktadır. Yapının onarımına ilişkin müdahaleler bu bölümde detaylı olarak anlatılmaktadır. Bu bağlamda başlıca başlıklar temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme/yeniden yapma olarak gruplandırılmıştır. Yapının günümüz ihtiyaçlarına rahat cevap verebilmesi için çağdaş donanım ve ekler az miktarda ve yapının özgün şema ve malzemeleriyle uyumlu olacak şekilde önerilmiştir.

Bu bölümün devamında yapının işlevi ile ilgili kararlar neden-sonuç ilişkisi ile irdelenmiş ve öneriler getirilmiştir. Bu doğrultuda halen eğitim ve öğretim hayatına devam edebilen nadir örneklerden biri olan okulun, öncelikle bir eğitim yapısı olarak kullanılması ve civardaki başka bir binaya aktarılan Büyükada Rum İlkokulu'nun yapıya geri dönmesi için gerekli olan restorasyon müdahalelerinin yapılması önerilmiştir. Vakfın maddi imkanlarının kısıtlılığı ve öğrenci nüfusunun azlığı bu derece büyük ölçekli bir yapının bakım masraflarını karşılamak konusunda yetersiz kalacağı riskini doğurmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurularak, yapının ana işlevini destekleyici, özgün plan şeması ve malzeme özelliklerine saygılı ve en önemlisi yapının düzenli bakımı için gelir getirebilecek ikincil bir işlev önerilmesi gerekli görülmüştür.

İkinci işlev, bir hafıza mekânı olarak değerini koruyan bir kültür ve araştırma merkezi olarak seçilmiştir. Yapıdaki mekânlar göz önünde bulundurularak yapının seçilen ikincil işlev doğrultusunda, gösteri, sergi, dinleti ve söyleşi gibi kültürel aktivitelerin yapılabileceği bir sergi ve gösteri alanı, seminer ve eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir toplantı salonu, özellikle Rum kültürü ve Adalar konusunda kaynaklara ulaşılabilecek bir kütüphane ve çalışma alanları, halihazırda kilise bünyesinde verilmekte olan Yunanca kursu gibi diğer kursların verilebileceği derslik ve atölyeleri barındırması önerilmiştir. Yapılan öneriler tüm kat planları üzerinde açıklanmıştır.

Varlığını sürdürebilen sayılı örneklerden biri olan Büyükada Rum İlkokulu'nun yaşama devam etmesi eğitim ve kültür tarihimizin korunması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra yapıldığı dönemin mimari özellikleri, yapım teknikleri ve mekânsal kurgusu bakımından da değerli bilgiler barındıran korunması gerekli özelliklere sahip bir miras değerindedir. Okulun özgün işlevini koruması ve aktif olarak eğitim ve öğretim hayatına devam etmesi ne yazık ki birçok Rum okulu örneğinde mümkün olamamıştır. Bu durum Büyükada Rum İlkokulu'nun önemini tarihî ve kültürel bir miras olarak bir kat daha arttırmaktadır.

Çalışmanın sonucu olarak, yerinde yapılan ölçümler sonrası hazırlanan rölöve, araştırmalar sonucu elde edilen tüm bilgi, belge ve fotoğraflar doğrultusunda hazırlanan restitüsyon projesi ve aynı paralellikte yürütülen restorasyon projesi sonuç bölümünde bütüncül olarak değerlendirilmiştir. Korunması gerekli bir kültür varlığı olarak yapının özgün karakterini kaybetmemesi için bir an önce koruma çalışmalarına başlanmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

RESTORATION PROJECT OF BUYUKADA GREEK PRIMARY SCHOOL

SUMMARY

Buyukada Greek Primary School (Κοινοτική Σχολή Πριγκήπου) which was built in 1914 in Prince Islands, Istanbul is the subject of this study. The aim of the thesis is to determine the necessary interventions for preserving the characteristics and the historical value of the school building and hand it over to the future so that it can regain its position in the cultural life of Istanbul and among the Greek Community.

The study consists of several chapters starting from a large scale then focusing on the building in the means of its location, architectural elements, historical value and essential interventions for the conservation of the structure. Another crucial point is to offer a sustainable function for the maintenance of the building.

The first chapter explains the purpose, content and procedures used during the studies. The works carried out for the measurement of the building, the preparation of plans, sections and facade sketches, numbering the spaces and up to date photographing are described respectively.

The building was chosen as the subject of the thesis as it is a favourable example among the Greek primary school buildings of 19th and 20th centuries. It has the characteristic features, special details, construction techniques and the architectural perception of its time. As a cultural heritage, it is essential to preserve the building for future generations with all its authentic components.

The second chapter presents the geographical location of the building where the school is located on Buyukada with its historical, social and economic evolution. Similar Greek school buildings which are located on the other islands are also examined in this part.

The third chapter consists of a brief history and local characteristics of the school location. All spaces, facades, structure and materials including building elements are described in detail. All the deteriorations of the building are explained with their causes.

After the general description of the building, the third chapter continues with a detailed explanation of all spaces according to their space codes starting from basement to attic. Facade features of the building are explained with all elements such as mouldings, eaves, window sills taking into account the symmetry of the building. Also, the building's structural materials such as wall, floor and roofing elements and their deteriorations are analysed. Internal and external stairs, doors and windows are classified and documented due to their structural similarities and analysed on this basis.

Deteriorations are examined in three main sections. These are grouped as improper use of occupants, structural deteriorations and material deteriorations. Structural damage

of the building in 1999 earthquake and desolation of the building which caused a rapid deterioration after 1999 is studied in detail.

The fourth chapter of the thesis is focused on the restitution project. The history of the building is revealed by the contribution of historical maps, photographs, sketches, written sources and personal interviews with the building's former users. Supporting documentation is also provided by the researches held in private and state archives. After clarifying the original form of the building, the interventions it had come through are enlightened and classified into four periods. Most of the evidences revealing the original situation of the building can be seen clearly on site, as the building was abandoned after the 1999 earthquake and remained unchanged since then. All documentations are supported with restitution drawings including architectural plans, sections and elevations. Chronological analysis is prepared to show changes in each phase.

One of the most important factos in the restitution decisions is the data obtained from the examination of other Greek schools with similar characteristics and regulations concerning Greek school buildings of 19th and 20th centuries. The examples of Greek schools studied in terms of plan typology, material usage, facade and structural features played a significant role in restitution decisions of Buyukada Greek Primary School.

The fifth chapter is devoted to the conservation project and the new function proposal for the building. Accordingly, the interventions for the conservation of the building are divided into several groups under the title of liberation, consolidation, reintegration and reinforcement. The function proposal is developed regarding the historic and aesthetic value of the building and it is integrated to the plans without harming the building's structural integrity, plan scheme and authentic features. To respond easily to today's needs, utilities and fittings are offered in small quantities and in conformity with the original scheme and materials.

The decisions related to the function of the building are discussed under cause-effect relations and suggestions are made accordingly. In this regard, it is proposed to use the structure as an education building by proposing necessary interventions for bringing back Büyükada Greek Primary School which is one of the rare examples that continues educational activities in a nearby building. On the other hand, the inadequate number of students raise the risk of covering maintenance costs of such a large-scale structure. Under this situation, it is considered necessary to propose a secondary function that supports the main function of the building, respecting the original plan scheme and material properties and also provide a constant financial support for the maintenance of the building.

According to the proposal, the east wing of the building is reserved for Büyükada Greek Primary School and for the administration of the foundation that the school building is connected to. Whereas the west wing is proposed for the new function as a cultural and research center which will provide a permanent income for covering maintenance costs. The middle volume is considered as a junction point which will serve both wings depending on their temporary needs. It will also provide rentable multi-purpose areas that could be hired by other institutions, associations and non-governmental organizations. It is also highlighted that regarding the intangible heritage value of the building it is essential to consider the whole building as a memory space.

The spaces in the building are proposed as;

-An exhibition and presentation space where cultural activities such as demonstrations, exhibitions, concerts and interviews can be held,

-A meeting and demonstration room that can respond seminar and training needs,

- A library and workspaces on the second floor specially to reach resources on Greek and Island culture,

- Classrooms as a centre of education- such as Greek language courses which currently take place in the church building,

- Workshops as a centre of research and culture

The suggestions are explained on all floor plans.

In the conclusion chapter, all the restoration process is summarized starting from building survey which is prepared according to on-site measurement and the restitution project prepared considering historical documents, photographs and interviews. Finally, a restoration project is carried out parallel to building survey and restitution projects.

Büyükada Greek Primary School which is one of the few examples that remains in function, plays a significant role in preserving our educational and cultural history. Besides, the architectural features, the construction techniques and the spatial design of the building are also a significant heritage value. It is unfortunately not possible for many Greek schools to protect the original function and actively continue education. This situation increases the importance of Büyükada Greek Primary School as a historical and cultural heritage.

As a result, suitable new functions can turn this decaying heritage to an active cultural centre despite the high maintenance costs and low student numbers. It has been emphasized that restoration process should be started as soon as possible to prevent the loss of the original character of the building.

1. GİRİŞ

Adalar ilçesi, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla azalan nüfus kaybına rağmen halen Rum nüfusun yoğunlukla yaşadığı ilçelerden biri olarak günümüze ulaşmıştır. 19. yüzyılın sayfiye ortamının görülebildiği nadir örneklerden olan ilçe, barındırdığı sivil ve kamusal mimarlık örnekleriyle de özgün bir mimari karaktere sahiptir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Büyükada Rum İlkokulu, günümüze kadar mevcudiyetini koruyabilmiş, az sayıda öğrencisi olmasına rağmen halen başka bir yapıda eğitim ve öğretime devam edilen köklü ve nadir örneklerden biridir. Yapı, açık olduğu 1999 yılına kadar özgün işlevini sürdürmüş ve bu sayede plan şeması büyük oranda korunabilmiştir. 1999 depreminden sonra hasar gören yapı aynı sene boşaltılmıştır.

Yapının tez konusu olarak seçilmesinin temel sebebi deprem sonrası gördüğü hasar ve boş kaldığı dönemde hızlı bir yıpranma süreci yaşadığından dolayı acilen belgelenmesinin gerekliliğidir. Yapının özgün nitelikleri ve mekânsal kurguları büyük oranda korunmuş durumdadır. Çalışmanın temel amacı, yapının mevcut karakterinin korunması ve geleceğe taşınmasında gerekli olan müdahalelerin saptanması ve yapının tarihinin detaylı bir restitüsyon araştırmasıyla aydınlatılmasıdır. Okulun yeniden işlevlendirilerek yaşatılması ve bu yönde bir restorasyon projesi hazırlanması da amaçlar arasındadır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Tez çalışması, Büyükada Rum İlkokulu'nun mevcut durumunun detaylı olarak belgelenmesi, bu doğrultuda yapının plan, kesit ve görünüş rölövelerinin hazırlanması, detaylı bir şekilde fotoğraflanması, yapının ilk inşa edildiği tarihteki durumunun araştırılması (restitüsyon), yapı ve çevresi ile ilgili tüm tarihi belge ve görsel malzemelerin derlenmesi, kapsamlı bir kaynak araştırmasının yapılması ve yapılan araştırmalar sonucunda günümüz için önerilecek işlevin bulunması ve bu doğrultuda

yapılacak müdahalelerin belirlenmesi ve açıklanmasını kapsayan bir restorasyon projesinin hazırlanmasını kapsamaktadır.

Yapının belgelenmesi, farklı kot ve düzlemlerde yapılan ölçümler ile başlamıştır. Yapı 3D lazer tarayıcı ile farklı noktalardan ve kotlardan taranmış ve taramalar doğrultusunda cepheler, büyük oranda planlar ve kesitler hata payı çok düşük bir şekilde oldukça detaylı olarak ölçülmüştür. Lazer tarayıcı ile taranamayan alanlar geleneksel yöntemler kullanılarak el ile ölçülmüştür. Bu alanlarda lazerli nivo ile kot ölçümleri yapılmıştır. Yapı detaylı bir şekilde fotoğraflanmış ve belgelenmiştir.

2. BÜYÜKADA RUM İLKOKULU'NUN BULUNDUĞU ÇEVRE

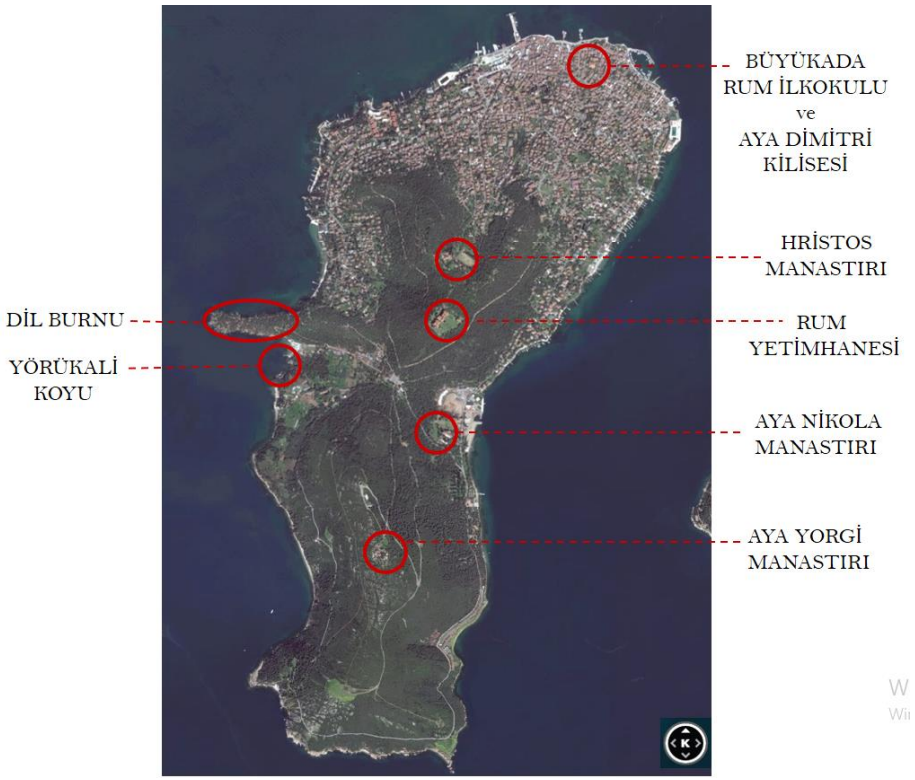
İstanbul'un güneydoğusunda bulunan Adalar ilçesine bağlı Büyükada, ilçenin yüzölçümü ve nüfus bakımından en büyük adasıdır. Marmara Denizi'nde bulunan 25 adadan dokuzunu kapsayan Adalar ilçesinde Büyükada'nın yanı sıra, yüz ölçümlerine göre sırasıyla Heybeliada, Burgazada, Kınalıada, Sedefadası, Yassıada, Sivriada, Tavşanadası ve Kaşıkadası bulunmaktadır (Şekil 2.1). Belediye kayıtlarına göre 1133 hektar yüz ölçümüne sahip olan Adalar ilçesinin, 542 hektarını yerleşik alanlar oluşturmakta, bunun dışında kalanlarda ise yeşil alanlar bulunmaktadır. Adalardan yerleşime açık olanlar, Büyükada (Prinkipo), Heybeliada (Halki), Burgazada (Antigoni), Kınalıada (Proti) ve Sedefadası'dır (Terebinthos). Yassıada (Plati), Sivriada (Oxia) ve Tavşanadası (Neandros) yerleşime kapalı adalar olup Kaşıkadası (Pita) özel mülk konumundadır. Bunlar dışında Bostancı ve Maltepe açıklarında bulunan Batmaz Feneri kayalığı ile Vordonos kayalığının geçmişte üzerinde yapıların bulunduğu küçük adalar olduklarından bahsedilmektedir (Tuğlacı, 1995).

Şekil 2. 1 : İstanbul Adaları (Bing Maps, 2015).

2.1 Büyükada'nın Coğrafi Konumu

Büyükada, doğusunda Sedefadası, kuzeybatısında Heybeliada ve güneyinde Tavşanadası ile çevrelenmiştir. İBB kayıtlarına göre 538,63 hektar alana yayılan Büyükada'nın yüzölçümünün %31,5'ini çam ormanları kaplamaktadır. 4200 m uzunluğa sahip adanın en yüksek tepesi Yücetepe'dir. Rumca ismi Aya Yorgi olan tepe 202 m yüksekliğindedir. Adanın batısında denize doğru uzunca bir çıkıntı yapan alan Dil Burnu'dur. Günümüzde orman içerisinde bir piknik alanı olarak kullanılmaktadır. Hemen yanında eski yıllarda vapurların da yanaştığı bir limanı olduğu bilinen Yörükali Koyu bulunmaktadır. Bunlara sırt veren bir konumda, adanın doğu yüzünde, bulunduğu mevkiye de ismini veren Aya Nikola Manastırı bulunmaktadır. Bu kısım Aya Nikola Mevki olarak anılmaktadır. Adanın kuzey kısmındaki en yüksek ikinci tepesi ise İsatepe'dir. 163 m yüksekliğinde olan ve Rumca adı Hristos olan tepe, adını burada konumlanmış olan Hristos Manastırı'ndan almaktadır. Manastıra yakın bir tepede, 1898 yılında ünlü mimar A. Vallaury tarafından hazırlanan projeye göre Prinkipo Palas oteli olarak inşa edilen ancak dönemin padişahı Abdülhamit tarafından işletme izni verilmeyince Eleni Zarifi'nin satın alarak patrikhaneye hibe ettiği Büyükada Rum yetimhanesi bulunmaktadır (Şekil 2.2).

Şekil 2. 2: Büyükada hava fotoğrafı (Bing Maps, 2015).

Marmara Denizi'nde kuzey – güney yönde uzanan Büyükada'da yerleşim daha çok kuzey bölümlerde yoğunlaşmıştır. Özellikle İstanbul'a bakan kıyılarda ve kıyılara inen yamaçlarda yerleşim yoğundur. Yerleşimin az olduğu güney bölümde iklime bağlı olarak çam ormanları ve Akdeniz'e özgü maki toplulukları bulunmaktadır. Yaz kış yeşilliğini koruyan makiler dışında özellikle yalı ve köşklerin bahçelerinde mimoza, gül, lavanta, hanımeli gibi yerli bitkilerin yanı sıra palmiyeler ve zakkumlar gibi yabancı bitki türleri de bulunmaktadır (Yaltırık, Efe, Uzun, 1993).

Adalar ilçesinin yönetim merkezi konumunda bulunan Büyükada'ya bağlı dokuz ada ve beş mahalle bulunmaktadır. Büyükada, Nizam ve Maden olarak iki mahalleden oluşmakta olup Sedefadası, Maden mahallesine dâhildir. Heybeliada, Burgazadası ve Kınalıada ise diğer üç mahalleyi oluşturmaktadır. Kaşıkadası ise Burgazada mahallesine dâhildir.

Büyükada Rum İlkokulu da adada yerleşimin yoğun olarak görüldüğü adanın kuzeybatı ucuna doğru konumlanmıştır ve sahile oldukça yakın bir alandadır. Maden ve Nizam olarak iki mahalleden oluşan Büyükada'da okul yapısı Maden mahallesinde bulunmaktadır.

2.2 Büyükada'nın Tarihsel, Sosyal ve Ekonomik Gelişimi

Büyük imparatorluklara başkentlik yapmış olan İstanbul'un tarihiyle doğrudan ilişkili olan Adalar tarihi antik döneme kadar dayanır (Akpınar, 2014). Adalar'ın en eski isimlerinden Dimonissia ya da Demonisi adlarının eski tarihlerde Heybeliada'dan çıkarılan bakır madenine ithafen 'Dimonisos Halkos' (Ada bakırı) deyiminden geldiği düşünülmektedir (Millas, 2014). Takımadalara Deminissia denilirken büyük anlamına gelen Megali ile birlikte Megali Dimonissos Büyükada için kullanılmaktadır (Tuğlacı, 1998). Byzantios'un bahsettiğine göre Yunanlı filozof Artemidoros tarafından çamlı ada anlamına gelen Pitiusa, Romalı tarihçi Plinius tarafından Marmara adaları anlamına gelen Proponditas, Bizanslılar tarafından adadaki manastırlar ve yaşayan keşişlerden dolayı keşiş adaları anlamına gelen Papadonisia, aynı sebepten evliya adaları anlamına gelen Les İles des Saints ve ruh adaları anlamına gelen Demonesca ve Türkler tarafından demir oksit içerikli toprağın kızıla yakın renginden dolayı Kızıl Adalar olarak adlandırılmıştır (Akpınar, 2014). Bizans döneminde Büyükada için kullanılan diğer isimlerden bazıları Megali Demonissi, Prinkiponissos, Prenkipos, Prinkipo'dur (Tuğlacı, 1998). Yunanca, Prinkipos (Πρίγκηπος) prens anlamına

gelmektedir. İmparator II. Iustiniaus'un 6. yüzyılda imparatorluk mülkü ilan ettiği Büyükada'ya bir manastır ve saray yaptırması buranın prens adası anlamına gelen Prinkipos ismiyle anılmasının sağlamıştır (Erkut, Erkmen, 2011). Osmanlı döneminde Kızılada isminin yanı sıra Cesiretü'l-Ümera, Bey Adası, Ada-i Kebir isimleri de kullanılan diğer isimleri arasındadır (Tuğlacı, 1998). Adanın ismi 1864 ile 1889 yılları arsındaki Osmanlıca muhtarlık mühürlerinde Ada-i Kebir, 1890 yılı ve sonrasındakilerde Büyükada olarak kullanılmaktadır (Türker, 2004) (Şekil 2.3, Şekil A.5).

Şekil 2. 3: Farklı yıllara ait Ada-i Kebir muhtarlık mühürleri (Akillas Millas, 2014).

Tarihin ilk çağlarında Adalar'daki yaşama dair hiçbir veri bulunmamaktadır. Bölgede tarihlenen en eski olay Byzantios'un bahsettiği gibi M.Ö. 3. yüzyıl sonuna tarihlenen Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos'un oğlunun, babasının adına ve anısına Burgazada'da inşa ettirdiği kale ve adaya Antigoni ismini vermesidir (Akpınar, 1984).

Büyükada Bizans tarihinde ilk olarak imparator II. Iustiniaus'un liman yakınlarında inşa ettirdiği saray ve manastır ile yerini almaktadır (Erkut, Erkmen, 2011). Sarayın yeri konusunda net bir veri olmasa da arkeolog Zafer Ertaş, Nisan 1994 yılında İstanbul Dergisi'nde yayınlanan makalesinde, 1988 yılında Büyükada'da yapılan kanalizasyon çalışmaları sırasında ortaya çıkan bir heykel ve sütun başlığından bahsetmektedir. Başı ve sağ eli kırık olan heykel Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmekte olup sütun başlığının üzerinde II. Iustiniaus'un eşi İmparatoriçe Sofia'nın amblemi bulunmaktadır (Millas, 2014). Ayrıca Aya Dimitri Kilisesi inşası esnasında ortaya çıkan İmparator Iustiniaus monogramlı bir başka sütun başlığı da bulunmuştur ve günümüzde Aya Dimitri Kilisesi avlusunda sergilenmektedir. Tüm bu veriler ışığında, bahsedilen sarayın Aya Dimitri Kilisesi çevresinde, tez konusu olan Büyükada Rum İlkokulu'nun da bulunduğu araziyi kapsayan ve limana kadar uzayan alanda yapılmış olabilme ihtimalini düşündürmektedir. Bu tarihten itibaren Adalar'da manastır inşalarının artarak devam ettiğine ve manastır komplekslerinin yanı sıra kilise, sarnıç

ve ayazma gibi farklı yapı türlerine de rastlanmaktadır (Erkut, Erkmen, 2011). Bizans döneminde Adalar'da yaşayan nüfus, çoğunlukla manastır ve küçük köylerde yaşamaktadır. Çoğunlukla balıkçılık, bahçecilik ve şarapçılıkla uğraşan halkın, bölgeye sıklıkla yapılan Latin baskınları sebebiyle manastır ve köyleri boşaltıp, civar kasabalara gittiklerinden bahsedilmektedir (Zorer, 2005).

Osmanlı Devleti'nin 1453 yılında İstanbul'un fethi öncesinde kuşatılan Adalar, bu tarihte Osmanlı egemenliğine geçmiştir (Erdenen, 1962). Fetihten sonraki dönemlerde Adalarda yer alan manastırlar boşaltılmaya başlamış ve halk civar yerleşimlere göç etmiştir (Akpınar, 2014). Boş kalan bu bölgeye Fatih'in emriyle Karadeniz sahil köylerinden Rum aileler yerleştirilmiştir (Millas, 2014). Bizans öncesinden beri işletilen ocaklar ve değirmenlerde üretim, İstanbul'un başkente dönüşmesiyle devam etmiş ve bölgedeki sanayi ve ticaret yaşamı Osmanlı döneminde devam etmiştir. Büyükada'da demir, Heybeliada'da bakış işlenmekte ve neredeyse tüm adalarda taş ocakları bulunmaktadır (Tuğlacı, 1989).

16. yüzyılda Büyükada'da Aya Nikola koyu bölgesinde bulunan Kariye (Karya) köyü ve bugünkü kumsal bölgesi olan Aya Dimitri Kilisesi çevresinde yer alan Kariye-i Rumiyan (Prinkipo) köyü bulunmaktadır (Millas, 2014) (Şekil 2.4). Bu yüzyılda yaşanan veba salgınları, Adalar'ın geçici olarak birçok Hristiyan zenginlerine sığınma yeri olmuş, bölgenin nüfusunda hareketlenmeler yaşanmıştır (Tuğlacı, 1989). 17. yüzyılda ise Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde Büyükada'da 200 civarında Rum evi, üç manastır, bir kale ve bir liman bulunduğundan bahsetmektedir. (Türker, 2004).

Şekil 2.4: 1815 tarihli Melling gravüründe Büyükada ve adadaki yerleşimler.

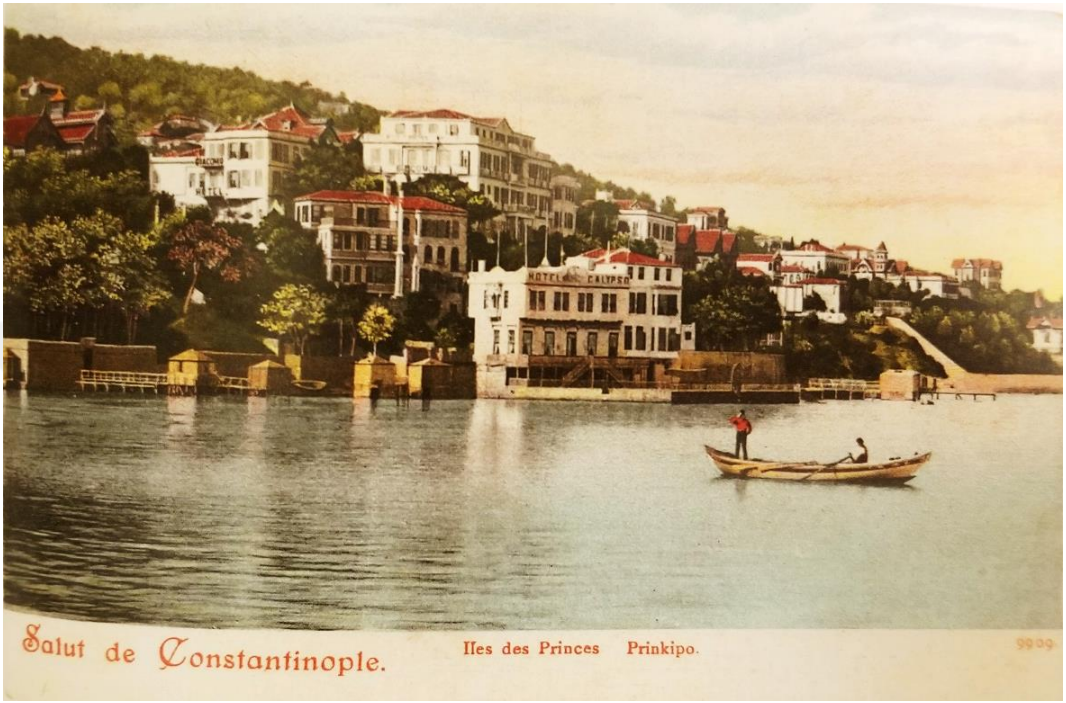
18. yüzyıla gelindiğinde ulaşım olanaklarının giderek artmasıyla özellikle yaz mevsimlerinde Adalar'a gelen İstanbullu ve Avrupalı varlıklı gayrimüslim kesim, Adalar'ı sayfiye mekânı olarak kullanmaya başlamıştır (Erkut, Erkmen, 2011). Buna paralel olarak öncelikle Heybeliada'da eğitim kurumları kurulmuş ve bölgenin nüfusu ile birlikte yapı ihtiyacında da bir artış gözlemlenmiştir. Heybeliada da kurulan Mekteb-i Bahriye ve Elen Rum Ticaret Mektebi, 18. yüzyılda kurulan eğitim kurumlarının örnekleridir. Bu kurumlar, Osmanlı Rumları'nın yanı sıra imparatorluk dışından gelen öğrencilerin de Adalar'a yerleşmesini sağlamış ve birçok yeni yapının yapılması gereksinimini arttırmıştır (Erkut, Erkmen, 2011).

Ulaşım zorluğu İstanbul halkının 19. yüzyıla kadar Adalar'a sürekli olarak rağbet etmemesine sebep olsa da 19. yüzyılın ortalarında başlayan düzenli vapur seferleriyle Adalar'ın önemi artmış ve ilk olarak 1861 yılında Adalar Belediyesi, merkezi Büyükada olarak 'Yedinci Daire-i Belediye' ismiyle tesis edilmiştir (Erdenen, 1962). 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra Adalar'daki yapı üretimi hızla artmış, köşkler ve oteller yapılmış, mevcut kilise ve manastırlar ya onarım görmüş ya da yıkılarak yenileri inşa edilmiştir. Büyükada'da mimari faaliyetlerin büyük bir çoğunluğunun kuzey kıyıda konumlanmasıyla Ada'nın bugünkü merkezi oluşmaya başlamıştır (Türker, 2004) (Şekil 2.5).

Şekil 2.5: 1918 tarihli Necip Bey Haritası (Salt Arşivi).

19. yüzyılda otellerin inşasıyla yeni iş sahalarının açılması sağlanmıştır (Şekil 2.6). Çoğunluğu Rum olan üst sınıf Osmanlı gayrimüslimlerin Adalar'a yerleşmesiyle bölgede hızlıca artan canlılık, ticari girişimcileri çekmiş ve İstanbul'da da ünlenen birçok yerel üretim bu dönemde kurulan işletmeler tarafından üretilmiştir (Erkut, Erkmen, 2011).

Şekil 2.6: Üstte Giacomo ve Kalypso otellerinin görüldüğü 1890 yılına ait bir kartpostal (Akillas Millas Arşivi),

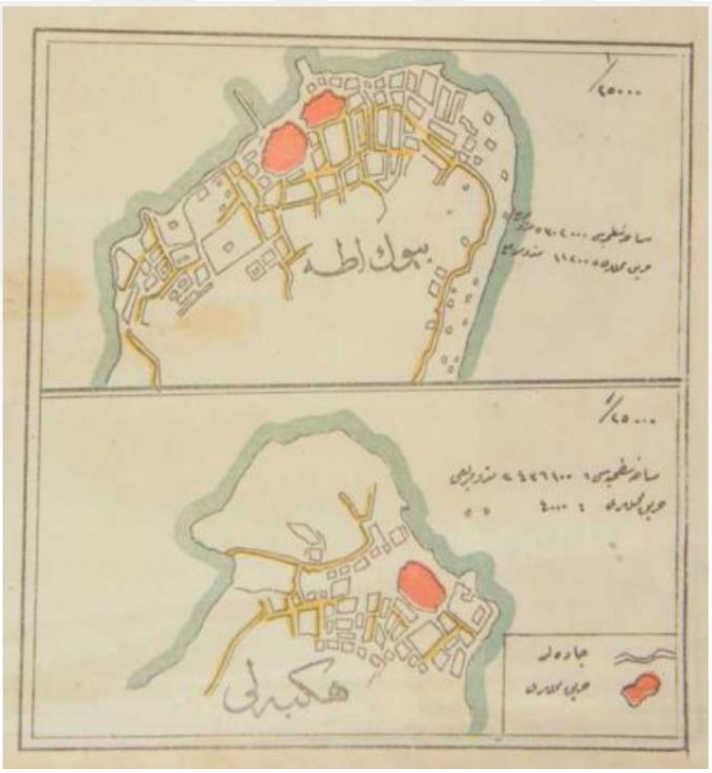
Altta dönemin ünlü otellerinden 'Hotel des Etrangers'in 1900 tarihli kartpostalı (Akillas Millas Arşivi).

19. yüzyılda bölgenin dinlere göre nüfus dağılımı Çizelge 2.1'de gösterilmiştir. 1890 yılında yapılan sayıma göre, bölgedeki en büyük çoğunluğu %50'ye yakın bir oranla Rum Ortodokslar oluştururken onları sırasıyla Müslümanlar, Ermeni Gregoryanlar ve Ermeni Latin Katolikler takip etmektedir (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1: 1890 yılında Adalar'da nüfus-din oranı (Hemingway, 1988, s.3).

Topluluk	Nüfus	%
Rum Ortodoks	5010	47,7
Müslüman	2990	28,5
Ermeni Gregoryan	1300	12,3
Ermeni Latin Katolik	1203	11,5

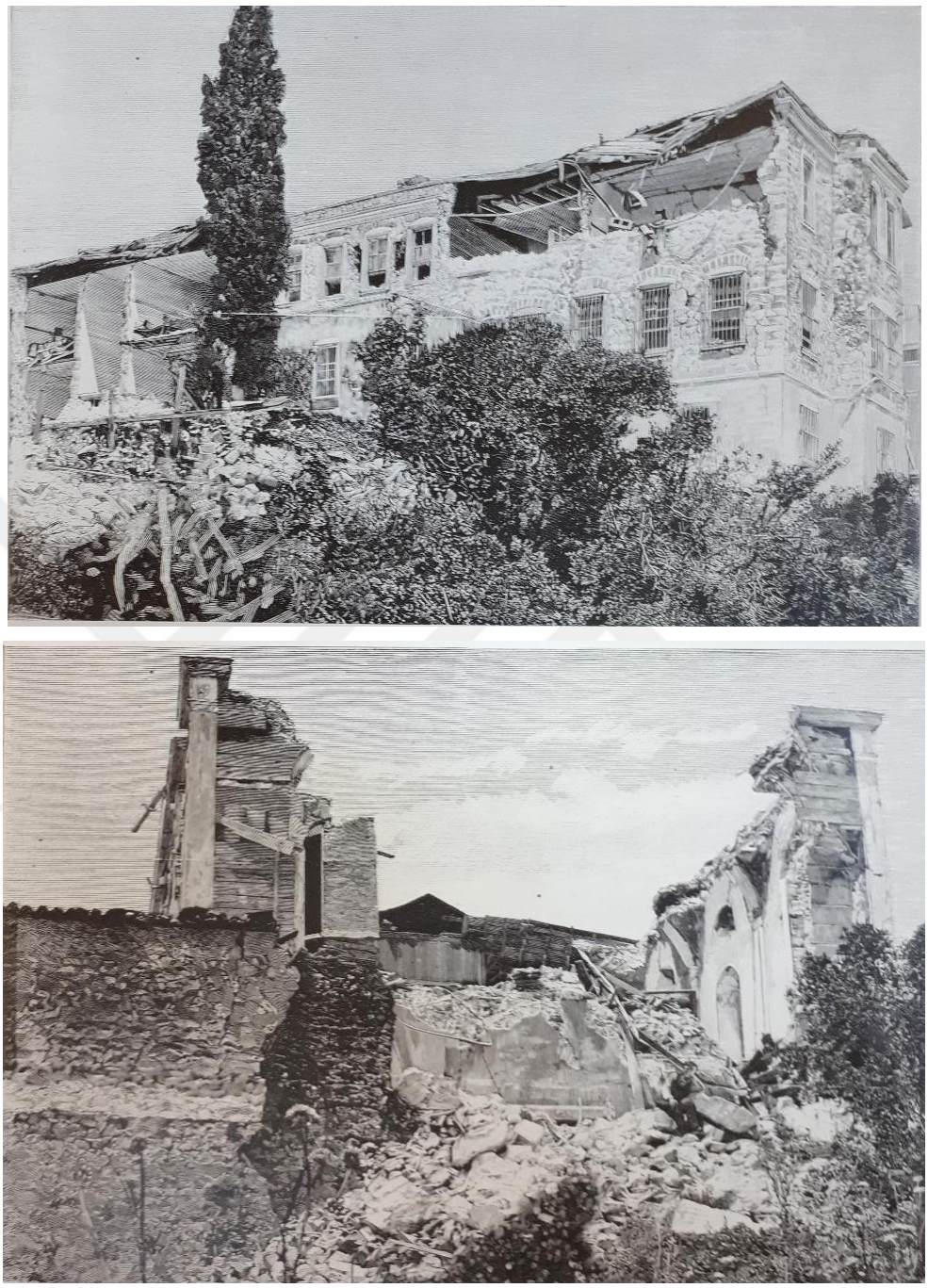
19. yüzyılda Adaları etkileyen yangın ve depremler, yapılara fazlaca hasar vermiş ve birçok resmi yazışmaya konu olmuştur. Yangınlardan başlıcaları, 1850, 1870 ve 1884 yıllarında Büyükada'da gerçekleşen yangınlardır (Millas, 2014). Yangınların çıktığı bölgeler, hasar gören evlerin sayısı ve sahiplerinin isimleri ile ilgili bilgiler kayıtlarda görülebilmektedir (Şekil 2.7).

Şekil 2.7: 1884 yangınına ait yangın haritaları (İBB Haritalar Müd. Arşivi).

Yangınların yanı sıra depremler de Adalar'da yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. 'Küçük Kıyamet' adıyla anılan 1894 depremi, İstanbul'un birçok bölgesinde olduğu gibi Adalar'da da büyük bir yıkıma sebep olmuştur. Depremde, birçok manastır ve bina yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür (Şekil 2.8). Deprem sonrasında ise hızlı bir onarım

sürecine girilmiş, hasarlı binaların onarımının yanı sıra yeni otel, eğlence mekânları ve hizmet yapılarında da artış gözlemlenmiştir (Erkut, Erkmen, 2011).

Şekil 2.8: 1894 depreminde Heybeliada Ruhban Okulu'nda gerçekleşen yıkımlar (Pars Tuğlacı, 1989).

20. yüzyıla gelindiğinde I. Dünya Savaşı ile başlayan durağan dönem, Cumhuriyetin ilanına kadar devam eder. Cumhuriyetin ilanıyla Adalar'ın yeniden yapılanma süreci başlamaktadır. Varlıklı Türk ailelerin yazlık evlerini inşa ettirdikleri ve dönemin ünlü mimarlarının tasarladıkları konutların yanı sıra iskele, hastane ve okul gibi kamusal yapıların da arttığı görülmektedir (Erkut, Erkmen, 2011).

Adalar'da 1914 yılına ait nüfus dağılımı çizelge 2.2'de gösterilmiştir. Buna göre 1914 yılında toplam nüfus oranında sırasıyla Rum Ortodokslar, Müslümanlar ve Ermeni Gregoryanlar ilk üçü oluşturmakta, diğer mezhep ve dinler ise ufak farklarla da olsa genel olarak benzer seviyede düşük nüfus oranlarına sahiptir (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2: 1914 yılında Adalar'da nüfus-din oranı (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 1993, s.74).

Topluluk	Nüfus	%
Rum Ortodoks	8725	78,6
Müslüman	1586	14,2
Ermeni Gregoryan	596	5,3
Ermeni Latin Katolik	5	0,04
Musevi	79	0,7
Rum Katolik	56	0,5
Latin Katolik	8	0,07
Süryani	9	0,08
Protestan	6	0,05

20. yüzyılın ilk yarısında alt yapı hizmetlerinin iyileştirilmesiyle Adalar, özellikle turizm alanında büyük gelişme göstermiştir. Plajlar, yeşil alanlar, sayfiye ve eğlence mekânları ile zenginleşmesiyle ekonomik anlamda kalkınan Adalar'da, yalın cepheli modern villaların ve nüfus artışına bağlı olarak apartman inşasının başladığı görülmektedir. Önceki yüzyıllarda ahşap ağırlıklı olan yapılaşma yerine, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren betonarme yapım sistemi de kullanılmaya başlanmıştır.

20. yüzyılın ortalarında gerçekleşen Varlık Vergisi, 6-7 Eylül Olayları ve Kıbrıs Harekâtı gibi gelişmeler ülkede birçok göç hareketinin yaşanmasına sebep olmuş ve Adalar'ın nüfus yapısının yanı sıra kültürel ve sosyal yapısında da büyük değişiklikler gerçekleşmiştir. 6-7 Eylül 1955 yılında yaşanan olaylarda Büyükada'da birçok Rum evi, kilisesi ve Rum vatandaşlara ait dükkanlar zarar görmüş, Aya Nikola Manastırı ateşe verilmek istense de halk buna engel olabilmiştir (Zorer, 2005). Yaşanan politik olaylar sonrası, başta Rumlar olmak üzere birçok mezhep ve din grubundan halk ülkeyi terk etmiş ve Adalar'da Türk nüfusunda artış gözlemlenmiştir.

1960'lı yıllardan itibaren Adalar, seçkin bir sayfiye olma özelliğini korumuştur. Kurulan kulüpler, su sporları ve dinlenme alanları yaratarak Adalar'ın bu kimliğine katkı sağlamıştır. Günümüzde konutların büyük bir çoğunluğu, yazlık olarak Türkler, Rumlar, Ermeniler ve Museviler tarafından kullanılmaktadır. Gelişen turizm endüstrisi ile Adalar'ın en büyük geçim kaynağı turizm olmuştur. Çok sayıda yapı günümüzde otel, pansiyon ve yeme-içme mekânlarına dönüştürülmüştür.

Adalar'ın korunmasına yönelik ilk çalışmalar 1970'li yıllarda korunması gerekli kültür ve doğa varlıklarının belirlenmesiyle başlamıştır. 1500'ün üzerinde tescilli yapı bulunan ilçede Büyükada, Heybeliada, Burgazada, Kınalıada ve Sedef Adası 1984 yılında sit alanı ilan edilmiştir (Erkut, Erkmen, 2011). Günümüzde tarihi yapıların korunması ve yeniden işlevlendirilmesini hedefleyen restorasyon çalışmaları Adalar'da da yaygınlaşmıştır.

20. yüzyıl sonlarında yaşanan 1999 depremi Adalar'da yıkıma sebep olmamışsa da birçok tarihi yapının zarar görmesine ve yapılarda çatlaklara sebep olmuştur. Tez konusu olan Büyükada Rum İlkokulu ve aynı parseli paylaştığı Aya Dimitri Rum Ortodoks Kilisesi de aynı depremden zarar görmüş, kilise esaslı bir onarım geçirmiş ancak okul yapısı terk edilmiştir.

2.3 Geçmişte Adalar'da Bulunan Diğer Rum Okulları

Adalarda yaşayan Rum nüfusun yoğunluğu, kilise ve manastır yapılarının yanı sıra farklı düzeylerdeki eğitim yapılarıyla da gözlemlenebilmektedir. Günümüzde birçoğu kapatılmış olan okullardan yalnızca Büyükada Rum İlkokulu halen açık bulunmaktadır. Rum okullarının yanı sıra özellikle Adalar'da bulunan diğer gayrimüslim okulları bu başlık altında incelenmiştir.

Büyükada Saint Antoine de Soeur Fransız Mektebi

Orijinal adı "St. Antoine deSoeurs Okul ve Manastırı" olan eğitim yapısı, 2 katlı kâgir bir bina olup Çankaya Caddesi 17-19 numarada bulunmaktadır (Şekil 2.9). Okul ilkokul düzeyinde eğitim vermektedir.

Şekil 2. 9: Büyükada Saint Antoine de Soeur Fransız Mektebi (Tuğlacı, 1980).

Heybeliada Rum İlkokulu

Rum ilkokul yapısı örneklerinden olan Heybeliada Rum İlkokulu, 1849 yılında mimar Ioannis Kalfas tarafından inşa edilmiştir (Tuğlacı, 1989). Kız ve erkek okulu olarak iki ayrı girişi bulunan okul öğrencisiz kaldığı 1972 yılına kadar eğitim işlevini sürdürmüştür (Şekil 2.10). Yakın zamanda restorasyon uygulaması başlatılan okulun Uluslararası Müzik Araştırma Merkezi olarak işlevlendirilmiş ancak maddi kaynakların yetersizliği planlanan restorasyonun tamamlanmasını engellemiştir.

Şekil 2. 10: Heybeliada Rum İlkokulu cephe fotoğrafı.

Burgazada Rum İlkokulu

20. yüzyılın başlarından itibaren eğitim faaliyetlerine başlamış olan okul altı sınıflı bir ilkokuldur (Şekil 2.11). Öğrencisizlikten kapatıldığı 1969 yılına kadar eğitim vermeye devam etmiştir. 1905 yılında Simonaki Efendi'nin maddi yardımları ile inşa edildiği bilinmektedir (Tuğlacı, 1989).

Şekil 2. 11: Burgazada Rum İlkokulu cephe fotoğrafı.

Kınalıada Panayia Rum İlkokulu

1869 yılında, tek derslikli olarak kurulan okul, öğrencisiz kaldığı 1973 yılına kadar eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. 1965 yılında okulun kayıtlı 30 öğrencisi bulunmaktadır (Tuğlacı, 1989) (Şekil 2.12).

Şekil 2. 12: Kınalıada Panayia Rum İlkokulu öğrencileri (1961).

Heybeliada Elen Ticaret Okulu

Rum Edebiyat Mütalaahanesi adı ile Fener Patriği Konstantinos ve Rum tüccarlar tarafından kurulan okul, ileride "Elliniki Emporiki Skholi" ismini almıştır. Yapı günümüzdeki Deniz Lisesi'nin arsasında bulunmaktadır (Şekil 2.13). Okul lise seviyesinde eğitim vermekteydi.

Şekil 2. 13: Heybeliada Elen Ticaret Okulu (Tuğlacı, 20. yy. başları).

Heybeliada Ruhban Okulu

Yüksek öğretim düzeyinde eğitim veren bir okul olan Heybeliada Ruhban Okulu, 1844'te Gaitanakis tarafından inşa edilmiştir. 1894 depreminde büyük hasar gören okul yapısı, okulun yeniden yapımı için açılan yarışmayı kazanan Rum mimar Periklis Fotiadis tarafından 1896 yılında kagir olarak yeniden inşa edilmiştir (Şekil 2.14).

Şekil 2. 14: Heybeliada Ruhban Okulu cephe fotoğrafı.

3. BÜYÜKADA RUM İLKOKULU

3.1 Yapının Tarihçesi

Antik çağdaki yerleşimi ile ilgili net bir bilgi bulunmamakla birlikte, adanın M.S. 6. yy.'da imparator II. İustinos'un mülkiyetinde olduğundan bahsedilmektedir (Poridis, 1999). E. Mamboury, İmparator İustinos'un sahibi olduğu Büyükada'nın limana yakın bir yerinde bir saray ve manastır inşa ettiğinden söz etmektedir. Günümüzde okul yapısının da yanında bulunduğu Aya Dimitri Kilisesi inşaatı sırasında yapılan kazılarda ortaya çıkan İustinos monogramlı sütun başlığı, bahsedilen sarayın Aya Dimitri Kilisesi civarında olabileceği ihtimalini güçlendirmiştir (Şekil 3.1).

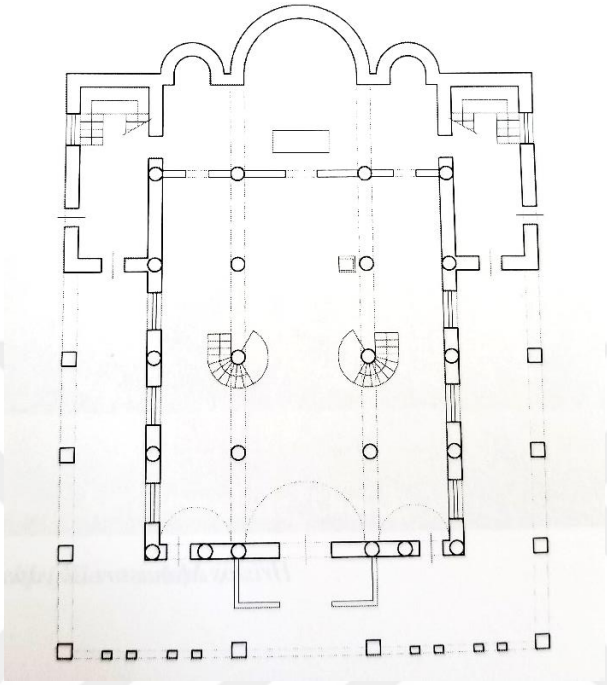

Şekil 3. 1: Aya Dimitri Kilisesi bahçesinde sergilenen sütun başlığı fotoğrafı.

Kilise ile ilgili en eski kayıt Patrikhane arşivinde bulunan 1547 tarihli belgedir. Bu belge Andonios Maleçko'nun Patrikhane kütüphanesindeki bir dua kitabında bulduğu bir adak yazısıdır: "İkonomos rütbesini haiz Papaz Kir Kalothetis'in kızı, çok dürüst Kiriaki'nin Büyükada'daki büyük şehit, Aziz Ayios Dimitrios'a adağı" (Millas, 2014, s.44). Bahsi geçen bu kilisenin muhtemel İustinos Sarayı'nın kalıntıları üzerine inşa edilmiş olan Bizans devrinden kalma küçük bir kilise olabileceğinden bahsedilmektedir (Akpınar, 2014).

Günümüzde Aya Dimitri Kilisesi, 1850 yılında gerçekleşen yangından yok olan eski kilisenin kalıntıları üzerine, girişinde yer alan kitabeye göre 1856 yılında inşa edilmiştir (Poridis, 1999). Yapının mimarı, Konstandinos Nikolaos Fistika'dır. Kâgir

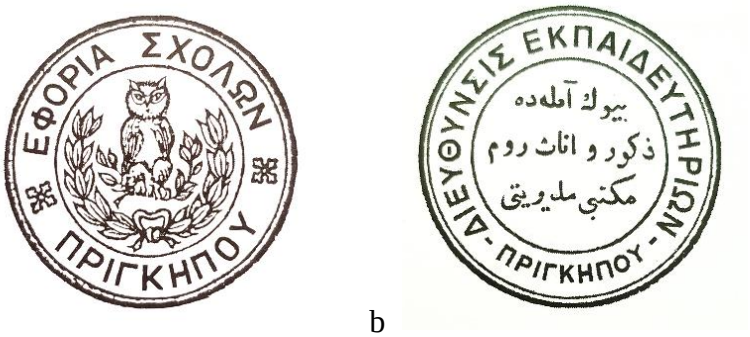
olarak yapılmış olan kilise yapısı, dikdörtgen planlı ve üç neflidir (Şekil 3.2). Yan nefler, beşer sütunla orta neften ayrılmakta olup üstleri beşik tonozla örtülüdür. Sağ nef Aziz Pandeleimon'a, orta nef Aziz Dimitrios'a ve sol nef, Profitis İlias'a (Hz. İlyas Peygamber) adanmıştır (Erdenen, 1962).

Şekil 3. 2: Aya Dimitri Kilisesi planı (Akpınar, 2014).

Tarihçi Yedeon'un yazılarından edindiğimiz bilgiye göre Bizans döneminde kilise narteksinde veya papaz odasında öğretmenlik görevini papaz yardımcısının ya da diyakozun üstlendiği bir okulun bulunması gereklidir (Millas, 2014). Nitekim politikacı/yazar Josiah Brewer 1827 yılındaki ada ziyaretinden şu sözlerle bahsetmektedir; "Büyükada'ya ilk ayak bastığımızda büyük bir sevinçle dört veya beş okulun faaliyette olduklarını tespit ettik. Adet olduğu gibi bu okulların ikisinde dersleri papazlar veriyor, masraflarını ise beldenin iki kilisesi karşılıyordu. Kilise dinî bölgelerine ait olan bu iki okulda esas amaç dinî ayinler için muganniler yetiştirmekti." (s.150). 1845 yılına kadar yalnızca dinî ve edebî olan resmî tedrisatta bu tarihten sonra hükümet tarafından bir reforma gidilmiştir. Osmanlı hükümetinin, medreseler dışındaki gayrimüslim ve yabancı okullarının da dahil olduğu tüm eğitim kurumları üzerinde bir denetim kurma ve belirli bir sisteme bağlama amacıyla çıkarttığı ilk yasa 1845 yılında 'Meclis-i Maarif-i Umimiye' dir (Büyükkarcı, 2003). 1845 yılında Meclis-i Vala'nın onayladığı bu rapora göre eğitimde üçlü sisteme geçilmiş ve ilim ve fen dersleri verilmeye başlanmıştır (Namal, Karakök, 2011). Bu reformla birlikte 1848

tarihinden sonra Rum okullarındaki eğitim Rum Patrikhanesi sorumluluğuna geçmiş ve kilise bölgeleri, okullarında detaylı düzenlemelere başvurmuştur. Okullar, dönemin kurallarına göre bir okul yönetim kuruluna bağlanmıştır. Kurula ait mühürler, Akillas Millas'ın arşivlerinden elde edilmiştir (Şekil 3.3, Şekil A.6).

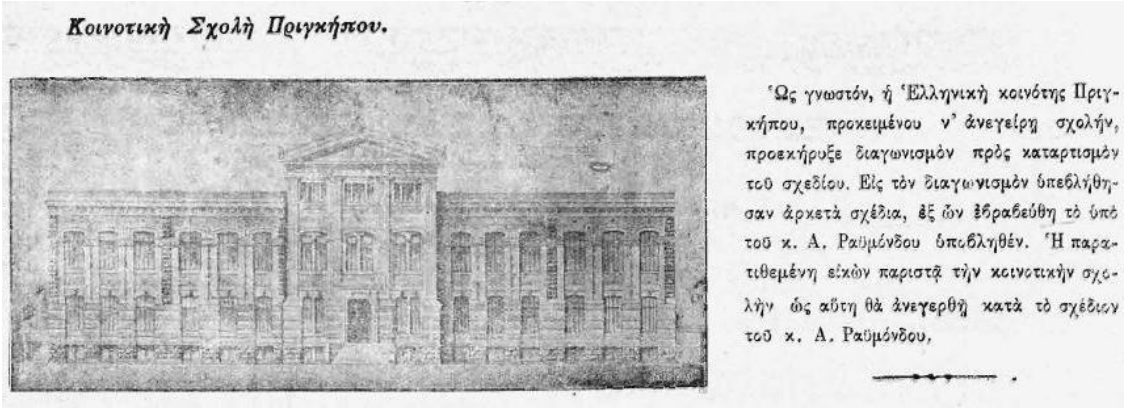
a b

Şekil 3. 3: a-Büyükada Rum Okulları İdare Heyeti mührü, b-Büyükada Rum Okulları mührü.

Reform sonrası yapılan düzenlemeler doğrultusunda, 1850 yılında Aya Dimitri Kilisesi avlusuna kilisenin bonoları karşılığında toplanan 48,629 kuruş harcanarak ahşap bir okul binası inşa edilmiştir (Millas, 2014). Yunan siyasetçi-yazar Nikolaos Dragumis, Pandora dergisindeki yazısında Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi'nin bitişiğindeki 'öğreterek öğrenme' sistemini uygulayan geniş bir okuldan bahsetmektedir (1862). Yazısında belirttiğine göre bu tarihte okulda 200 öğrenci eğitim görmektedir. 1883 yılındaki kayıtlara göre ise erkek ilkokulunda 120, kız ilkokulunda 65 ve anaokulunda 100 çocuk okumaktadır (Millas, 2014). Ahşap okul binası, 1911 yılında yaşanan yıkıcı yangına kadar eğitim hayatına devam etmiştir. 1909 yılında okulda erkek ve kız öğrencilerin toplam sayısı 260'dır. Yıllık gideri 800 lirayı bulan ahşap okul binasının gideri, okul gelirlerinin yanı sıra bağış kutularında toplanan bağışlar, tiyatro ve okul müsamerelerinden kazanılanlar ve kira getirisi olan taşınmazlardan elde edilen gelirler ile karşılanmaktadır (Millas, 2014).

1911 yılında yaşanan yangınla tüm yapı yerle bir olmuştur. Gazeteci yazar Vasiliadis yazısında yangından şöyle bahsetmiştir; "Tam Ortodoksluğun kutlandığı gün, okulun ahşap binası bakıcısının ihmali yüzünden çıkan bir yangında yandı. Yangın soba borusundan başlayarak ahşap döşemelere yayıldı ve birkaç dakika içinde bütün bina yandı." (Vasiliadis, 1963). Yanan okul binasının yerine yeni bir okulun yapılması için çalışmalara başlanmış ve 1914 tarihinde inşa edilecek olan okul yapısı için bir yarışma projesi açılmıştır. Dönemin İstanbul'da basılan haftalık yerel gazetelerinden 'Ap'Ola' gazetesinin 12 Mayıs 1912 tarihli yazısında okulun yarışma projesinden ve

kazanandan şöyle bahsedilmektedir; 'Bilindiği gibi okulun inşası için Prinkipo Rum Cemaati bir yarışma duyurmuştur. Birçok katılımcı arasından A. Raymond'un tasarımı birinci seçilmiştir.' (Ap'Ola, 1912). Haberin yanında projenin bir cephe çizimi de yer almaktadır (Şekil 3.4). Günümüz okul binasına genel anlamda benzeyen çizim, üç katlı orta hacme her iki yandan eklenen iki katlı hacimlerden oluşmaktadır. Kazanan projenin neoklasik üslup ağırlıklı bir yapı olduğu yayınlanan çiziminden görülmektedir. Günümüz yapısıyla olan farkları orta hacmin üzerindeki üçgen alınlık, bazı pencere düzenleri ve doğu ve batı kollarının uzunluğudur. Projenin inşa edilen okul yapısı için bir altlık olduğu ancak birebir inşa edilmediği düşünülmüştür. Belgenin daha detaylı incelemesi restitüsyon araştırmaları bölümünde ele alınacaktır.

Κοινοτικὴ Σχολὴ Πριγκήπου.

Ὡς γνωστόν, ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης Πριγκήπου, προκειμένου ν' ἀνεγείρῃ σχολήν, προεκήρυξε διαγωνισμὸν πρὸς καταρτισμὸν τοῦ σχεδίου. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑπεβλήθησαν ἀρκετὰ σχέδια, ἐξ ὧν ἐβραβεύθη τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ραϋμόνδου ὑποβληθέν. Ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν παριστᾷ τὴν κοινοτικὴν σχολὴν ὡς αὕτη θὰ ἀνεγερθῇ κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ κ. Α. Ραϋμόνδου.

Şekil 3.4: Ap'Ola gazetesinin haberi (Ap'Ola, 1912).

Yarışmanın birincisi A. Raymond hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamış olsa da olası ihtimaller araştırıldığında karşılaşılan ilk isim dönemin ünlü mimarlarından Alexandre Raymond olmaktadır. Yayınladığı dergi ve kitaplar ile sanat ve mimarlık tarihine değerli katkıları olan Raymond'un Türkiye'deki inşaat piyasası, malzeme, işçilik koşulları ve fiyatları ile teknik ve yasal mevzuatı konu alan yayınları da bulunmaktadır (Batur, 1999). Bu yayınlar dışında İstanbul adalarını da kapsayan *'Les Sanctuaires du Mont Saint Auxence de ses Environs et des Iles des Princes'* isimli bir yayınının da olduğu bilinmektedir. Alexandre Raymond'un bugün artık mevcut olmayan yapıların o günkü görünümlerini saptayan bu yayınına ulaşılamamıştır ancak kitabının hazırlıkları için Adalar'a gelmiş olmalıdır. Raymond'un 1908 tarihli *'Notes Pratiques et Résumés sur l'art du constructeur en Turquie'* adlı kitabının 92'nci sayfasında bulunan yazının tercümesinde, 'Her şeyden evvel bir mimar kimdir?' sorusuna verdiği yanıtta şöyle demektedir. 'Şurası bilinmelidir ki modern mimarın şahsi meziyetleri, Yunanlılar tarafından talep edilen gibi olmalıdır.' (Togay, 1949).

Yazısında Yunanlıların mimar tanımı ve Yunan mimarisinden övgüyle bahsetmesi Alexandre Raymond'un bir Yunan okulu yarışma projesine katılmış olabileceği ihtimalini güçlendirmiştir. Ancak yarışmaya katıldığı ya da projesinin birinci seçildiğine dair kesin bir kanıt elde edilememiştir. Raymond'a ait başka yapılar araştırılmış ancak Vilma Hastaoğlu-Martinidi'nin '20. yüzyılın başında İstanbul'a betonarme teknolojisini getiren Rum mimarlar' isimli makalesinde, gerçekleşmiş olması muhtemel beş proje başlığı altında 1909 yılında A. Raymond'un Galata'da yaptığı konutlardan bahsedilse de bu konutların yeri ve niteliğiyle ilgili bir bilgi elde edilememiştir.

Yarışmaya katılmış olabilecek diğer bir isim Büyükada'nın 1912 tarihinde sigorta haritalarını yapmış olan Antoine Raymund'dur. Haberde kazanan projenin sahibinin 'Raymond' olarak belirtilmiş olup Antoine Raymund tek harf farkıyla bu isimden ayrılması belki de bir yazım yanlışının ürünüdür. Bu yıllarda Adalar'da bulunmuş olması sebebiyle dikkat çeken Raymund'un başka hiçbir projesine ya da mimari bir çalışmasına rastlanamamıştır. César Raymond ile Pera'da bulunan bir haritacılık ofisleri olduğu bilinmektedir.

Yangından bir yıl sonra 1912 yılında bugün gördüğümüz okul yapısının Sultan Mehmet Reşad'ın fermanıyla ahşap yapının temelleri üzerine inşasına izin verilmiştir. (BOA, 19 Mart 1912) Yapı, üç katlı ve kâgir olarak inşa edilmiştir. Yapıldığı tarihte altı sınıflıdır. Vasiliadis yapıdan şöyle bahsetmektedir, "Bina sadece ilkokulun değil, aynı zamanda bir lisenin de barınabileceği kadar sağlam ve görkemli bir binaydı" (1963).

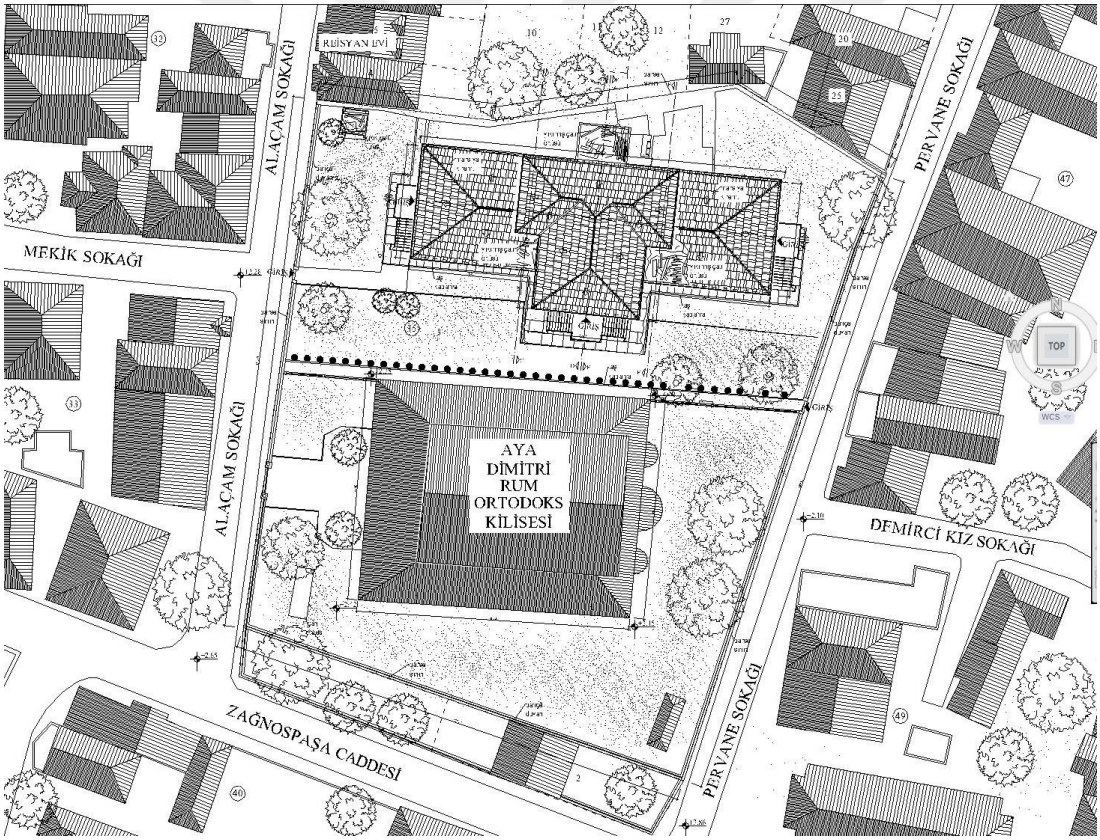
1920 yılında 401 öğrenciye sahip kâgir okul binası 1950 kayıtlarında da halen 200 kadar öğrenciyi barındırıyordu. Cumhuriyet döneminde okul karma okul olarak faaliyetine devam etmiştir. 1949 yılında okul yönetim kurulu başkanı Avukat Klaudi Laskaris zamanında son bir cephe tadilatı yapılmıştır (Millas, 2014). Bahsedilen tadilatta, dış denizliklere ve doğramalara müdahale edilmiştir.

Cumhuriyet döneminde okuldaki öğrenci sayıları her geçen yıl düşüş göstermiştir. Araştırmacı yazar Orhan Türker'in kitabındaki bilgilere göre okulda, 1927-28 ders yılı 212 öğrenci, 1931-32 ders yılı 271 öğrenci, 1948-49 ders yılı 202 öğrenci, 1978-79 ders yılı 12 öğrenci, 1988-89 ders yılı 3 öğrenci ve 2004-05 ders yılı 5 öğrenci bulunmaktadır (Türker, 2004).

3.2 Konumu ve Çevresel Özellikleri

Büyükada Rum İlkokulu, İstanbul İli, Adalar İlçesi, Maden Mahallesi, 35 ada, 3 parselde yer almaktadır. Okul yapısı, birçok Rum okulu örneğinde olduğu gibi bulunduğu parseli bir kilise ile paylaşmaktadır. Büyükada Rum İlkokulu ve yanında bulunduğu Aya Dimitri Rum Ortodoks Kilisesi tapu kaydına göre 4425,50 m²'lik parsel alanına sahiptir. Parsel, kuzey ve güney yönünde komşu parseller, doğu yönünde Pervane Sokağı ve batı yönünde Alaçam Sokağı ile çevrelenmiştir (Şekil 3.5).

Okul yapısı parselin kuzey tarafına yerleşmiştir ve günümüzde kilise ile arasında demir bahçe korkulukları bulunmaktadır. Bulunduğu çevre içerisinde yapının, kilise ile birlikte oldukça büyük bir ölçeğe sahip olduğu söylenebilir. Yapılar, sokağa dar cephesini veren ve içeriye doğru uzayan bitişik nizam konut dokusu içerisinde bulunmakta olup bu çevrede oldukça heybetli bir yerleşim ve görünüme sahiptir.

Şekil 3. 5: Vaziyet planı.

Yapının sokaklara bakan doğu ve batı cepheleri ile kilise yönüne bakan güney cephesi komşu parsellere bakan kuzey cephesine göre daha gösterişli olarak yapılmıştır. Bu cepheler yatay yönde üzeri sıvalı taş kabartmalarla hareketlendirilmiştir (Şekil 3.6). Kuzey cephesi ise kabartmaları bulunmayan daha yalın bir görünümdedir.

Yapıya hem kilise yönünden hem de Pervane ve Alaçam sokakları üzerinden toplam üç adet giriş kapısı ile ulaşılmaktadır. Arazide belirgin bir kot farkı bulunmamakta ve tüm giriş kapılarına, bahçe kotundan kâgir merdivenler ile çıkılmaktadır. Pervane ve Alaçam sokakları yönlerindeki merdivenler 12 rıhtlı ve tek kollu, kilise tarafında bulunan merdiven ise 11 rıhtlı ve çift kolludur.

Şekil 3. 6: Üstte, solda Alaçam Sokağı, sağda Pervane Sokağı cepheleri
Altta, kilise yönüne bakan güney cephesi.

3.3 Plan Özellikleri

Büyükada Rum İlkokulu, 631,33 m²'lik oturum alanına sahiptir. Yapı, aynı parseli paylaştığı Aya Dimitri Kilisesi'nin kuzeyinde bulunmaktadır. Aynı parsel içinde okul binasının kuzeybatı ucunda bağımsız olarak inşa edilmiş ancak bugün yıkıntı halinde olan çan kulesi bulunmaktadır (Şekil 3.7).

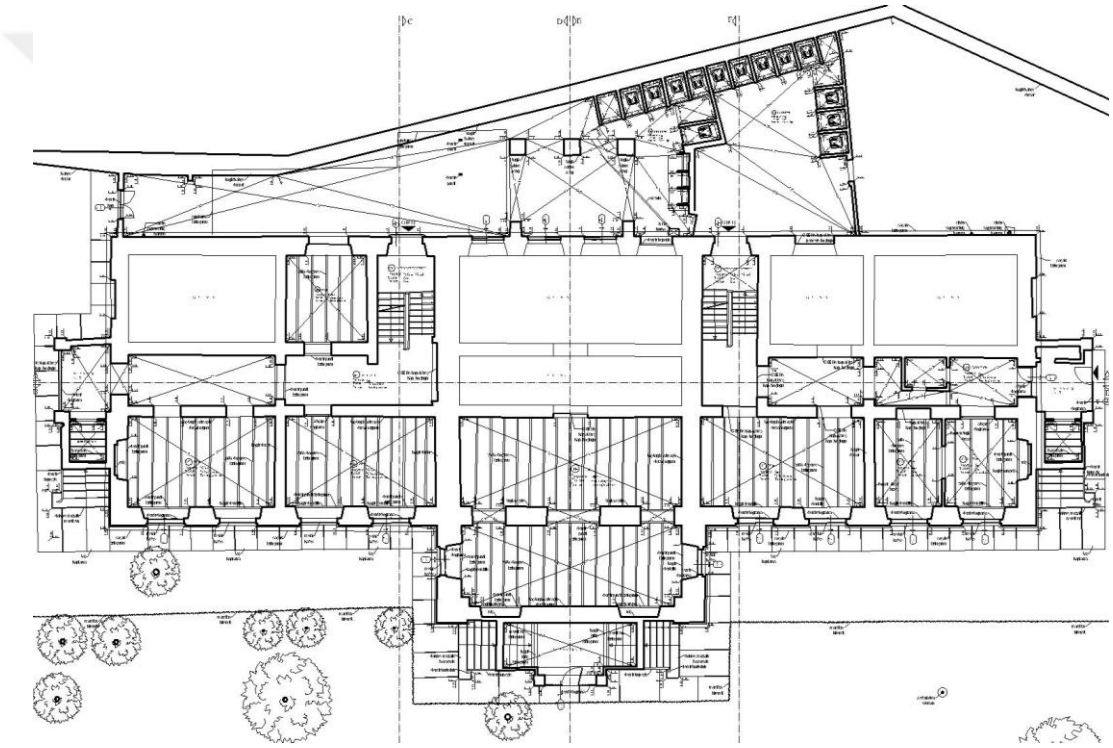
Şekil 3. 7: Solda yıkılmış çan kulesinin bahçeden görünümü, sağda Alaçam sokağından görünümü.

Büyükada Rum İlkokulu bağımsız bir yapı olup doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. Yapı, merkezde zemin + 2 normal kat ve bodrum katından oluşan bir orta birim ve bu birime doğu ve batı yönlerinde eklemlenmiş zemin +1 normal kat ve bodrum katından oluşan birer bölümden oluşmaktadır. Eklemlenen bu bölümler hem plan düzleminde hem de cephelerde simetrik özellikler göstermektedir. Yapı, taş ve tuğla malzeme ile yığma olarak inşa edilmiştir. Döşemeler demir profilli ve tuğla dolgulu volta döşemedir. Yapı, farklı kotlarda demir hatıllar ile çevrelenmiştir. Bu hatıllar yıpranma dolayısı ile yer yer açığa çıkmış, görünür haldedir.

Okul yapısı 1999 depreminden sonra zarar görmüş ve boşaltılmıştır. Bu tarihten sonra terk edilip hiçbir koruma amaçlı müdahale geçirmediğinden bakımsızlık nedeniyle hızla yıpranma sürecine girmiştir. Çatısı yer yer çökmüş, kapı ve pencere doğramaları özellikle kuzey cephesinde yok olmaya başlamıştır.

3.3.1 Bodrum kat mekânları

Yapının bodrum katı, tüm bina sınırını kapsayan bir tam kattan oluşmaktadır. Yapının zemin ve birinci katında görülen kuzey ve güney yönde odaların sıralandığı orta koridorlu plan tipi bodrum katında da görülmektedir (Şekil 3.8). Okulun bahçe kotunun yaklaşık olarak bir metre altında bulunan bodrum kata giriş doğu ve batı cephesinde bulunan dökme mozaik bahçe merdivenlerinin altındaki demir kapılardan yapılmaktadır. Ayrıca yapı içerisinde bulunan her iki merdiven de bu kata inişi sağlamaktadır. Bodrum kat mekânlarında birçoğunda bulunan moloz ve eşya yığını mekânlara erişimi engellediğinden ölçüm ve fotoğraflama, çoğunlukla pencere açıklıklarından yapılabilmiştir.

Şekil 3. 8: Bodrum kat planı.

B01 Koridor

Yapının doğu yönündeki giriş merdivenlerinin altındaki demir kapıdan ulaşılan B01 mekânı, doğu kanadının koridorudur. İçi eşya yığını ve moloz ile dolu olan koridor yaklaşık olarak 225x1155x224x1154 cm boyutlarında olup 25,5 m² alana sahiptir (Şekil 3.9).

Okulun bu kanadının bir dönem Aya Dimitri Kilisesi'nin zangocunun dairesi olarak işlevlendirilmesi, B01 koridoruna mutfak ve tuvalet hacimlerinin eklenmesine sebep olmuştur. Günümüzde koridorun orta kısmında bulunan ek mekânlar bu müdahalelerin

ürünüdür. Koridorun kuzey ve güney yönlerinde ikişer adet mekân bulunmakta, batı ucu ise M02 merdiven kovasına bağlanmaktadır. Kuzey mekânlardan biri sarnıç, diğeri ise ölçümler sırasında girilemeyen hem kapı hem de pencere açıklığı sıkıştırılmış talaş levhalar ile kapatılmış bir odadır. Sarnıcın bu kotta bir müdahale açıklığı bulunmadığından koridor ile komşu olan güney duvarı sağırdır. Koridorun güney duvarında ise B02 ve B03 mekânlarına açılan biri açık ikisi kapatılmış, üç adet kapı açıklığı bulunmaktadır. Batı ucunda bulunan ve M02 merdiven kovasına bağlanan kısım yine levhalarla kapatılmıştır.

Şekil 3. 9: B01 Koridor fotoğrafları.

Koridorun duvarları sıvalı, zemini şaptır. Mekânın volta döşeme olan tavanında çimentolu müdahale bulunduğundan profiller arasındaki kemer görünümü yok olmuştur. Tavandaki sıva, profiller üzerindeki korozyon sebebiyle büyük oranda dökülmüş ve demir putreller açığa çıkmıştır.

B02 Odaları

B02-1 ve B02-2 nolu odalar bölücü bir duvar ile iki birime bölünmüş tek bir mekânı ifade etmektedir. B01 koridorunun güneyinde bulunan odalara koridorda bulunan kapı açıklığından girilmektedir. B02-1 odasına açılan 160x195 cm boyutlarındaki açıklığın, kapı doğraması çıkarılmış ancak ahşap kasası yerindedir. B02-2 odasına koridordan girişi sağlayan açıklık ise kapatılmıştır. Odalar sırasıyla 13,5 m² ve 12,5 m² alana sahiptir. Mekânların güney cephesine bakan iki adet demir pencere doğraması bulunmaktadır. 115 cm parapet yüksekliğine sahip 170x142 cm boyutlarındaki doğramaların bulunduğu iç duvarlar şevlidir. B02-1 odasının doğu duvarında ise kapatılmış bir pencere açıklığı bulunmaktadır (Şekil 3.10).

Şekil 3. 10: Solda B02-1, sağda B02-2 odalarının kuzey duvarlarına bakış.

Her iki odanın duvarları B01 koriorunda olduğu gibi sıvalı ve boyalı, zemin kaplamaları şaptır. Bodrum katta bu alanlar dışında sıvalı hiçbir mekân bulunmaması, duvar boyalarının bu birimlerin kilise zangocunun dairesi olarak işlevlendirildiği zamandan kalma bir müdahale olduğu düşünülmüştür.

B03 Oda

B03 odasına, B01 koridoru ve M02 merdiven kovasından girişi sağlayan iki adet kapı açıklığı bulunmaktadır. Açıklıkların her ikisi de levhalar ile kapatılmış olduğundan mekâna yalnızca pencerelerinden görüldüğü kadarıyla yorum yapılabilmiştir (Şekil 3.11). 760x415x756x414 cm ebatlarında ve 32 m² alana sahip olan odanın ölçüleri üç boyutlu taramalardan elde edilmiştir.

Şekil 3. 11: Solda B03 odası kuzey duvarı.

Odanın güney duvarında kilise yönüne bakan iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencereler, kattaki diğer pencere doğramalarıyla aynı özelliklere sahip demir doğramalardır. Doğramalar dışında demir bir tel kafes yer almaktadır. Odanın kuzey duvarında iki adet sıkıştırılmış talaş levhalar ile kapatılmış beton lentolu kapı açıklığı bulunmaktadır. Mekânın duvarları sıvasız, taş ve tuğla almaşık duvar örgüsü görülmektedir. Örgünün belirli bir düzeni olmayışı ve düzgün kesme ve moloz taşların düzensiz bir kurguda kullanılmış olması mekânın özgün durumda sıvalı bir duvar yüzeyine sahip olduğunu düşündürmektedir (Şekil 3.11).

Zemin kaplaması, odada bulunan eşya ve moloz yığını nedeniyle görülememektedir. Tavanı ise volta döşemedir ve üzeri sıvasızdır. Tavandaki demir putrellerin tümü korozyona uğramıştır.

B04 Oda

Orta hacmin bodrum katının güneyinde yer alan kare formlu geniş mekâna, odanın kuzeyinde yer aldığı düşünülen koridordan girilmektedir. Koridor her iki yönden kapatıldığından bu kısma giriş yapılamamış, odaya pencere açıklıklarından girilebilmiştir. Yaklaşık 82 m² alana sahip mekânın orta kısmında, zemin katta kemer hizasının altına denk gelen iki adet tuğla ayak bulunmaktadır (Şekil 3.12). Ayaklar 190 cm genişliğinde ve 90 cm eninde olup oldukça büyük boyutludur ve odayı iki birime ayırmaktadır.

Şekil 3. 12: 104 odası tuğla ayakları.

Mekânın kuzey duvarında, sıkıştırılmış talaş levhalarla kapatılmış bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Doğu ve batı duvarlarında birer adet pencere açıklığına sahip olan odanın, güney duvarında ise de iki adet kapatılmış pencere açıklığı mevcuttur (Şekil 3.13). Kapatılmış açıklıklar güney cephede dökme mozaik giriş basamaklarına denk gelmektedir. Odanın doğu ve batı duvarlarında bulunan pencereleri demir doğramalı olup hasarlıdır. Camları kırık ve demirler korozyona uğramıştır. Mekânın moloz ve eşya yığını ile dolu olması, zemin kaplamasının görülmesini engellemiştir. Tavanı volta döşeme olan odanın duvar ve tavan yüzeyleri sıvasızdır. Tavanda yer alan demir putrellerde korozyon görülmektedir.

Şekil 3. 13: 104 odası kapatılmış pencere açıklıkları.

B05 Koridor

Batı kanadının koridoru olan B05 mekânına yapının batı kanadı merdiveni olan M01 merdiveninden ulaşılmaktadır. Diğer bir ulaşım dış cephede yer alan dökme mozaik giriş basamaklarının altında yer alan demir kapıdan olsa da bu alan günümüzde levhalar ile kapatıldığından bu giriş kullanılamamaktadır. Yaklaşık 30 m² alan sahip olan koridorun kuzey yönünde sırasıyla bir adet sarnıç, B08 odası ve M01 merdiven kovası yer almaktadır. Sarnıcın bodrum kat hizasında herhangi bir müdahale açıklığı bulunmadığından koridorun kuzey duvarının bir kısmı sağırdır. Duvardaki tek açıklık B08 odasına açılan kapı açıklığıdır. Koridorun güney duvarı ise B06 ve B07 mekânlarına açılan üç adet kapı açıklığına sahiptir. Bunlardan ikisi B07, diğeri ise B06 odasına ulaşımı sağlamaktadır. Hiçbir açıklıkta kapı doğraması bulunmamakta,

yalnızca B06 odasının açıklığında ahşap bir kapı kasası görülmektedir (Şekil 3.14). Koridor boyunda yer alan açıklıkta, açıklık üzerinde duvar yüzeyinin her iki tarafında demir bir profil bulunmakta olup profiller arası tuğla ile doldurulmuştur.

Şekil 3. 14: B05 Koridor fotoğrafı.

Mekânın zemini moloz ve eşya yığını ile dolu olduğundan zemin kaplaması anlaşılamamaktadır. Volta döşemeli olan koridorun tavanında yer alan demirlerde korozyon görülmektedir. Tüm duvar yüzeyleri sıvasız olan mekânda duvar örgüleri, kattaki diğer mekânlarda görüldüğü gibi karmaşık bir düzendedir.

B06 Oda

B06 nolu oda, yapının batı kanadının güney odalarından ilkidir. 696x415x694x415 cm ebatlarındaki oda, 29 m² alana sahiptir. Simetriğinde bulunan B03 odasının aksine, mekânın kuzey duvarında yalnızca bir adet kapı açıklığı bulunmaktadır (Şekil 3.15). Doğu ve batı duvarları sağır olan odanın güney duvarında ise yapının simetrisine uygun olarak iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Her iki pencere de demir doğramalı ve hasarlıdır. Pencere önlerinde demir tel yerleştirilmiştir. Kapı açıklığında ise ahşap bir kasa görülmekte ancak kapı doğraması bulunmamaktadır. Açıklığın lentosu, B03 mekânında olduğu gibi betondur. Mekânın sıvasız olan duvar yüzeyleri, duvar örgüsünün rahatlıkla görülmesine olanak vermektedir. Örgünün düzgün kesme taş, moloz taş ve tuğla kullanılarak düzensiz bir biçimlenişi olması, mekânın özgün durumunun sıvalı olduğunu düşündürmektedir.

Odanın zemini moloz ve eşya yığını ile doludur. Tavanı ise volta döşemedir ancak tavandaki tuğla dolgu kaldırılarak çimentolu bir onarım geçirmiştir. Mekândaki tüm demir elemanlarda korozyon görülmektedir.

Şekil 3. 15: B06 Oda fotoğrafı.

B07 Oda

Yapının batı kanadının güney yönünde yer alan ikinci odadır. 419x680x420x681 cm ölçülerinde olan mekâna B05 koridorundan, odanın kuzey duvarında yer alan iki adet kapı açıklığından ulaşılmaktadır. Açıklıklarda herhangi bir doğrama ya da kasa bulunmamaktadır. Kattaki diğer birçok kapı açıklığında olduğu gibi açıklıkların üst kısmına beton bir lento yerleştirilmiştir (Şekil 3.16).

Şekil 3. 16: B07 Odası kuzey duvarı fotoğrafı.

Yaklaşık 28,5 m² alana sahip olan odanın doğu duvarı sağır, güney duvarı ise iki adet pencere açıklığına sahiptir. Pencereler, kattaki diğer pencereler gibi demir doğramalı ve dış yüzeylerinden demir tel ile kapatılmış durumdadır. Odanın batı duvarı ise simetriğinde yer alan B02-1 mekânında olduğu gibi kapatılmış bir pencere açıklığına sahiptir. Her iki mahalde de bu pencereler cephede yer alan dökme mozaik basamaklara denk gelmektedir. Mekânın zemini moloz ve mıcır ile doludur. Volta döşemeli olan tavanı B06 mekânında olduğu gibi tuğlaları kaldırılarak çimentolu bir onarım görmüştür. Tavan putrelleri ise korozyona uğramıştır. Mekânın tüm duvar yüzeyleri sıvasız olup kattaki diğer mekânlardakine benzer bir şekilde düzensiz bir örgüye sahiptir.

B08 Oda

Yapının batı kolunun kuzeyindeki tek girilebilen mekândır. Odanın sağır olan doğu ve batı duvarları M01 merdiven holü ve sarnıca komşudur. Mekânın kuzey duvarında arka cepheye açılan bir adet pencere açıklığı, güney duvarında ise B05 koridoruna açılan bir adet kapı açıklığı bulunmaktadır. Her iki açıklıkta da doğramalar kaldırılmıştır. Oda zeminden neredeyse tavana kadar ahşap kalaslar ile dolu olduğundan içine girmek mümkün olmamıştır (Şekil 3.17).

Şekil 3. 17: B08 Oda fotoğrafı.

Açıklıkların önlerinden yapılan üç boyutlu taramalar ile mekân ölçülebilmiştir. 404x373x404x379 cm boyutlarında olan oda yaklaşık 15 m² alana sahiptir. Tavanı volta döşemeli olup tuğla dolguları yerindedir. Kattaki birçok kapı açıklığının üst kotunda bulunan beton lento, B08 odasının kapı açıklığında bulunmamaktadır. Müdahale görmemiş olan bu açıklığın üstünde, duvarın iç ve dış yüzeyinde bulunan demir putreller arası tuğla dolgu görülmektedir.

B09 Erkek WC

Yapının arka bahçesinde okul binası ve bahçe duvarı arasına yapılmış olan tuvalet kabinleri, okulun özgün kurgusundaki tek ıslak hacimlerdir. B09 nolu erkek öğrenciler için ayrılmış olan WC'ye yapının batı yönündeki bahçesinde yer alan demir bir kapı ile ulaşılabilmektedir. Bahçeden ulaşımın yanı sıra okul binasının kuzey cephesinde yer alan demir kapılardan da M01 merdiven kovasına açılan demir giriş kapısı da bu alana ulaşımı sağlamaktadır. Alana her iki ulaşımın batı yönde olması, okulun kullanıldığı ilk yıllarda batı kanadının erkek öğrenciler için ayrılmış olduğunun bir izi olarak değerlendirilmiştir (Şekil 3.18).

Şekil 3.18: B09 Erkek WC fotoğrafı.

Tuvalet alanında yaklaşık 100x120 cm ebatlatlarında ve 1,2 m² alana sahip altı adet tuvalet kabini yerleştirilmiştir. Kabinlerin tümü ahşap kapı doğramasına sahiptir. Duvar yüzeylerinde zeminden 180 cm yüksekliğe kadar 20x20 cm boyutlarında seramik ile kaplanmıştır. Kabinlerde bulunan hela taşları dökme mozaiktir. Kabinlerin

beşi bahçe duvarına doğru yaslanmış diğeri ise kız öğrenciler için ayrılmış olan bölüme sırtını verecek şekilde yerleştirilmiştir (Şekil 3.18). Bu kabinin hemen yanında üç adet pisuar bulunmaktadır. Tuğla duvarlar ile birbirinden ayrılmış olan pisuarlar, yalak şeklinde tek bir alt birimle tek bir gidere bağlıdır. Bu alanda bulunan lavaboların birçoğu yerinden sökülmüş, yerinde kalmış olanlar da kırılmıştır.

B10 Kadın WC

Erkek tuvaletinin doğu yönde komşusu olan bu alana yapının doğu yöndeki bahçesinden demir bir kapı ile ulaşılmaktadır. Erkek tuvaletinde olduğu gibi bir diğer ulaşım, yapının doğu kanadında yer alan M02 merdiven kovasından arka bahçeye açılan demir giriş kapısındandır. Bu anlamda, okulun açıldığı ilk yıllarda doğu kanadının kız okulu olarak kullanıldığı düşünülmüştür.

Kızlar tuvaleti sekiz adet tuvalet kabininden oluşmaktadır. Kabinler erkekler tuvaletinde olduğu gibi 100x120 cm ebatlarında ve 1,2 m² alana sahip olup, ahşap kapıları ve dökme mozaik hela taşlarına bulunmaktadır. Kabinlerin beş tanesi kuzey yönde yer alan bahçe duvarına yaslanmıştır. Diğer üçü ise doğu yöne sırtlarını verecek şekilde yerleştirilmiştir (Şekil 3.19). Açık havada bulunan tuvaletler zamanla büyümüş olan yoğun bir bitki örtüsü arasında kaldığı için zorlukla ölçülendirilebilmiştir. Lavaboları ise görülememiştir.

Şekil 3. 19: B10 Kadın WC fotoğrafı.

M01 Merdiven kovası

M01 merdiven kovası, yapının batı kolundaki sirkülasyonu sağlayan mekândır. 280x449x281x432 cm ebatlarıyla yaklaşık 13 m² alana sahiptir. Bodrum kattan başlayıp ikinci kata kadar yükselmektedir. Bahçe kotundan -1,49 kotundaki merdiven holüne giriş, yapının kuzey cephesinde bulunan çift kanatlı 165x230 cm ebatlarındaki çift kanatlı demir kapıdan (K.5) sağlanmaktadır. Bu kottan 124 cm genişliğinde 9 basamakla +0,14 kotundaki zemin kat döşemesine ulaşılır (Şekil 3.20). Zemin kat kotunda mekân, dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısı (K.34) ile Z02 koridoruna bağlanır. Kapı doğraması M01 mekânının güney duvarında bulunmaktadır. Kapının yalnızca iki kanadı yerindedir. Yerinde olmayan diğer iki kanattan biri oldukça yıpranmış bir şekilde Z02 koridorunda bulunmaktadır. Yerinde duran iki kanatta malzeme kayıpları tespit edilmiştir. Kanatların üst hizasından tavan kotuna kadar olan bölüm dörtgenlere bölümlenmiş sabit ahşap doğrama ile kapatılmıştır (Şekil 3.20). Merdiven holünün tüm basamakları dökme mozaik olup korkuluk ve küpeşteleri dövme demirdendir. Demirleri büyük oranda korozyona uğramıştır. Mekânın duvarlarındaki boyalar kabarmış, sıvalar yer yer dökülmüştür.

Şekil 3. 20: M01 Merdiven kovası fotoğrafları.

Zemin katta Z02 koridorundan (+0,14) birinci kattaki 101 Koridoruna (+5,29) ulaşımı sağlamaktadır. Bu merdiven zemin ve birinci kat kotlarının arasında (+2,69) kotunda bir ara sahanlığa sahiptir. 97x281 cm ebatlarında olan bu sahanlığa zemin kotundan 14

basamakla ulaşılmakta, bu kottan birinci kata ulaşım yine 14 basamakla yapılmaktadır. Merdiven basamakları, zemin kat kotunda olduğu gibi dökme mozaiktir. Korkuluk ve küpeşteleri ise dövme demirdendir. Holün ara sahanlığında 160x325 cm ebatlarında bir ahşap pencere doğraması (P.59) bulunmaktadır. Doğramanın camları kırık, ahşap kısımları ise çürümüş ve kopmuş durumdadır. Mekânın duvar boyaları kabarmıştır. Korkuluk, küpeşte ve pencere üst hizalarında bulunan demirler korozyona uğramıştır. Pencere üst hizasında sıva dökülmesi görülmektedir. Dökülen sıvaların altından tuğla duvar örgüsü açığa çıkmış durumdadır. Mekân zemin katta olduğu gibi dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısı (K.46) ile 101 koridoruna bağlanmaktadır. Rüzgarlık doğramasının bir kanadı yerinde değildir ve ahşapları hasarlıdır.

Birinci katta, +5.29 kotundaki 101 koridorundan ikinci katta +10.39 kotundaki 201 koridoruna ulaşımı sağlamaktadır. Toplam 28 rıhtı olan çift kollu merdivenin +7.84 kotunda 300x98 cm boyutlarında bir ara sahanlığı bulunmaktadır. Merdiven korkulukları ve küpeştesi diğer katlarda olduğu gibi dövme demir, basamaklar ise dökme mozaiktir. Basamakların 18 cm rıht yüksekliği bulunmaktadır. Son basamak ise 22 cm rıht yüksekliğine sahiptir.

Doğu ve batı duvarları sağır olan merdiven kovasının kuzey duvarında bir adet üzeri basık kemerli ahşap pencere (P.67) bulunmaktadır. Pencere doğraması çürümüş ve camları kırıktır. Taş iç denizliği ise ara sahanlıktan 135 cm yüksektedir. Merdiven holünün güney duvarında 201 koridoruna açılan ahşap rüzgarlık kapısı (K.69) bulunmaktadır. Diğer merdiven hollerindeki rüzgarlık kapılarıyla benzer tipte olan kapının bu katta iki açılan, iki sabit kanadı bulunmaktadır. Kapı doğramasının üst kotunda küçük karelere bölünmüş ahşap sabit doğraması mevcuttur. Merdiven holünün 202 odasına komşu olan doğu duvarında 23x96 cm ebatlarında bir baca çıkıntısı bulunmaktadır. Diğer katlarda duvar örgüsü içinde kaldığı için görülemeyen baca, ikinci katta duvar kalınlıkları inceldiği için okunabilir durumdadır.

M02 Merdiven kovası

M02 Merdiven kovası, yapının doğu kolundaki sirkülasyonu sağlayan mekândır ve yapının giriş aksına göre M01 merdiven kovasının simetriğidir. 276x449x275x452 cm ebatlarındadır ve 12,5 m² alana sahiptir. M01 merdiveninde olduğu gibi bodrum kattan başlayıp ikinci kata kadar yükselmektedir (Şekil 3.21). Bahçe kotundan (-1,71), -1,51 kotundaki merdiven holüne, yapının kuzey cephesinde bulunan çift kanatlı 165x230

cm ebatlarındaki çift kanatlı demir kapıdan (K.6) girilmektedir. Bu kottan 121 cm genişliğinde dokuz basamakla +0,16 kotundaki zemin kat döşemesine ulaşılır. Zemin kat kotunda mekân, güney duvarındaki dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısı (K.36) ile Z09 koridoruna bağlanır. Bu rüzgarlık kapısı M01 holündeki kapı ile eştir ancak dört kapı doğramasının ikisi yerinde diğer ikisi ise yok olmuştur. Kalan doğramalarda malzeme kayıpları görülmektedir. Boyaları dökülmüş ve camlarının bir kısmı kırılmıştır.

Şekil 3. 21: M02 Merdiven kovası fotoğrafları.

Merdivenin tüm basamakları dökme mozaik olup korkuluk ve küpeşteleri dövme demirdendir. Demirleri büyük oranda korozyona uğramıştır. Mekânın duvarlarındaki boyalar kabarmış, sıvalar yer yer dökülmüştür.

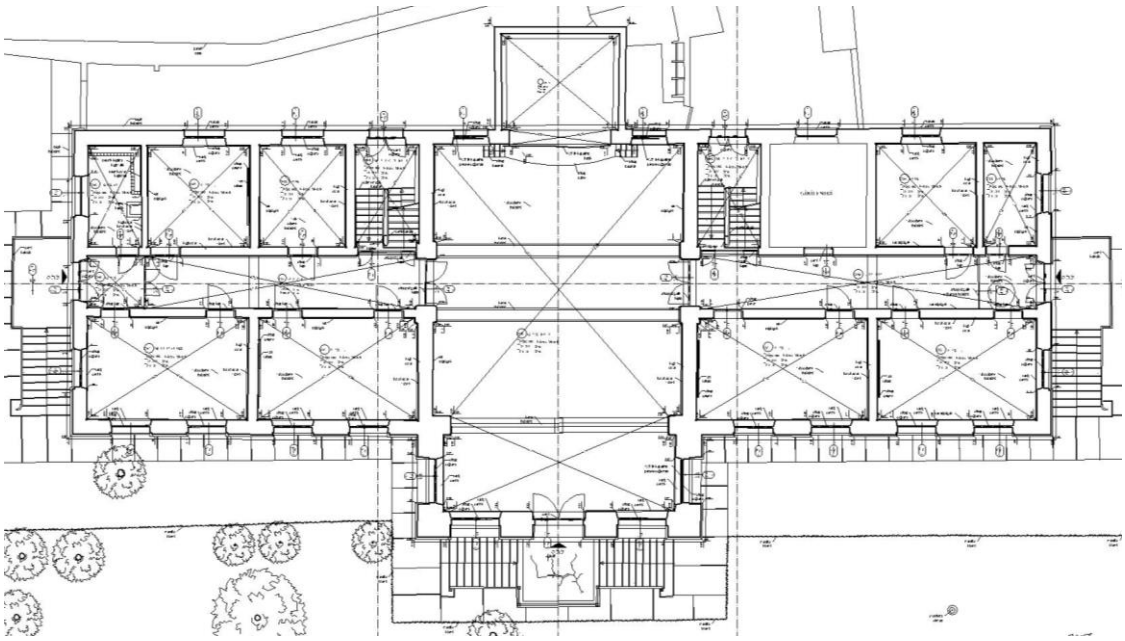
M02 merdiveni, zeminde Z09 koridorundan başlayarak (+0,15), ilk olarak ara sahanlığa (+2,70), oradan da 111 koridoruna (+5,30) bağlanmaktadır. 276x94 cm ebatlarındaki ara sahanlık, 28 rıhtlı dökme mozaik merdivenin 14. rıhtının ulaştığı kottadır. Ara sahanlığın kuzey duvarında, M01 merdiveninde olduğu gibi 160x325 cm ebatlarında bir ahşap pencere doğraması (P.54) bulunmaktadır. Doğramanın camları kırık, ahşap kısımları ise çürümüş ve kopmuş durumdadır. Merdivenin korkuluk ve küpeşteleri dövme demirdendir ancak tümünde korozyon görülmektedir. Mekânın duvar boyaları kabarmış ve sıvaları yer yer dökülmüştür. Merdiven kovasının 111 koridoruna bağlandığı güney duvarı üzerinde dört kanatlı ahşap bir rüzgarlık kapısı

(K.60) bulunmaktadır. M01 merdiven holünde olduğu gibi kapı doğraması, kanatların üst hizasından tavana kadar küçük dörtgenlere bölünmüş camlı ahşap sabit bir doğramaya sahiptir.

3.3.2 Zemin kat mekânları

Yapıda, biri orta birimde diğer ikisi doğu ve batı yönlerinde eklenen iki yan birimde olmak üzere toplam üç adet giriş kapısı bulunmaktadır. Doğu cephesindeki kapı Pervane Sokağı'na, batı cephesindeki ise Alaçam Sokağı'na bakmaktadır. Yapıdaki üçüncü giriş kapısı ise orta bölümde olup aynı parsel içerisinde yer alan Aya Dimitri Kilisesi yönüne açılır. Bahçe ile giriş kapıları arasında bulunan kot farkı sebebi ile yapının zemin katına bahçe kotundan yükselen kâgir merdivenler ile ulaşılmaktadır.

Zemin kat planında, kuzey ucunda sahnesi (Z14) bulunan geniş bir giriş holü (Z01) ve bu holden doğu ve batı yönlerde uzanan iki adet koridor (Z02, Z09), koridor sonunda rüzgarlık kapısı ile ayrılan giriş mekanı (Z05), koridorlardan ulaşılan içlerinde yazı tahtaları bulunan dört adet derslik (Z03, Z07, Z12, Z13), bir müdür odası (Z04), öğretmen odası olarak kullanıldığı düşünülen iki oda (Z08, Z10), biri doğu biri batı kolunda bulunan iki merdiven holü (M01, M02), bir lavabo (Z06), bir depo odası (Z11) ve kilitli demir kapısı nedeniyle içine girilemeyen bir oda olmak üzere toplam 15 mekan tanımlanmıştır (Şekil 3.22). Mekânların işlevsel tanımlarında, içinde yazı tahtası bulunan derslikler ve oda girişinde belirtilmiş müdür odası haricinde işlevi net olarak tanımlanamayan diğer mekanlar oda olarak nitelendirilmiştir.

Şekil 3. 22: Zemin kat planı.

Bu kattaki tüm mekânlar dökme mozaik kaplı volta döşemeye sahip olup tavanları üzeri sıvalı volta döşemedir. Tüm pencere doğramaları ve biri hariç tüm iç kapılar ahşap doğrama, dışarı açılan kapılar demir doğramadır. Kilitli olması sebebiyle içine girilemeyen odanın ahşap kapısının sökülüp yerine sonraki yıllarda demir kapı yapıldığı pervaz kalıntılarından anlaşılmaktadır. Bu katta yapının içindeki tüm dış köşeler zeminden 170 cm yüksekliğine kadar pahlanmıştır. Girilebilen tüm mekanların duvar eteklerinde 33 cm yüksekliğinde üzeri sıvalı ve boyalı taş süpürgelikler bulunmaktadır. Tüm mekanlarda duvar ve tavan birleşimleri sıva ile pahlanmıştır. Şevli pencere açıklıkları duvar yüzeyine doğru genişleyerek gelmektedir.

Z01 Giriş Holü

Bu mekâna yapının ön cephesinden (güney cephesi) giriş yapılmaktadır. Bahçe kotundan, 11 rıhtlı ve doğu-batı yönlerinde iki kolu bulunan dökme mozaik bir merdiven ile ±0.00 kotunda yer alan sahanlığa ulaşılmaktadır. Merdivenin dövme demir korkulukları ve demir küpeştesi bulunmaktadır. Sahanlığa açılan çift kanatlı 225x305 cm boyutlarındaki demir giriş kapısından (K.25) Z01 giriş holüne ulaşılır. Yapının doğu ve batı kollarının birbirine bağlandığı alanı oluşturan bu ilk mekân, 1614x1096 cm boyutlarında dikdörtgen formunda olup, 172,25 m² alana sahiptir. Mekânın kuzey duvarında dışarı taşan bir sahne oyuntusu bulunmaktadır (Şekil 3.23). Sahne ve demir giriş kapısının ortasından geçen doğrultu hem Z01 mekânının hem de tüm yapının doğu-batı yönünde simetri eksenini oluşturmaktadır.

Şekil 3. 23: Z01 Giriş Holü fotoğrafı.

Mekânda ikisi kuzey (P.28, P.29) ikisi güney duvarında (P.17, P.18), birer adet de doğu (P.19) ve batı duvarlarında (P.16) olmak üzere toplam altı adet pencere doğraması bulunmaktadır. Ahşap doğramaları yerlerinde olan bu açıklıkların kuzey ve doğu duvarlarındakiler sıkıştırılmış talaş levhalar ile kapatılmıştır. Mekânın doğu duvarında Z09 koridoruna geçişi sağlayan çift kanatlı ahşap bir kapı (K.35) bulunmaktadır. Aynı özellikteki ikinci kapı doğraması batı duvarında Z02 koridoruna geçişi sağlayan (K.26) kapıdır. Kapılar çift kanatlıdır ve üstlerinde koridorların doğal ışık almasına olanak veren sabit pencere doğramaları bulunmaktadır. Mekândaki tüm açıklıklar yapı simetrisine uygun olacak şekilde yerleştirilmiştir.

Mekânın döşemesi dökme mozaik kaplıdır ve orta kısmında yine dökme mozaikten yapılmış bir motif bulunmaktadır. Tavanı volta döşemedir ve sıvalıdır. Mekânın dar yönünde doğu ve batı duvarlarını birbirine bağlayan üç adet kemer bulunmaktadır. Bunlardan ikisi, arası tuğla dolgulu çift I profilli olup üst kat duvar hizasının altına denk düşmektedir. Arasında tuğla dolgu bulunmayan ve tek I profilden oluşan üçüncü kemer üst katta aynı özellikte başka bir kemerin alt hizasındadır ve üzerinde bir duvar yükü bulunmamaktadır. Bu kemerlerden tuğla dolgulu olanları yatayda 1070 cm, yalnızca I profilden oluşan ise 957 cm açıklığı geçmektedir (Şekil 3.24). Kemerler, birden çok çelik elemanın bulonlu birleşimleriyle oluşturulmuştur. Çiftli kemerler, birbirlerine bulonlu çelik plakalar ile birleştirilmiştir. Kaynak kullanılmadan ve birçok parçadan imal edilen bu kemerlerin yapı için özel olarak imal edilmiş özgün yapı elemanları oldukları düşünülmüştür.

Şekil 3. 24: Z01 Giriş holü, çelik kemerleri.

Mekânın kuzey duvarındaki ahşap sahneye beş rıhtlı ahşap basamaklarla ulaşılmaktadır. Sahne, mekânın simetrisine uygun bir şekilde konumlanmış olup kuzey duvarı dışına taşan bir hacmi vardır (Z15). Sahne açıklığı I profiller ile kemerli olarak yapılmıştır. Bu açıklık yer yer düşmüş, sıkıştırılmış talaş levhalar ile kapatılmıştır (Şekil 3.25). İçeride bulunan eşyalar Z01 mekanının, tiyatro salonu olmanın dışında spor salonu olarak da kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Şekil 3. 25: Z01 Giriş Holü, sahne yönü fotoğrafı.

Z02 Koridor

Z02 koridoru yapının batı kanadının koridorudur ve 1186x229x1187x233 cm boyutlarındadır. Toplam alanı 28,36 m² dir. Koridorun, kuzey ve güney duvarlarında derslik ve oda kapıları, doğu duvarında Z01 giriş holüne açılan kapı (K.26), batı duvarında ise Z05 giriş mekanına açılan ahşap bir rüzgarlık kapısı (K.44) bulunmaktadır. Koridorun zemini dökme mozaik kaplama, tavanı ise volta döşemedir. Tavan ve duvar yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır ancak bakımsızlıktan dolayı sıvası büyük oranda dökülmüş durumdadır. Duvar ve tavandan dökülen sıvalarla, etraftaki atık malzemelerden dolayı döşeme yer yer okunamaz haldedir. Mekânın güney duvarında Z03 dersliğine açılan iki adet (K.27, K.28) ve Z04 müdür odasına açılan bir adet (K.29) olmak üzere toplam üç adet ahşap kapı bulunmaktadır (Şekil 3.26). Kapıların ikisinin üzerinde açıldıkları mekânı belirten yazılar halen mevcuttur. Koridorun kuzey duvarında Z07 dersliğine (K.32) ve Z08 odasına açılan (K.33) iki adet ahşap kapı bulunmaktadır. Bu kapılar güney duvarındakilerle aynı profil detayında ve ölçülerinde

olup üst kısımlarında vasistaslı pencereleri bulunmaktadır. Kuzey duvarında ayrıca M01 merdiven holüne açılan dört kanatlı ahşap bir rüzgarlık kapısı (K.34) bulunmaktadır. Kapının orta iki kanadı yerinde değildir. Kopan kanatlardan biri koridorda olup oldukça hasarlı bir durumdadır. Yerinde olan iki kanatta da hasarlar ve malzeme kayıpları görülmektedir. Doğramanın üst kısmı tavan hizasına kadar karelerle bölümlenmiş sabit ahşap doğrama ile kapatılmıştır.

Şekil 3. 26: Z02 Koridor fotoğrafları.

Z03 Derslik

31,58 m² taban alanına sahip derslik 451x706x449x698 cm ebatlarındadır. Zemin kattaki dersliklerin büyük olanlarındandır. Mekânın zemini dökme mozaik, tavanı ise volta döşemedir. Tavan ve duvar yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır ancak üst katlarda bu mekânın üzerine denk gelen çatı örtüsü çöktüğünden dolayı yağmur suyu aşağılara kadar inmiş, duvar ve tavandaki boyalar dökülmüş ve yüzeyler üzerinde yosunlanma meydana gelmiştir (Şekil 3.27). Volta döşemenin profilleri de korozyona uğramış durumdadır. Mekânın kuzey duvarının iki ucunda Z02 koridoruna açılan iki adet tek kanatlı ahşap kapı doğraması (K.27, K.28) bulunmaktadır. Doğramalar yıpranmış durumda olup malzeme kayıpları olduğu görülmektedir. Mekânın doğu duvarı sağırdır ve Z01 giriş holüne komşu durumdadır. Duvar kalınlığı bu noktada 66 cm olarak ölçülmüştür. Güney duvarında kilise yönüne bakan iki adet pencere açıklığı (P.14, P.15) mevcuttur. Ahşap pencere doğramaları yıpranmış olmalarına rağmen çalışır durumdadır. Bu doğramalarda herhangi bir malzeme kaybı tespit edilmemiştir.

Pencere açıklıkları şevli olup taş iç denizlikleri bulunmaktadır. Yazı tahtasının bulunduğu batı duvarı da sağırdır. Diğer duvar yüzeylerine göre daha iyi korunmuş olduğu söylenebilir (Şekil 3.27).

Şekil 3. 27: Z03 Derslik fotoğrafları.

Z04 Müdür odası

709x452x708x452 cm boyutlarındaki Z04 müdür odası yaklaşık 32 m² alana sahiptir. Mekâna, kuzey duvarının iki ucundaki ahşap kapılardan girilmektedir. Kapılardan biri (K.29) Z02 koridoruna diğeri ise (K.30) Z05 girişine açılmaktadır. Z02 koridoruna açılan kapı (K.29) yıpranmış ve malzeme kayıpları oluşmuştur. Z05 mekânına açılan kapı doğraması (K.30) ise iyi durumdadır. Mekânın tek sağır duvarı Z03 dersliğine komşu olan doğu duvarıdır. Odada ikisi güney duvarında (P.12, P.13), biri de batı duvarında (P.33) olmak üzere toplam üç adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencere doğramaları birbirleri ile aynı boyut ve detaydadır. Hepsi yerinde ve iyi korunmuş durumdadır. Bu doğramalarda herhangi bir malzeme kaybı tespit edilmemiştir. Duvar ve tavan yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır ve fazla hasarlı değildir (Şekil 3.28). Zemin kaplaması dökme mozaik ve tavan volta döşemedir. Mekânın son dönemde müdür odası olarak kullanıldığı hem kapı üzerindeki yazıdan hem de içinde bulunan mobilyalardan anlaşılmaktadır. Tüm yapının en iyi korunmuş mekânı olduğundan bu odada ahşap işlemeli dolaplar, varaklı ayna, kürsü, ofis mobilyaları ve halı gibi eşyalar depolanmıştır.

Şekil 3. 28: Z04 Müdür Odası fotoğrafları.

Z05 Giriş

Bu mekân Alaçam Sokağı tarafına açılan batı cephesi giriş kapısı (K.23) ile Z02 koridoru arasındaki geçişi sağlayan 227x247x228x248 cm ebatlarında 5,5 m² lik bir giriş alanıdır. Mekânın zemini dökme mozaik, tavanı volta döşemedir. Duvar ve tavan yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır ancak boyalar yıpranmış ve kabarmıştır. Mekânın kuzey ve güney duvarında toplam iki adet tek kanatlı ahşap kapı doğraması bulunmaktadır. Kuzey duvarındaki kapı (K.31) Z06 mahalline, güney duvarındaki (K.30) ise Z04 müdür odasına açılmaktadır. Mekânın doğu duvarında ise tavana kadar yükselen dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısı (K.43) bulunmaktadır (Şekil 3.29).

Şekil 3. 29: Z05 Giriş fotoğrafları.

Kanatlardan ikisi sabit iken diğer ikisi açılıp kapanabilmektedir. Kapı açıklığının üst hizasından tavana kadar olan kısımda, camları kare ve dikdörtgenlere bölümlenmiş çıtalı sabit ahşap pencere doğraması bulunmaktadır. Mekânın batı duvarında ise Alaçam Sokağı tarafına açılan çift kanatlı demir giriş kapısı (K.23) bulunmaktadır (Şekil 3.29). Bu demir kapı bahçe kotundan yüksekte olduğundan 12 rıhtlı, tek kollu dökme mozaik merdiven ile bahçe kotuna inilmektedir.

Z06 Lavabo Mahalli

234x447x233x447 cm ebatlarındaki mekân 10,5 m² alana sahiptir. Zemini dökme mozaik, tavanı volta döşemedir. Duvar ve tavan yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır ancak oldukça yıpranmış durumdadır. Mekânın kuzey ve doğu duvarında açıklık bulunmamaktadır. Güney duvarında Z05 giriş alanına açılan ahşap kapısı (K.31) mevcuttur. Kapı doğraması, profil detayı olarak kattaki diğer ahşap derslik kapılarıyla aynı olmasına karşın kanat genişliği daha dardır. Kapı üzerinde vasistaslı doğraması mevcuttur. Batı duvarında bir adet pencere açıklığı (P.32) bulunmaktadır (Şekil 3.30). Ahşap doğraması yerindedir ancak yıpranmış durumdadır.

Şekil 3. 30: Z06 Lavabo Mahali fotoğrafları.

Mekânın kuzey duvarının tamamı ve doğu duvarının bir kısmı boyunca devam eden L şeklinde bir yalak lavabo bulunmaktadır. Lavabo üzerinde 10 adet musluk yer almaktadır. Lavabonun üstü ve sırtı lavabo hizasından 45 cm yüksekliğe kadar 15x15 cm boyutlarında seramik ile kaplanmıştır. Seramiklerde yer yer kırılmalar ve

dökülmeler mevcuttur. Lavabo hizasının hemen bitiminde doğu duvarına bitişik bir konumda döşeme üzerinde bir adet kuyu ağzı bulunmaktadır. Bu kuyu, bodrum katta bulunduğu düşünülen sarnıca girişi sağlamaktadır.

Z07 Derslik

20,19 m² alana sahip derslik 450x447x452x449 cm ebatlarındadır. Mekânın zemini dökme mozaik, tavanı ise volta döşemedir. Volta döşemenin profilleri yer yer korozyona uğramıştır. Duvar yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır ancak yıpranmadan dolayı boyalar kabarmış ve sıvalar yer yer dökülmüş durumdadır. Mekânın doğu ve batı duvarı da sağır duvarlardır. Batı duvarı üzerinde yazı tahtası bulunmaktadır. Mekânın kuzey duvarında bir adet pencere açıklığı (P.31) mevcuttur (Şekil 3.30). Pencere doğraması ahşaptır ve yıpranmış olmasına rağmen çalışır durumdadır. Bu doğramada yer yer malzeme kayıpları tespit edilmiştir. Pencere açıklığı iç duvar yüzeyine doğru şevli olup taş iç denizliği bulunmaktadır. Mekânın güney duvarında Z02 koridoruna açılan tek kanatlı ahşap kapı doğraması (K.32) bulunmaktadır (Şekil 3.31). Doğrama çalışır durumda ve üst kısmında bulunan vasistası yerindedir. Kapı doğramasının hemen yanında yerden yaklaşık 2 m yükseklikten başlayıp tavana kadar devam eden yapısal bir çatlak gözlemlenmiştir. Bu çatlağın üst kotta da devam ettiği ancak bodrum katta bulunmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 3. 31: Z07 Derslik fotoğrafları.

Z08 Oda

382x449x383x450 cm boyutlarındaki mekân, 17,12 m² alana sahiptir. Mekâna Z02 koridorunun kuzey duvarındaki tek kanatlı ahşap kapıdan (K.33) girilmektedir. Mekânın kuzey duvarında doğraması yerinde ancak yıpranmış durumda olan bir ahşap pencere (P.30) bulunmaktadır (Şekil 3.32).

Şekil 3. 32: Z08 Oda fotoğrafları.

Oda, dökme mozaik döşemeye sahiptir. Tavanı ise tuğla dolgulu volta döşemedir. Mekâna sonraki dönemlerde eklenen ahşap iskelet üstüne PVC kaplama tavanı çökmüş durumdadır. Çöken kaplama mekândaki hareketi büyük oranda engellemektedir (Şekil 3.32). Pencere üst hizasındaki ve tavandaki tüm profillerin korozyona uğradıkları görülmüştür. Korozyonun yoğun olduğu bölgelerde sıvalar tamamıyla dökülmüş ve taş duvar görünür hale gelmiştir. Mekândaki tüm boyalar kabarmış ve yer yer dökülmüş durumdadır. İçerisindeki eşyalar göz önünde bulundurulduğunda mekânın öğretmenler odası olarak kullanıldığı düşünülmüştür.

Z09 Koridor

Z09 koridoru yapının doğu kanadının koridorudur ve 1476x234x1478x236 cm boyutlarındadır. Alanı yaklaşık 35 m² dir. Bu koridor yapının doğu kolu boyunca uzanmakta ve Z02 Giriş Holü mekânından doğu cephesindeki demir giriş kapısına kadar olan tüm bağlantıyı sağlamaktadır.

Koridora batı yönünden Z02 (giriş holü) mekânına açılan çift kanatlı ahşap rüzgarlık kapısından (K.35) girilmektedir. Kapı doğraması yıpranmış, boyaları dökülmüş durumdadır. Üst kotunda Z02 koridoruna açılan kapıda olduğu gibi, koridora doğal ışık sağlamak amacıyla sabit bir ahşap pencere doğraması bulunmaktadır. Doğrama ahşap çıtalar ile dokuz adet dörtgene bölümlenmiştir (Şekil 3.33).

Şekil 3. 33: Z09 Koridor fotoğrafları.

Koridorun kuzey ve güney duvarlarında diğer mekânlara geçişi sağlayan kapılar bulunmaktadır. Batı duvarı ise 175 x280 cm boyutlarındaki çift kanatlı demir kapıdan (K.24) doğu cephesi yönündeki Pervane Sokağı'na açılır. Koridorun kuzey duvarında, M02 merdiven holüne açılan dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısı (K.36), yapıya son dönemde eklenen ve kilidi açılamadığı için kapalı olan demir kapı (K.37) ve Z10 ile Z11 mekanlarına geçişi sağlayan tek kanatlı ahşap kapılar (K.38, K.39) bulunmaktadır. Koridorun güney duvarında ise Z12 ve Z13 dersliklerine açılan dört adet ahşap kapı bulunmaktadır. Tüm bu kapılar aynı profil detayında olup üst kısımlarında vasistaslı pencere doğramaları bulunmaktadır ancak Z13 dersliğine açılan kapılardan (K.43) kapısının kapı doğraması ve vasistaslı pencerenin büyük bir kısmı yok olmuş durumdadır. Koridorun doğu duvarından 250 cm geride, kapı kanatları ve kapı kasasının alt kısmı sökülmüş ancak üst kottaki sabit pencere doğraması yerinde olan bir ahşap rüzgarlık kapısı (K.45) bulunmaktadır. Bu kapının eşi, yapının simetriğindeki Z02 koridorunda bütün olarak mevcuttur. Kapının (K.45) yerinde olan

üst kottaki sabit pencere doğraması kattaki diğer rüzgarlık kapılarında olduğu gibi ahşap çıtalar ile dokuz adet dörtgene bölümlendirilmiştir.

Döşemesi dökme mozaik olan Z09 koridorunun tavanı volta döşemedir. Tavan sıvaları çoğunlukla dökülmüş, demirleri korozyona uğramıştır. Mekânın tüm duvarları oldukça yıpranmış haldedir. Boyalar tümüyle kabarmış ve sıvalar büyük oranda dökülmüş, tuğla duvar yüzeyleri okunur hale gelmiştir.

Z10 Oda

Z10 Oda, Z09 koridorunun kuzeyinde yer almaktadır. Mekân, 444x454x441x456 cm ebatlarında kare formunda olup 20,15 m² alana sahiptir. Odaya Z09 koridorunun kuzey duvarındaki ahşap tek kanatlı kapıdan (K.38) girilmektedir. İçeride gelişigüzel istiflenmiş eşyalar odada ilerlemeyi büyük oranda engellemektedir. Mekânın doğu ve batı duvarı sağırdır. Kuzey duvarında ise ahşap pencere doğraması (P.26) bulunmaktadır (Şekil 3.34). Pencere hasarlı olup camları kırıktır ve buradan içeriye yağış almaktadır. Kuzey duvarındaki hasardan daha az olmakla beraber odanın doğu ve batı duvarında da sıva dökülmeleri, boya kabarmaları, duvar yüzeyinde oluşan kararmalar ve metal elemanların korozyonu tespit edilmiştir. Oda kapısının bulunduğu güney duvarı ise diğer duvarlara oranla daha az bozulmaya maruz kalmıştır. Mekânın zemini dökme mozaik, tavanı volta döşemedir. Tavandaki volta döşeme profillerinde de korozyon açıkça görülmektedir. Sıva dökülmeleri mevcuttur.

Şekil 3. 34: Z10 Oda fotoğrafları.

Z11 Oda

454x234x454x335 cm ebatlarında olan Z11 odası yaklaşık 11 m² alana sahiptir. Bu oda, yapının batı kolundaki Z06 lavabosunun simetriğinde olup benzer mekânsal özelliklere sahiptir. Z06'nın aksine bu mekânda yalak ve musluklar bulunmamaktadır (Şekil 3.35). Oda, günümüzde içerisine eşyalar yığılmış halde bir depo görünümündedir. Geçmişte buranın bekçi odası olarak kullanılmış olma ihtimali de göz önünde bulundurularak bu kısım projede 'Oda' olarak isimlendirilmiştir.

Şekil 3. 35: Z11 Oda fotoğrafları.

Z06'da olduğu gibi odanın komşu mekân duvarı (batı) ve kuzey duvarı sağır, yan cephe duvarı (doğu) bir adet pencere açıklığına sahiptir (Şekil 3.34). Odanın güney duvarında ise mekânı Z09 koridoruna bağlayan ahşap tek kanatlı kapı doğraması (K.39) bulunmaktadır. Odanın doğu duvarında bulunan ahşap pencere doğramasının (P.25) tüm camları kırılmış, açılan bu boşluklar plastik örtülerle kapatılmaya çalışılmıştır. Bu örtüler zamanla yırtılmış olduğundan mekân, çevresel faktörlere açık bir haldedir. Tüm duvarlarda sıva dökülmeleri görülmekte, dökülen sıvaların altından yığma duvar örgüsü yer yer okunabilmektedir. Mekânın tavanındaki volta döşeme profilleri korozyona uğramış ve demirleri açığa çıkmıştır. Zemin örtüsü dökme mozaiktir. Oda günümüzde eşya yığını ile dolu olduğundan odanın simetriğinde bulunan Z06 Lavabo mahallinde olduğu gibi bir sarnıç kapağı tespit edilememiştir. Ancak bodrum kat hizasında sarnıç olduğu rölöve çalışmalarında tespit edilmiştir.

Z12 Derslik

Z12 dersliği yapının doğu kanadındaki iki derslikten ilkidir. 447x700x447x700 boyutlarında olan derslik tam bir dikdörtgen formundadır ve yaklaşık 32 m² alana sahiptir. Dersliğin kuzey duvarında tüm dersliklerde olduğu gibi odanın doğu ve batı uçlarına açılan ve mekânı Z09 koridoruna bağlayan iki adet kapı doğraması (K.40, K.41) bulunmaktadır. Doğramalar yıpranmış olmalarına karşın malzeme kaybı tespit edilmemiştir. Dersliğin doğu duvarı yapının doğu cephesi duvarıdır ve burada bir adet pencere doğraması (P.24) bulunmaktadır (Şekil 3.36). Doğrama yıpranmıştır ve malzeme kayıpları vardır.

Şekil 3. 36: Z12 Derslik fotoğrafları.

Mekânın güney duvarı, yapının güney cephesi duvarıdır ve bu duvarda iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencere doğramalarından ilki daha fazla hasara uğramış olan (P.23) doğramadır. Doğramanın üst kottaki sabit kanadı üç noktadan kopmuş ve sarkmıştır. Alt kottaki sabit ve hareketli kanatlar ise camları kırılmış olmasına karşın yerindedir. Duvardaki ikinci doğrama (P.22) diğer doğramalara göre daha iyi korunmuş durumdadır. Camları kırılmamıştır ve boyası üzerindedir. Odanın tek sağır duvarı batı duvarıdır ve bu duvarda yazı tahtası bulunmaktadır. Mekânın tavanı volta döşeme, zemini dökme mozaiktir. Mekânın tavanı diğer mekanlara oranla çok daha iyi korunmuştur. Tavan boyası yerindedir ve hiçbir bozulma tespit edilmemiştir.

Mekândaki en büyük bozulmalardan biri odanın kuzey ve doğu duvarlarının kesişimindeki sıva dökülmesidir (Şekil 3.36). Zemin kotundan yaklaşık 200 cm yukarıdan başlayan bu dökülme zemine kadar inmekte, açılan kısımdan yığma duvar örgüsü okunabilmektedir. Mekânda tespit edilen ikinci hasar, kuzey duvarındaki yapısal çatlaktır. Çatlak zemin katta çok derin olmamasına karşın, tavana kadar yükselmekte ve üst kotlarda da aynı hizada çatlak genişliği artarak devam etmektedir.

Z13 Derslik

Zemin kattaki dört derslikten sonuncusu olan Z13 dersliği yaklaşık 34 m² alana sahiptir. Yapının simetriğindeki Z03 dersliğine karşılık gelmektedir ve aynı mekânsal özelliklere sahiptir. Dersliğin kuzey duvarında Z09 koridoruna açılan iki adet tek kanatlı ahşap kapı doğraması (K.42, K.43) bulunmaktadır. İki doğrama da oldukça yıpranmış haldedir. K.42 nolu doğramanın ahşap kanadında fazlaca malzeme kaybı mevcuttur. Doğramanın tüm alt göbekleri yok olmuş, serenleri kırılmış haldedir. K.43 nolu kapı doğramasının kanadı ve vasistaslı üst doğraması ise tümüyle yok olmuş durumdadır. Doğramanın yalnızca ahşap kasası yerindedir (Şekil 3.37). Mekânın doğu ve batı duvarları sağırdır. Batı duvarında yıpranmış bir yazı tahtası bulunmaktadır.

Şekil 3. 37: Z13 Derslik fotoğrafları.

Odanın güney duvarı, yapının güney cephesi duvarıdır ve iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencere doğramaları (P.20, P.21) malzeme kayıpları olmakla beraber

yerlerindedir. Mekânın tavanı volta döşeme, zemini ise dökme mozaiktir. Mekân çok ağır bozulmalara maruz kalmıştır. Duvarlardaki boya ve sıva dökülmelerine ek olarak özellikle kuzeybatı ucunda tavan ve duvarlarda, üst kotlardan alınan yağmur suyu nedeniyle fazlaca yosunlanma mevcuttur (Şekil 3.37). Tavandaki profiller korozyona uğramış ve sıvaları dökülmüştür. Güney duvarındaki pencere doğramalarının üst hizalarındaki profillerin de korozyon sebebiyle sıvaları dökülmüş ve profiller görünür hale gelmiştir.

Z14 Sahne

Z14 sahnesi, Z01 giriş holünün kuzey duvarından çıkan bir ek görünümündedir. Tuğla ayaklar üzerinde yükselen bu mekân yapının giriş doğrultusunda tek katlı bir çıkıntı olarak inşa edilmiştir. Mekâna ulaşım Z01 giriş holünden ve günümüzde yalnızca kapısı bulup merdiveni olmayan arka cepheden sağlanmaktadır. Sahne önündeki kemerli açıklıkta hiçbir doğrama bulunmamaktadır. Günümüzde bu açıklık sıkıştırılmış talaş levhalarla kapatılmış durumdadır. 425x550x423x510 cm ebatlarındaki mekân 22 m² alana sahiptir. Çatısı tümüyle çökmüş bir yıkıntı haldedir (Şekil 3.38). Çatının ahşap konstrüksiyonu ve Marsilya tipi kiremitleri yıkıntı üzerinden görülebilmektedir.

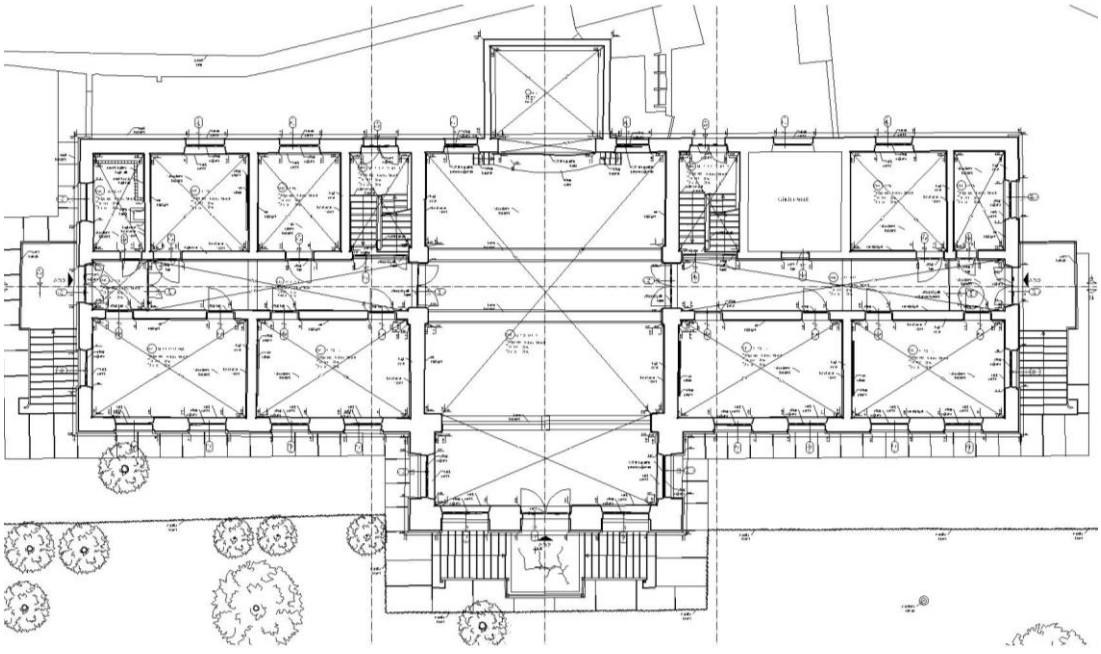

Şekil 3. 38: Z14 Sahne iç ve dış görünüşü.

3.3.3 Birinci kat mekânları

Yapının birinci katına, M01 ve M02 merdivenlerinden ulaşılır. Merdivenler giriş aksına simetrik olarak yapının doğu ve batı kollarında bulunmaktadır. Her iki merdivenden de 128 cm genişliğinde yirmi sekiz basamak ile zemin kat kotundan birinci kat kotuna ulaşılır. Merdivenler her iki kolda da dört kanatlı rüzgarlık kapıları ile koridorlara açılmaktadır.

Yapının birinci katı zemin katında olduğu gibi koridorların kuzey ve güney yönleri boyunca sıralanmış derslik ve odalardan oluşmaktadır. Yapının simetri düzenine oluşturan orta birim bu katta da cephede okunabilen bir çıkıntı oluşturmaktadır (Şekil 3.39). Yapının birinci katı, zemin kata göre daha çok müdahale görmüş bir plan düzlemine sahiptir. Geniş odalar bölücü duvarlarla küçük odacıklara ve ıslak hacimlere bölümlenmiştir. Bölücü duvarlar özgün duvarlardan kalınlık ve yükseklikleriyle ayrılmaktadır. Özgün duvarların eteklerinde 33 cm yüksekliğinde süpürgelik bulunmaktadır. Bu duvarların tavan birleşimleri zemin katta olduğu gibi sıva ile pahlandırılmıştır. Yapıya sonradan eklenmiş bölücü duvarlarda ise bu özellikler bulunmamaktadır. Mekân tanımlarında, bölümlenen odacıklar aynı başlık altında toplanarak yapıdaki izler doğrultusunda özgün mekânsal kurguyu oluşturacak biçimde gruplandırılmıştır. Kattaki tüm mekânların döşemesi volta döşemedir. Zemin katta olduğu gibi duvarlardaki tüm dış köşeler zeminden 170 cm yüksekliğine kadar pahlandırılmıştır.

Şekil 3. 39: Birinci kat planı.

101 Koridor

Alanı yaklaşık 53 m² olan koridor yapının hem batı kolunun hem de orta hacmin koridorudur. Koridorun batı koluna hizmet eden kısmı ile orta hacme hizmet eden kısmı arasında 90x205 cm genişliğinde bir açıklık bulunmaktadır.

Koridora ulaşım zemin kattan yükselen M01 merdiveni ile sağlanır. Merdivenden koridora geçiş koridorun kuzey duvarındaki dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısından (K.46) yapılmaktadır. Aynı duvar üzerinde (K.47, K.48) tek kanatlı ahşap doğrama kapılar bulunmaktadır. Koridorun batı ucu (K.49) kapısı ile sonlanmıştır. Bu kapı üst kotta özgün rüzgarlık kapısının sabit pencerelerine sahiptir ancak bu pencerelerin altı özgün kanatlar sökülerek kapatılmış ve kapatılan bu yüzeye 102x206 cm ebatlarında muhdes bir kapı takılmıştır. Koridorun güney duvarında üç adet tek kanatlı ahşap kapı (K.52, K.53, K.54) bulunmaktadır (Şekil 3.40). Kapı doğramalarının üst kısmı, zemin katta olduğu gibi, vasistaslıdır.

Şekil 3. 40: 101 Koridor fotoğrafları.

Mekânın orta hacme hizmet eden kısmı 245x1067x249x1068 cm boyutlarındadır. Kuzey ve güney duvarlarında dersliklere açılan kapılar, doğu duvarında ise batı duvarında olduğu gibi üst kotta sabit doğramalı ahşap rüzgarlık penceresi bulunmaktadır (Şekil 3.39). Doğramanın altı ise kapatılmıştır ve bu kısma 100x234 cm ebatlarında muhdes bir kapı doğraması yerleştirilmiştir. Kuzey duvarında iki adet ahşap kapı doğraması (K.58, K.59) bulunmaktadır. Bu doğramalardan 109 dersliğine açılan K.58 kapısı, diğer derslik kapılarıyla aynı tip ve profil özelliğinde olmasına

karşın üst kotunda vasistaslı penceresi bulunmamaktadır. Aynı durum, güney duvarında bulunan ve 110 dersliğine açılan aynı profil özelliğine sahip K.55 nolu kapı doğraması da için de söz konusudur. Bu durum, ilgili kapı boşluklarının sonraki bir dönemde açılmış olabileceği fikrini doğurmuştur. Ayrıca güney duvarında bu kapılar ile aynı yüksekliğe sahip başka bir açıklığın olduğu ancak sonradan kapatıldığı gözlemlenmiştir. Kapatılan açıklığın 110 dersliğine bakan diğer yüzeyinde kapı açıklığı görülmektedir. Koridorun tüm duvar yüzeyleri ve volta döşemelerinde sıva dökülmeleri mevcuttur. Özellikle duvar yüzeylerinde derin yapısal çatlaklar bulunmaktadır. Çatlaklar bitişiğindeki mekânlarda da devam etmekte ve aynı hizada cephelerde de gözlemlenmektedir.

102 Odalar

102 nolu odalar 102-1 ve 102-2 olarak isimlendirilmiş iki birimden oluşmaktadır. Odalar bölücü bir duvar ile birbirinden ayrılmış durumdadır ve duvar üzerinde 90x208 cm boyutlarında bir adet ahşap kapı mevcuttur. Her iki odada, 101 koridoruna açılan tek kanatlı ahşap kapılar (K.53, K.54) bulunmaktadır. Kapılar üst kotta vasistaslı pencerelere sahiptir. Her iki oda da yaklaşık 15 m² alana sahiptir ve güney cephesine açılan ahşap pencere doğramaları (P.36, P.37) bulunmaktadır. Pencereler taş iç denizliğe sahip olup üstü kemerlidir (Şekil 3.41).

Şekil 3. 41: Solda 102-1, sağda 102-2 nolu oda fotoğrafları.

Odalarda bölücü duvar haricindeki tüm duvar eteklerinde dökme mozaik süpürgelik bulunmaktadır. Her iki odada da ağır tahribat olduğu gözlemlenmiştir ancak özellikle 102-1 nolu odanın doğu duvarı, çatıdaki çökme sebebiyle yağmur suyuna maruz kalmış ve duvar yüzeyi tümüyle yosunlanmıştır (Şekil 3.41). Volta döşemeler korozyona uğramış ve sıvaları büyük oranda dökülmüştür.

103 Odalar

103 nolu odalar 103-1 ve 103-2 olarak isimlendirilmiş iki bölümden oluşmaktadır. 102 odalarında olduğu gibi mekân bölücü bir duvar ile ikiye ayrılmıştır. Bu iki mekân bölücü duvar üzerinde bulunan 90x208 cm boyutlarında, kapısı yerinde olmayan ahşap pervazlı bir açıklık ile birbirine bağlanmaktadır. 15,5 m² alana sahip olan 103-1 nolu odanın, güney duvarında bir adet ahşap pencere doğraması (P.35), kuzey duvarında ise 101 koridoruna açılan bir ahşap kapısı (K.52) bulunmaktadır (Şekil 3.42). Her iki doğrama da yıpranmış durumdadır ve yer yer parça kayıpları tespit edilmiştir. 15,5 m² alana sahip 103-2 nolu odanın güney ve batı duvarında birer adet ahşap pencere (P.34, P.66) bulunmaktadır. Pencerelerin her ikisi de yıpranmış ve ahşapları kısmen çürümüş durumdadır. Mekânın kuzey duvarındaki ahşap kapı (K.51), 101 koridorunun batı ucunda bulunan 104 nolu hole açılmaktadır. Kapı, odadaki diğer doğramalarda olduğu gibi yıpranmış olup parça kayıpları görülmektedir.

Şekil 3. 42: Solda 103-1, sağda 103-2 nolu oda fotoğrafları.

Her iki mekânda da duvar yüzeyleri sıvalı ve boyalıdır. Tavan volta döşeme, zemin ise dökme mozaiktir. Bölücü duvar haricindeki tüm duvar eteklerinde dökme mozaik süpürgelik bulunmaktadır. Mekânların duvarlarında boya kabarmaları ve sıva dökülmeleri tespit edilmiştir. Strüktürel çatlakların özellikle odaların kuzey duvarlarında, kapıların lento kotlarından başlayarak tavana kadar yükseldiği gözlemlenmektedir. Ancak zemin ve bodrum kat hizalarında bu çatlakların devam ettiği görülmemiştir. Odalardaki eşyalar, bu hacimlerin resim atölyesi olarak kullanıldığını düşündürmektedir. Etraftaki 2000'li yıllara ait gazeteler, bu iki mekânın okulun taşındığı 1999 yılından sonra da bir süre kullanıldığını kanıtlamaktadır.

104 Hol

101 koridorunun batı ucunda bulunan hol, 213x330x226x331 cm ebatlarında olup 7,5 m² alana sahiptir. Koridordan hole, mekânın batı duvarındaki 102x206 cm ebatlarındaki ahşap kapıdan (K.49) girilmektedir. Kapının bulunduğu duvar zeminden 280 cm yüksekliğe kadar örülü olup bu yükseklikten tavana kadar olan kısım ahşap sabit doğrama ile kapatılmıştır. Bu sabit doğrama yapının diğer koridor uçlarındaki doğramalara benzer nitelikte olduğundan alt kısmındaki rüzgarlık kapısının sökülerek K.49 kapısının bu boşluğa örülen duvar üzerine sonradan takıldığı anlaşılmaktadır.

104 holünün, kuzey ve güney duvarlarında bulunan ahşap kapılarla (K.50, K.51) 103 ve 105 nolu mekânlara geçiş yapılmaktadır. Kapı doğramaları yerlerinde ancak yıpranmış durumdadır (Şekil 3.43).

Şekil 3. 43: 104 Hol fotoğrafları.

Mekânın batı duvarında batı cephesine açılan ahşap pencere doğraması (P.65) bulunmaktadır. Doğrama ağır hasarlı olup yalnızca tek kanadı yerindedir. Alt kasası ve ahşap denizliği ise tümüyle yok olmuştur. Bu açıklık, mekâna yağmur suyu girmesine sebep olduğundan duvar ve zemin ağır hasarlıdır. Duvardaki boyalar kabarmış, sıvalar ise yer yer dökülmüştür. Volta döşemeli tavanın demirleri korozyona uğramış ve tavan sıvaları da büyük oranda dökülmüştür. Tavanda ayrıca yosunlanma da görülmektedir.

105 Odalar

Yapının batı kanadının kuzey-batı ucunda bulunan 105 mekânları, tek ana mekânın bölücü duvarlarla üç küçük hacme bölümlenmesiyle oluşmuştur. Bu hacimlerden ilk olarak 105-1 olarak isimlendirilen hole, mekânın güney duvarında bulunan ahşap kapı (K.50) ile 104 nolu mekândan girilmektedir (Şekil 3.44). 110x335x109x337 cm ebatlarındaki hol, 3,7 m² alana sahiptir. Doğu ve batı duvarları sağır olan holün kuzey duvarı, 105 ana hacmini doğu-batı doğrultusunda bölen bir bölücü duvar olup 316 cm yüksekliğindedir. Bu yükseklik ile mekânın yüksekliği olan 488 cm arasındaki kısım ise boştur. 105-2 mutfak ve 105-3 WC hacimlerine açılan iki adet ahşap kapı doğraması bu bölücü duvar üzerinde bulunmaktadır. 75x205 cm ebatlarında olan kapılar, boyut ve detay olarak yapının diğer doğramaları ile uyumsuzdur.

Şekil 3. 44: Solda 105-1 Hol, ortada 105-2 Mutfak ve sağda 105-3 Wc fotoğrafları.

105-2 ve 105-3 mekanları 300 cm tavan yüksekliğine sahip iki küçük hacimdir. Birbirlerinden kuzey-güney yönünde örülmüş bir bölücü duvar ile ayrılmaktadır. Bu bölücü duvar, mekânın kuzey duvarında bulunan ahşap pencere doğramasını (P.63) ikiye ayırmaktadır (Şekil 3.43). Bu durum her iki mekâna doğal ışık girmesini

sağlamasına rağmen duvar pencerenin tam ortasına geldiğinden, doğrama açılamamaktadır. Mekândaki diğer pencere açıklığı ise 105-2 mutfağının batı duvarında bulunan ahşap penceredir (P.64). Diğerinin aksine (P.64) doğraması hasarlı olmasına rağmen çalışır durumdadır ancak ahşapları büyük oranda çürümüştür. 105-2 Mutfak alanında ayrıca tavan hizasından yerleştirilmiş camlı, muhdes bir doğrama bulunmaktadır. Doğramanın yapı ile uyumlu hiçbir özelliği bulunmamaktadır. Her iki mekânın da döşemesi şaptır.

106 Odalar

101 koridorunun kuzeyinde bulunan 106 nolu mekânlar tek ana mekânın bölücü duvarlar ile dört hacme bölümlendirilmesiyle oluşmuştur. Oluşan yeni hacimlerden ilk olarak 106-1 holüne girilmektedir. Hol, 153x303x154x301 cm ebatlarında olup yaklaşık 5 m² alana sahiptir. Mekâna, 101 koridorunun kuzey duvarında bulunan ahşap kapıdan (K.48) girilmektedir. Kapı doğraması, yapıdaki diğer derslik kapılarıyla aynı profil detayında ve ölçülerinde olup benzerlerinde olduğu gibi doğramanın üst kısımlarında vasistaslı pencere bulunmaktadır. Holün kuzey ve doğu duvarında 106-2, 106-3 ve 106-4 mekanlarına geçişi sağlayan ahşap kapılar bulunmakta olup batı duvarı sağırdır (Şekil 3.45). Mekânın kuzey duvarı, zeminden 312 cm yüksekliğe kadar örülmüştür. Bu yükseklik ile odanın yüksekliği olan 490 cm arasındaki mesafe ise boştur. Bu boşluktan tavandaki volta döşemenin devam ettiği görülebilmektedir.

Şekil 3. 45: Solda106-1 Hol, sağda 106-2 Wc fotoğrafları.

106 mekânlarının ikinci hacmi 106-2'dir (WC). 98x285x98x285 cm boyutlarında olan WC 3 m² alana sahiptir. Doğu ve batı duvarları sağır olan hacmin kuzey duvarında 106-3 mutfak hacmiyle paylaştığı ahşap pencere doğraması (P.62) bulunmaktadır. Doğramanın yalnızca küçük bir kısmı WC mekânından görülmekte, diğer kısmı ise mutfağa açılmaktadır (Şekil 3.45). İki mekân arasındaki bölücü duvar, pencere doğramasını (P.62) kesecek şekilde yerleştirildiğinden yalnızca tek kanadı açılabilir durumdadır.106-3 nolu mutfak, WC'nin doğusunda olup mekâna güney duvarındaki 106-1 holüne açılan ahşap kapıdan girilmektedir. 285x151x283x151 cm boyutlarında olan ve 4 m² alanına sahip mutfağın tezgâh ve evyesi halen yerindedir (Şekil 3.46). 105-2 mutfağında olduğu gibi bu alanda da tavandan sabitenmiş camlı, muhdes bir doğrama bulunmaktadır.

Şekil 3. 46: Solda106-3 Mutfak, sağda 106-4 Oda fotoğrafları.

106 odalarının en büyüğü olan 106-4 odası yaklaşık 17 m² alana sahiptir. 106-1 hol ve 106-3 mutfak mekânlarının doğu duvarlarına komşu konumdadır. Odaya, batı duvarındaki 106-1 holüne açılan kapı açıklığından girilmektedir. 90x205 cm boyutlarında olan açıklığın çevresinde ahşap pervaz bulunmaktadır. Ahşap kapı kanadı ise yerinden çıkarılmış ve oda içerisinde bırakılmıştır. Mekânın kuzey duvarında bir adet ahşap pencere (P.61) bulunmaktadır (Şekil 3.46). Pencere doğraması hasarlı durumdadır, camları kırık ahşapları çürümüştür. Genel olarak mekân ağır hasarlıdır. Kuzey ve doğu duvarlarında büyük boyutta sıva ve boya dökülmeleri görülmektedir.

Sıvanın döküldüğü kısımlarda tuğla duvar ve pencere üstündeki tuğla kemer örgüsü açığa çıkmıştır. Odanın güney duvarında, tavandan zemine kadar büyük boyutta bir strüktürel çatlak görülmektedir (Şekil 3.47). Çatlağın eni 1,5-2 cm olarak ölçülmüştür. Çatlağın hem bir alt katta hem de onu karşılayan diğer iç mekanlarda ve cephede devam ettiği tespit edilmiştir. Zemini dökme mozaik olan odanın tavanı volta döşemedir ancak korozyondan dolayı büyük oranda sıvaları dökülmüştür. 106 mekânlarının tümünde yapıya sonradan eklenen bölücü duvarlar hariç tüm duvar eteklerinde taş süpürgelik dönmektedir. Bu durum mekân kurgusunun özgünlüğü konusunda karar verilirken belirleyici bir faktör olarak göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 3. 47: 106-4 odada bulunan strüktürel çatlak.

107 Depo

4,5 m² alana sahip olan 107 deposu 99x453x100x453 cm boyutlarıyla eni oldukça dar bir dikdörtgen formundadır (Şekil 3.48). Mekâna 101 koridoruna açılan 80x245 cm ebatlarındaki ahşap kapıdan (K.47) girilmektedir. Kapı kanadı daha dar olmasına karşın (K.47) doğraması, profil detayı ve tip olarak yapıdaki diğer derslik kapılarıyla aynı özelliktedir ve aynı şekilde üst kısmında vasistaslı penceresi bulunmaktadır. Kapının tam karşısında deponun kuzey duvarında zeminden 210 cm yükseklikte bir ahşap pencere (P.60) mevcuttur. 80x173 cm boyutlarındaki pencere doğramasının üstü

basık kemerli, taş iç denizliği 76 cm derinliğindedir. Mekânın doğu ve batı duvarları sağırdır. Ancak batı duvarı üzerinde orta bir noktada duvarı desteklemek ihtiyacıyla yapıldığı düşünülen bir çıkıntı bulunmaktadır (Şekil 3.48). Odanın tavanı volta döşeme, zemini dökme mozaiktir. Mekân su aldığından döşeme üzerinde kalın bir balçık tabakası oluşmuş durumdadır. Duvar ve tavanda sıva ve boya dökülmeleri tespit edilmiştir.

Şekil 3. 48: 107 Depo fotoğrafları.

108 Derslik

Yapının orta hacminde bulunan 108 dersliği 451x595x453x595 cm ebatlarında olup 27 m² alana sahiptir. Batı duvarı M01 merdivenine komşu olan dersliğin doğu ve batı duvarları sağırdır. Mekânın güney duvarında bulunan ahşap kapısı (K.59) 101 koridoruna açılmaktadır. Kapı doğraması 130x245 cm boyutlarında ve yapıdaki diğer derslik kapılarıyla aynı özellikte olup fazla hasarlı değildir. Ancak diğer derslik kapılarından farklı olarak mekânın doğu duvarına fazlaca yakın konumda olup ahşap kapı kasası görülememektedir (Şekil 3.49). Bu durum mekânın doğu duvarının sonradan örülmüş olabileceği fikrini doğurmuştur ancak duvar eteklerindeki süpürgelik ve tavan pahının devamlılığı göz önünde bulundurulduğunda duvarın sonradan eklenmiş olsa bile günümüze yakın bir tarihte eklenen bölücü duvarlardan daha eski bir zamanda yapıya eklenmiş olabileceği kararına varılmıştır. Mekânın kuzey duvarında ise iki adet pencere doğraması (P.57, P.58) bulunmaktadır (Şekil

3.49). Camları kırık olan doğramaların ahşap iç denizliklerinde kopmalar görülmektedir. Mekânın özellikle kuzey duvarı hasarlıdır. Sıva ve boya dökülmeleri sebebiyle tuğla örgüsü açığa çıkmıştır. Volta döşemeler korozyona uğramış ve tavan sıvaları dökülmüştür. Kırılan camdan, odaya giren toz ve pislik sebebiyle dökme mozaik zemin kaplaması oldukça kirlidir.

Şekil 3. 49: 108 Derslik fotoğrafları.

109 Derslik

Yapının orta hacminin kuzey bölümünde bulunan ikinci mekân 109 dersliğidir. 454x476x458x472 cm boyutlarındaki derslik 21,55 m² alana sahiptir. Mekâna, 101 koridorunun doğu ucundaki ahşap kapıdan (K.58) girilmektedir. 130x245 cm ebatlarındaki ahşap kapı kanadı, boyut ve tip olarak diğer derslik kapılarıyla aynı özellikte olmasına karşın kanadın üst kısmında vasistaslı penceresi bulunmamaktadır (Şekil 3.50). Bu durum açıklığın sonradan açılmış olabileceği fikrini doğurmuştur ancak tüm dış köşelerin zeminden 170 cm yüksekliğe kadar pahlandırılma detayı bu kapı açıklığının köşelerine de yapılmış durumdadır. Bu detay göz önüne alındığında kapı açıklığının sonradan açılmış olsa bile bir yakın dönem müdahalesi olmadığı kanısına varılmıştır. Benzer bir durum mekânın 108 dersliğine komşu olan batı duvarında da bulunmaktadır. Duvarın, odanın kuzey duvarıyla kesiştiği nokta pencere doğramasına (P.56) denk gelmektedir. Bu durum pencerenin kullanımını engellemiyor olsa da kasasına denk geldiğinden pencerenin bütünsel algısını bozmaktadır (Şekil 3.50). Ancak 108 dersliğinde olduğu gibi, duvarın eteklerindeki taş süpürgelik ve

tavandaki pahın devamlılığı göz önünde bulundurularak bu duvarın da yapıya sonradan eklendiği fakat bir yakın dönem müdahalesi olmadığı düşünülmüştür. Dersliğin kuzey duvarında iki adet pencere doğraması (P.55, P.56) bulunmaktadır. Pencereler yerlerinde fakat hasarlıdır. Camlarında kırıklar ve ahşap doğramada kopmalar görülmektedir. Mekânın zemini dökme mozaik, tavanı volta döşemedir. Tavanı hasarlı olup büyük oranda sıvaları dökülmüştür. Tuğla dolgular açığa çıkmış ve demirler korozyona uğramıştır.

Şekil 3. 50: 109 Derslik fotoğrafları.

110 Derslik

Orta hacmin giriş cephesine bakan tek mekânı olan 110 dersliği, yapıdaki tüm dersliklerin en büyüğüdür. 1070x848x1023x847 cm boyutlarındaki alan, içerisindeki eşyalardan dolayı yapının son döneminde bir müzik odası olarak kullanıldığı izlenimini vermektedir. Yaklaşık 90 m² alana sahip olan dersliğe, mekânın kuzey duvarından 110 koridoruna açılan iki adet ahşap kapı (K.55, K.56) ile girilmektedir. Kapılardan ilki (K.55) duvarın batı ucunda, ikincisi (K.56) ise duvarın ortasındadır (Şekil 3.51). Üçüncü bir kapı açıklığının izi duvarın doğu ucundan ve ona komşu olan 110 koridorundan okunabilmektedir. Duvarın orta hizasındaki ahşap kapı (K.56) yapıdaki diğer derslik kapılarıyla aynı tip ve detaydadır. Kapı kanadının üst hizasında vasistaslı pencere doğraması bulunmaktadır. Ancak duvarın batı ucundaki ahşap kapı (K.55) ile doğu ucundaki kapatılmış kapı boşluğu yükseklikleri orta kısımda bulunan doğramadan kısadır ve K.55 kapısının üst hizada vasistası bulunmamaktadır. Bu

durum, açıklıkların sonradan açılmış olabileceği ihtimalini doğursa da 108 nolu derslikte olduğu gibi, duvar köşelerindeki pahlar göz önüne alındığında bu müdahalenin bir yakın dönem müdahalesi olmadığı düşünülmüştür.

Şekil 3. 51: 110 Derslik fotoğrafları.

Mekânın orta kısmında, Z01 giriş holündeki hizayı takip eden bir I profilli kemer bulunmaktadır. 1028 cm açıklığı geçen kemer, arası tuğla dolgulu çift I profillidir. Zemin katta Z01 giriş holünde olduğu gibi bu kemerler de birden çok çelik elemanın bulonlarla bir araya getirilmesiyle oluşturulan I profillerdir. Zemin kat kemerleriyle

benzer şekilde birleşimlerde kaynak kullanılmamış ve tüm bağlanma detayları bulonlarla gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.52). Oluşturulan I profiller, kemerin tepe noktasında bulonlu çelik plakalar ile birbirlerine bağlanmıştır. Mekânın doğu ve batı duvarlarında birer (P.38, P.42), güney duvarında ise üç adet ahşap penceresi (P.39, P.40, P.41) bulunmaktadır. Tüm doğramalar yerlerinde fakat yıpranmış durumdadır. Dersliğin tüm duvarlarında sıva dökülmeleri gözlemlenmiştir. Dökülen sıvaların altından tuğla duvar örgüsü okunmaktadır. Mekânın volta döşemeli tavanında da sıva dökülmeleri ve korozyon görülmektedir. Döşemesi dökme mozaik olan dersliğin tüm duvar eteklerinde taş süpürgelik bulunmaktadır.

Şekil 3. 52: 110 Derslik, çelik kemer detay fotoğrafı.

111 Koridor

Yapının doğu kanadının koridorunun ilk kısmını oluşturan mekân 245x844x23x842 cm ebatlarındadır. 21 m² alana sahip koridora zemin kattan ulaşım, M02 merdiveninden yapılmaktadır. Merdiven dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısı (K.60) ile 111 koridoruna açılır. Doğramanın tüm kanatları yerinde olup hasarlıdır. Koridorun kuzey duvarında merdiven holüne açılan rüzgarlık kapısı dışında (K.60), 112 deposuna açılan kapı (K.61) bulunmaktadır. 80x245 cm boyutlarındaki kapı, derslik kapısı tipinde olup genişliği daha dardır (Şekil 3.53). Koridorun doğu ucunda ise 114 koridoruna açılan ahşap rüzgarlık kapısı (K.62) bulunmaktadır. Bu kapının başka bir

yerden sökülerek buraya takıldığı düşünülmüştür. Bunun sebebi, 255 cm yüksekliğindeki doğramanın üstü tavana kadar boştur ayrıca yapının bir dönem konut olarak işlevlendirildiği dönemde bu kapının konut kapısı ya da konut kapısının hemen önündeki antreyi oluşturacak şekilde buraya taşındığı düşünülmektedir. Mekânın güney duvarında 116 dersliğine açılan iki adet ahşap kapı (K.67, K.68) bulunmaktadır. Kapılarda parça kopmaları görülmektedir. Mekânın batı yönünde ise 101 koridoruna açılan bir ahşap kapı (K.57), kapının üstünde ise yatayda ve dikeyde dörtgenlere bölümlenmiş sabit bir pencere doğraması bulunmaktadır (Şekil 3.53). Kapı ile üst doğrama oldukça uyumsuz olup kapının buraya sonradan takıldığı izlenimini vermektedir.

Şekil 3. 53: 111 Koridor fotoğrafları.

112 Depo

Yaklaşık 5 m² alana sahip olan 112 deposu, yapının giriş aksına göre 107 deposuyla simetriktir. Zemini dökme mozaik, tavanı ise volta döşeme olan 102x454x102x453 cm boyutlarındaki mekân eni dar bir dikdörtgen formundadır (Şekil 3.54). Depoya, 111 koridoruna açılan 80x245 cm ebatlarındaki ahşap kapıdan (K.61) girilmektedir. Kapı kanadı daha dar olmasına karşın doğrama, profil detayı ve tip olarak yapıdaki diğer derslik kapılarıyla aynı özelliktedir ve aynı şekilde üst kısmında vasistaslı penceresi bulunmaktadır. Kapının tam karşısında mekânın kuzey duvarında 107 deposunda olduğu gibi zeminden 210 cm yükseklikte bir ahşap pencere (P.53) mevcuttur. 80x173

cm boyutlarındaki basık kemerli pencere doğramasından simetriğindeki eşiyle birlikte yapıda toplam iki adet bulunmaktadır. Mekânın doğu ve batı duvarları sağırdır. 113-1 odasına komşu olan doğu duvarı üzerinde 10x24 cm ebatlarında, duvarı desteklemek amacıyla yapıldığı düşünülen bir çıkıntı bulunmaktadır. Zeminden tavana kadar devam eden bu çıkıntının yapının genel diliyle uyumlu bir şekilde duvar eteğinde taş süpürgeliği bulunmaktadır ancak üst kotlarda sıvanın döküldüğü bir noktadan duvar örgüsünde delikli tuğla kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu durum, odanın doğu duvarının özgünlüğü konusunda şüphe uyandırmaktadır. Mekânın pencere kotu ve kapı doğramalarının yapıdaki diğer tüm doğramalarla uyumu göz önünde bulundurulduğunda, bu mekânın ilk tasarımının bir parçası değilse bile yapının genel mimari dili ile uyumlu bir dönem eki olduğu düşünülmüştür.

Şekil 3. 54: 112 Depo fotoğrafları.

113 Mekânları

113 mekânları, yapının doğu koridorunun kuzeyindeki 112 deposu dışında tüm odaları kapsamaktadır. Mekânlar arasındaki bölücü duvarların, yükseklik, kalınlık ve mimari detaylar yönünden yapının diğer duvarlarından farklı olması bu duvarların binanın ilk tasarımında bulunmadıklarını ve ihtiyaçlar doğrultusunda yapıya geç dönemde eklendiklerini düşündürmektedir. Yapının eski kullanıcıları ile yapılan görüşmeler doğrultusunda bu bölümün bir dönem konut olarak işlevlendirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu bilgi doğrultusunda mekân bölümlenmeleri daha anlamlı hale gelmiştir.

113 mekânlarının ilki 29 m² alana sahip olan 633x457x634x453 cm boyutlarındaki 113-1 odasıdır. Bu oda bahsedilen konutun muhtemel salonu olarak düşünülmüştür. Dökme mozaik zemin kaplaması ve volta döşemesi yapıdaki diğer odalarla benzer niteliktedir. Koridordan açılan ahşap kapı (K.63) diğer derslik kapılarıyla aynı tip ve detaydadır. Mekânın kuzey duvarındaki iki adet ahşap pencere doğraması (P.51, P.52) hasarlı haldedir (Şekil 3.55). Özellikle kuzey duvarı çatıdan gelen suya bağlı olarak yosunlanmış, duvar yüzeyindeki sıva büyük oranda dökülmüş ve tuğla duvar örgüsü açığa çıkmıştır.

Şekil 3. 55: 113-1 Oda fotoğrafları.

Mekânın batı duvarında taş süpürgelik ve tavan pahının bulunmaması bu duvarın sonradan yapıldığını düşündürmektedir (Şekil 3.55). Duvar üzerinde bulunan 90x207 cm boyutlarındaki 113-2 holüne açılan kapı doğramasının yapıdaki diğer kapılardan boyut ve tip bakımından da farklı olması duvarın sonradan eklenmiş olduğu fikrini desteklemektedir. Mekândaki en dikkat çekici hasar kuzey, güney ve batı duvarlarında görülen ve zeminde de devam eden büyük boyuttaki strüktürel çatlaklardır. Çatlakların eninin 1,5-2 cm'ye çıktığı ölçülmüştür.

113 mekânlarının diğer dört hacmi 113-2 hol, 113-3 ve 113-4 WC'leri ve 113-5 mutfak mekânlarıdır. Bu mekânların tümü yüksekliği tavana kadar uzanmayan bölücü duvarlar ile ayrılmıştır. Hacimlerin alanları sırasıyla, 5,10 m², 3,00 m², 4,00 m² ve 4,60 m² olarak ölçülmüştür. WC ve mutfak hacimlerinin döşemesi şaptır. Yalnızca 113-2 holü dökme mozaik döşemeye sahiptir (Şekil 3.56). Mekanların tümünde, muhtemelen konut olarak kullanıldığı dönemde dökülen tavan sıvalarından korunmak için tavan kotu ek bir tavan kaplaması yapılarak düşürülmüş durumdadır. Düşürülen tavanlar, 113-4 ve 113-5 hacimlerindeki ahşap pencerelerin (P.49, P.50) açılan kanatlarının üst hizasına denk geldiğinden pencerelerin üst kottaki ahşap sabit doğramaları ve basık kemerleri iç mekanlardan görünemez durumdadır. Eklenen ıslak hacimlerin tümünde duvarlar zeminden yaklaşık 140 cm yüksekliğine kadar seramik ile kaplanmıştır (Şekil 3.57).

Şekil 3. 56: Solda113-2 Hol, sağda 113-3 Wc fotoğrafları.

Şekil 3. 57: Solda113-4 Wc, sağda 113-5 Mutfak fotoğrafları.

114 Hol

114 mekânı bir dönem konut olarak kullanılan hacimlerin giriş holünü oluşturmaktadır. 237x640x237x644 cm ebatlarındaki hole, 111 koridorunun doğu ucundaki dört kanatlı ahşap rüzgarlık kapısından (K.62) girilmektedir. Kapının iki açılır, iki sabit kanadı bulunmakta olup yapıdaki diğer rüzgarlık kapıları ile benzer profil detayına sahiptir. Ancak diğer kapılardakinin aksine kapıların üstünde karelere bölümlendirilmiş sabit pencere doğramalarının bulunmaması (K.62) rüzgarlık kapısının asıl yerinin bu nokta olmadığını, sonraki bir dönemde yerinden çıkartılıp bu alana takıldığını düşündürmektedir. Kapı yüksekliğinin 101 koridorunun batı ucundaki üst kotta bulunan rüzgarlık penceresinin altındaki yükseklikle eşleşmesi (K.62) rüzgarlık kapısının özgün durumunda bu alanda bulunuyor olabileceğini düşündürmektedir.

Holün batı ucunun 132 cm önünde 5 cm kalınlığında bir ahşap bölücü panel bulunmaktadır (Şekil 3.58). Panel üzerinde bir kapı boşluğu olduğu ancak kanadının menteşeleriyle birlikte sökülmüş olduğu görülmektedir. Tavan kotuna kadar yükselmeyen panelin, konutta mevcut tavanın altına, hem sonradan oluşturulan ahşap tavan kaplamasını taşıması hem de daireye girişte kilitlenebilen bir kapı olması için yapıya geç dönemde eklendiği düşünülmektedir. Bu panel ile rüzgarlık kapısı arasında kalan kapıların halen içeriden kilitli olması, panelin daireye giriş kapısı olduğu

düşüncesini desteklemektedir. 114 holünün kuzey duvarında 113 mekanlarına açılan derslik kapıları tipinde iki adet ahşap kapı (K.63, K.64) bulunmaktadır. Benzer tipte kapılar (K.65, K.66) güney duvarında 115 mekanlarına girişi sağlamaktadır. Holün doğu duvarında ise bir adet pencere doğraması (P.48) bulunmaktadır (Şekil 3.58). Mekânın duvar boyaları tümüyle kabarmıştır. Kabaran kısımlardan alttan kalan eski boya katmanları görülebilmektedir. Zemini dökme mozaik, süpürgelikleri taştır. Özgün tavanı ise ahşap kaplama nedeniyle görülememektedir.

Şekil 3. 58: 114 Hol fotoğrafları.

115 Odalar

115 odaları bölücü bir duvar ile ikiye ayrılmış bir tek mekânı ifade etmektedir. Yapının doğu kanadının güneydoğu ucunda bulunan odalara, 114 holünden ulaşılmaktadır, ancak hol içerisindeki bölücü panelin dışında kalan kapı (K.66) kilitli olduğundan hole açılan ikinci ahşap kapıdan (K.65) ilk olarak 115-1 odasına, buradan da bölücü duvar üzerindeki kapı açıklığından 115-2 odasına girilebilmiştir. Sırasıyla 446x342x446x341 cm ve 447x343x448x342 cm ebatlarında olan odaların, 115 mekânı neredeyse tam ortadan bölünerek oluşturuldukları söylenebilir. 15,20 m² alana sahip olan 115-1 odasının doğu ve güney duvarlarında olmak üzere toplam iki adet pencere doğraması (P.46, P.47) bulunmaktadır. 15,30 m² alana sahip 115-2 odasının ise yalnızca güney duvarında bir adet ahşap penceresi (P.45) bulunmaktadır (Şekil 3.59). Her iki mekânın döşemesi dökme mozaik olup bölücü duvar dışında tüm duvar eteklerinde taş süpürgelik dönmektedir. Odalara sonradan eklenen ahşap tavanlar sebebiyle özgün tavanlar görülememektedir. Oluşturulan yeni tavan hem kapı doğramaları üzerindeki vasistası hem de pencere kanatları üzerindeki sabit doğramayı kestiğinden doğramaların bütüncül olarak algılanmasını engellemektedir.

Şekil 3. 59: Solda115-1 Oda, sağda 115-2 Oda fotoğrafları.

116 Derslik

Yapının birinci katının son mekânı olan 116 dersliği doğu kanadının güney-batı ucunda bulunmaktadır. 450x738x450x754 cm boyutlarındaki mekân 111 koridorunun güney duvarına komşudur. Yaklaşık 34,00 m² alana sahip odaya, kuzey duvarındaki 111 koridoruna açılan iki adet ahşap kapıdan (K.67, K.68) girilmektedir. Doğu ve batı duvarları sağır olan dersliğin güney duvarında ana giriş cephesine açılan iki adet ahşap pencere doğraması (P.43, P.44) bulunmaktadır. Mekândaki tüm doğramalar hasarlıdır ancak en büyük hasar dersliğin güney-batı ucunun üst hizasındaki çatının çökmesi

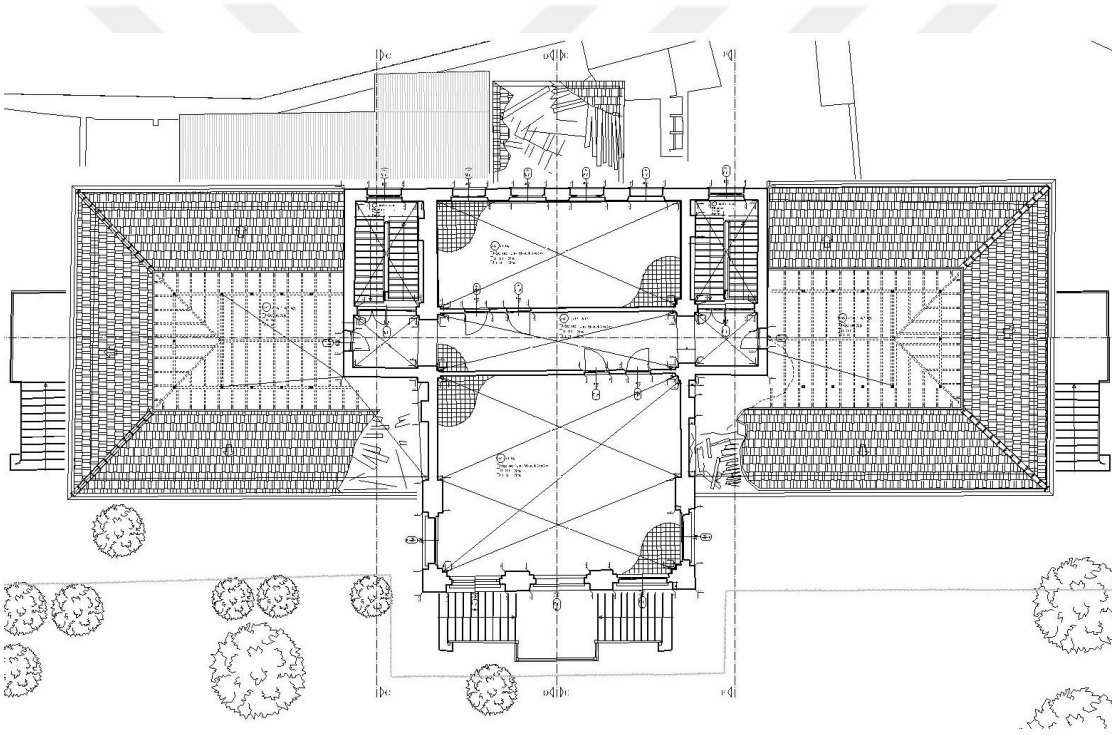
sebebiyle içeri giren yağmur suyunun duvar, döşeme ve tavanda yapmış olduğu ağır tahribattır (Şekil 3.60). Çatıda büyümeye başlayan bitkinin kökleri tavandan zemine doğru ilerlemiş ve tuğla duvar örgüsü üzerinde hasarlara sebep olmuştur. Açılan boşluklardan akan yağmur suları sebebiyle duvar yüzeyi çok büyük oranda yosunlanmıştır. Volta döşeme olan tavanda voltalar arası tuğlalara bir dönem müdahale edilip çıkarıldıkları ve yerlerine demir bir ızgara üzerine çimento esaslı bir harç kullanıldığı görülmektedir. Çatıda büyüyen bitki ile ilgili hiçbir önem alınmamış olması, tavan onarımının yapının kullanıldığı dönemde, henüz çatısı çökmemişken yapıldığı izlenimini oluşturmuştur.

Şekil 3. 60: 116 Derslik fotoğrafları.

3.3.4 İkinci kat mekânları

Yapının ikinci katı yalnızca orta hacmin üzerinde yükselmekte olup T tipi bir plan şemasına sahiptir. T'nin doğu-batı doğrultusunda uzanan kolunun iki ucunda merdiven kovaları (M01, M02) ve bu iki kovayı birbirine bağlayan bir koridoru (201) bulunmaktadır. Koridorun kuzey ve güney yönünde iki adet mekân (202, 203) bulunmaktadır. Mekânlara koridor üzerinde bulunan ikişer adet kapıdan ulaşılmaktadır. Zemin üzeri bir kattan oluşan yapının doğu ve batı kollarının bu katta yalnızca çatı arası mekânları (204, 205) bulunmaktadır (Şekil 3.61). Buralardan çatı konstrüksiyonu boyutları ve çatı kaplamada kullanılan kiremit cinsleri okunabilmiştir. Orta hacimle birleşim yerlerinde her iki kolda da çatıda çökme meydana gelmiş ve bu alanlarda bitkiler yetişmeye başlamıştır.

Şekil 3. 61: İkinci kat planı.

Yapının ikinci katı mimari elemanlar bakımından diğer katlardan farklı özellikler göstermektedir. Alt katlarda kagir olan iç duvarlar yerine bu katta bağdadi çıtalı ahşap duvarlar görülmektedir. Aynı durum tavan için de geçerli olup volta döşeme yerine tavanda da bağdadi çıta ve sıvalı tavan kaplaması bulunmaktadır. Diğer tüm katlarda dökme mozaik olan zemin kaplaması da ikinci katta 20x20 cm boyutlarında karo mozaiktir. Tüm duvar eteklerindeki süpürgelikler de aynı boyuttaki karo mozaiklerden yapılmıştır. Ortalama 450 cm kat yüksekliğine sahip ikinci kat mekânlarının kapı ve pencere doğramaları ise diğer katlardakilerle benzer özellik göstermektedir.

201 Koridor

231x1776x236x1782 cm boyutlarındaki 201 koridoru ikinci katı doğu-batı yönünde kesmektedir. Koridorun doğu ucu 204, batı ucu ise 205 çatı arası mekânlarına ahşap kapılar (K.73, K.76) ile bağlanmaktadır (Şekil 3.62). 90x205 cm boyutlarındaki basık kemerli kapılar üzerinde, iç denizlikleri zeminden 301 cm yükseklikte olan ahşap pencere doğramaları (P.73, P.79) bulunmaktadır. Doğramaların tipleri, zemin ve birinci kat koridorlarındaki rüzgarlık kapıları üzerinde bulunan, çıtalarla dörtgenlere bölümlenmiş pencere doğraması tipindedir. Benzer doğramaların bu katta da görülmesi bu doğrama tipinin yapının genel mimari dilinin bir parçası olduğu fikrini güçlendirmektedir (Şekil 3.62).

Şekil 3. 62: 201 Koridor fotoğrafları.

Koridorun kuzey duvarında sırasıyla M01 merdiveni, 202 odası ve M02 merdivenine açılan dört adet ahşap kapı bulunmaktadır. Merdivenlere açılan kapılar (K.69, K.72) diğer katlarda görülen tipte ahşap rüzgarlık kapısı, 202 odasına açılan kapılar (K.70, K.71) ise derslik kapısı tipinde üst kısmı ahşap vasistaslı kapılardır. Mekânın güney duvarında ise 203 odasına açılan iki adet ahşap kapı (K.74, K.75) bulunmaktadır. Bu kapılar da kuzey duvarında bulunan derslik kapıları tipindedir. 43,50 m² alana sahip olan koridorun zemin kaplaması 20x20 cm boyutlarında karo mozaiktir. Mekânın cephelere bakan duvarları kâgir, iç mekanlara bakan duvarlar ise ahşap bağdadi duvarlardır. Her iki duvar tipi üzerindeki sıvalar büyük oranda döküldüğünden kâgir

duvarlarda tuğla duvar örgüsü, ahşap duvarlarda ise bağdadi çıtaları görünür haldedir. Ahşap duvarların kâgir ile birleştiği kesişim noktalarında ayrılmalar olduğu görülmektedir. Koridorun tavanı tümüyle ahşaptır. Tavan sıvaları dökülmüş ve bağdadi çıtaları görünür durumdadır. Çıtalarda da kopma ve kırılmalar görülebilmektedir. Kırılan kısımlardan döşeme kirişleri ve kirişleri arkasından ahşap çatı konstrüksiyonu algılanabilmektedir.

202 Oda

M01ve M02 merdiven kovaları arasında bulunan 202 odası, koridorun kuzey duvarına komşudur. 477x1078x466x1070 cm boyutlarındaki odaya 201 koridoruna açılan ahşap kapılardan (K.70, K.71) girilmektedir. 110x245 cm boyutlarındaki kapı açıklıkları mekânın güney duvarında birbirinden yalnızca 75 cm uzakta bulunmaktadır (Şekil 3.63). Her ikisi de koridordan 202 odasına geçişi sağlayan kapıların birbirlerine bu denli yakın açılmış olmaları plan şemasının özgünlüğünün sorgulanmasına sebep olmuştur.

Şekil 3. 63: 202 Oda fotoğrafları.

Mekânın doğu ve batı duvarı sağırdır. Kuzey duvarında ise manzara yönüne açılan dört adet pencere açıklığı (P.68, P.69, P.70, P.71) bulunmaktadır. Tüm pencere kanatları kopmuş durumdadır ve bu açıklıklardan mekâna yağmur suyunun girdiği görülmektedir. Doğramaların henüz kopmamış olan kısımlarından pencere tipinin alt katlarda görülen pencerelerle aynı özellikte oldukları anlaşılmaktadır. Dış hava şartlarına maruz kalan kuzey duvarının tüm sıva ve boyaları dökülmüş ve tuğla duvar örgüsü açığa çıkmıştır. Duvar üzerinde pencere açıklıklarının üstündeki basık kemer örgüleri dışında, mekânın orta kısmına denk gelen ve duvar içine yedirilmiş bir hafifletme kemeri okunabilmektedir (Şekil 3.64). Bu kemer pencere hizalarında,

mekânın ortasına denk gelen iki pencereyi (P.69, P.70) ortalayacak şekilde örülmüştür. Kemer hizasının izdüşümü alt katlara yansıtıldığında, bu kemerin yapının zemin katında bulunan sahne açıklığına denk geldiği anlaşılmaktadır. Bu durum yapıya ilk bakışta çıkıntı gibi eklendiği düşünülen sahnenin, aslında yapının ilk tasarımında bulunuyor olduğu ve sahne açıklığının üzerine binen yükün azaltılması için duvar örgüsü içerisine hafifletme kemeri uygulandığı fikrini oluşturmuştur.

Şekil 3. 64: 202 Oda, duvar örgüsü içinde kalan hafifletme kemeri.

203 Oda

863x1070x863x1078 cm boyutlarındaki 203 odası, 201 koridorunun güneyinde bulunmaktadır. Mekâna, odanın kuzey duvarında bulunan ve 201 koridoruna açılan iki adet ahşap kapıdan (K.74, K.75) ulaşılmaktadır. Alt katlarda bulunan derslik kapılarıyla aynı özellikte olan kapılar 202 odasında olduğu gibi yalnızca 70 cm aralıkla yerleştirilmişlerdir (Şekil 3.65). Aynı iki mekân arası geçişi sağlayan kapıların yan yana açılmış olmaları plan kurgusu bakımından anlamlandırılamamış ve bu durum ikinci katın, yapının inşa edildikten çok sonraları bile hala bitirilmemiş olmasına bağlanmıştır.

Odanın güney duvarında üç, doğu ve batı duvarlarında ise birer adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Güney duvarındaki pencerelerden (P.75, P.76 P.77) yalnızca bir tanesi (P.75) yerindedir. Diğer iki doğrama (P.76, P.77) rüzgâr ve yıpranmanın etkisiyle bir bütün olarak odanın içine düşmüş halde zemin üzerinde durmaktadır (Şekil 3.65). Yerinde olan pencere doğramasında da hasarlar ve malzeme kayıpları görülmektedir. Mekânın doğu ve batı duvarındaki pencereler ise yerlerinde, ancak çürümüş haldedir. 91,50 m² alana sahip odanın döşemesi tüm katta olduğu gibi 20x20 cm karo mozaik,

tavanı ise ahşaptır. Tavan yüzeyindeki sıvalar büyük oranda çatlamış ve dökülmüştür. Bağdadi çıtalar ve çıtalar üzerindeki ahşap kirişleme büyük oranda okunabilmektedir.

Şekil 3. 65: 203 Oda fotoğrafları.

Mekânın kuzey duvarı hariç tüm duvarları kâgirdir. Duvar yüzeyindeki sıva dökülmüş olduğundan tuğla örgü ve yer yer yapılmış metal kenetler açığa çıkmıştır. Özellikle batı duvarı, çatıdan gelen suya bağlı olarak yosunlanmıştır. Mekânda ikisi doğu, ikisi batı duvarında toplam dört adet metal kenet tespit edilmiştir. Kenetlerin yapının ilk yapım malzemelerinden olduğu düşünülen alacalı renkli harman tuğlası duvar örgüsü içinde bulunması, bunların bir onarım sırasında değil, ilk yapımda yapıya eklenmiş oldukları fikrini oluşturmuştur. Bu, yapının oldukça sağlam yapılmaya çalışılmasının bir belgesi olarak değerlendirilmiştir.

204-205 Çatı arası mekânları

Yapının doğu ve batı kollarının çatı altlarında bulunan mekânlara yapının ikinci katındaki 201 koridorundan ulaşılabilmektedir. Mekânlara giriş için koridorun doğu ve batı duvarlarında 90x205 cm boyutlarında basık kemerli ahşap kapılar bulunmaktadır. Aynı tip ve detayda olan kapılardan (K.76) koridorun batı duvarından 204 çatı arasına, (K.73) koridorun doğu duvarından 205 çatı arasına geçişi sağlamaktadır (Şekil 3.66).

Şekil 3. 66: 204 Çatı arası fotoğrafları, basık kemerli giriş kapısı.

Yaklaşık olarak 146 m² alana sahip olan 204 mekânı 1230 cm eninde ve 1456 cm boyunda bir çatı arasıdır. Bu mekânın yapının giriş aksından simetriği olan 205 çatı arası mekânı ise yaklaşık olarak 152 m² alana sahiptir. Her iki mekânın zemini kaplamasızdır ve birinci kat tavanının volta döşemelerinin I profilleri görülebilmektedir (Şekil 3.67). 6 cm genişliğindeki tavan profillerinin 55-60'şar cm aralıklarla yerleştirildikleri zemin üzerinden alınan ölçülerle tespit edilebilmiştir. Mekânların döşeme kaplamasız oluşu bu alanların yapının ilk tasarımında da işlevlendirilmeyen alanlar olduğu fikrini oluşturmuştur. Günümüze yakın tarihe kadar bu alanların depo olarak kullanıldığı, mekânlar içerisine atılmış olan eski sıra, masa, sandalye ve benzeri eşyalardan anlaşılmaktadır (Şekil 3.67).

Şekil 3. 67: 205 Çatı arası fotoğrafları.

3.4 Cephe Özellikleri

Bahçe içerisinde müstakil olarak inşa edilmiş olan okul yapısının, tüm cepheleri bütün olarak görülebilmektedir. Yapının iki dar cephesi olan doğu ve batı cepheleri yanlarında bulunan sokaklara, ana giriş cephesi olan güney cephesi Aya Dimitri Kilisesi'ne ve arka cephesi olan kuzey cephesi komşu parsellere bakmaktadır.

Yapı genel olarak oldukça sade cephe özelliklerine sahiptir ve tüm cepheleri ana giriş cephesindeki giriş aksına göre simetrik özellikler göstermektedir. Kâgir olarak inşa

edilen okul yapısının tüm cepheleri sıvalıdır. Dökülen kısımlardan elde edilen örnekler cephe sıvasının çimento esaslı bir sıva olduğunu göstermektedir. Ana giriş ve yan girişlerin bulunduğu cepheler, zemin kat pencereleri hizasında tuğla ile kademelendirilerek cephede hareket sağlanmıştır. Birinci ve ikinci kat hizalarında ise bu kademe yoktur. Ancak birinci kat pencerelerinin basık kemerleri üst kotta kâgir bir söve ile vurgulanmıştır.

Komşu parsellere bakan kuzey cephesi yapının diğer cephelerine göre daha sade bir görünümdedir. Tuğla ile yapılmış kademelendirmeler ve söveler bu cephede bulunmamaktadır. Yalnızca bu cephedeki pencere altlarında iki adet taş denizlik görülmektedir. İki denizlik arasında mesafeler tüm pencerelerde sabittir. Bu durumun yapının BOA 'dan sağlanan belgelerin ortaya koyduğu yazılı izinlere göre 1949 yılında geçirdiği tespit edilen kapsamlı cephe onarımından sonra oluştuğu düşünülmektedir.

Yapının tüm cephelerdeki pencereleri benzer özellikler göstermektedir. Bodrum pencereleri demir doğrama, üst katların pencereleri ahşap doğramadır. Tüm pencerelerin taş dış denizlikleri bulunmaktadır ve tüm denizlikler sıvalıdır. Yapıdaki tüm giriş kapıları demirdir. Bodrum pencereleri önlerinde ise demir teller bulunmaktadır.

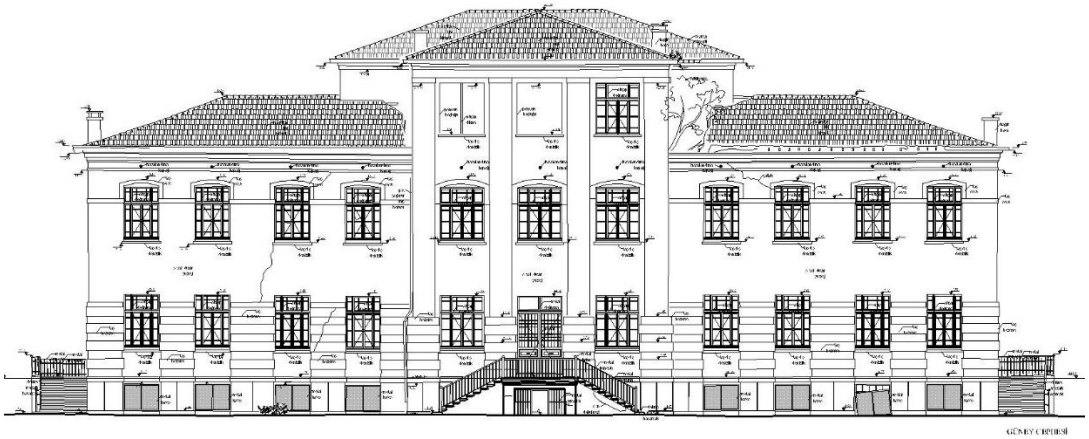
Yapının tüm saçakları altında kagir bir silme dönmektedir. Bu silme yapının iki katlı olduğu doğu ve batı kollarında daha geniş, yapının üç katlı olduğu orta hacimde ise daha dar olarak görülmektedir. Yapının saçak çıkıntısının yaklaşık olarak 40 cm genişliğinde olduğu ölçülmüştür ve saçak içlerinde çinko gizli dereler bulunmaktadır. Çatı saçakları, yapının iki katlı olduğu doğu ve batı kollarında yaklaşık +10.69 kotunda, yapının üç katlı olduğu orta hacimde ise +14.80 kotunda bulunmaktadır.

Yapının üzeri %30 eğimli kırma çatıdır. Çatı örtüsü Marsilya tipi kiremittir. Çatı örtüsü yer yer çökmüş ve ahşap konstrüksiyon açığa çıkmıştır. Yağmur suyu çatıya ve yapının içine direkt olarak girebilmektedir.

3.4.1 Güney cephesi (Ön cephe)

Yapının güney cephesi Aya Dimitri Kilisesi'ne bakan cephe olup yapının en özellikli cephesidir. Simetrik bir düzene sahip olan cephenin simetri ekseni, cephenin ortasında bulunan giriş kapısı doğrultusundadır. Giriş kapısı bahçe kotundan 197 cm yüksekte olup ±0.00 kotu giriş sahanlığına verilmiştir. Bu sahanlığa bahçe kotundan çift kollu ve 11 rıhtlı kâgir bir merdiven ile ulaşılmaktadır (Şekil 3.68). Merdiven basamakları

dökme mozaik, korkuluk ve küpeşteleri dövme demirdendir. Merdiven altında oluşan depo alanı demir bir kapı ile kapatılmıştır.

Şekil 3. 68: Güney cephesi (ön cephe) çizimi.

Demir giriş kapısının bulunduğu orta hacim üç katlıdır ve ona doğu ve batı doğrultusunda eklenen ikişer katlı kollara göre daha çıkıntılıdır. Bu hacim üzerinde, zemin kat kotundan başlayıp çatıya kadar devam eden pilasterler göze çarpmaktadır (Şekil 3.69). Bu pilasterler zemin kat pencere açıklıkları hizasında kademelendirilmiştir. Giriş kapısının iki yanında 215 cm eninde pencere açıklıkları bulunmaktadır. Cephenin genel olarak, yapının yarışma projesini kazanan A. Raymond'a ait neoklasik üslüptaki cephe tasarımının izlerini taşıdığı görülmektedir.

Yapının birbirinin simetriği olan doğu ve batı kollarında, her katta dörder adet ahşap penceresi olup bunların genişliği 175 cm'dir. Birinci kat pencerelerinin üstünde tüm hacimlerde iç mekanlara açılan 16 cm çapında dairesel formda bir havadanlık bulunmaktadır. Havadanlıkların üzerinde delikli demir kapakları vardır. Orta hacmin ikinci katında düz atkılı üç adet pencere açıklığı bulunmaktadır ancak bunlardan yalnız birinde pencere doğraması korunabilmiştir. Yapının batı kolunun orta hacme eklendiği noktada pvc yağmur iniş borusu olduğu görülmüştür. Kırılan bu borunun çevresinde bitkiler yetişmeye başlamıştır. Doğu yönünde ise yağmur iniş borusu bulunmamaktadır. Doğu ve batı kolları üzerinde strüktürel çatlaklar olduğu göze çarpmaktadır. Üzeri sıvanarak onarılmaya çalışılmış olan çatlaklar için bu müdahale yetersiz kalmıştır (Şekil 3.69). Yapının sıvalı olan duvar yüzeyinde kirlilik, suya bağlı kararmalar ve zemin kat hizasındaki kademelerde bitki oluşumu gözlemlenmiştir. Güney cephesinin saçakları yalnızca orta hacimde yerindedir. Saçaklar, doğu ve batı kollarında parça kopmaları ve sıva dökülmeleri sebebiyle harap haldedir ve birçok

noktada tümüyle düşmüştür. Yapı bodrum kat pencereleri hizasında, yaklaşık 115 cm genişliğinde bir taş kaplama ile çevrelenmiştir.

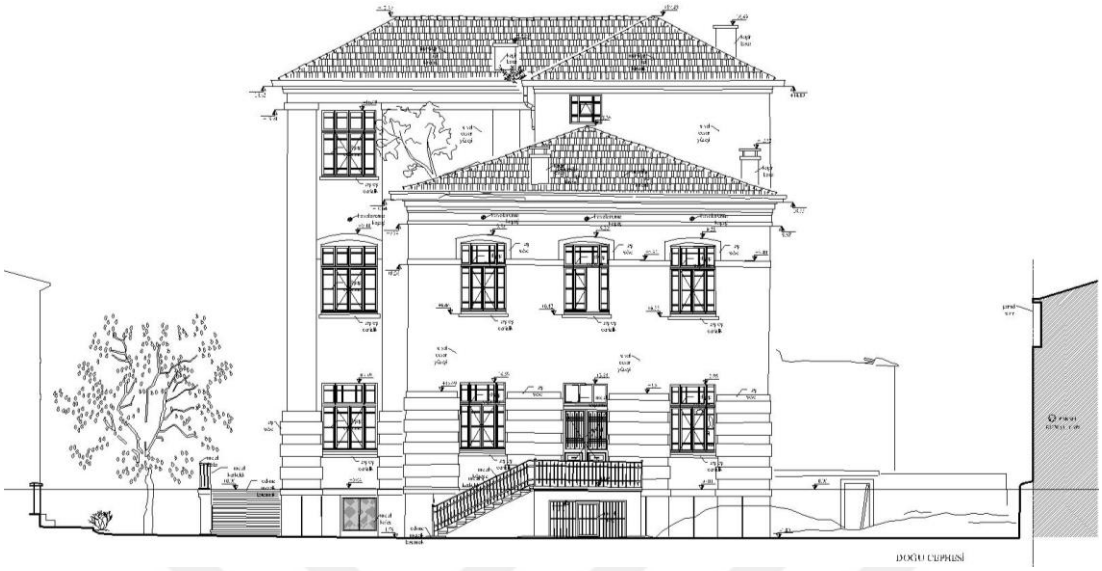

Şekil 3. 69: Güney cephesi (ön cephe) fotoğrafları.

3.4.2 Doğu cephesi (Yan cephe)

Yapının doğu cephesi Pervane Sokağı yönüne bakan cephesidir. Zemin kat kotunda sağ ve sol yanda 175 cm genişliğinde iki ahşap pencere ve ortalarında aynı genişliğe sahip demir bir giriş kapısı bulunmaktadır. Birinci kat kotunda ise 175 cm eninde üç adet ahşap pencere doğraması vardır. Güney cephesinde olduğu gibi zemin kat

pencereleri hizasında tuğla ile kademelendirme yapılarak cephede hareket sağlanmıştır (Şekil 3.70).

Şekil 3. 70: Doğu cephesi (yan cephe) çizimi.

Birinci kat pencerelerinin basık kemerleri ise üst kotta kâgir bir söve ile vurgulanmıştır. Çatıda yapının beden duvarından yükselen kâgir bir baca görülmektedir. Demir giriş kapısına ulaşım cepheye bitişik 12 rıhtlı dökme mozaik merdiven ile yapılmaktadır (Şekil 3.71). Merdivenin korkuluk ve küpeşteleri dövme demirden olup yapının diğer demir korkulukları ile benzer özellikler göstermektedir.

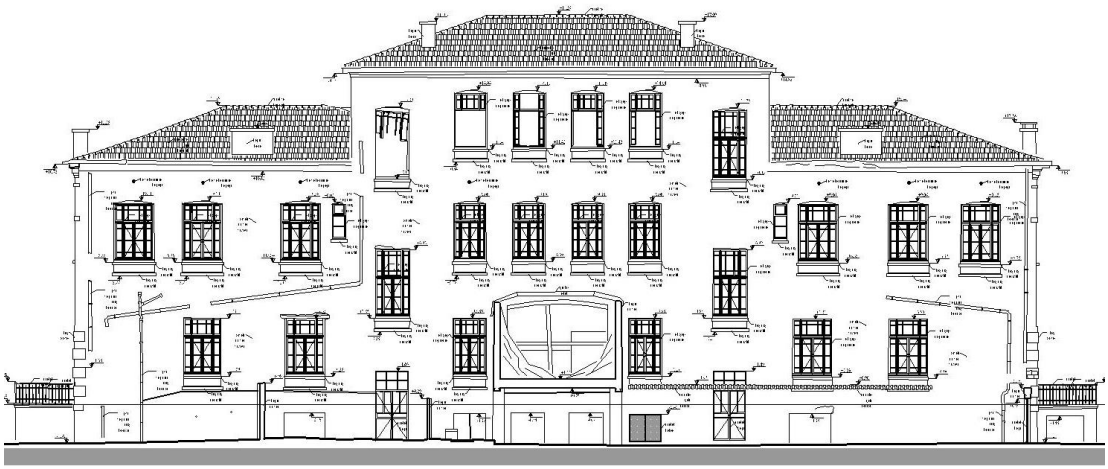

Şekil 3. 71: Doğu cephesi (yan cephe) fotoğrafları.

Cephe üzerinde yer alan, merdiven altında bulunan ve yapıya geç dönemde eklendiği düşünülen düz parmaklıklı demir bir kapıdan yapının bodrum katına girilmektedir. Cephedeki tüm demir elemanlar korozyona uğramış durumdadır. Cephe yüzeyinde ve özellikle denizlik altlarında kararmalar olduğu görülmektedir. Cephenin saçağı tümüyle yok olmuştur. Saçak altında bulunan kademeli profili yerinde, ancak kararma ve yüzey kirliliği sebebiyle hasarlıdır. Orta hacmin doğu yönüne bakan kısımlarında her katta bir, ikinci katta ise farklı boyutlarda iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır.

3.4.3 Kuzey cephesi (Arka cephe)

Yapının komşu parsellere bakan arka cephesi olan kuzey cephesi en bezemesiz cephedir. Diğer cephelerde görülen kademelendirme ve söveler bu cephede uygulanmamıştır. Cephe, güney cephesinde olduğu gibi üç katlı orta hacim ve ona doğu ve batı yönde eklenmiş iki yan koldan oluşmaktadır (Şekil 3.72).

Şekil 3. 72: Kuzey cephesi (arka cephe) çizimi.

Cephenin bodrum kat kotunda ikisi kapı toplam sekiz adet açıklığı bulunmaktadır. Kapılar orta hacimde bulunan merdiven kovalarına açılmaktadır. Demir olan kapıların önlerinde birer dökme mozaik basamakları bulunmaktadır. Kapılar arasında yine orta hacme açılan dört adet pencere vardır. Pencerelerden ikisi, tuğla örgülü kâgir sahne ayaklarının altına denk gelmektedir (Şekil 3.73). Cephenin doğu ve batı uçlarında herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Bunun sebebi bu hacimler arkasında sarnıçların bulunuyor olmasıdır. Sarnıçlara inen yağmur iniş boruları her iki tarafta da görülebilmektedir. Cephenin zemin kat hizasında ikisi orta hacimde, dördü doğu ve batı kollarında olmak üzere altı adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerelerin orta hacimde olanı 150 cm, diğer pencereler 175 cm genişliğindedir. Bu kotta yapının tam

ortasına gelen kısımda sahne çıkıntısı bulunmaktadır. 75x75 cm boyutlarında üç adet kâgir ayağa taşıtılan sahne mekanının çatısı çökmüş, Marsilya tipi kiremitleri kırılmıştır. Zemin ile birinci kat pencerelerinin ara kotunda M01 ve M02 merdivenlerinin ara sahanlıklarında bulunan ahşap pencere doğramaları yer almaktadır. Doğramalar demir giriş kapılarını hizalar şekildedir.

Şekil 3. 73: Kuzey cephesi (arka cephe) sahneyi taşıyan tuğla ayaklar.

Yapının birinci kat kotunda orta hacimde dört, yan kollarda da dörder adet olmak üzere toplam 12 adet pencere doğraması bulunmaktadır. Tüm doğramalar basık kemerli olup üzengi ve tepe noktaları aynı kottadır. Orta hacme denk gelen doğramalar 150 cm genişliğindedir. Bu kotta, yapının doğu ve batı kolunda diğer doğramalardan farklı tipte olan ahşap giyotin doğramalar bulunmaktadır. 60x165 cm boyutlarında olan doğramalar 107 ve 112 depolarına açılmaktadır. Bunlar dışında birinci katta doğu ve batı kollarında 175 cm genişliğinde üçer adet pencere doğraması daha bulunmakta olup üst kotlarında yuvarlak havadanlıkları olduğu görülmektedir. Cephenin birinci ve ikinci kat pencerelerinin arasında M01 ve M02 merdiven hollerinin ikinci ara sahanlığına açılan ahşap doğramaları bulunmaktadır. Bu doğramalar alt kattaki sahanlık pencerelerini hizalamaktadır. Yapının en üst katında dört adet ahşap pencere doğraması bulunmaktadır (Şekil 3.74). Oldukça hasarlı olan doğramalarda büyük parça kopmaları ve malzeme kayıpları oluşmuştur. Alt hizalarda olduğu gibi 150 cm

genişliğe sahip olan doğramalar, güney cephesindekilerin aksine bu katta da basık kemerlidir.

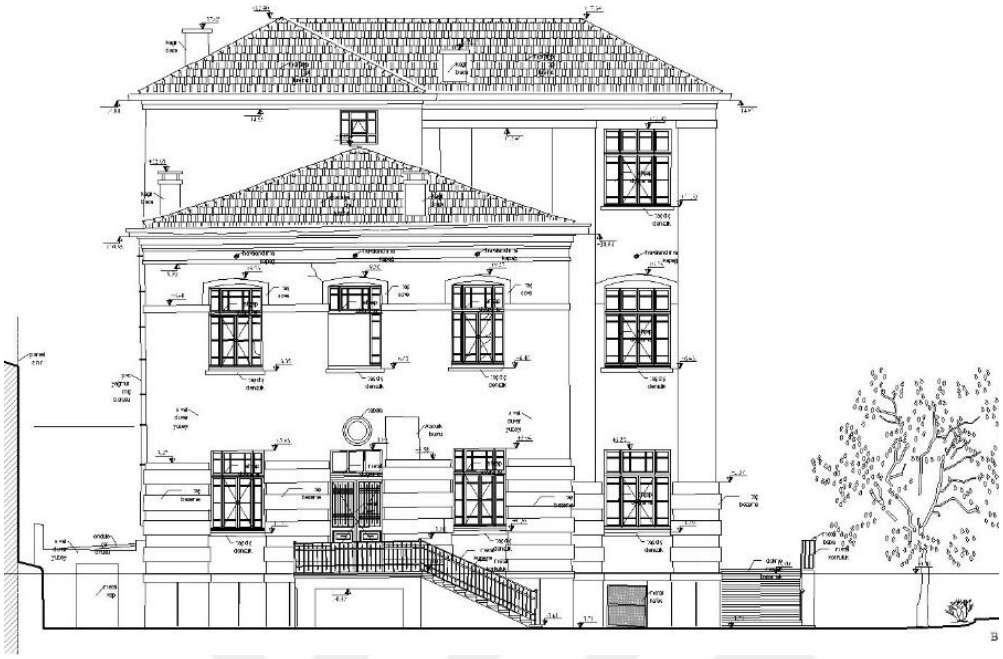
Şekil 3. 74: Kuzey cephesi (arka cephe) fotoğrafları.

Yapının güney cephesi saçağı parça kopmaları ve malzeme kayıpları ile neredeyse yok olmuş durumdadır. Oldukça harap halde olan çatıda bitkilerin büyüdüğü görülmektedir. Cephe üzerinde birçok yağmur iniş borusu olduğu göze çarpmaktadır. Boruların karmaşık kurgusunun, çatı oluklarındaki suyun bodrum kat sarnıçlarına indirilebilmesi için yapıldığı düşünülmektedir. Cephe üzerinde kararmalar ile yapısal ve kılcal çatlaklar olduğu görülmektedir. Cephedeki tüm metal elemanlar korozyona uğramış durumdadır.

3.4.4 Batı cephesi (Yan cephe)

Yapının Alaçam Sokağı tarafından girişinin olduğu yöne bakan batı cephesi, doğu cephesinin simetriğidir. Zemin kat kotunda sağ ve sol yanda 175 cm genişliğinde iki ahşap pencere ve ortalarında aynı genişliğe sahip demir bir giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 3.75). Yeşile boyalı kapının hemen üzerinde okula ait yazıları silinmiş bir tabela ve onun hemen yanında ‘Beni hatırlayınız’ yazılı Atatürk büstü bulunmaktadır. Taşınmadan önce yapının bu yöndeki kapısının öğrenci girişi olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Birinci kat kotunda ise 175 cm eninde üç adet ahşap pencere doğraması vardır. Doğramalardan ortada olanının açılır kanatları yok olmuştur, yalnızca sabit

kanatları yerindedir. Diğerleri ise daha iyi durumdadır ancak onlarda da hasarlar olduğu görülmektedir.

Şekil 3. 75: Batı cephesi (yan cephe) çizimi.

Batı cephesinde de güney ve doğu cephelerinde olduğu gibi zemin kat pencereleri hizasında tuğla ile kademelendirme yapılarak cephede hareket sağlanmıştır. Birinci kat hizasında ise bu kademe yoktur ancak aynı şekilde birinci kat pencerelerinin basık kemerleri üst kotta kâgir bir söve ile vurgulanmıştır.

Çatıda yapının beden duvarından yükselen kâgir bir baca görülmektedir. Demir giriş kapısına ulaşım, cepheye bitişik 12 rıhtlı dökme mozaik merdiven ile yapılmaktadır. Merdivenin korkuluk ve küpeşteleri dövme demirden olup yapının diğer demir korkulukları ile benzer özellikler göstermektedir. Merdiven altında bulunan ve bodrum kata girişi sağlayan demir kapı bu cephede ahşap bir kaplama ile kapatılmış, bodruma buradan giriş engellenmiştir. Cephedeki tüm demir elemanlar korozyona uğramış durumdadır. Cephe yüzeyinde kararmalar ve ince çatlaklar olduğu görülmektedir. Çatlakların özellikle zemin ve birinci kat pencereleri arasında yatay yönde ilerlemesi, bu kotta bulunması mümkün olan bir demir gerginin, farklı ısı davranışı sebebiyle çatlakların oluştuğunu düşündürmüştür. Cephe yüzeyindeki kararmaların özellikle bodrum ve zemin kat kotlarında fazla olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.76). Cephenin saçağı kuzey ucunda dökülmeler sebebiyle hasarlıdır. Saçak altında bulunan kademeli profil yerinde ancak profil üzerinde kararma ve kirlenme gözlemlenmektedir (Şekil 3.75).

Şekil 3. 76: Batı cephesi (yan cephe) fotoğrafları.

3.5 Yapı Elemanları, Strüktür ve Malzeme Özellikleri

3.5.1 Temeller

Yapının temelleri ile ilgili bir sondaj çalışması yapılmadığı için herhangi bir bilgi elde edilememiştir. Yapının bahçesinde duvar diplerinde dönen taş kaplamanın kotu genel anlamda değişiklik göstermemektedir. Bodrum katın zemin kotu ise bahçe kotundan yaklaşık olarak 1 metre daha aşağıdadır. Bu veriler temel kotu hakkında bir fikir vermektedir.

3.5.2 Duvarlar

Yapının bodrum kat beden duvarları taş ve tuğla almaşık duvarlar olup kalınlığı 85 cm'dir. Bodrumun iç duvarları ise 55 cm olarak ölçülmüştür. Bodrum kat duvarları dışarıdan sıvalı içeriden ise birçok mekânda sıvasızdır. Yalnızca kilise zangocunun konutu olarak kullanılan bölümde iç duvar yüzeylerinde sıva olduğu görülmüştür. Sıvasız olan bodrum kat duvarlarının genel olarak kaba yonu taşlardan örüldüğü ancak duvar örgüsü içinde yer yer düzgün kesme taşların ve tuğlaların da olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.77). Bu taşların, yapının yerinde önceleri bulunan ahşap okulun temel ve subasman taşları olabileceği düşünülmüştür. Duvar örgüsündeki karmaşık durum, özgün durumda bodrum kat duvarlarının da sıvalı olduğu izlenimi vermektedir. Bodrum kat dışındaki tüm duvarlar tuğla ile örülüdür. 5x23 cm ve 7x23x11 cm olarak

ölçülen tuğla boyutları alacalı renklerinden dolayı endüstriyel bir tuğla olmadığı izlenimi vermektedir. Bu nedenle yapının bodrum kat dışındaki tüm bölümlerinde harman tuğlası kullanıldığı söylenebilir.

Şekil 3. 77: Solda bodrum kat, sağda ikinci kat yığma duvar örgüsü.

Yapının bodrum katında, yapıya ait olduğu düşünülen tuğlalar elde edilmiştir. Yapıdaki farklı dönemlere işaret eden tuğlalardan en eski olduğu düşünüleni, üzeri Yunan harfleri ile damgalı bir tuğladır (Şekil 3.78).

Şekil 3. 78: Yapının bodrum katında bulunan farklı dönemlere ait damgalı tuğlalar.

Damgalı tuğlalardan ilki, üzerinde '**Σ**' ve '**M**' harfleri bulunan tuğladır. Konuyla ilgili yayınlar incelenmiş ancak tuğlanın geçmişiyle ilgili bir bilgiye erişilememiştir. Benzer şekilde net olarak okunamasa da 'Λ' ve '**N**' harfleri ile '**55**' rakamı bulunan iki farklı

tuğla daha elde edilmiştir. Tuğla boyutları yaklaşık olarak 7x23x11 cm olarak ölçülmüştür.

Duvarlarda ayrıca bodrum kat hizasından çatıya kadar duvar ve sıva kalınlıkları ölçülmüştür. Yapıda geçmiş dönemlerde bir statik değerlendirme yapılması düşünülerek tüm duvarlardan karot alınmıştır. Bu çalışmanın sonucuna vakıftan ulaşılamamış olsa da duvarda halen duran delikler tüm duvar ve döşemelerde ölçü alınabilmesinde yararlı olmuştur. Yapılan ölçümler sonucunda zemin katta dış duvarlarda 65 cm, iç duvarlarda ise 40 cm ölçüsüne ulaşılmıştır. Zemin kat Z01 mekanının doğu ve batı duvarları ise diğer iç mekân duvarlarından daha kalın olup 65 cm olarak ölçülmüştür. Bu fark orta hacmin, doğu ve batı kollarından bir kat daha fazla olmasına bağlanmıştır. Yapının birinci katında ise duvar kalınlığı dış duvarda 60 cm, iç duvarda ise 35-40 cm aralığında olduğu görülmektedir. Aynı şekilde orta hacmin duvarları diğer iç duvarlardan 20-25 cm daha kalındır. Yapının ikinci kat duvarlar kalınlıklarının 55 cm civarında olduğu ölçülmüştür. İkinci katta ayrıca yaklaşık olarak 17-18 cm kalınlığında ahşap bölücü duvarlar bulunmaktadır. Ahşap duvarlar, ahşap dikme üzerine her iki yönde çakılmış ahşap bağdadi çıtaları ve bağdadi sıvadan oluşmaktadır (Şekil 3.79). Bağdadi çıtaları 2,5 cm kalınlığında düzgün kesilmiş endüstriyel çıtalardır. Bağdadi sıva kalınlığı ise 1,5 cm'dir.

Şekil 3. 79: İkinci katta bulunan bağdadi duvar fotoğrafları.

Farklı duvar yüzeylerinden alınan sıva örnekleri, İTÜ Mimarlık Fakültesi Koruma Laboratuvarı'nda agrega türlerinin tanımlanması, bağlayıcı/agrega oranlarının

belirlenmesi ve agrega boyut dayanımlarının anlaşılması için deneyler yürütülmüştür. Alınan örnekler bir adet dış ve iki adet iç olmak üzere toplam üç adettir. İç sıvalar kâgir duvar yüzeyinden alınan sıva (A1) ve bağdadi duvar yüzeyinden alınan bağdadi sıva (A2) olmak üzere iki adet olup deneye tabi tutulmuştur (Ek C1). Deney sonuçlarına göre, her iki örneğin de yaklaşık 1:3, bağlayıcı: agrega oranına sahip, kireç esaslı bir harç oldukları tespit edilmiştir. Her ikisinin de agregaları 8mm elek altı boyutta olup büyük oranda kumdur. Kâgir duvardan alınan (A1) örneğinin ince agregaları arasında çok az tuğla kırığı ve tozu ile cüruf katkısı, bağdadi duvardan alınan örneğin (A2) ince agregaları arasında ise tuğla kırığı ve tozu katkısının yanı sıra bol miktarda, kıtık, saman türü lifli katkı tespit edilmiştir (Ek C1). Cepheden alınan dış sıvalar ise sahne arkasındaki tuğla ayaklardan alınmış olup çimento esaslı olduğu görülebilen bir sıva olduğu için deneye tabi tutulmamış, kesit alınarak stereo-mikroskop altında gözlemlenmiştir. Yapılan gözlemlere göre, tuğla üzerine uygulanan sıvada tek bir dönem olduğu gözlemlenmiş ve cephenin sıvandığı bilinen 1949 yılından önce sıvasız olduğu kanıtlanmıştır. Sıva kalınlığı, tuğla yüzey üzerinden 2 cm olarak ölçülmüştür (Şekil 3.80).

Şekil 3. 80: Yapının arka cephesinde yer alan tuğla ayaklardan alınan dış sıva örneği.

Tüm katlarda iç mekanlar sıvalı ve boyalıdır ancak hasarlı olan yüzeylerde sıva ve boyalar döküldüğü için duvar örgüsü ile ilgili daha detaylı bilgilere ulaşılabilmiştir. Bu doğrultuda pencere lentolarında, biri iç biri dış yüzeyde bulunan iki adet demir I profil olduğu tespit edilmiştir. Profillerin üzerinin sıva tutabilmesi için girintili olan yüzeyi ahşap parçalarla doldurulmuş ve üzerine hem iç hem de dış mekânda sıva yapılmıştır (Şekil 3.81). İç yüzeyde ve tuğla aralarındaki harcın kireç esaslı bir harç olduğu görülmüştür. İç sıvanın kalınlığı 2 cm civarındadır. Dış cephedeki sıvanın ise yapının inşa edildiği tarihten yaklaşık 37 yıl sonra yapıldığı yapının eski fotoğraflarından görülmüş ve bu bilgi BOA'den sağlanan belgeler yardımıyla

netleştirilmiştir. 1949 yılında yapılan dış sıvanın 2-3 cm kalınlığında çimento esaslı bir sıva olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3. 81: Dış cephede demir elemanlar ve sıva ilişkisi.

Yapının yığma duvarları üzerinde yer yer metal kenetler olduğu görülmektedir (Şekil 3.82). Kenetler 25-30 cm boyunda ve yaklaşık olarak 5 cm kalınlığındadır. Bu kenetlerin ilk yapımda yapının sağlamlığını arttırmak amacıyla yerleştirildikleri düşünülmüştür. Aynı şekilde sağlamlığı arttırma amaçlı eklenmiş olan bir diğer metal eleman, birinci ve ikinci katlar arasındaki merdiven sahanlığından sıva dökülmesi nedeniyle açığa çıkmış metal gergidir. +9.12 kotunda bulunan gerginin, bu kotta sahanlıktan görülebilen kenet noktası açığa çıkmıştır. Aşırı derecede korozyona uğramış olan gerginin keneti açılmış ve işlevini kaybetmiştir. Gerginin diğer merdiven sahanlığında da görülmesi ve bulunduğu kotun birinci kat pencerelerinin lento kotuna denk gelmesi, gerginin yapıyı çepeçevre sardığını düşündürmekte ancak benzer bir gerginin başka bir kotta varlığı rölöve çalışmalarında tespit edilememiştir.

Şekil 3. 82: Yapının farklı yerlerinde yer alan demir gergi ve kenetler.

3.5.3 Döşemeler

Yapının tüm kat döşemeleri volta döşemedir. I profiller arası tuğlaların basık kemer şeklinde harçla örülmesiyle oluşturulan döşemede kalınlık tuğlanın en dar yerinde yaklaşık 20 cm olarak ölçülmüştür. Profillerin enleri 6 cm olup 55-60 cm arasında değişen aralıklarla yerleştirilmişlerdir. Yapının ilk durumunda tavanlar sıvalı olmasına rağmen yapıdaki hasarlardan dolayı tavan sıvaları büyük oranda dökülmüş ve kirişler arası tuğla dolgular açığa çıkmıştır (Şekil. 3.83)

Şekil 3. 83: 108 nolu dersliğe ait volta döşeme fotoğrafı.

Yapının ara dönemlerde müdahale görmüş döşemeleri de bulunmaktadır. B10, B11, 102-1, 111, 116 mekanlarının tavanlarında profiller arasındaki tuğlanın kaldırılıp yerine demir ve çimento ile onarım yapıldığı, sıva dökülmelerinden dolayı net olarak okunabilmiştir. Benzer şekilde onarım yapılmış tüm mekanlarda profiller arası kemerli görünüm yok olmuş, düz bir tavan elde edilmiştir.

Yapının ikinci katında tavan döşemesi diğer tüm döşemelerden farklı olarak ahşaptır. Kâgir duvarlar üzerine oturtulan ahşap kirişlere çakılmış bağdadi çıtalar ve bu çıtalar üzerine uygulanan bağdadi sıvadan oluşan döşemenin üzerinde orta hacmin ahşap çatısı bulunmaktadır. Sıva katmanı büyük oranda dökülmüş olduğundan bağdadi

çıtalar açığa çıkmıştır ve aralarındaki boşluklardan çatı makası görülmektedir (Şekil 3.84). Yapının bodrum kat döşemeleri, üzerindeki moloz yığını sebebiyle çoğu mekânda okunamamaktadır. Bir dönem kilise zangocunun konutu olarak kullanıldığı bilinen bodrum katın doğu kanadında ise döşeme üzerinde şap bulunduğundan özgün karakteri ile ilgili bir bilgi elde edilememiştir.

Şekil 3. 84: 202 nolu odaya ait bağdadi tavan fotoğrafı.

Bodrum kat dışındaki tüm katlarda zemin kaplaması olarak mozaik kullanılmıştır. Yalnızca bölücü duvarlarla oluşturulan yapı içerisindeki ıslak hacimlerin döşemeleri şaptır. Zemin ve birinci katlarda dökme mozaik olan döşeme kaplaması ikinci katta 20x20 cm ebatlarında karo mozaiktir. Dökme mozaik döşemede, 20 cm kalınlığında aynı malzemeden koyu renkte bordürler bulunmaktadır. Bordürlerin zemin üzerindeki kurgusu, üzerinde bulunan moloz ve kir katmanından dolayı net olarak okunamamıştır.

Z01 giriş holünün orta bölümünde döşeme üzerinde yine dökme mozaikten yapılma bir motif bulunmaktadır. Kir ve toz katmanı altında kalmış olan motif basit bir yüzey temizliği ile açığa çıkarılmış ve belgelenebilmiştir. Kırmızı ve siyah dökme mozaik kullanılarak oluşturulmuş olan motifin ortasında siyah renkli çiçek benzeri bir desen ile çevresinde iki sıra kırmızı renkli daire bulunmaktadır. Dış dairenin çevresinde yine siyah renkli motifler olduğu görülmektedir (Şekil 3.85). Yapıda başka hiçbir mekânda zeminde bir motif görülmemiştir. Z01 holünün özellikle gösteri ve temsillerde kullanılan ve dışarıdan gelen konukların ağırlandığı bir mekân olması, bu alana

yapının diğer bölümlerine göre daha fazla özen gösterildiğine işaret etmektedir. Zemin kaplamasında yapılan küçük bir farkla da bu yaklaşım vurgulanmıştır.

Şekil 3. 85: Dökme mozaikten yapılmış motif.

Yapının orta hacmindeki geniş açıklığının desteklenmesi için zemin katta Z01 giriş holü, birinci katta ise 110 dersliğinde mekânı doğu-batı doğrultusunda geçen kemerli I profiller bulunmaktadır. İç ve dışta iki sıra I profil arası tuğla dolgu olarak görülen kemerlerde profillerin eni 6 cm yükseklikleri ise 29 cm olarak ölçülmüştür. Profiller arası tuğla dolgu ise 8 cm'dir. Bu kemerlerin yapının özgün tasarımın bir parçası olduğu düşünülmektedir (Şekil 3.86).

Şekil 3. 86: I profillerin bulonlu birleşimi ve çelik plakalar.

Mekân tanımlarında da belirtildiği gibi birden çok parçadan oluşan I profiller, bulonlarla bir araya getirilmiştir (Şekil 3.87). Sahip oldukları ek yerleri bulonlu çelik plakalarla kapatılmış ve sistemin tek bir parça olarak çalışması sağlanmıştır. İkili I profile sahip kemerlerde, oluşturulan profiller tepe noktasının alt kotundan yine bulonlu çelik plakalarla birleştirilmiştir (Şekil 3.86). Profiller arası boşluk tuğla ile örülmüştür.

Şekil 3. 87: Z01 Holünde bulunan çelik kemerler.

Yapının inşa edildiği döneme ait kemer örnekleri incelendiğinde, özellikle sanayi yapıları, gümrük binaları ve gar yapılarında geniş atrium ve aydınlık fenerlerini örtmek için benzer elemanların kullanıldığı tespit edilmiştir. Dönemin ünlü mimarlarından Alexandre Vallaury'nin yeni malzeme ve teknoloji kullanımı bağlamında birçok yapısında büyük açıklıkları geçen benzer kemer örnekleri bulunmaktadır (Kula Say, 2016). Ancak çoğunlukla erken 20. yüzyıl endüstri yapılarında rastlanan bu detayın bir ilkokul yapısında kullanılmış olması, okulun bulunduğu bölgenin deprem riski gözetilerek bir güvenlik önlemi olarak yapıldığını düşündürmektedir.

3.5.4 Örtü sistemi

Yapının tüm hacimlerinin üzeri kırma çatı ile örtülüdür. Zemin üzeri bir kattan oluşan doğu ve batı kollarının çatısı üç yönde kırılmış, dördüncü yönde ise onlardan bir kat daha yüksek olan orta hacmin beden duvarlarına saplanmıştır. Çatı kiremitlerinin en üst kotu +13,34 olarak ölçülmüştür. Orta hacmin çatısı da basit kırma çatıdır. Mahya kiremit kotu +17.38'dir. Çatı eğimleri %30 olarak ölçülmüştür. Orta hacmin çatısına girilemese de doğu ve batı kollarında içine girilebilen çatı arası mekânları bulunduğundan çatı konstrüksiyonu ile ilgili detaylı ölçümler yapılabilmiştir (Şekil 3.88). Çatılar, döşeme demirleri üzerine atılmış 5x10 cm boyutlarındaki ahşap yastık

kirişleri üzerine oturtulmuş 10x10 cm ebatlarındaki dikmeler üzerinde yükselmektedir. Her iki çatı da benzer şekilde ve benzer boyutlu elemanlarla çözülmüştür. Çatılar, en üst kotta 8x30 cm boyutlarında bir mahya aşığına, 6x24 cm boyutunda iki ara aşığa ve aynı boyutta bir damlalık aşığına sahiptir. Damlalık aşıkları 60 cm yüksekliğindeki tuğla örgülü parapet üzerine oturtulmuştur. Aşıklar ortalama olarak ikişer metrede bir yerleştirilmiş ve yer yer 10x10 cm payandalarla desteklenmiştir. Aşıklar üzerinde 32'şer cm aralıklarla 4x12 cm boyutlarında ahşap mertekler dizilmiştir. Mertekler üzerinde yaklaşık olarak 28 cm genişliğinde tahtaların kullanıldığı bir kiremit altı kaplaması bulunmaktadır. Çatılar birçok noktadan çöktüğü için kırılan yerlerden kaplamanın üzerinde su yalıtımı için serilmiş olan bir metal katman olduğu görülmüştür. Bu yalıtım katmanı oldukça yıpranmış ve özelliğini yitirmiş durumdadır.

Şekil 3. 88: 204 Çatı arası mekânı fotoğrafı.

Marsilya tipi kiremitler yalıtım katmanı üzerine dizilmiştir. Çatının ara ara onarım görmüş olduğu, çatı arası mekânlarında bulunan farklı yerlerle üretilmiş kiremitlerden anlaşılmaktadır. Bulunan en eski iki kiremit Marsilya'da ve Marsilya yakınlarındaki Aubagne kasabasında üretilen kiremitlerdir. Marsilya'da üretilen 'Seon St. Henri Marseille' ve 'Guichard Fréres' damgalıdır (Şekil 3.89). Kiremitin sağ ucunda Guichard Fréres'e ait aslan figürü bulunmaktadır ve kiremit boyutları 42x25x5 cm olarak ölçülmüştür. Marsilya yakınlarındaki Aubagne kasabasından gelen kiremitler 'Ls. Merlat', 'S. De Pichou' ve 'A Aubagne Pres Marseille' damgalı kiremitlerdir. Üzerlerinde çiçek figürü bulunmaktadır (Şekil 3.89). Bunlar dışında Marsilya'dan getirtilen mahya kiremitleri de bulunmaktadır. 'Guichard Carvin' ve 'Seon St. Henri Marseille' damgalı kiremitler yapıda bulunan mahya kiremitleri arasındadır (Şekil

3.89). Bu kiremitler dışında ayrıca, 1951 tarihli İ. Erdönmez Kardeşler tarafından Bursa, Pars kiremit fabrikasında üretilen kiremitler ve Eskişehir Koyuncular'da üretilen kiremitlere rastlanmıştır. Farklı yıllara ait tespit edilebilen kiremit çeşitleri yapının kullanım ömrü boyunca düzenli çatı onarımı geçirdiği bilgisini vermektedir. Aşağıda görülen kiremitlerin bir kısmı halen çatı kaplaması olarak kullanılmakta, bir diğer kısmı ise kaldırılarak çatı altlarında istiflenmiş olarak durmaktadır.

Şekil 3. 89: Yapıda bulunan Marsilya kiremit çeşitleri ve damgaları ile mahya kiremiti.

3.5.5 Merdivenler

Yapının üç adet dış mekânda giriş merdivenleri, iki adet de iç mekânda kat merdivenleri bulunmaktadır. Merdiven ölçüleri bulunduğu yere göre değişiklik gösteriyor olsa da beş merdivenin de malzemesi dökme mozaik, korkuluk ve küpeşteleri dövme demirdendir. Z01 mekânında ayrıca sahneye çıkış için sahnenin her iki tarafında birer adet ahşap merdiven bulunmaktadır.

Yapının dış mekân merdivenleri giriş kapılarının önlerindedir (Şekil 3.90). Dar yönlerdeki kapılar önünde birbirinin simetriği olan tek kollu, 12 rıhtlı merdivenler ile -1.80 bahçe kotundan kapıların önlerindeki +0.06 kotundaki sahanlıklara ulaşılmaktadır. Batı cephesinde bulunan merdiven Z05 giriş mekanına, doğu cephesinde bulunan merdiven ise Z09 koridoruna giriş sağlamaktadır. Merdiven sahanlıkları da merdivenlerle aynı malzemeden olup dökme mozaiktir.

Şekil 3. 90: Dış merdivenler ve korkuluk detayı.

Merdiven rıhtları her iki merdivende de 16 cm olarak ölçülmüştür. Enleri 210 cm olan basamakların, genişlikleri 37 cm'dir. İlk basamak ölçüleri geri kalan basamaklardan farklı olarak 263 cm eninde ve 46 cm genişliğindedir. Rıht yüksekliği ise 10 cm'dir. İlk basamağın üzerinde merdivenin demir korkuluğunun üzeri demir topuzlu bir babası bulunmaktadır (Şekil 3.90). Babalardan biri ilk basamakta, diğer üçü sahanlık üzerinde olup her merdivende dört adet bulunmaktadır. Babalara bağlı olan demir korkuluk ilk basamak hizasında hafif bir kavis yaparak diğer basamaklar üzerinde yükselmektedir.

Üzerinde 5 cm genişliğinde bir demir küpeştesi bulunan korkuluğun yüksekliği 90 cm'dir. Korkuluklar bir kısa bir uzun demir çubuğun 8'er cm arayla art arda sıralanması ile oluşturulmuştur. Kısa olan demirlerin üst kısımlarında dairesel bir bitiş yapılmış, alt kısımları ise küt bırakılmıştır. Uzun olanları ise üstte küpeşteye, altta zemin üzerindeki yatayda bulunan demire bağlıdır. Dikey demirler, yatayda uzayan iki sıra profille birbirlerine bağlanmıştır (Şekil 3.90). Yapının 1918 tarihli cephe fotoğrafları bu korkulukların özgün olduğunu göstermektedir.

Yapının dış mekânda bulunan üçüncü merdiveni orta hacimde olup çift kolludur. Güney cephesine bitişik merdivenlerin her iki kolu 11 rıhtlı olup -1.71 bahçe kotundan ±0.00 kotundaki sahanlığa çıkış sağlamaktadır. Z01 giriş holüne bu merdivenler ile ulaşılmaktadır (Şekil 3.91). Merdiven basamakları 225 cm eninde ve 37 cm genişliğindedir. Rıhtları ise 16 cm'dir. İlk basamak ölçüleri, doğu ve batı uçlarında bulunan merdivenlerde olduğu gibi diğer basamaklardan daha büyüktür. Eni 255 cm, genişliği 46 cm olan ilk basamakların rıht yükseklikleri 10 cm'dir.

Şekil 3. 91: Güney cephesi giriş merdivenleri.

Oldukça harap haldeki merdivende büyük boyutlu parça kopmaları görülmektedir. Merdivenin 364x305 cm boyutlarındaki sahanlığı 50x50 cm ölçülerindeki iki beton ayağa taşıtılmaktadır. Yapıda başka hiçbir yerde görülmediği için beton ayaklar merdivenin özgünlüğünün sorgulanmasına sebep olmuştur. Merdivenin özgünlüğü konusunda şüphe yaratan bir başka unsur korkuluklarının yapıdaki diğer tüm korkuluklardan farklı olmasıdır. Merdivenin 92 cm yüksekliğe sahip demir korkulukları 10'ar cm aralıklarla dizilmiş motifsiz düz demir çubuklardan

oluşmaktadır. Tümü aynı boyutta olan çubuklar üstte demir küpeşteye altta ise yatayda uzanan demire bağlıdır. Demir babalar diğerleri gibi topuzlu değil sivri bitişlidir.

Yapının iç merdivenleri iki adet olup biri doğu kanadına diğeri batı kanadına hizmet etmektedir. Giriş aksına göre birbirinin simetriği olan çift kollu merdivenler bodrum kattan başlayarak ikinci kata kadar yükselmekte olup tüm bodrum ve zemin kat arasında bir giriş sahanlığına, diğer katlar arasında birer ara sahanlığa sahiptir (Şekil 3.92).

Şekil 3. 92: Yapıda bulunan iç merdivenler.

Bodrum katta 116 cm enindeki merdiven zemin kattan ikinci kata kadar 127 cm enindedir. Basamak genişliği tüm katlarda 32 cm, rıht yükseklikleri bodrum kata inen kollarda 17 cm diğer tüm basamaklarda 18 cm'dir. Merdivenler bodrum katında, -2.86 kotundan -1.49 kotundaki sahanlığa 8 rıht ile çıkmaktadır. Her iki merdivende de bu sahanlıkta yapının arka cephesine açılan (kuzey cephesi) demir kapılar (K.5, K.6) bulunduğundan sahanlıklar aynı zamanda arka cepheden girilen ilk mekanları oluşturmaktadır. -1.49 giriş sahanlığından yapının zemin kat kotu olan +0.14 kotuna çıkış 18 cm yüksekliğindeki 9 rıht ile yapılmaktadır. Zemin kattan çıkarken ilk olarak +2.69 kotundaki ara sahanlığa, oradan da +5.28 kotundaki birinci kata ulaşılmaktadır. Toplamda 28 rıhtla çıkılan merdivenin 14. rıhtında bulunan ara sahanlığı 281x96 cm ölçülerindedir. Birinci kattan yükselmeye devam eden merdiven +7.84 kotunda ikinci ara sahanlığa ulaşmakta, buradan da +10.42 kotundaki ikinci kat döşemesi ile

sonlanmaktadır. 279x93 cm ölçülerinde olan ikinci ara sahanlığa birinci kattan 14 rıhtla, bu kottan ikinci kat döşemesine de 14 rıhtla çıkılmaktadır. Birinci kattan itibaren rıht yüksekliği 18 cm olan merdivenin yalnızca son basamağı 22 cm rıht yüksekliğine sahiptir. Bodrumdan ikinci kata kadar merdivenin tüm korkulukları aynı karaktere sahip dövme demir korkuluklardır.

Yapının doğu ve batı ucundaki dış merdivenlerdekilerle benzer tipte olan 90 cm yüksekliğindeki iç korkuluklar biri kısa biri uzun iki demir çubuğun 8'er cm aralıklarla art arda dizilmesiyle oluşturulmuştur. Kısa çubuklar üstte yuvarlak altta küt bitişlidir. Merdivenin 5 cm genişliğinde demir küpeştesi bulunmaktadır. Uzun çubuklar üstte dik olarak demir küpeşteye, altta ise merdiven basamaklarına yandan tespit edilmişlerdir (Şekil 3.93). Alt bitişte 8 cm çapında bir yarım daire yapacak şekilde kıvrılmış olan çubukların tespit noktaları köşeli bir demir bilezik ile gizlenmiştir. Merdiven korkulukları her sahanlık ve kat kotunda kesilerek birer demir babaya kıvrılarak saplanmaktadır. Babaların üst kısmı demir küpeşteye bağlı olup altta merdiven basamaklarına üstten tespit edilmiştir. Zemindeki tespit noktaları demir bir profil ile gizlenmiştir.

Şekil 3. 93: Basamak fotoğrafları ve korkuluk tespit detayı.

Yapıdaki son merdivenler Z01 giriş holündeki sahneye çıkışı sağlayan ahşap basamaklardır. 54 cm genişliğe sahip basamaklar sahnenin iki yanında bulunmaktadır. Toplam beş rıhtla +1.05 kotundaki sahneye çıkışı sağlamakta olan basamakların rıht yüksekliği 18 cm'dir.

3.5.6 Kapılar

Yapının iç mekânında bulunan tüm kapıları ahşap, dış mekâna açılan tüm kapıları ise demirdir. Ahşap iç kapılar, vasistaslı derslik kapıları, camlı rüzgarlık kapıları ve tablalı

rüzgarlık kapıları olarak üç gruba ayrılmıştır. Demir kapılar ise bodrum kat ve zemin kat giriş kapıları olarak iki gruptur.

Yapıdaki ahşap kapılardan ilk grubu derslik kapıları oluşturmaktadır. Yapının genel mimari diliyle uyumlu olan masif ahşap kapıların özgün olduğu düşünülmektedir. İç mekândan çekilmiş 1947 tarihli fotoğraflarda görülen kapılarla günümüz kapıları karşılaştırıldığında onarım görmüş olsalar bile aynı tip ve detayda yapıldıkları anlaşılmaktadır. Derslik tipi kapılar tek kanatlı olup genişlikleri açıldıkları mekâna göre değişiklik göstermektedir. Derslik ve odalara açılan kapılar 130 cm, zemin katta bulunan Z06 Lavabo ve Z11 Depo mekanlarına açılan kapılar 98 cm, birinci kat depolarına açılan kapılar 80 cm, ikinci kat kapıları ise 110 cm genişliğe sahiptir. Tüm kapıların kanat yükseklikleri 245 cm, üst vasistasıyla birlikte kasa yüksekliği 340 cm'dir. Kanatlar 4,5 cm kalınlığında olup ikisi camlı, dördü tablalı olarak altı parçaya bölünmüştür (Şekil 3.94). Profil detayı açısından oldukça sadedir. Kanadın her iki yönünde 16 cm yüksekliğinde demir kapı kolları ve anahtar delikleri bulunmaktadır. Her kanadın üç adet demir menteşesi bulunmakta olup menteşe boyları 24 cm'dir. Kanatların üst kısmında bulunan vasistaslar oda içlerine doğru açılmaktadır. 5 cm kasa kalınlığı bulunan vasistasların kanat genişlikleri, kapı kanadının genişliğine oranla 10 cm daha dar olup değişen ölçülerdedir. Yükseklikleri ise 70 cm'dir. Kapı kanatlarının açıldığı yönde duvar üzerinde 12 cm genişliğinde ahşap pervazları bulunmaktadır.

Şekil 3. 94: Ahşap derslik kapısı fotoğrafları.

Yapının ikinci tip ahşap kapısı merdiven holleri ve koridorlarda bulunan dört kapılı, üst sabit doğraması dikdörtgenlere bölümlenmiş camlı rüzgarlık kapılarıdır. Merdiven hollerinden koridorlara açılan kapıların, ikisi merdivenin iniş koluna diğer ikisi çıkış koluna açılan toplam dört açılır kanadı bulunmaktadır. Kanatlar 50x230 cm boyutlarında olup altta bir adet dolu tablası, tablanın üstünde ise dikeyde bir, yatayda üç ahşap çıta ile sekiz parçaya bölümlenmiş camlı bölümü bulunur (Şekil 3.95). Merdiven kollarının tam ortasına denk gelen yerde 40 cm genişliğinde bir sabit doğrama bulunmaktadır. İç kapılar bu doğramaya menteşelenmiştir. Sabit doğrama da kapılardaki gibi altta ahşap tablalı üstte ise yatayda üç çıta ile bölümlenmiş camlıdır. Sabit doğrama da açılır kanatlarda olduğu gibi 230 cm yüksekliğindedir. Bu yükseklikten tavana kadar olan kısım ahşap çıtalarla dikeyde ve yatayda küçük dörtgenlere eşit boyutlarda bölümlenmiş camlı bir sabit doğramadır (Şekil 3.95).

Şekil 3. 95: Ahşap rüzgarlık kapısı fotoğrafları.

Tavan yüksekliklerinin farklı olmasından dolayı üst doğramalar zemin ve birinci katta farklılık göstermektedir. Zemin kat doğraması dikeyde yedi, yatayda beş adet ahşap çıta ile içi camlı 48 küçük dörtgene bölümlenmiştir. Zemin kat rüzgarlık kapılarının zeminden kasalarına kadar olan yükseklik 452 cm'dir. Birinci kat rüzgarlık kapılarının üst kısmı ise dikeyde yedi, yatayda ise iki adet çıta ile bölümlenmiş olup camlı dörtgenlerinin sayısı 24'tür. Zeminden kasaya kadar olan toplam yükseklikleri 370 cm'dir. İkinci kat rüzgarlık kapıları, merdivenin yalnızca tek kolu bu kata ulaştığından

diğer kat kapılarından farklılık göstermektedir. İki sabit iki açılır kanadı olup, tüm kanatların boyutları 60x230 cm'dir. Üst kısmındaki camlı bölümü dikeyde yedi, yatayda ise üç adet çıta ile bölümlenmiş olup camlı dörtgenlerinin sayısı 32'dir. Kanatlarla birlikte zeminden yüksekliği 370 cm'dir.

Koridorda bulunan rüzgarlık kapıları, merdiven kapıları ile benzer tipte olmasına rağmen açılır ve sabit kanat ilişkisi açısından farklılık göstermektedir. Kapının ikisi sabit ikisi açılır toplam dört kanadı bulunmaktadır. Sabit kanatlar 40x250 cm ölçülerinde olup dış taraflardadır. 56x250 cm boyutlarındaki açılır kanatlar sabit kanatlara üç noktadan menteşelenmiştir. Kapı yüksekliklerinden tavana kadar olan kısımda camlı sabit rüzgarlık doğraması bulunmaktadır (Şekil 3.96). Doğrama yatayda ve dikeyde ikişer çıta ile dört bölüme ayrılmıştır. Çıtalar kenarlardan 35'er cm mesafe bırakılarak yerleştirilmiştir. Bu bölümlenme ortada 70x70 cm ebatlarında büyük bir kare ve bu karenin her kenarına komşu bir dikdörtgen ve dikdörtgenlere kısa yönlerinden komşu 35x35 cm boyutlarındaki kareler oluşturmaktadır. Bu geometrik bölümlenmenin yapının cephe pencerelerindeki bölümlenme ile benzerlik göstermesi, yapıdaki mimari dil birliğinin bir göstergesi olarak kabul edilerek özgün olduğu düşünülmektedir.

Şekil 3. 96: Ahşap rüzgarlık doğraması fotoğrafı.

Ahşap tablalı rüzgarlık kapıları yapının yalnızca zemin katında bulunan ve Z01 giriş holünden koridorlara açılan kapılardır (Şekil 3.97). Çift kanatlı tablalı rüzgarlık kapılarının kanat boyutları 90x250 cm'dir. Kanatlar dikeyde bir yatayda iki adet ahşap kayıt ile altı parçaya bölümlenmiştir. Tüm parçalar masif ahşap tablalıdır. Kapının üst kısmında koridordaki rüzgarlık kapılarına benzer geometrik bölümlenmesi olan sabit camlı pencere doğraması bulunmaktadır. Doğrama yatayda ve dikeyde ikişer çıta ile dört bölüme ayrılmıştır (Şekil 3.97).

Şekil 3. 97: Ahşap tablalı rüzgarlık kapıları.

Demir kapılar yapıda yalnızca dış mekanlara açılan kapılardır. Yapının zemin kat kotunda doğu, batı ve güney cephesinde birer adet, kuzey cephesinde ise iki adet olmak üzere toplamda beş adet demir giriş kapısı bulunmaktadır. Bodrum katta ise doğu ve batı uçta iki, orta hacimde ise merdiven altına açılan kapı ile üç demir kapı daha bulunmaktadır.

Zemin kat kapılarından doğu ve batı uçta bulunanlar aynı tipte olup yapının 1918 tarihli fotoğrafında da görülen özgün kapılardır. Yeşil boyalı çift kanatlı olan kapıların kanat boyutları 90x290 cm'dir. İç yöne doğru açılan kanatların alt bölümü iki tablalı üst bölümü ise camlıdır (Şekil 3.98). Üst tablasının ortasında üzeri çiçek motifli demir bir kapı kolu bulunmaktadır. Camların önünde merdiven korkuluklarına benzer tipte demir parmaklıkları vardır. Parmaklıklar biri uzun biri kısa iki demir çubuğun art arda sıralanmasıyla oluşturulmuştur. Her kanatta üç uzun, dört kısa demir çubuk bulunmakta olup dikeyler, yatayda altı demir çubukla karelere bölümlenecek şekilde

kesilmiştir. Kapının üst bölümünde, dikeyde iki demir kayıtla üç parçaya bölümlenmiş camlı sabit demir doğraması bulunmaktadır. Sabit bölümle birlikte doğramanın toplam yüksekliği 380 cm'dir.

Şekil 3. 98: Demir dış kapı fotoğrafları.

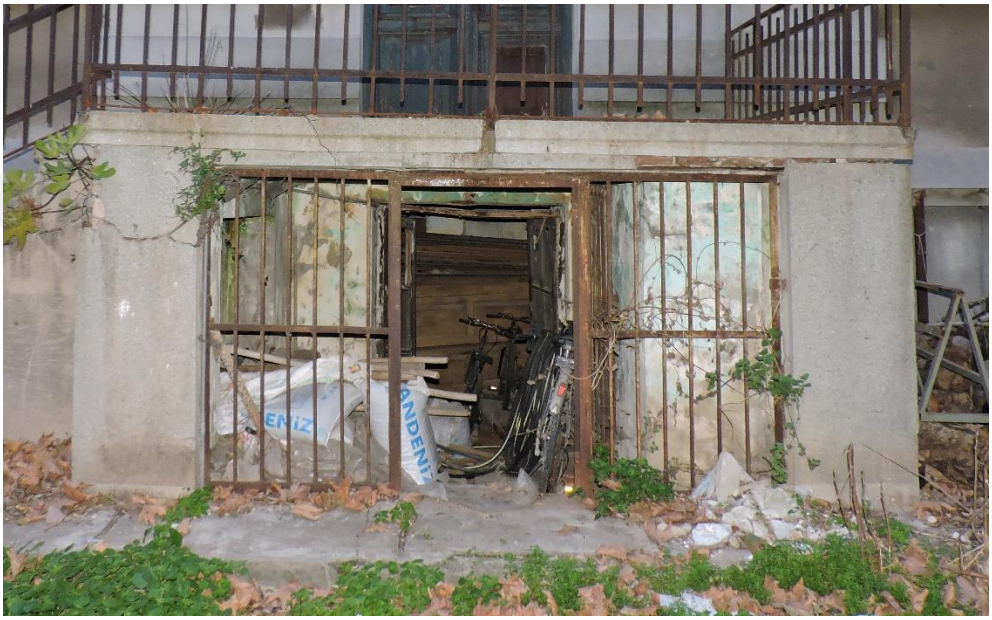
Yapının güney cephesinde bulunan giriş kapısı doğu ve batı cephelerindeki kapılara benzer fakat daha sade ve kaba bir detaya sahiptir. Camlarının önündeki demir parmaklıklarda kısa ve uzun demir çubuklar yerine, dikeyde beş, yatayda altı adet aynı boyutlu demir çubuk kullanılmıştır. Üst tablasındaki kapı kulpunda çiçek bezemesi yer almamaktadır. Kapı üstünde bulunan camlı sabit demir doğraması ise farklı olarak dikeyde iki bölüme ayrılmıştır (Şekil 3.99).

Şekil 3. 99: Demir dış kapı fotoğrafı.

Yapının arka cephesindeki demir kapılar sade düz kapılardır. Çift kanatlı kapının kanatları üç tablalı ve camsızdır. Kanat boyutları 85x230 cm olan kapıların üst kısmında yatayda bir, dikeyde iki kayıt ile altı eşit parçaya bölümlenmiş sabit pencere doğraması bulunmaktadır. Kapıların toplam yüksekliği 315 cm'dir.

Bodrum kat kotundaki üç demir kapı da birbirine benzer özellikte yapıya geç dönemde eklendikleri düşünülen kapılardır. Kapıların demir çerçeveleri, dikeyde demir parmaklıklarla bölümlenmiştir (3.100). Bu kapılar, bahçeden bulunan merdivenlerin altından bodrum kata ulaşımı sağlamaktadır.

Şekil 3. 100: Bodrum kat demir kapısı fotoğrafı.

3.5.7 Pencereler

Yapının bodrum, zemin ve ikinci kat pencereleri düz atkılı olup yalnızca birinci kat pencereleri basık kemerlidir. Bodrum kat dışında tüm pencereler ahşap doğramadır. Bodrumda ise demir doğramalar kullanılmıştır. Yapının ikinci katının doğu ve batı duvarlarında koridoru aydınlatmak amaçlı vasistaslı ahşap pencereler bulunmaktadır.

Yapıda yer alan pencere doğramaları demir bodrum kat pencereleri, ahşap normal kat pencereleri ve ikinci kat vasistaslı pencereleri olarak üç grupta incelenmiştir.

İlk grup olan yapının bodrum kat demir pencereleri eski fotoğraflardan da görülebilen özgün pencerelerdir. Pencerenin dört yanında karelere bölümlenmiş camlı sabit demir doğraması bunların ortasında ise çift kanatlı menteşeli demir kanatları bulunmaktadır Şekil 3.101). Sabit camlı doğramalar 30x30 cm boyutlarında açılır kanatlar ise 40 cm genişliğinde ve 67 cm yüksekliğindedir. Pencerelerin hemen önünde cepheye demir

teller takılıdır. Pencere camlarının büyük bir çoğunluğu kırılmış, demir doğramalar korozyona uğramış durumdadır.

Şekil 3. 101: Bodrum pencere fotoğrafları.

Yapının zemin, birinci ve ikinci kat pencereleri, genişlik olarak ufak farklara sahip olsa da aynı tip ve detayda pencerelerdir. Masif ahşaptan olan pencereler tüm katlarda doğu ve batı kollarında 175 cm, orta hacimde ise 215 cm genişliğe sahiptir. Pencere yükseklikleri ise katlara göre farklılık göstermekte olup zemin katta 260 cm, birinci katta 270 cm ve ikinci katta 240 cm'dir. Eski fotoğraflar ve bilgiler doğrultusunda pencerelerin 1949 yılında yenilendiği ve dış denizlik detaylarının değiştirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Ancak yapılan karşılaştırmalarda, dış denizliği dışında pencerenin mimari dilinin korunmuş olduğu görülmektedir. Bu nedenle pencerelerin özgün nitelikte olduğuna karar verilmiştir. Pencereler altta iki sabit iki açılır kanat, üstte ise üç sabit kanada sahiptir (Şekil 3.102).

Şekil 3. 102: Ahşap normal kat pencere fotoğrafları.

Açılır kanatlar tüm pencere boyutlarında 53 cm olan sabit ölçüsünde bırakılmış, orta hacmin genişleyen eni sağ ve sol yanında bulunan sabit kanatlar genişletilerek çözülmüştür. Bu doğrultuda dar pencerelerde sabit kanat genişlikleri 30 cm iken geniş pencerelerde bu ölçü 50 cm'dir. Tüm kanatlar yatayda üç ahşap çıta ile dörder camlı bölüme ayrılmıştır. Pencerelerin üst sabitleri sağ ve sol yanda alt hizaları takip etmekte ortada ise açılır iki kanadın toplam genişliğine denk gelmektedir. Sağ ve sol yanda bulunan sabit doğramalar yatayda bulunan tek çıta ile iki dörtgen parçaya bölümlenmiş, orta sabit ise yatayda bir, dikeyde iki ahşap çıta ile altı dörtgene bölünmüştür (Şekil 3.102). Pencere doğramasındaki bu geometrik kurgu yapının diğer doğrama ve korkuluklarındaki kurguya benzer niteliktedir.

Pencerelerin doğu, batı ve güney cephelerin dış duvarda bir taş denizliği, kuzey cephesinde ise iki taş denizliği bulunmaktadır. Bu, yapının 1949 yılında geçirdiği kapsamlı onarımda yapılan bir müdahalenin sonucu olduğu bilinmekte, arka cephede muhtemelen finansal sebeplerden dolayı eski denizliklerin kırılmadığı tahmin edilmektedir. Bu sayede özgün dış denizlik kotları okunabilmiştir. Pencerelerin iç mekânda ise biri ahşap biri taş toplam iki denizliği bulunmaktadır (Şekil 3.103). Taş denizlik üzerinde yükselen 45 cm yüksekliğindeki parapet duvarının da aynı onarımda örülmüş olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3. 103: Arka cephede yer alan çift denizlikli pencereler.

Yapının son pencere tipi, 201 koridorunun doğu ve batı duvarlarında bulunan ahşap vasistaslı penceredir. 117 cm genişliğinde ve 108 cm yüksekliğinde olan doğrama, zeminden 300 cm yüksekte bulunmakta olup çatı arası mekanlara girişi sağlayan ahşap kapıların üst hizasına, 201 koridorunun ışık alması için yerleştirilmiştir. Doğramanın koridordaki rüzgarlık kapılarının üstündeki doğramalara benzer bir geometrik kurgusu bulunmaktadır. Buna göre doğrama dikeyde iki, yatayda üç adet kayıt ile dokuz dörtgen parçaya bölünmüştür (Şekil 3.104). Yalnızca orta parça açılır nitelikte olup vasistaslıdır. Dışarıda taş içeride ise ahşap denizliğe sahiptir.

Şekil 3. 104: 201 koridorunda yer alan ahşap vasistaslı pencereler.

3.6 Yapıdaki Hasarlar ve Nedenleri

Yapıdaki hasarlar, malzemenin dayanma kapasitesinin azalmasının yanı sıra, geçirdiği şiddetli deprem, kötü kullanım, terk edilme ve buna bağlı bakımsızlık ile yıllarca artarak devam etmiş ve yapıyı kullanılamaz hale getirmiştir. Doğu ve batı kollarının her ikisinin çatısında yaşanan kısmî çökme, yapıya yağmur sularının girmesine sebep olmuş ve yapı elemanları suya bağlı hasarlara karşı korunmasız durumda kalmıştır. Strüktürel anlamda çok ciddi çatlak ve dökülmeler görülen yapıda beden duvarları ve döşemeler, devam eden çatlaklarla ayrılmaya başlamış, demir gergi elemanları işlevlerini kaybetmiş durumdadır. Ancak bu çatlakların bodrum katta görülmemesi, yaşanan sorunun zemine bağlı bir oturma değil, deprem yükleri ve özellikle geniş açıklıklardaki malzeme dayanımlarının azalmasıyla oluşan sehim sebebiyle olduğu düşünülmüştür. 1914 yılında inşa edildiği belgelenen yapının, geçirmiş olduğu müdahalelere rağmen özgün karakterini büyük oranda koruduğu söylenebilir. Yapıda

tespit edilen hasarlar strüktürel, malzeme ve kullanıcı kaynaklı hasarlar olarak üç ana başlıkta incelenmiştir.

3.6.1 Strüktürel hasarlar

1999 yılına kadar kullanılan yapı, 17 Ağustos depreminde büyük hasar görmüş ve boşaltılmıştır. Yapının doğu ve batı kolları ile orta hacminde zemin kattan başlayarak çatıya kadar uzanan sürekli çatlaklar takip edilebilmektedir. Yapıda doğu kolu, batı kolu ve orta hacimde olmak üzere üç ana çatlak tespit edilmiştir. Yapıda tespit edilen strüktürel hasarlar, duvarlardaki çatlaklar, çatılardaki çökmeler ve gergi elemanlarındaki açılmalar olarak üç grupta incelenmiştir.

Çatlaklardan ilki yapının batı kanadında yer almaktadır. Zemin katta Z02 koridorunun zemin kotu üzerinden başladığı tespit edilen çatlak, koridorun her iki duvarında tavana kadar giderek tavanda da devam etmektedir. Birinci kata çıkıldığında aynı çatlağın zemin kattan geldiği hizada birinci kat duvarlarında da 101, 102-2, 103-1, 106-4 mekânlarında devamlılığı görülmekte ve çatlağın eni, zemin katta 1 cm'in altında iken birinci kat duvarlarında 1,5 – 2 cm'ye ulaşmaktadır (Şekil 3.105). Çatlak birinci kat mekânlarında zeminde de devam ederek cephe duvarlarında da kendini göstermektedir. Çatlağın, özellikle güney cephesinde zemin kattan başlayarak birinci kata ve birinci kat penceresinin lento kotundan da çatıya kadar yükselişi açıkça okunabilmekte ancak bodrum katta devamlılığı bulunmamaktadır. Cephede üzeri sıvanarak onarılmaya çalışılmış olan çatlak, daha kapsamlı onarım müdahaleleri gerektirmektedir.

Şekil 3. 105: Yapının batı kanadında görülen çatlaklar.
Solda Z02 ve sağda 106-4 mekanlarında görülen strüktürel çatlaklar.

Yapıdaki ikinci çatlak doğu kanadında bulunmaktadır. Batı kanadındaki çatlakla simetrik özellikler gösteren çatlağın her iki kanatta benzer şekilde olması, çatlakların deprem yükleri etkisiyle oluştuklarını düşündürmektedir. Z09 koridoru ve Z12 dersliğinin zemin kotundan başlayarak tavana kadar yükselen çatlak, birinci katta da 111, 113-1 ve 116 mekanlarında kendini göstermektedir. Diğer çatlakta olduğu gibi burada da zemin katta 1 cm'den daha az olan çatlak genişliği birinci katta 1,5 cm olarak ölçülebilmiştir (Şekil 3.106). Çatlağın birinci kat döşemesinde ve cephe duvarlarında da devam ettiği görülebilmekte ancak bodrum kat duvarlarında devamlılığı bulunmamaktadır. Hem güney hem de kuzey cephelerin lento kotlarından çatıya kadar yükselen çatlaklar rahatlıkla fark edilebilmektedir.

Şekil 3. 106: Yapının doğu kanadında görülen çatlaklar.
Solda Z09 ve sağda 113-1 mekanlarında görülen strüktürel çatlaklar.

Yapının orta hacminde bulunan üçüncü çatlak zemin katta bulunmamakta, birinci katta kendini göstermektedir. 101 koridorunun orta hacme denk gelen bölümünün kuzey ve güney duvarlarında bulunmaktadır. Koridorun 110 dersliğine komşu olan güney duvarında her iki yüzeyde çatlaklar olduğu tespit edilmiştir. Çatlaklar 110 dersliğine açılan kapının sağ ve sol yanlarında olup lento kotundan zemin döşemesine doğru çapraz bir şekilde ilerlemiş durumdadır (Şekil 3.107). Çatlakların genişliği 0,5 cm civarındadır. Çatlağın aynı lentodan üst kat döşemesine doğru da yükseliyor olduğu görülebilmektedir. Benzer durum koridorun 108 ve 109 dersliklerine komşu olan güney duvarında da mevcuttur. Çatlaklar hem koridordan hem de derslikler tarafından rahatça görülebilmektedir. Araştırma görevlisi Dr. Umut Almaç'la yapılan görüşmeler doğrultusunda, kesin bir karar için daha detaylı incelemeler gerekse de bu kısımda

bulunan çatlakların yüke bağlı oluştuğu düşünülmüştür. Çatlakların, zemin katta 10 metreyi aşan geniş bir açıklık üzerinde bulunması, malzemenin yıpranmasına bağlı oluşan sehim dolayısıyla olduğu izlenimi vermektedir (İnş. Müh. Dr. Umut Almaç, kişisel görüşme).

Şekil 3. 107: 101 Koridoru ve 110 dersliğinde yer alan diyagonal çatlaklar.

Yapıdaki çatlakların yanı sıra çatıda büyük çökmeler bulunmaktadır. Çökmeler özellikle doğu ve batı kanadının orta hacimle birleşim noktalarında gerçekleşmiştir (Şekil 3.108). Bu kısımlarda onarım adına hiçbir müdahale yapılmadığı, çatıda oluşan bitkilerin büyüklüklerinden anlaşılmaktadır. Özellikle 116 dersliğinin batı duvarında görülen bitki kökleri derz aralarından ilerleyerek tuğla duvar örgüsüne zarar vermekte olup acilen önlem alınması gereken bir durumdadır. Çatıdaki açıklıklardan yapı direkt olarak yağmur suyuna ve dış hava şartlarına maruz kalmış durumdadır. Çöken çatıların altında ve yanında kalan hacimlerde suya bağlı yosunlanma, kararma, korozyon ve malzeme çürümesi gibi hasarlar oldukça fazladır.

Şekil 3. 108: Doğu ve batı kollarının çatılarında görülen çökmeler.

Yapının çatısı açık olduğundan, ahşap çatı konstrüksiyonunu koruyan hiçbir önlem bulunmamakta ve ahşap elemanlar hızla çürümektedir. Benzer problemlerin yapının orta hacminin çatısında da olduğu, ikinci kat tavanındaki bağdadi çıtalar arasında oluşan boşluklardan görülebilmektedir.

Benzer çatı problemleri, kuzey cephesinde bulunan sahne çıkıntısının çatısında da mevcuttur. Çatı konstrüksiyonunun ahşapları çürümüş ve çatı çökmüştür. Konstrüksiyon elemanları ve kiremitler sahne içerisinde dağınık halde görülmektedir (Şekil 3.109). Oluşan geniş açıklıktan içeriye su girmektedir. Duvar ve döşemeyi koruyan hiçbir önlem olmadığından sahnenin tuğla ayakları ve demir elemanları da hasarlıdır (Şekil 3.109). Ayaklarda derin çatlaklar olup sıvaları kabarmış ve yer yer dökülmüştür. Ayakları birbirine ve yapıya bağlayan, ayaklar üzerinde oturtulmuş demir I profillerde korozyon büyük boyuttadır. Demirleri katman katman ayrılır halde hasarlıdır.

Şekil 3. 109: Solda çöken sahne çatısı, sağda sahne ayaklarında görülen hasarlar.

Strüktürel hasarların son grubunu gergi elemanlarında görülen açılmalar oluşturmaktadır. Yapıda birden fazla kotta bulunduğu düşünülen gergilerin, yalnızca biri sıva dökülmesinden dolayı açıktadır. M02 merdiveninin +7.84 kotuna gelen ikinci ara sahanlığında, duvar yüzeyinde açığa çıkmış olan demir gerginin birleşim noktasından açıldığı ve gerginin ömrünü tamamlamış olduğu görülmektedir (Şekil 3.110). Deprem yüklerine karşı yapıyı koruyan bu elemanın işlevini yitirmesi, binanın bu yüklere karşı korunmasız kaldığının bir işareti olarak değerlendirilmiştir. Aşırı

korozyon sebebiyle tüm strüktürel işlevini kaybetmiş olan gergi adeta katmanlara ayrılmış haldedir.

Şekil 3. 110: M02 merdiven sahanlığında bulunan demir gergi.

3.6.2 Malzeme bozulmaları

Yapının strüktüründeki hasarlar sebebiyle yapı malzemeleri de yağmur suyu ve dış hava şartlarına maruz kalmış durumdadır. Cephelerdeki camların büyük bir çoğunluğunun kırık olması içeriye suyun girmesine ve malzeme yüzeylerinde kirliliğe sebep olan ikincil bir etkendir. Yapıya giren su ve toz, duvar, tavan ve zeminlerde yosunlanma, kararma ve yüzey kirliliği, metal elemanlarda korozyon, duvar yüzeylerinde boya ve sıva dökülmeleri gibi birçok problemi beraberinde getirmiştir. Yapıda tespit edilen malzeme bozulmaları, ahşap malzemede çürüme, demir elemanlarda korozyon ve yığma duvarlarda görülen bitkilenme, yosunlanma ve kararma ile dökme mozaik merdiven ve döşemelerde parça kopmaları ve yüzey kirliliği olmak üzere dört grupta incelenmiştir.

Yapıda ahşap malzemeler, pencere ve kapı doğramaları, ikinci kat bölücü duvar ve tavan kaplamaları ile çatı konstrüksiyonlarında bulunmaktadır. Yapıdaki tüm ahşaplarda, dereceleri farklı olmakla birlikte böceklenme ve çürüme gözlemlenmiştir. Birçok ahşap elemanda bozulmalara bağlı olarak parça kopmaları ve malzeme kayıpları da mevcuttur. Kırılan camlar yerine bazı mekânlarda plastik örtüler kullanılmaya çalışılmış ancak alınan önlemler yeterli olmamıştır. Doğramalarda cam kırıklarının yanı sıra ahşaplarda çürüme ve buna bağlı parça kopmaları çokça görülmektedir. İkinci katta pencereler duvardan ayrılarak zemine düşmüştür (Şekil 3.111). Yapının en az hasarlı pencereleri zemin katında bulunmaktadır ancak onlarda da boya kabarmaları mevcuttur. Yapının iç mekânında bulunan ahşap kapıları da

pencerelerde olduğu gibi oldukça hasarlıdır. Dış hava şartlarından etkilenmiş olduğu görülen doğramaların çürümüş, kopmuş ve kırılmış parçaları oldukça fazladır. Doğramaların büyük bir çoğunluğu ağır hasarlı da olsa yerindedir ancak birkaç tanesi tümüyle yok olmuştur. Yapı kullanılmadığı için çürüyen malzeme için hiçbir önlem alınmamış ve bozulma süreci hızla devam etmiştir.

Şekil 3. 111: Solda ahşap elemanlarda görülen çürüme, sağda 203 mekânında bulunan doğrama hasarları.

Yapının ahşap elemanlarından olan ikinci kat bölücü duvarı ve tavan kaplaması da harap haldedir. Yüzeylerinde bulunan bağdadi sıva büyük oranda dökülmüş ve ahşap konstrüksiyon açığa çıkmıştır (Şekil 3.112). Duvar içerisindeki ahşap dikmeler özellikle kagir duvar ile birleşim noktalarından ayrılmış ve çürümeye başlamıştır. Tavanda çürümeye bağlı olarak oluşan açıklıklardan gökyüzü görülmektedir. Tüm ahşaplarda böceklenme oluştuğuna işaret eden delikler bulunmaktadır.

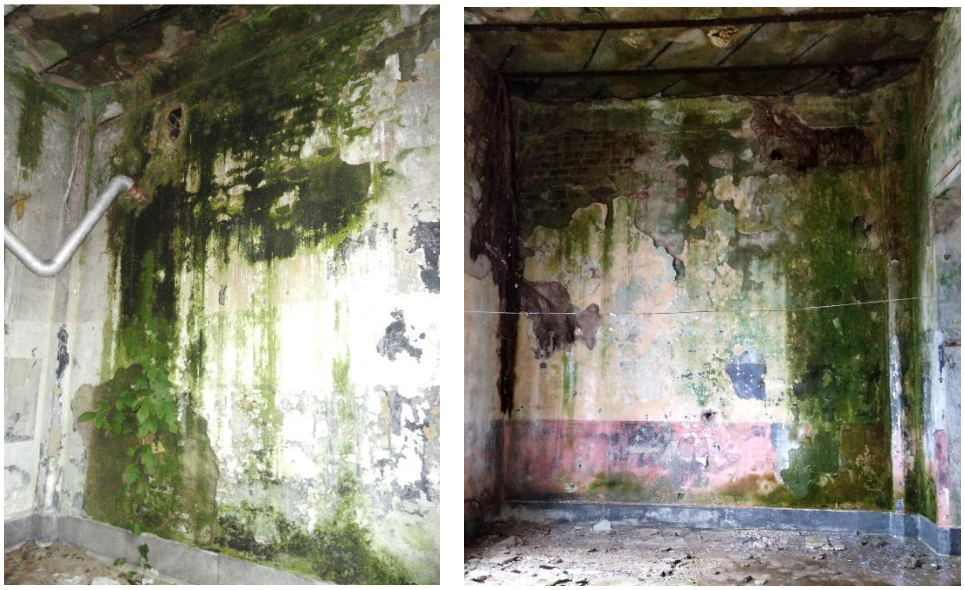
Şekil 3. 112: 203 nolu odanın ahşap tavan ve duvarlarında görülen bozulmalar.

Yapıda bulunan metal elemanlar, volta döşeme demirleri, bodrum kat demir doğramaları, giriş kapıları, merdiven korkulukları ile demir kenet ve gergilerdir. Yapıdaki tüm metal elemanlarda su ve neme bağlı korozyon görülmektedir. Dış mekâna açılan zemin kat demir doğramaları, boyalarını büyük oranda kaybettiğinden demir tablalarında dökülmeler ve parça kayıpları mevcuttur (Şekil 3.113).

Şekil 3. 113: Demir giriş kapısı ve merdiven korkuluklarında görülen korozyon.

Yapının yığma duvarlarında görülen bozulmalar, sıva ve boya dökülmesi, bitkilenme, yosunlanma ve kararmadır. Yapıda birçok mekânda duvar yüzeylerinde sıva ve boya dökülmesi gözlemlense de özellikle çatının çöktüğü kısımların altına denk gelen duvarlar bu hasarların daha yoğun olarak görüldüğü yerlerdir. Buna göre zemin katta 103 ve 113 nolu sınıflar, birinci katta 102-1, 110 ve 116 nolu mekânlar ile ikinci katta 202 ve 203 nolu odaların yığma duvarlarında bitkilenme, yosunlanma ve kararma oldukça fazladır (Şekil 3.114).

Şekil 3. 114: Sırasıyla 102-1 ve 116 mekânlarında görülen yosunlanma.

Yapıda malzeme bozulmalarının son grubunu dökme mozaik döşeme ve merdivenler oluşturmaktadır. Dış mekânda yer alan dökme mozaik merdivenlerde büyük boyutlu parça kopmaları olup, basamaklarda çatlak, derin oyuk ve boşluklar oluşturmuştur. Yapı içerisinde yer alan merdivenlerde ise parça kopmaları görülmemektedir. İç mekânda yer alan tüm dökme mozaik yüzeyler, kırık camlardan giren toz ve kir sebebiyle yüzey kirliliğine maruz kalmıştır. Özellikle su alan mekânların döşemelerinde yosun oluşumu gözlemlenmiştir ve kirlilik diğer mekanlara oranla daha yoğundur.

3.6.3 Kullanıcı kaynaklı hasarlar

Yapıya en büyük hasar, yapının terk edilerek kendi haline bırakılmasıyla verilmiştir. Pek çok başka örnekte de görüldüğü gibi yapıların kullanılmaması önemli bozulmalara yol açmaktadır. Yapının büyüklüğü ve günümüzde okulun ve bağlı bulunduğu vakfın kısıtlı maddi imkanları, gerekli bakımın gecikmesine ve mevcut hasarların daha da büyümesine sebep olmuştur.

Kullanımı sırasında bir bölümü bir dönem konut olarak işlevlendirildiği için plan kurgusunda değişiklikler yapılan yapıda iç mekânlar bölücü duvarlarla küçük hacimlere ayrılmış ve buralara mutfak ve tuvaletler eklenmiştir. Bu kısımlarda yapılan çimento esaslı uygulamalar yapıda tuzlanmaya sebep olmuştur.

Yapının birinci katında bulunan 102-1, 102-2, 103-1, 103-2, 115-1 ve 115-2 mekânları arasında yapılmış olan bölücü duvarlar yığma olarak ve yaklaşık 25 cm kalınlığında örülmüştür. Zemin katta onları destekleyecek hiçbir önlem alınmadan yapılmış olan bu duvarlar, yapıya oldukça büyük bir ağırlık yüklemekte ve strüktürel hasarların daha da ilerlemesine sebep olmaktadır.

Yapının döşemelerinde B10, B11, 102-1, 111, 116 mekânlarının tavanlarında profiller arasındaki tuğlanın kaldırılıp yerine demir ve çimento ile onarım yapıldığı sıva dökülmelerinden dolayı net olarak okunabilmiştir. Benzer şekilde onarım yapılmış tüm mekânlarda profiller arası kemerli görünüm yok olmuş düz bir tavan elde edilmiştir. Çatıdaki açıklıktan içeri giren yağmur suyu, çimento ile temasa geçerek yapıda tuzlanmaya sebep olmuştur.

Özellikle bodrum katı, yapının aynı parseli paylaştığı Aya Dimitri Kilisesi'nin 2009 yılında yapılmış olan onarım çalışmalarından artan malzemeler ve moloz ile doludur. Onarım çalışmaları sonrasında kalas ve benzeri elemanların konulabilmesi için

özellikle bodrum katta bazı pencere doğramalarının sökülüp malzemelere alan yaratıldığı görülmektedir.

Yapıdaki bakımsızlık çöken çatıdaki bitkinin büyüyerek köklerinin derz aralarında uzamasına ve tuğla duvar örgüsünde hasara sebep olmuştur. Bitkilerin temizlenmemesi, duvar, tavan ve döşemelerde malzeme bozulmalarını arttırmaktadır. Yapıdaki tüm mekanlar camları kırık olduğundan toz ve kir katmanı altında kalmış özgün detaylar bu katmanlar altında gizlenmiştir.

4. RESTİTÜSYON

Yapım yılı 1914 olarak tespit edilen yapının önceleri ahşap olan ve bir yangında tümüyle yanan eski okul binasının yerine yapıldığı bilgisi, kaynak araştırmaları sonucunda elde edilmiştir. Yapım tarihinden, işlevini yitirdiği 1999 yılına kadar yalnızca eğitim yapısı olarak kullanılan binanın plan şeması ara dönemlerde yapılan müdahalelere rağmen büyük oranda korunmuştur. İlk yapıldığı yıllarda oldukça fazla olan öğrenci sayısı yıllar yılı azalmıştır. Son dönemlerinde yalnızca zemin katındaki derslikleri kullanılan yapının, üst katları atıl durumda kalmıştır. Bir dönem birinci katın batı ucunun konut olarak işlevlendirilerek kiraya verilmesi, yapı içerisine ıslak hacimler eklenerek, bölücü duvarlarla mekânların küçük hacimlere ayrılıp özgün plan kurgusuna müdahale edilmesine sebep olmuştur. Okulun simetrik kurgusu, yapılan müdahalelerin ayıklanması açısından yardımcı veriler sunmuştur.

Restitüsyon önerisi geliştirilirken yapıdaki izlerin yanı sıra kapsamlı bir kaynak araştırması yürütülmüştür. Bu araştırma doğrultusunda eski harita, kroki, fotoğraf ve gazetelerden yararlanılmış, devlet arşivlerinin yanı sıra özel arşivlerden elde edilen verilerle de araştırma desteklenmiştir. Okulda görev yapmış öğretmenler ve öğrenciler ile görüşülerek anlattıkları değerlendirilmiştir. Mevcutta yapıda okunabilen mimari izlerden yararlanılmış, bu izler ve kaynakların yetersiz geldiği noktalarda benzer yapı örnekleri araştırılarak analojik veriler doğrultusunda karar alınmıştır.

Yapının geçmişine ait onarımlara ulaşmak amacıyla yapılan arşiv taramaları sonucunda ulaşılan tek onarım izni BOA arşivinden elde edilen, 1949 tarihli dış sıvanın ve tamire muhtaç yerlerin onarımına ilişkin yazılı belgedir. Yapıyla ilgili, İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda yapılan araştırmalarda kiliseye ait 2009 yılında yapılan restorasyon projesine ait çizim, fotoğraf ve belgelere ulaşılmış ancak okul yapısıyla ilgili bir belge kurul arşivlerinden elde edilememiştir.

Okul yapısı ile ilgili çizim ve belgelere ise Anthemousa dijital kütüphanesinden ulaşılabilmiştir. İstanbul'daki Rum cemaatlerinin arşivlerinin dijitalleştirilmesi

programının bir ürünü olan kütüphanede, Aya Dimitri Kilisesi bahçesindeki ahşap çan kulesi yerine yapılan demir çan kulesi projesine ulaşılmış, aynı belgenin taramaları içinde de okul yapısının da krokilerinin bulunduğu görülmüştür. Çan kulesi projesinin tarihi 1936 yılı olarak tarihlendirilmiş olsa da okulun krokilerinde kesin bir tarih belirtilmemiştir. Krokiler, yapının cephe onarımı geçirdiği 1949 yılından önceki durumunu yansıttığından bu yıldan önce olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle birinci ve ikinci kat planlarıyla ilgili aydınlatıcı bilgiler içeren krokiler restitüsyon projesinin temel olarak altlığını oluşturmuştur.

Okulun ve kilise ile birlikte bulunduğu parselin geçmişi hakkında veri sunabilecek eski haritalar incelenmiştir. Salt Arşivi'nden elde edilen, 1912 tarihli Antonin Raymund'a ait Büyükada haritası (Plan de Prinkipo) ve 1918 tarihli Necip Bey haritası dışında, Adalar Müzesi Arşivi'nden elde edilen 1938 tarihli 1/2000 ölçekli Büyükada haritasında yapı ve yakın çevresi görülebilmiştir.

Okul arşivinin 2002 yılında metropolitlikte çıkan bir yangında yanması hem kiliseye hem de okula ait birçok belgenin kaybına sebep olmuştur. Yapıya ait elde edilen eski fotoğrafların tümü, okulun eski öğrencilerinden Kliton Samatiadis, Spiros Theofanidis ve Kitsa Chatzigiannakou ile Akillas Millas'ın kişisel arşivlerinden derlenmiştir. Yapının tarihine ışık tutan bu görsel materyaller, restitüsyon sorunlarının çözümüne önemli katkılar sağlamıştır.

Araştırmalar doğrultusunda yapılan bir diğer çalışma, yapının eski öğretmen ve öğrencileriyle yapılan kişisel görüşmeler olmuştur. Okulda 47 yıl öğretmenlik yapmış olan Rumca öğretmeni Vasiliki Ksida, halen okulda öğretmen ve müdire olarak görev yapan, aynı zamanda okulun bağlı bulunduğu vakfın da başkanı olan Agni Küçüknikolaidis ve okulda 1955 ile 1964 yılları arasında öğrencilik yıllarını geçirmiş olan Stathis Arvanitis ile kişisel görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler doğrultusunda restitüsyon sorunları aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın bir diğer önemli çalışmasını analojik incelemeler oluşturmaktadır. Türkiye ve Yunanistan'da bulunan benzer okul yapıları araştırılmış, plan kurgusu, cephe özellikleri, doğrama benzerlikleri bakımından ilişki kurulabilecek örnekler seçilmiştir. Ayrıca 19 yy. 'da Yunan eğitim yapılarıyla ilgili plan tipolojileri araştırılmış ve yapıyla ilgili çözüme ulaştırılamayan restitüsyon sorunları bu araştırmalar sonucunda çözülmeye çalışılmıştır.

4.1 Yapıdaki Restitüsyon Sorunları ve Ayırt Edilen Dönemler

Büyükada Rum İlkokulu günümüze büyük oranda özgünlüğünü koruyarak ulaşmış olsa da yapıda çözümü gereken bazı restitüsyon sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların tespiti açısından yapıda aldığı ekler doğrultusunda dört dönem ayırt edilebilmiştir ve yapının özgün tasarımı aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Birinci dönem, yapının özgün tasarımını ifade eden dönemi, 1914 yılını yansıtmaktadır. Bu döneme ait net bir veri olmasa da yerinde yapılan gözlemler doğrultusunda yapının ilk tasarımında bulunmadığı düşünülen yapı elemanları tespit edilerek ayıklanmıştır. Yapının tasarımına ait tek belge okulun yarışma projesini kazanan A. Raymond'a ait cephe çizimidir (Şekil 4.1 ve Şekil A.15). Çizim, dönemin yerel gazetelerinden *'Ap''Ola*'da 12 Mayıs 1912 tarihinde yayınlanmıştır. Ancak tasarımın, inşa edilen yapı ile birebir örtüşmediği görüldüğünden bu çizim, okulun ilk tasarımının bir altlığı olarak değerlendirilmiştir.

ΕΤΟΣ Β'.'('Εξαμηνία Β'.) — Κωνσταντινούπολις, 12 Μαΐου 1912 — ΦΥΛΛΟΝ 91ον

'Αρ' 'Ολα

Το σύμβολόν μας ΔΙ ΟΛΙΓΩΝ ΠΟΛΛΑ

* ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ *

Şekil 4.1: A. Raymund'a ait cephe çizimi ('Ap' 'Ola, 1912).

Yapının güney cephesinde bulunan ve Z01 (Giriş holü) mekânına ulaşımı sağlayan merdivenlerin ilk tasarımda farklı bir formda olduğu düşünülmüştür. Günümüzde doğu ve batı yönlerinde iki kolu ve bir sahanlığı bulunan merdivenin ilk tasarımda tek

kollu olduğu ve basamakların iki tarafında bodrum katta B04 mekânına açılan pencere açıklıkları bulunduğu düşünülmüştür. Günümüzde bu pencere açıklıklarının kapatılmış olduğu görülmektedir (Şekil 4.2).

Aynı durum yapının doğu ve batı cephelerinde bulunan tek kollu merdivenler için de geçerlidir. Yapıya doğu ve batı cephelerinden girişi sağlayan merdiven kollarının bitişiğindeki duvarlarda, bodrum katta kapatılmış pencere açıklıkları bulunmaktadır (Şekil 4.2). Buna göre yapıdaki tüm dış merdivenlerin ya tek çıkışlı ya da A. Raymund'a ait cephe çiziminde görüldüğü gibi üç yönden çıkışlı olarak tasarlanmış olabileceği düşünülmüştür.

Şekil 4.2: Sırasıyla B04, B07 ve B02-1 odalarında bulunan kapatılmış pencereler.

İkinci dönem, yapının inşa tarihi olduğu düşünülen 1914 yılından yapının onarım geçirdiği bilinen 1949 yılına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu ekler yapıya inşasından sonra eklenmiş olabileceği gibi inşa sırasında alınan kararlar doğrultusunda da eklenmiş olma ihtimali göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmalar sonucunda elde edilen yapıya ait krokiler, bu dönemin verileri olarak değerlendirilmiştir.

Özgün tasarımın bir parçası olmadığı düşünülen ve ikinci dönemde yapıya eklenmiş olduğu tahmin edilen yapı elemanlarının ilkini dış cephelerde bulunan dökme mozaik merdivenler oluşturmaktadır. Akillas Millas'ın kişisel arşivinden ulaşılan okula ait 1918 ve 1920 tarihli fotoğraflarda (Şekil 4.3 ve 4.4), batı cephesinde bulunan merdivenin ve demir korkuluklarının günümüz merdiven ve korkuluklarıyla aynı olduğu görülmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bodrum katta, merdiven kollarına bitişik olan kapatılmış pencere açıklıkları, özgün merdivenlerin farklı bir formda tasarlanmış olduğunu düşündürmektedir. Korkulukların iç mekândaki merdiven korkuluklarıyla aynı dilde olması bu merdivenlerin belki de yapının inşası sırasında alınan kararlar doğrultusunda yapılmış olabileceği izlenimini vermektedir.

Şekil 4.3: Yapının batı cephesinin görüldüğü 1918 tarihli cenaze törenine ait fotoğraf, (Akillas Millas Arşivi).

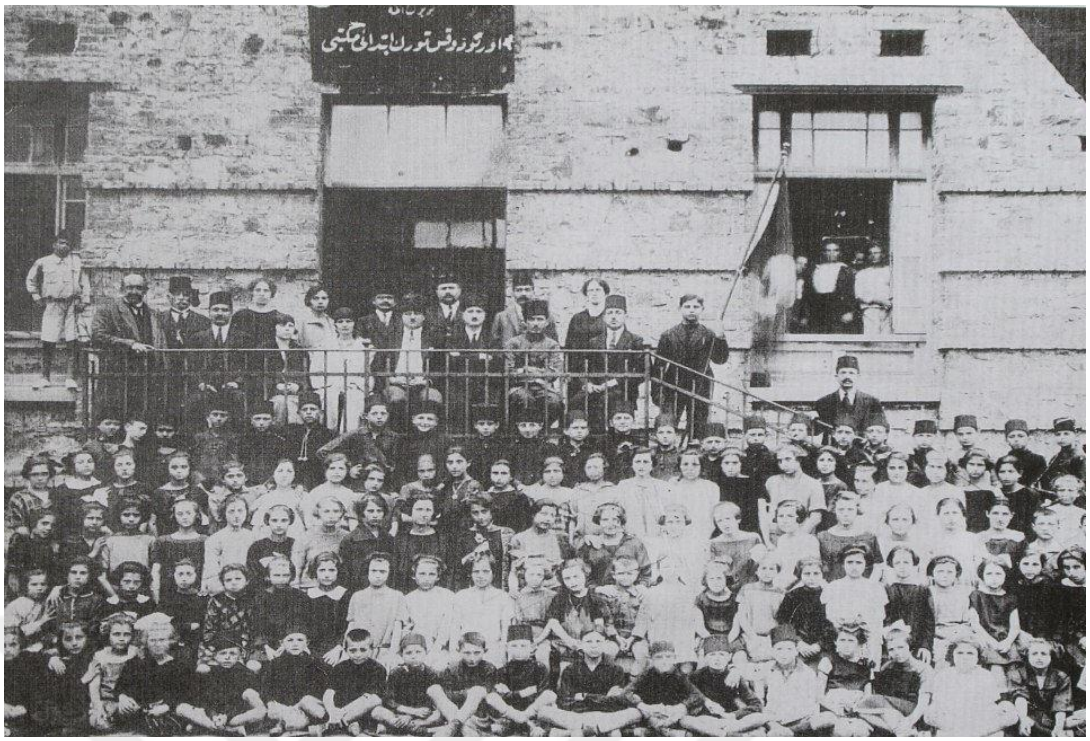
Şekil 4.4: Yapının batı cephesinin ve merdiven korkuluklarının görüldüğü 1920 tarihli fotoğraf, (Akillas Millas Arşivi).

Yapının ikinci katının, okulun eski öğretmenlerinden alınan bilgiler doğrultusunda uzun süre bitirilmemiş ve inşaat halinde kalmış olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Vasiliki Ksida ile kişisel görüşme). Bu bilgi doğrultusunda, plan kurgusu günümüzde de tam olarak anlaşılamayan ikinci katın, ahşap bölücü duvarlarının ve bu duvarlar üzerinde yan yana açılmış kapı açıklıklarının yapının ilk tasarımının bir parçası olmadığı düşünülmüştür. İkinci kat planı restitüsyonu, yapının eski krokisindeki veriler doğrultusunda oluşturulmuştur.

Üçüncü dönem yapının onarım geçirdiği bilinen 1949 tarihini ifade etmektedir. Verilen izin, okulun dış sıvasının yaptırılması ve tamire muhtaç yerlerin onarılmasına yöneliktir (Şekil A.12). Her ne kadar alınan izin bir cephe onarımını ifade etse de bu tarihte yapılan müdahaleler yapının yalnızca cephesinde değil iç mekânlarında da yapılmış, özellikle birinci katta duvar ilaveleri ve kaldırmaları yapıldığı tespit edilmiştir. Bu dönemde yapıya eklenen elemanlar, mimari dil açısından özgün yapı elemanlarına oldukça benzer olmasına karşın, onlarla olan ilişkisi ilk tasarımda bu elemanların bulunmadığını ortaya koymaktadır.

İlk olarak, yapılan onarımda 1949 yılına kadar sıvasız olan dış cephe sıvanmış, dış denizliklerde onarım yapılarak pencere doğramaları değiştirilmiştir. Denizliklerde yapılan onarım, doğu, batı ve güney cephelerinde özgün denizlik kotlarının değiştirilmesine sebep olmuş, yalnızca kuzey cephesi özgün denizlikleri korunarak müdahale görmüştür. Bu onarımda değiştirilen pencere doğramalarının, eski fotoğraflarındaki doğramalar ile benzer bir dilde yapıldığı görülmektedir. Yükseltilen dış denizliğe bağlı olarak doğramanın alt kısmındaki ahşap sabit bölüm kaldırılmış ve bu kısım günümüzde görüldüğü şekliyle tuğla ile örülerek dış denizlik kotu yaklaşık 50 cm yükseltilmiştir.

Yapının dış cephesinin 37 yıl sıvasız olarak kullanıldığı eski fotoğraflardan da görülmektedir (Şekil 4.5). Ancak belirli bir düzeni olmayan taş ve tuğla kullanılarak örülmüş duvarın sıvalı olmak üzere tasarlandığı, finansal sebeplerden dolayı sıvasının yapılamadığı düşünülmüştür.

Şekil 4.5: 1924 tarihli batı cephesine ait bir fotoğraf, (Kliton Samatiadis Arşivi).

Üçüncü dönemde yapılan cephe onarımında, zemin kat pencerelerinin üst hizasında bulunan havalandırma açıklıkları da kapatılmıştır. 1949 tarihine kadar tüm eski fotoğraflarda görülebilen bu boşluklar, zemin kat pencerelerinin yaklaşık 40 cm yukarısında dikdörtgen formunda iki açıklık olarak görülmektedir. Açıklıkların bir doğraması olup olmadığı net olarak anlaşılamadığından bu sorun, Yunan okul yapıları ile ilgili tipoloji araştırmaları doğrultusunda aydınlatılmaya çalışılmıştır. Yerinde yapılan gözlemlerde kapatılan açıklıklar Z01 giriş holünde okunabilmiştir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: Z01 Giriş holüne ait kapatılmış açıklık izleri.

1949 yılı onarımının iç mekân müdahalelerinde özellikle birinci katta değişiklikler yapılmış, bazı duvarlar eklenip yeni mekânlar oluşturulmuş, bazıları ise kaldırılarak

mekânlar genişletilmiştir. Bu değişikliklere bağlı olarak kapı ve pencere açıklıklarında da eklemeler ve kaldırmalar yapılmıştır. Bu dönemde yapılan tüm müdahalelerin yapının mimari diliyle uyumlu olması, birçoğunun yerinde yapılan gözlemlerle ayırt edilememesine sebep olmuştur. Bu tip restitüsyon sorunları, yapının ikinci dönemine ait plan krokisi incelenerek aydınlatılmıştır.

Krokiye göre, günümüzde oldukça fazla müdahale görerek simetrik özelliğini kaybetmiş olan doğu ve batı kollarının kuzey yöndeki odaları, özgün plan kurgusunda simetrik özellik gösteren sade bir plan şemasına sahiptir. Buna göre, kuzey yöndeki odalar arasında günümüzde bulunmayan bir duvarın var olduğu görülmektedir. Bu duvar hem zemin kattaki duvarın hizasında bulunmakta, hem de güney yöndeki odaların arasındaki duvarı karşılamaktadır. Yapının her iki kanadından üçüncü döneminde kaldırıldığı düşünülen bu duvarların yerinde yapıda gözle görünür hiçbir iz bulunmamakta, mekanların süpürgelikleri ve tavan pahları kesilmeden devam etmektedir. Duvarların kaldırılmasıyla her iki kolda da birer adet kapı açıklığı işlevsiz kalarak kapatılmıştır.

Aynı krokiye göre, yapının doğu ve batı kollarının merdiven kovalarının hemen yanında bulunan 107 ve 112 nolu depo odaları ile bu odaların kapı ve pencere açıklıkları, yapıya sonradan eklenmiştir. Yapının genel mimari dili ile uyum içerisinde olan bu ilavelerin yerinde yapılan gözlemle ayırt edilmesi mümkün olmamıştır. Öyle ki, mekanların kapıları diğer tüm derslik kapılarıyla uyumlu benzer bir detayda, basık kemerli ahşap pencereleri ise arka cepheden bakıldığında üzengi ve tepe kotları diğer pencerelerle aynı olacak şekilde düzenlenmiştir. Her iki depoda da tavandaki pah detayı ve taş süpürgelik uygulanmıştır. Odaların yapıya sonradan eklendiğini destekleyen tek veri, 107 nolu deponun batı duvarının arka yüzeyinde bulunan kısmi sıva dökülmesinden görülen tuğlalardır. Tuğlalar, yapıdaki diğer tuğla boyutlarından farklı olarak 6x24 cm ebatlarındadır ve derzlerinde gri renkli çimento esaslı olduğu izlenimi veren bir derz dolgusu bulunmaktadır.

Yapıda ayrıca üçüncü dönemde eklenen duvarlar da bulunmaktadır. Bu tip duvarlar, özgün duvarlarda olduğu gibi eteklerinde 30 cm yüksekliğinde taş süpürgeliği, tavan birleşimlerinde sıva ile yapılmış pah detayı bulunan duvarlardır. Duvarların ilk tasarımın bir parçası olmadığına, diğer yapı elemanları ile ilişkileri ve 1949 yılı öncesine ait birinci kat krokileri incelenerek karar verilmiştir. Bu doğrultuda yapının birinci katında 108 ve 109 derslikleri arasındaki duvarın yapıya üçüncü dönemde

eklendiği tespit edilmiştir. Özgün detayları tekrarlıyor olsa da duvarın diğer yapı elemanlarıyla olan uyumsuzluğu yapıya sonradan eklendiğini ortaya koymaktadır. Mekân tanımlarında da anlatıldığı gibi 109 mekânından bakıldığında duvarın P.56 pencere açıklığının bütünsel algısını kestiği ve doğrama üzerine geldiği görülmektedir (Şekil 4.7). Aynı duvar, 108 dersliğinden bakıldığında da kapı açıklığı ile olan ilişkisi, yapıdaki diğer kapı-duvar ilişkilerine göre uyumsuzdur (Şekil 4.7). Bu alana ait eski tarihli krokide dikdörtgen formlu mekâna güney duvarının doğu ve batı uçlarında bulunan iki adet açıklıktan girildiği görülmektedir. Bu durum yukarıda bahsi geçen kapı açıklığının sonradan açıldığını, özgün açıklıklardan birinin 109 odasındaki açıklık olduğu ve diğer açıklığın da kapatılmış olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 4.7: 108 ve 109 derslikleri bakış.

Günümüzde 109 dersliğine açılan kapının yapıdaki diğer kapılardan farklı olarak üst kısmında vasistaslı penceresi bulunmaması, özgün tasarımda yer almadığını düşündürse de yapının eski krokileri bu açıklığın bulunuyor olduğu bilgisini vermektedir. Bu kapı, vasistası haricinde kapı, yapıdaki diğer derslik kapılarıyla dil birliği içerisindedir. Diğer açıklıklarda olduğu gibi odaya bakan duvar köşelerinde, zeminden 170 cm yüksekliğe kadar yapılmış köşe pahları bulunmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: 109 dersliğine açılan K.58 kapısının iç ve dış görünümü.

Kapı açıklıkları bakımından benzer bir durum 110 dersliğinin giriş kapılarında da bulunmaktadır. Günümüzde mekânın kuzey duvarında orta aksta bulunan bir kapı açıklığı ve iki yanında kapatılmış açıklıklar vardır. Yapının eski krokisi incelendiğinde bu açıklıklardan iki yanda olanları krokide yer almakta, orta akstaki açıklığın ise bulunmadığı görülmektedir.

Yapıdaki bir diğer restitüsyon sorunu, Z01 giriş ve 110 Dersliğinde bulunan kemerli çelik kirişlerdir (Şekil 4.9). Bu kirişlerin özgün tasarımda bulunduğuna ya da bir dönem eki olduğuna dair kesin bir kanıt bulunamamıştır. Eğer yapıyı güçlendirme amaçlı bir dönem müdahalesi ise bu müdahalenin 1949 yılındaki onarım izniyle yapılmış olabileceği düşünülmüştür. Bu tarihe kadar, orta birimin geniş açıklığa sahip mekanlarının sehim yapmış olabileceği varsayılırsa böyle bir destek yapılmış olabilir. Buna benzer başka bir onarım izin belgesinin bulunmaması, kirişlerin 1949 onarımı haricinde başka bir tarihte izinsiz olarak yapılmış olma ihtimalini azaltmaktadır. 1950'li yıllarda okulda öğretmen olarak görev yapan Vasiliki Ksida ile yapılan kişisel görüşmelerde, kirişlerin 1950'li yıllarda yapıda bulunuyor olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Şekil 4.9: Z01 ve 110 mekânlarındaki kemerli çelik kirişler.

Bir diğer olasılık kirişlerin ilk tasarımın ürünü olabileceğidir. Yapıda birçok noktada kenet, gergi ve kuşak gibi çelik elemanların bulunması sağlam bir yapı inşa etme isteğini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca kirişlerin bulonlu birleşimi, 20. yüzyılın başında kaynak teknolojisinin gelişmesiyle terk edilmeye başlayan bir teknik olduğundan yapım tekniği bakımından kirişlerin, yapıyı statik anlamda güçlü inşa etmek için, ilk tasarımda yer aldığı düşünülmektedir (İnş. Müh. Dr. Umut Almaç, kişisel görüşme).

Dördüncü dönem, 1950 yılından günümüze kadar olan zamanı ifade etmektedir. Bu yıllarda okulun giderek azalan öğrenci sayısı sebebiyle, birinci kat işlevsiz kalmaya başlamış, birinci kat mekanları bölücü duvarlar eklenerek yeni işlevlere olanak verecek şekilde düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda dersliklerin bir kısmı bölümlendirilmiş ve yapıya ıslak hacimler eklenmiştir. Bu dönemde yapılan tüm müdahaleler yapının mimari diliyle uyumsuz olduğundan kolayca ayırt edilebilmektedir. Eklenen duvarlarda, süpürgelik ve tavan birleşiminde uygulanan pah detayı bulunmamakta, hatta bazı duvarlar tavana kadar yükselmemektedir. Eklenen kapıların, boyut ve profil detayları da özgün kapılardan farklıdır.

102, 103 ve 115 mekânları arasındaki bölücü duvarlar yapıya dördüncü dönemde eklenen duvarlardandır. Tuğladan örülmüş olan bu duvarlar yaklaşık 15 cm kalınlığındadır. Üzerinde 90x210 cm boyutlarında kapı açıklığı bulunan duvarların, açıklıklarının sağ ve sol yanlarında kalınlıkları 25 cm olacak şekilde örgüsü kalınlaştırılmıştır (Şekil 4.10). Duvarların üst hizada, I profillere denk gelmeyerek volta dolgunun altında bulunması, strüktürel bir kaygıyla değil yalnızca odayı daha küçük iki birime ayırmak için yapıldıklarını düşündürmüştür.

Şekil 4.10: Sırasıyla 102, 103 ve 115 mekânlarında bulunan bölücü duvarlar.

Yapıya son dönemde eklenen diğer bölücüler ve ıslak hacimler 105, 106 ve 113 mekânlarındadır. Yaklaşık 15 cm kalınlığa sahip olan bu duvarlar, bulundukları odalardaki pencere açıklıklarını kesmekte ve doğramaların açılamamasına sebep olmaktadır. Yükseklikleri tavana kadar ulaşmayan bu birimlerin döşeme kaplamaları da şaptır. Bu ekler hem yapıya yük bindirmiş hem de özgün yapı elemanlarının kapanmasına ve kullanılamamasına sebep olmuştur (Şekil 4.11).

Şekil 4.11: Islak hacimler için eklenen bölücü duvar örnekleri.

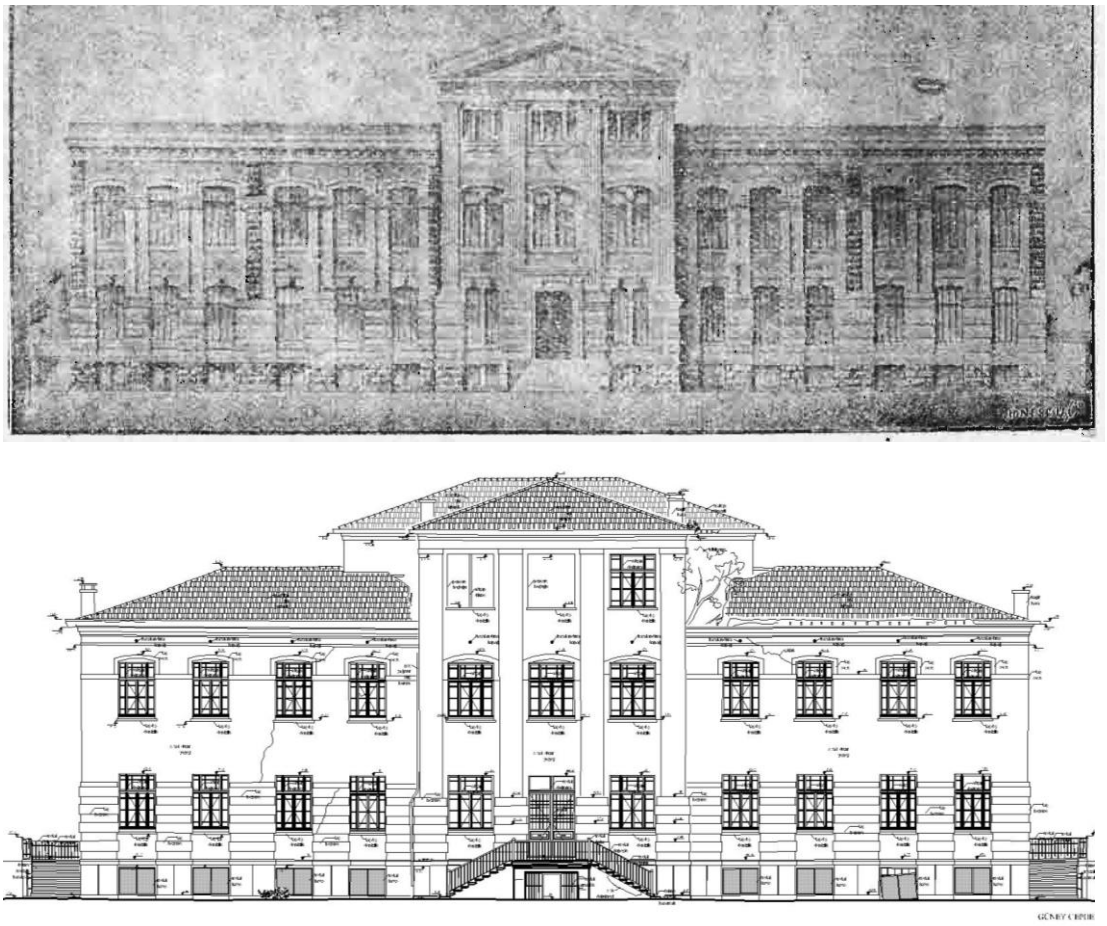
4.2 Restitüsyon Kararlarına Işık Tutan Bilgi ve Belgeler

Devlet arşivlerinde yürütülen çalışmalar araştırmanın ilk adımını oluşturmaktadır. Yapının geçmişine ait kayıtlara ulaşmak amacıyla yapılan arşiv taramaları sonucunda, BOA'dan yapım ve onarıma yönelik belgeler elde edilmiştir. Okulla ilişkili en eski belge ahşap okul yapısında çıkan yangına ait 15 Mart 1911 tarihli tutanaktır. Bu yangından sonra yeni bir okul binası için öncelikle izinlerin alındığı ve inşası için ruhsat talep edildiğine, sonrasında istenen ruhsatın onaylandığına dair yazışmalara

ulaşılmıştır. Okulun yeniden inşası için izin talebi hakkındaki değerlendirmelerin yazılı olduğu belge, 28 Ekim 1913 tarihlidir (Şekil A.7). Bu kayıt ile 1913 yılında yapının inşası için halen resmî bir iznin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yapının inşası için resmî izin ise 18 Mart 1914 tarihinde verilmiştir (Şekil A.8-A.11). Bu belgelerde, Büyükada Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski arsası üzerine yeniden inşasına izin verildiği yazılmaktadır. Elde edilen belgeler ışığında, yapının inşasına 1914 yılında başlandığı kabul edilmiştir. 1918 yılına kadar yapıya ait hiçbir görsel belge bulunmaması bu kabulün doğruluğunu desteklemektedir.

Arşiv taramalarından elde edilen diğer belgelere Cumhuriyet Arşivlerinden ulaşılmıştır. Yapının onarımına ait elde edilen tek belge 11 Ağustos 1949 tarihinde kararlaştırılan, yapının dış sıvasının ve tamire muhtaç yerlerinin onarımına ilişkin yazılı belgedir (Şekil A.12). Bu iznin sonrasında, CHP başkan vekilliğine gönderilen 14 Eylül 1949 tarihli teşekkür mektubunda, yıllardır tamir edilemeyen okulun "bitirilmesi" ile ilgili Büyükada Rum Ortodoks Cemaati'nin sonsuz şükran ve minnettarlığını sunduğu yazılıdır (Şekil A.14). Bu mektuba cevap olarak Büyükada Rum Cemaatine 31 Eylül 1949'da bir başka mektup gönderilmiş ve başarılar dilenmiştir (Şekil A.13). Elde edilen yazışmalar, yapıdaki onarımın 1949 yılının Ağustos ayında başladığını ortaya koymaktadır.

Restitüsyon araştırmasına, İstanbul'da basılan süreli yayınların taranmasıyla devam edilmiştir. Özellikle Yunanca basılan yerel gazeteler incelenmiştir. Okuldan bahsedilen bir habere, Medusa kütüphanesi dijital arşivlerinden ulaşılan *'Ap''Ola* gazetesinde rastlanmıştır. 1911-1918 yılları arasında İstanbul'da basılmış olan gazetenin yazarları Thomas Kavalier-Marcuizos ve Aristoboulos D. Christidis'dir. Genel olarak Rum cemaaatiyle ilgili haberlerin yayınlandığı gazetede ayrıca dönemin popüler konuları ile ilgili makaleler, şiirler ve karikatürler de yayınlanmaktadır. Gazetenin 12 Mayıs 1912 tarihli 91. sayısında, o tarihte halen proje aşamasında olan Büyükada Rum İlkokulu'nun güney cephesine ait bir el çizimi ve kısa bir haber yer almaktadır (Şekil A.15). Habere göre, Büyükada Rum Cemaati'nin okulun inşası için duyurduğu yarışma sonuçlanmıştır. Birçok katılımcının dahil olduğu yarışmada birinci seçilen proje, A. Raymond'a ait okul tasarımıdır. Haberin hemen yanında kazanan tasarıma ait cephe çizimi bulunmaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12: Üstte A. Raymond'a ait cephe çizimi ve altta rölöve güney cephesi.

Günümüz cephesiyle A. Raymond'un cephesi karşılaştırıldığında genel olarak benzer özellikler gösterdikleri, ancak detaylı incelendiğinde tasarlanan neoklasik üslup ağırlıklı cephenin bezeme detaylarının, birçok noktada projede birebir uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Benzer özellikleri, üç katlı orta birimin her iki yönden iki katlı birimlerle desteklenmesidir. Tüm yapının altında, günümüzde olduğu gibi bodrum katın bulunduğu, pencere düzeninden anlaşılmaktadır. Çizimde, tüm yapının zemin kat pencereleri arasında günümüz yapısında olduğu gibi kademelendirme yapıldığı görülmektedir. İlk tasarımda bu kademelendirmenin bir rustika görünümlü kaide katı yaratma isteğiyle yapıldığı düşünülmüştür. Üç katlı orta birimde, kademelendirmelerin üst hizasında zemin kattan başlayarak çatı saçağına kadar yükselen yivli pilasterler çizilmiştir. Günümüzde bu pilasterler benzer şekilde yükselmekte ancak üstlerinde yivleri bulunmamaktadır. Projede benzer pilasterlerin yan birimlerde de üç sıra pencerede bir, tuğla örgüsü okunacak şekilde yapılması tasarlanmış ama inşa edilen yapıda bu detay uygulanmamıştır. Yan birimlerin pencere düzeni, her iki katta da basık kemerli olarak tasarlanmış ancak günümüz yapısının zemin kat pencereleri düz atkılı,

birinci kat pencereleri basık kemerli olarak yapılmıştır. Yan birimlerde altı sıra açıklık tasarlanmış olduğu halde inşa edilen yapıda, muhtemelen yanan ahşap okul yapısının temel hizalarına uymak için iki sıra açıklık iptal edilerek yan birimlerin boyu kısaltılmıştır.

Tasarlanan okul ve inşa edilen yapı arasındaki en belirgin farklardan biri, orta hacmin saçak hizasının üzerinde tasarlanan üçgen alınlıktır. Alınlığın alt köşeleri ve ortasında akroterler olduğu görülmektedir. Benzer Yunan okul yapılarında da sıkça karşılaşılan bir eleman olmasına rağmen yerinde yapılan incelemelerde, yapıda üçgen alınlığın uygulandığına dair hiçbir ize rastlanmamıştır. Benzer şekilde yine orta hacimde giriş kapısı üzerinde tasarlanan sövenin yapıldığına dair hiçbir iz bulunamamıştır. Orta hacmin pencerelerinin çizimde, günümüzde de olduğu gibi yan hacimdekilerden daha geniş yapıldığı görülmektedir. Bu farkın orta birimde, benzer yapılardan Özel Langa Rum İlkokulu ve Heybelida Ruhban Okulu'nda giriş kapısı çevresinde bulunan pencere açıklıklarında olduğu gibi, ortasında dikme bulunan iki basık kemerli dar pencere doğraması olacak şekilde tasarlanmış olduğu ancak bu tasarımın yerinde uygulanmadığı ve yan birimdekilerine benzer tipte yalnızca eni daha geniş olan doğramalar kullanıldığı görülmektedir. Uygulanmayan tüm bu detayların ya yapının projesine dahil edilmediği ya da finansal sebeplerden projede olduğu halde yapılamadığı düşünülmüştür.

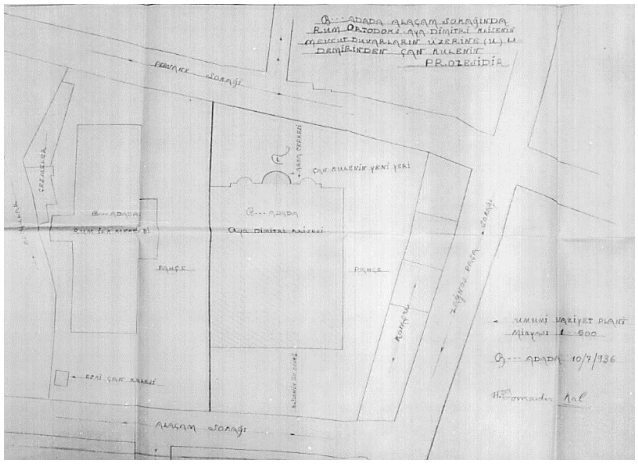
Tasarım ve uygulama arasındaki bir diğer fark ise giriş basamaklarında göze çarpmaktadır. Günümüz giriş merdivenleri bodrum katta pencere açıklıklarının birkaçının kapatılmasına sebep olmuştur. Okulun yapımının bodrum katta pencereli şekilde başlaması ve buraların sonradan kapatılması, merdiven tasarımının inşanın başladığı tarihten daha sonra değiştirildiğini düşündürmektedir. Özgün tasarımın hem çizimde görülen hem de benzer okul yapıları olan Ioakimion Kız Lisesi ve Tarabya Rum İlkokulu örneklerinde olduğu gibi üç taraftan çıkışlı giriş basamakları olduğu düşünülmüştür. Bu sayede bodrum katta kapatılan pencere açıklıklarının açılabilmesine olanak sağlanmıştır.

Araştırmaların bir diğer önemli ayağı İstanbul Rum Ortodoks Cemaatleri'nin özel arşivleri olmuştur. Okulun bağlı bulunduğu vakfın arşivi tümüyle yandığı için buradan hiçbir belgeye ulaşılamamış, bunun için İstanbul'daki birçok Rum Cemaati'nin belgelerinin dijitallerinin bulunduğu Anthemousa Dijital Kütüphanesi'nden yararlanılmıştır. Dijital kütüphaneden, 1936 yılına ait Aya Dimitri Kilisesi bahçesine

inşa edilen metal çan kulesinin mimari projelerine ulaşılmıştır. Çan kulesi projesinin devamında okula ait krokiler de yer almaktadır. Okulun vaziyet planı, zemin, birinci ve ikinci kat ile güney cephe krokilerinin parsel içerisinde okul yapısından oldukça uzak bir noktaya inşa edilen çan kulesi projesi ile birlikte yer alması kafa karıştırıcıdır. Bu durumun ya çizimlerin eş zamanlı olarak aynı kişi tarafından hazırlandıkları ya da belgeler dijitale geçirilirken birlikte tarandığı için olabileceği düşünülmüştür.

Evraklar, Büyükada Alaçam Sokağı'nda bulunan Rum Ortodoks Aya Dimitri Kilisesi'nin çan kulesinin projeleri olduğunu belirten bir kapak ile başlamaktadır (Şekil A.16). Kapak üzerinde ayrıca ilgili kalfa olan Haralambo Tomaidis'in numara ve adres bilgileri de bulunmaktadır. Bu evrağı, bir adet Türkçe olarak Belediye'ye ithafen yazılmış bir adet dilekçe takip etmektedir (Şekil A.17). Dilekçede kilise bahçesi içerisinde mevcutta bulunan ahşap çan kulesinin yıkılarak demirden yeni bir çan kulesi inşası için gerekli izin ve ruhsatın verilmesi talep edilmektedir. Dilekçede ayrıca kulenin ekteki projesine uygun olarak yapılacağı ve yapacak olan kalfanın ismi ve adresi belirtilmiştir. Bahsedilen isin önceki sayfada da belirtildiği gibi Haralambo Tomaidis'tir. Çan kulesini yapacak kişi olarak belirtilen Tomaidis dışında ayrıca projelerin bir mimar veya mühendis tarafından imzalanacağı belirtilmiş ancak bir isim verilmemiştir.

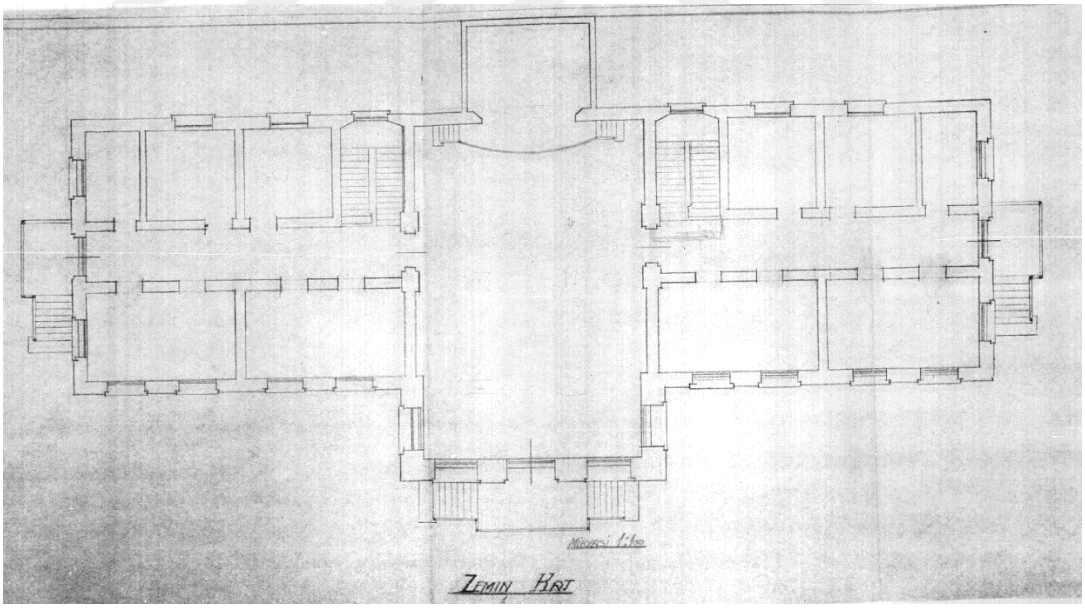
Okul yapısı ile ilgili çizimler vaziyet planı ile başlamaktadır. Vaziyet planı, kilise ve okul yapısının bulunduğu parsel ve içinde bulunan tüm yapılar ile birlikte çizilmiş ve komşu ilişkileri gösterilmiştir (Şekil 4.13, Şekil A.18). Ölçeği 1/500 olarak belirtilmiş olan planın üzerinde ayrıca ölçüler bulunmamaktadır. Planın sağ üst köşesinde çizimlerin, demir çan kulesinin projesi olduğu yazılıdır. Projenin tarihi '10/7/1936' olarak belirtilmiş olup planın sağ alt köşesinde 'H. Tomaidis' ismi bulunmaktadır.

Şekil 4.13: 1936 tarihli vaziyet planı.

Günümüz durumuna oldukça benzer bilgiler içeren planda yıkılması düşünülen ahşap çan kulesi ve yeni yapılması planlanan demir çan kulesi yeri işaretlenmiştir. Ancak kulenin yeni yeri ya uygulanmamış ya da kule sonraki yıllarda günümüzdeki yeri olan parselin güney batı köşesine taşınmıştır. Planda okul yapısının formu mevcut formuna oldukça benzer, ancak arka bahçesinde bulunan tuvaletlerin olduğu alan günümüzdeki formundan çok daha uzundur. İki birimden oluşacak şekilde çizilmiş olan tuvaletlerin ilki batı yöndeki günümüze ulaşmış olan kısım, ikincisi ise günümüze ulaşmamış olan Pervane Sokağı yönüne doğru uzanan kısımdır. Okul yapısının büyüklüğü ve sahip olduğu öğretmen ve öğrenci sayısının fazlalığı düşünüldüğünde ihtiyaçlara cevap vermesi açısından her iki hacim de oldukça gereklidir. Bu veriler restitüsyon vaziyet planında değerlendirilmiştir.

Yapının zemin kat çizimi, 1/100 olarak ölçeği belirtilmiş olsa da üzerinde ölçü bulunmaması ve kapı ve pencere açıklıklarının oransız çizimi sebebiyle bir kroki olarak değerlendirilmiştir. Buna göre zemin kat krokisindeki, dış ve iç merdivenler, kapı ve pencere açıklıkları, sahne ve tüm duvar yerleri ile günümüzdeki zemin kat planı ile uyumludur (Şekil 4.14, Şekil A.19)).

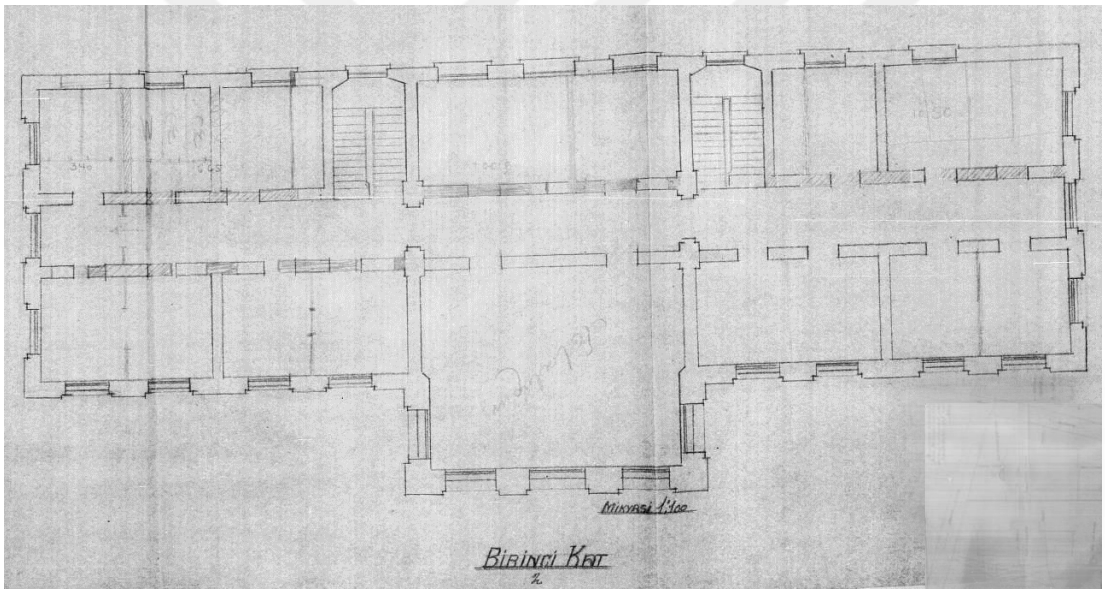

Şekil 4.14: 1936 tarihli olduğu düşünülen zemin kat krokisi.

Yapının birinci kat krokisi birçok restitüsyon sorununa açıklık getiren önemli veriler sunmaktadır. Özellikle koridorların kuzey yönündeki mekânlarda yapılmış olan müdahaleler bu kroki ile birlikte net olarak okunabilmiştir. Kroki üzerinden kurşun kalemle çizilen ilaveler, yapının günümüz duruma gelirken aldığı müdahalelere karşılık geldiğinden, krokinin farklı dönemlerde yapılacak eklemelerin işaretlenmesi

için kullanıldığını ortaya koymaktadır. Günümüze simetrik özelliğini büyük oranda kaybetmiş olan birinci kat kuzey mekânlarının, müdahale görmeden önce zemin kat planını tekrar eder biçimde olduğu ve giriş aksı simetrisine sahip olduğu görülmektedir (Şekil 4.15, Şekil A.20)). Buna göre, kuzey yöndeki odalar arasında var olan yığma duvarın bir dönemde kaldırıldığı ve sonrasında merdiven kovalarının yanlarına dar bir dikdörtgen formda depo odalarının eklendiği görülmektedir. Bu ekle birlikte birer adet kapı açıklığı da kapatılmıştır.

Birinci kat krokisinin dikkat çeken bir diğer özelliği orta hacmin kuzey duvarında üç adet pencere açıklığı çizilmiş olmasıdır. Günümüzde bu kısım dört adet açıklığa sahiptir ve herhangi müdahaleye dair bir iz taşımamaktadır. Krokilerde kuzey cephesine ait bir çizim olmaması, bu durumun belki de bir çizim hatası olabileceğini düşündürmüştür.

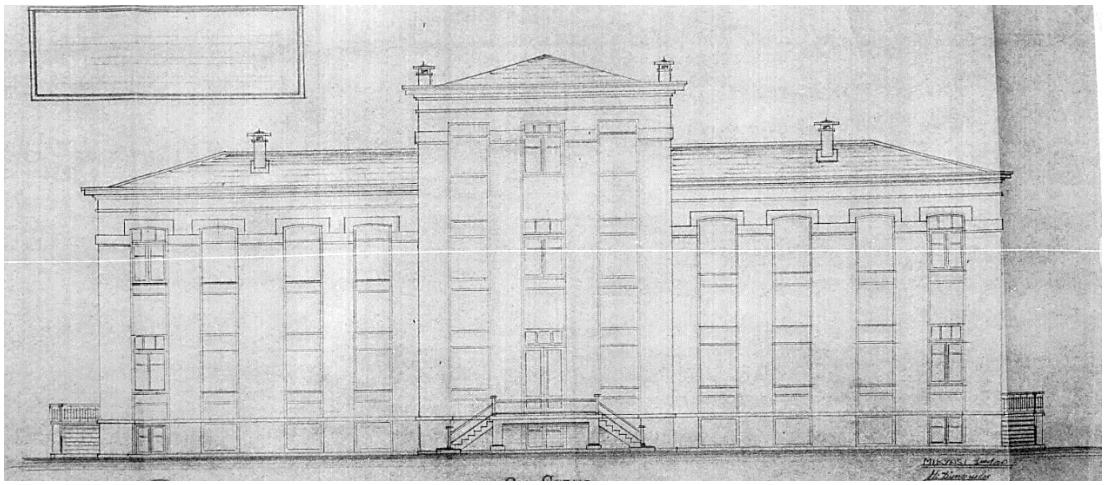
Şekil 4.15: 1936 tarihli olduğu düşünülen birinci kat krokisi.

Yapının ikinci kat krokisi, zemin katta olduğu gibi günümüze oldukça benzer özellikler taşımaktadır. Günümüz durumu ile arasındaki tek fark kapı açıklıklarında göze çarpmaktadır. Mevcutta birbirine çok yakın ikişer adet kapı açıklığına sahip mekanların krokide birbirinden ayrı, doğu ve batı uçlarda bulunan iki açıklık olarak ifade edilmiştir (Şekil A.21). Bu durumun yapının genel mimari dili ile uyumu düşünülerek, özgün bir nitelik olarak değerlendirilerek restitüsyon planına yansıtılmıştır.

İkinci katta da birinci kat krokisinde olduğu gibi kuzey duvardaki pencere açıklık sayısı günümüz ile uyumsuzdur. Mevcutta bu duvarda sıvası neredeyse tümüyle

dökülmüş olan pencere açıklıklarının çevresindeki tuğla örgüsünün niteliği göz önüne alınarak, bu durum da bir çizim hatası olarak değerlendirilmiştir.

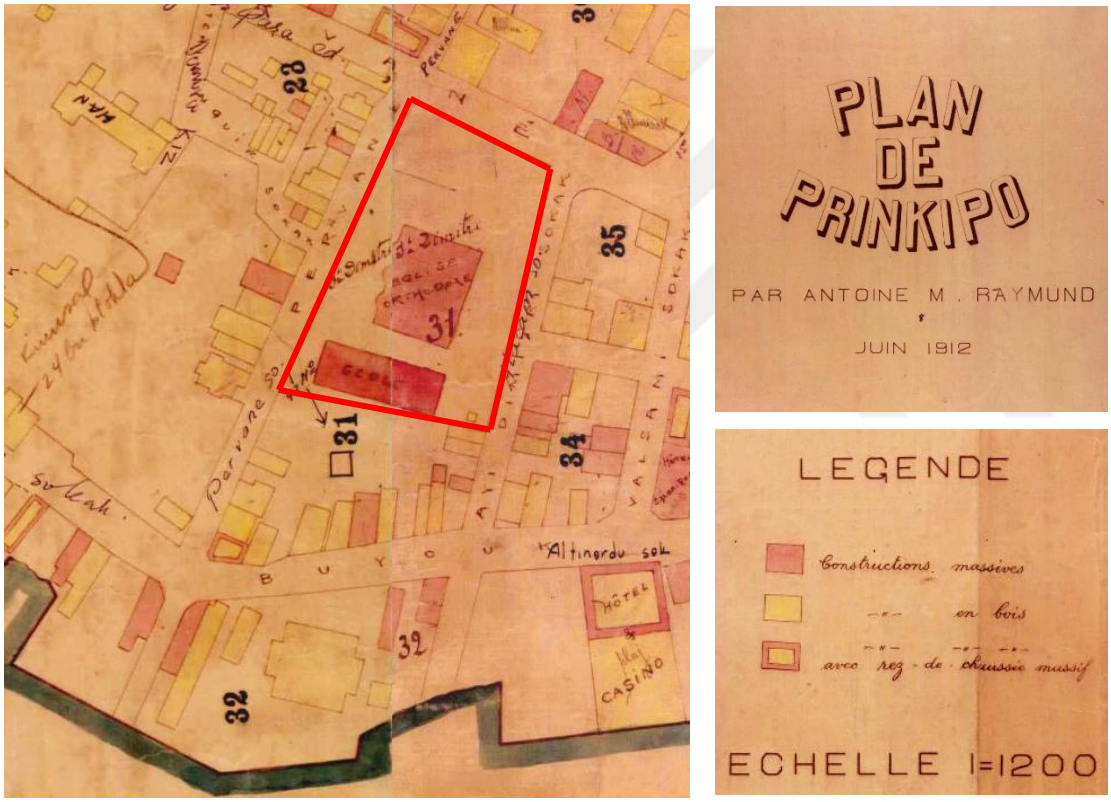
Son olarak krokilerde yapının güney cephesi görülmektedir. Diğer hiçbir cepheye ait bir çizim bulunmadığından güney cephesi bu döneme ait tek cephe bilgisi içeren çizimdir. Genel olarak çizimdeki pencere sayıları ve genişlikleri, dış merdivenler, korkuluklar, çatı, saçak ve baca bilgileri günümüzle uyuşmaktadır. Zemin kat pencereleri düz atkılı, birinci kat pencereleri basık kemerli olarak çizilmiş, birinci kat pencerelerinin üst hizasında söve olduğu belirtilmiştir (Şekil 4.16, Şekil A.22). Farklı olarak pencere açıklıklarının yükseklikleri göze çarpmaktadır. Pencerelerin denizlikleri altında başka bir denizlik çizgisi daha bulunmakta ve bu durum yapının 1949 öncesi tarihli fotoğraflarıyla da uyuşmaktadır. Buna göre, 1949 yılı cephe müdahalesi öncesinde yapının tüm cephelerinde bir adet kagir denizliği bulunmaktadır. Bu denizliğin üzerinde doğrama başlamakta ve doğramanın ilk olarak ahşap sabit bir bölümü, onun üzerinde ise açılır kanatlı camlı bölümü bulunmaktadır. Açılır kanatlar ve sabit kısım arasında ahşap bir denizlik daha bulunmaktadır. Bu nedenle cephe krokisi iki denizliği de belirtecek şekilde çizilmiştir. Cephe çiziminin sağ altında bir isim belirtilmiştir. Net olarak okunamasa da yazılan ismin H. Tomaidis olduğu görülmektedir.

Şekil 4.16: 1936 tarihli olduğu düşünülen Güney Cephe krokisi.

Restitüsyon araştırmasının üçüncü bölümünün de bölgenin sigorta haritaları taranmıştır. En eski harita 1912 tarihli Antoine M. Raymund'a ait 'Plan de Prinkipo' haritasıdır (Şekil 4.17 ve Şekil A.1). SALT arşivinden ulaşılan bu haritada okul yapısı ve aynı parseli paylaştığı Aya Dimitri Kilisesi net bir şekilde görülmektedir. Yol ve parsel ilişkilerinin neredeyse tümü günümüzle örtüşmektedir. Arşiv araştırmalarında,

yapının 1914 yılına kadar ruhsat almamış olduğu bilgisine ulaşılmış ve yapının bu tarihten önce inşa edilmiş olma ihtimalinin olmadığı düşünülmüştür. Raymund haritasında yapılan çizimin kabaca inşa alanı belirlenmiş ancak tamamlanmamış bir okul yapısı izi olabileceği düşünülmüştür. Binaların yapım sistemlerinin renkli boyamalarla ifade edildiği haritada, ahşap konstrüksiyon için sarı, kâgir sistem için ise pembe tonlarında taramalar kullanılmıştır. Daha inşasına resmî olarak başlanmamış bir yapının yapım sisteminin haritada belirtilmiş olması akla yatkın gelmemektedir. Okul yapısının diğer kâgir yapı taramalarından daha koyu renkte olduğu net olarak görüldüğünden, bu durum belki de okulun, haritanın hazırlandığı 1912 yılından daha sonra haritaya eklendiği biçiminde yorumlanmıştır.

Şekil 4.17: 1912 tarihli Antoine M. Raymund'a ait Büyükada haritasında yapının konumu (SALT Arşivi).

Haritanın bütünü incelendiğinde bölgenin büyük bir çoğunluğunun ahşap, yer yer kâgir yapıdan oluştuğu görülmektedir. Günümüzde de benzer bir dokuya sahip olan alanın boş parsellerine ahşap, kâgir ve betonarme yapılar eklenmiş, haritada var olan birçok yapı ise korunmuştur. Yapının bulunduğu parselin çevresindeki sokak isimlerinin bazılarının günümüz isimlerinden farklı olduğu görülmektedir. Parselin batısında kalan günümüzdeki adıyla Alaçam Sokağı'nın haritada Aya Dimitri Sokağı, güneyindeki Zağnos Paşa Caddesi'nin ise Pervane Sokağı olduğu okunabilmektedir.

Kilise ve okul yapılarının üzerinde sırasıyla Fransızca olarak '*St. Dimitri Eglise Orthodoxe'* (Aziz Dimitri Ortodoks Kilisesi) ve '*école*' (okul) yazılıdır. Her iki yapının yapım sistemi kâgir olarak belirtilmiş, parselin kuzeybatı ucundaki, günümüzde yıkık olan kare formundaki çan kulesi, ahşap olarak taranmıştır.

Bölgenin bir diğer haritası SALT arşivinde bulunan 1918 tarihli Necip Bey haritasıdır (Şekil 4.18 ve Şekil A.2). Raymund haritasından daha az detaylı olmasına karşın Necip Bey haritasında da kilise ve okul yapısı net bir şekilde belirtilmiştir. Arap alfabesi ile yazılmış sokak isimleri, 1912 haritasında olduğu gibi parselin doğusunda Pervane Sokağı, batısında ise Aya Dimitri Sokağı olarak okunmuştur. 1918 tarihinde okulun günümüzdeki formuna daha benzer bir biçimde çizilmiş olması, günümüz okul yapısının inşasının tamamlanmış olduğunu da belgelemektedir.

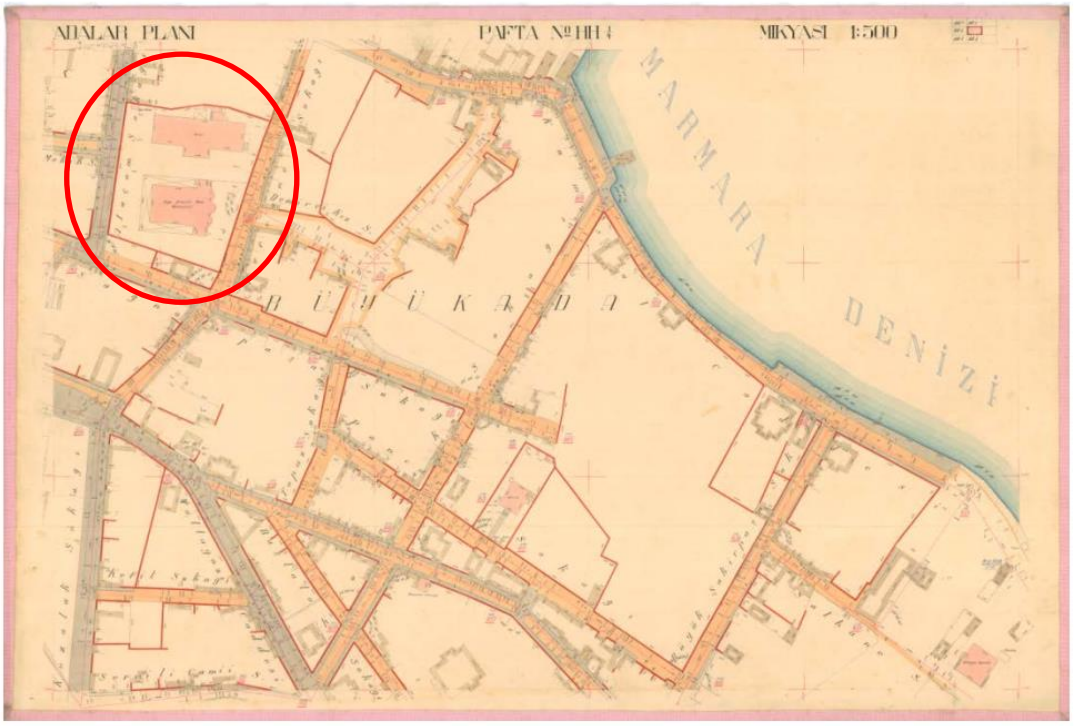

Şekil 4.18: 1918 tarihli Necip Bey Haritası'nda yapının konumu (SALT Arşivi).

Bölgenin elde edilebilen diğer haritaları 1938 tarihli Alman Mavisi ve İBB Haritalar Müdürlüğü arşivlerinde bulunan ve 1938 tarihli kadastro haritalarıdır. Bu haritalarda da okul yapısı okunabilmektedir. (Şekil A.3, ve Şekil A.4).

1938 tarihli kadastro haritası, parselin batısında önceleri ismi Aya Dimitri Sokağı olan sokağın 1938 yılında, günümüzdeki ismi olan Alaçam Sokağı olarak değiştirilmiş olduğunu belgelemektedir (Şekil 4.19). Bu haritada ayrıca diğer haritalardan farklı olarak, sahil kısmında yapılan yol çalışmalarıyla denizin bir miktar doldurulup günümüzde Gülistan Caddesi olarak isimlendirilen sahil yolunun yapıldığı

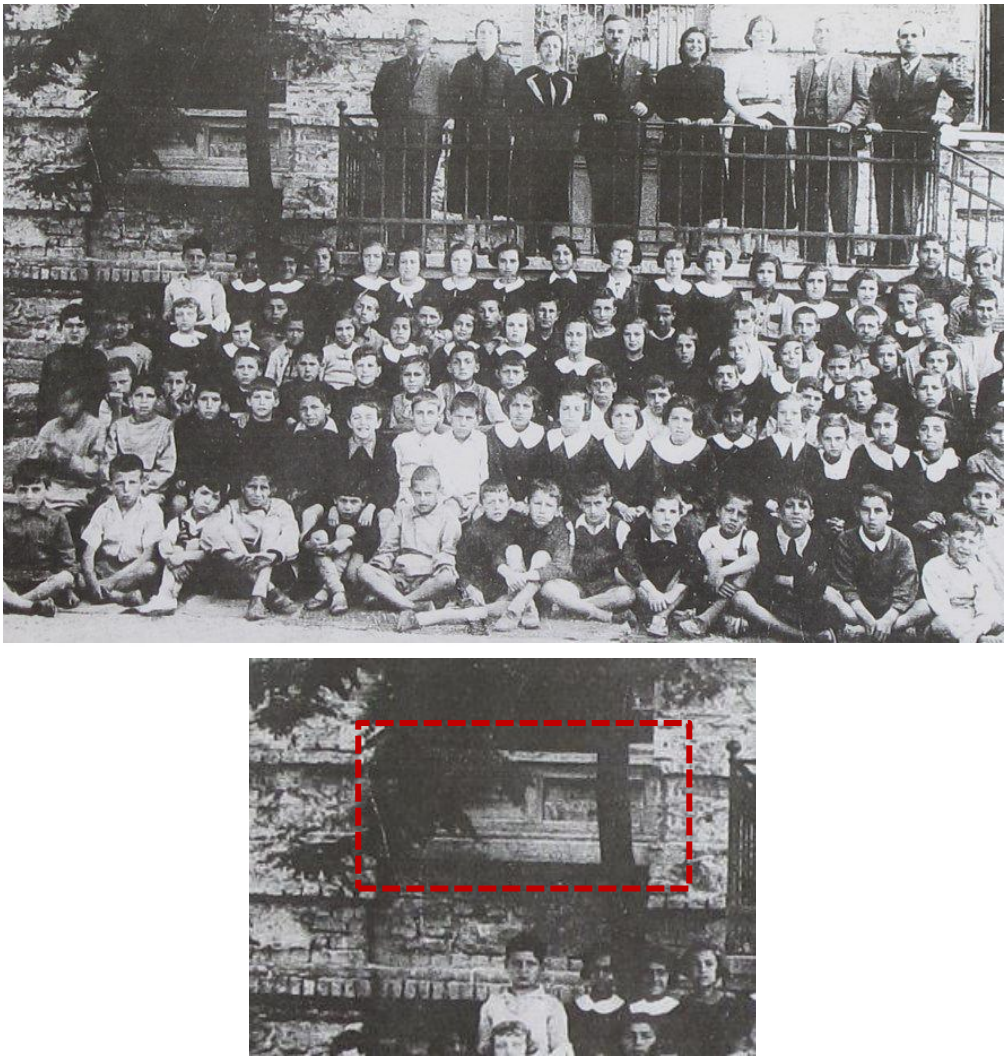
görülmektedir. Tüm haritalardaki veriler, yapının ve bulunduğu parselin yakın çevre ilişkileri yukarıda bahsedilen deniz dolgusu ve sokaklardaki isim değişikliği haricinde, 1912 yılından günümüze kadar korunarak ulaştığını belgelemektedir. Haritalardan elde edilen tüm bilgiler vaziyet planı restitüsyonunda değerlendirilmiştir.

Şekil 4.19: 1938 tarihli kadastro haritası (İBB Haritalar Müd. Arşivi).

Restitüsyon çalışmasına eski fotoğraf araştırmaları ile devam edilmiştir. Okulun arşivi 2002 yılında çıkan bir yangında tümüyle yandığından okul arşivinden az sayıda belgeye ulaşılabilmiştir. Elde edilen fotoğraflara, Adalar ile ilgili yayınlardan ve okulda eğitim görmüş kişilerin kişisel arşivlerinden ulaşılmıştır. Yapının ulaşılabilen en eski tarihli fotoğrafı 1918 tarihli cenaze törenine ait bir fotoğraftır (Şekil 4.3). Arka planda görülen çan kulesi fotoğrafın çekim açısının net bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. Fotoğrafın sağında okulun batı cephesi görülmekte ve tuğla duvar örgüsü ile az da olsa pencere doğraması okunabilmektedir. Batı cephesindeki giriş kapısına çıkan merdivenler görülmekte ve bu tarihte cephenin sıvasız olduğu anlaşılmaktadır. Bu fotoğrafa Akillas Millas'ın *Ada-i Kebir* kitabından ulaşılmıştır. Aynı kitapta bulunan ikinci fotoğraf yapının 1920 yılına ait batı cephesinden çekilmiş öğrenci ve öğretmenlerin bulunduğu bir hatıra fotoğrafıdır (Şekil 4.4). Aynı nitelikte başka iki fotoğraf, okulun öğrencilerinden Kliton Samatiadis'in kişisel arşivinden elde edilmiştir (Şekil 4.5 ve Şekil 4.20). 1924 ve 1941 tarihli hatıra fotoğraflarında da

yapının batı cephesi, pencere ve kapı doğramaları, girişe çıkan tek kollu merdiven ve demir korkuluğu görülebilmektedir. Tüm fotoğraflarda tuğla duvar örgüsü sıvasızdır. Pencerelerin dış denizliklerinin günümüzde bulundukları kottan daha aşağıda olduğu ve pencere doğramalarının günümüz doğramalarına benzer tipte olmasına rağmen alt kısımlarında sabit bir bölümü bulunduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.20). Yapının demir giriş kapısı ve dövme demir merdiven korkulukları korunmuş durumdadır.

Şekil 4.20: 1941 tarihli hatıra fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi).

Elde edilen bu dört fotoğraf karşılaştırıldığında yapının kapsamlı bir cephe onarımına 1941 tarihinden önce girmemiş olduğu ve cephesinin bu tarihe kadar sıvasız kaldığı bilgisi doğrulanmaktadır. Bu bilgiyi doğrulayan ikinci veri yapının 1951 yılında çekilmiş bir başka cephe fotoğrafıdır (Şekil 4.21). Bu fotoğrafta bahçede tören provası yapan öğrencilerin arkasından yapının sıvalı batı cephesi görülmektedir. Pencere doğramalarının değiştirilip sabit bölümlerinin kaldırıldığı ve dış denizliklerinin de bu tarihte günümüzdeki kota çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4.21: 1951 tarihli tören provasına ait bir fotoğraf (Kliton Samatiadis Arşivi).

Batı cephesi dışında diğer cephelerin görüldüğü 1959 ve 1965 tarihli fotoğraflara ulaşılmıştır. Okulun eski öğrencilerinden Kitsa Chatzigiannakou'nun arşivinde bulunan 1959 tarihli fotoğrafta yapının güney cephesi olan ana giriş cephesi ve bu cephedeki merdivenler görülmektedir (Şekil 4.22). Batı cephesinde olduğu gibi bu cephenin dövme demir merdiven korkuluklarının da günümüz korkulukları ile aynı olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.22: 1959 tarihli hatıra fotoğrafı (Kitsa Chatzigiannakou Arşivi).

Aynı cephenin görüldüğü 1965 tarihli 23 Nisan şenliklerine ait bir fotoğrafta güney cephesine ait merdiven korkulukları ve merdiven altındaki demir kapı okunabilmektedir (Şekil 4.23). Bahçe kullanımıyla ilgili fikir elde edilen bu fotoğrafta, okul ve kilise arasında kalan bölümün okulun kullanımında olduğu görülmektedir. Bu, okul ve kilise arasındaki demir korkulukların bulunduğu yerlerin özgün olduğunu düşündürmektedir. Fotoğrafta görülen demir elemanlar ve merdiven sahanlığının çevresindeki taş profil 1965 yılından günümüze kadar korunarak ulaşmıştır. 23 Nisan kutlamalarına ait okul bahçesinde çekilmiş diğer fotoğraflarda bahçe duvarı ve duvar üzerindeki demir parmaklıklar ve demir bahçe kapısı görülebilmektedir (Şekil A.24 ve Şekil A.26). Tüm demir elemanlar günümüze korunarak ulaşmıştır.

Şekil 4.23: 1965 tarihli 23 Nisan şenliklerine ait fotoğraf (Kliton Samatiadis Arşivi).

Yapının güney cephesinin görülebildiği bir diğer fotoğraf Spiros Theofanidis'in arşivinden ulaşılan 1960'lı yıllarda çekilmiş olabileceği düşünülen bir kış fotoğrafıdır (Şekil 4.24). Yapının kuzey cephesinin görülebildiği fotoğrafta, kartopu oynayan öğretmen ve öğrencilerin arkasından zemin kat ahşap pencereleri ile bodrum kat demir pencereleri görülmektedir. Bodrum kat pencerelerinin önlerinde günümüzde olduğu gibi tel örgü bulunması, bodrum katın mevcut demir doğramalarının fotoğrafla uyuştuğunu düşündürmektedir. Fotoğrafta ayrıca yapının zemin katındaki günümüzde müdür odası olarak belirtilen odanın camından öğrencilerin görülmesi, mekânın 60'lı

yıllarda derslik olarak kullanıldığını göstermekte ve günümüz yapısında tespit edilen mekân işlevlerinin eski tarihlerde farklı olabildiği anlaşılmaktadır.

Şekil 4.24: 1960'lı yıllara ait bir kış fotoğrafı (Spiros Theofanidis Arşivi).

Yapının iç mekân fotoğrafları dış mekân fotoğraflarına oranla daha az sayıdadır ancak iç mekân doğramaları, süpürgelikler ve iç mekânlardaki mimari detaylarla ilgili fikir yürütülmesine yardımcı olacak niteliktedir. Çoğunlukla öğretmen ve öğrencilerin dersliklerde çektirdikleri hatıra fotoğraflarından oluşan fotoğraflar, benzer açılardan çekilmiş olup yapıyla ilgili benzer bilgiler içermektedir (Şekil A.29, Şekil A.30 ve Şekil A.31). Kliton Samatiadis'in arşivinden ulaşılan 1947 tarihli iç mekân hatıra fotoğraflarının birinde arka plandan ahşap kapı doğraması görülmektedir (Şekil 4.25). Fotoğrafta, doğramanın üst kısmı görülmese de görülen bölümü günümüz kapı doğramalarıyla örtüşür nitelikte, üst göbekleri tablalı orta göbekleri ise camlı kapılardır. Kapıların bulunduğu duvarın köşeleri, günümüzde olduğu gibi zeminden belirli bir yüksekliğe kadar pahlandırılmıştır. Dersliğin süpürgelik malzemesi net olarak anlaşılmasa da oransal olarak yapıda bulunan süpürgeliklere benzemektedir. Fotoğrafın sağında, benzer Rum Okulu örneklerinde de karşılaşılan yuvarlak formlu bir Rum sobası görülmektedir.

Şekil 4.25: 1947 tarihli iç mekân hatıra fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi).

Z01 giriş holüne ait 1957 tarihli bir başka fotoğraf, holün koridorlara açılan kapı doğramaları ile ilgili bilgi içermektedir (Şekil 4.26). Bir gösteri öncesinde çekilmiş olan fotoğrafta, holün tümüyle sandalye ve koltuklarla doldurulup izleyiciler için hazırlandığı görülmektedir. Fotoğrafın sağında, günümüz doğramaları ile uyuşan koridora açılan ahşap tablalı kapı doğraması bulunmaktadır.

Şekil 4.26: 1957 tarihli Z01 Giriş Holü fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi).

Dersliklerden çekilmiş pencere doğramalarının görülebildiği fotoğraflar, cephe onarım tarihi olduğu bilinen 1949 yılı sonrasına ait olduğundan, pencerelerin altı sabit olan doğramalı tipi görülememektedir (Şekil 4.27). Ancak fotoğraflardan günümüz yapısında da görülebilen taş iç denizlikler okunabilmektedir.

Şekil 4.27: 1959 tarihli iç mekân fotoğrafı (Kliton Samatiadis Arşivi).

Yapıya ait ulaşılan diğer görsel materyaller 1929 yılına ait başarı belgeleridir. Türkçe ve Yunanca düzenlenen belgelere Kitsa Chatzigiannakou'nun arşivinden ulaşılmıştır (Şekil 4.28).

Şekil 4.28: 1929 tarihli Türkçe ve Yunanca hazırlanmış başarı belgeleri (Kitsa Chatzigiannakou Arşivi).

Restitüsyon araştırmalarında harita, fotoğraflar ve yazılı diğer belgeler dışında yapıda öğretmen olarak görev yapmış Vasiliki Ksida, öğrenciliğini de Büyükada Rum Okulu'nda yapmış ve günümüzde halen okulun müdiresi olarak görev yapan Agni Küçüknikolaidis ve yine okulun öğrencilerinden Stathis Arvanitis ile görüşülmüştür.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda 1950'li yıllarda yapının bodrum katının doğu kanadının Aya Dimitri Kilisesi zangocunun dairesi olarak kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu bilgi, yapıda bodrum katta yalnızca doğu kanadının sıvalı ve boyalı olmasına açıklık getirmektedir. Ayrıca bodrum katta orta hacmin altına gelen geniş mekânın ping-pong odası olarak kullanıldığı öğrenilmiştir. Öğretmenlerden alınan diğer bilgiler, yapının 1950'lerden sonra tekil onarımlar dışında kapsamlı büyük bir onarım geçirmediği yönündedir. Aynı yıllarda yapının ikinci katının halen tamamlanmamış olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu bilgi ikinci katın bağdadi duvarlarının yapının inşa edildiği tarihten çok sonra yapıya eklendiği fikrini oluşturmuştur.

4.3 Benzer Yapılar

Büyükada Rum İlkokulu'na plan tipolojisi, cephe özellikleri ve mimari elemanları açısından benzeyen örnekler seçilerek benzer yapı araştırması yapılmıştır. Plan benzerliği açısından en belirgin örnek, 1906 yılında Rum Ortodoks Cemaati tarafından inşa ettirilen Giresun Rum Erkek Okulu'dur. Mimarı bilinmeyen yapı, Büyükada Rum İlkokulu'nda olduğu gibi bodrum kat, zemin kat, birinci kat ve ikinci kattan oluşmaktadır. Plan biçimlenişi ve kurgusu her iki yapıda da oldukça benzerdir. Üç katlı orta birime doğu ve batı yönde eklenen ikişer katlı yan birimlerden oluşan yapının girişi, güney cephenin orta kısmından yapılmakta ve buna dik bir konumda koridoru bulunmaktadır. Koridor çevresinde derslikler kuzey ve güney yönlerinde sıralanmıştır. İki adet merdiven kovası bulunan yapı, giriş aksının her iki yanında simetrik olarak konumlanmıştır (Şekil B.1-3). Her iki merdiven bodrum kattan ikinci kata kadar ulaşımı sağlamaktadır. Bodrum katta tuvaletler ve depo alanları bulunan yapının özgün durumunda yemekhane ve mutfağa sahiptir (Yaşar, 2011). Yalnızca orta birim, son katta yükselmektedir ancak Büyükada Rum İlkokulu'ndan farklı olarak bu katta yığma ara duvarlar bulunmaktadır. Yapının ikinci katı idari alanlar, arşiv ve sınıf olarak kullanılmaktadır.

Büyükada Rum İlkokulu'na cephe özellikleri bakımından benzeyen bir diğer örnek Beyoğlu'nda bulunan Beyoğlu Merkez Rum Lisesi'dir. 1850 yılında Beyoğlu Rum Ortodoks Cemaati tarafından inşa ettirilen yapı bir lise olarak geçmesine rağmen bir ilk ve ortaokul olarak inşa ettirilmiş daha sonra lise eğitimi de vermeye başlamıştır. Plan şeması olarak benzer özellikleri çok fazla olmasa da okulun kuzey cephesinden

görünümü Büyükada Rum İlkokulu'nu anımsatmaktadır (Şekil B.4-5). Üç katlı orta birim her iki yönden iki katlı yan birimlerle desteklenmiştir. Yapının ikinci katı lojman olarak kullanılmaktadır.

Cephe ve malzeme özellikleri bakımından benzer özelliklere sahip bir başka yapı, 1879 yılında Fener'de mimar Vasilakis Ioaninidis tarafından inşa edilen Ioakimion Rum Kız Lisesi'dir. Büyükada Rum İlkokulu'na göre oldukça küçük olmasına rağmen mimari elemanları ve cepheleri benzer özellikler göstermektedir. Okul, kâgir yapım sistemine sahip ve volta döşemelidir. Bodrum katında tuvaletler, yemekhane ve laboratuvarlar bulunan okulun, zemin katında müdür odası, öğretmenler odası ve derslikler ve birinci katında müdür yardımcısı odası, revir ve derslikler bulunmaktadır. Yapının giriş kapısının bulunduğu güneybatı cephesi dışarı doğru çıkıntı yapması ve saçak özellikleri bakımından Büyükada Rum İlkokulu'na benzemektedir (Şekil B 6-7). Bahçeden giriş kapısına ulaşan basamaklar, restitüsyon önerisinde önemli bir analojik kaynak olarak değerlendirilmiştir.

Son olarak, günümüzdeki durumu tespit edilememiş ancak BOA'den elde edilen plan çizimleri incelendiğinde Büyükada Rum İlkokulu ile benzer özellikler gösterdiği saptanan Silivri Rum İlkokulu, benzer yapı örneklerine eklenmiştir. Orta koridorlu plan şemasına sahip okulun derslik kapılarının Büyükada Rum İlkokulu'nda olduğu gibi mekânın her iki ucundan açılmış olduğu görülmüştür (Şekil B.8).

4.4 Restitüsyon Kararları

Yapıdaki izler ve restitüsyon araştırmaları doğrultusunda elde edilen bilgiler restitüsyon önerisinin geliştirilmesinde aydınlatıcı olmuştur. Yapıya ait eski fotoğraflardan elde edilen bilgiler genellikle cephe ile ilgili olduğundan mekânsal bozulmalara maruz kalmış bölümlerde benzer yapı araştırmalarından ve yapının eski kullanıcılarından elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

4.4.1 Vaziyet planı restitüsyonu

Yapının görülebildiği tüm eski haritalar günümüz durumuyla benzer bilgiler içermektedir. Parsel çevresinde bulunan sokaklar, isimlerinde değişiklik olmasına rağmen ilk yapım sırasında da mevcuttur. Okulun kilise ile ilişkisi, bahçede bulunan ahşap çan kulesi ve giriş kapıları hiçbir müdahale görmeden günümüze kadar ulaşmıştır. Okulun bulunduğu parsel, hiçbir dönemde ek bir yapı almamış ve özgün

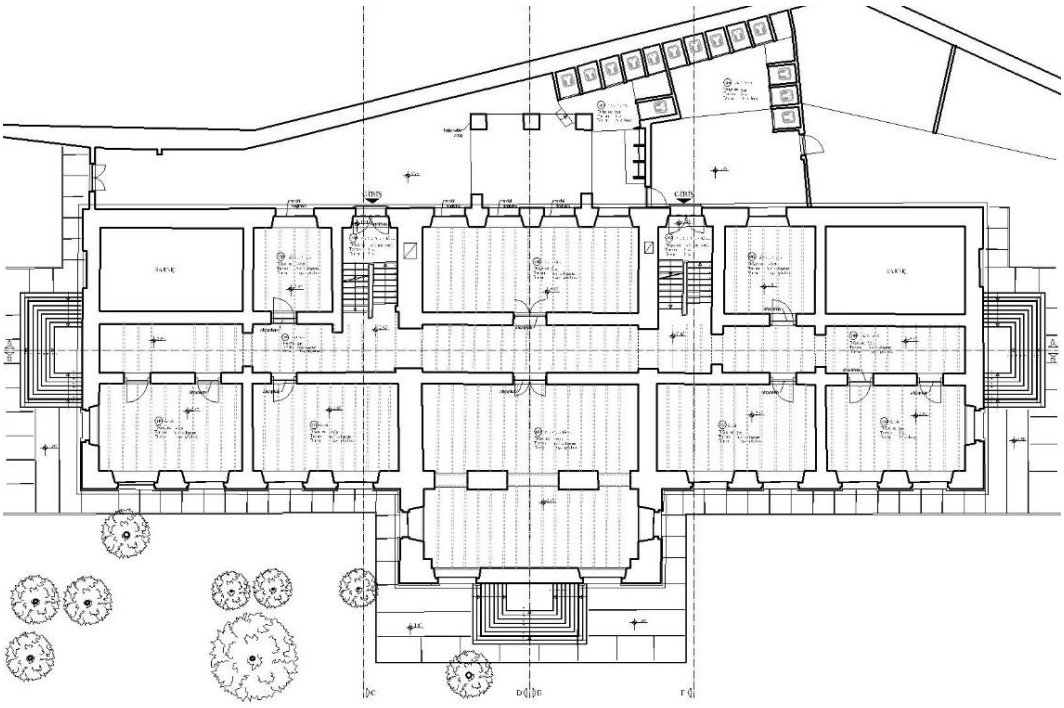
formunu korumuştur. Yapının bahçesinde bulunan tuvalet mekânları ilk tasarımın bir parçası olduğu düşünülerek restitüsyon projesine dahil edilmiştir.

Günümüzde dökme mozaik bahçe merdivenlerinin bodrum kat hizalarındaki kapatılmış pencere açıklıklarına denk gelmesi, merdiven formlarının ilk tasarımda daha farklı olduklarını düşündürmüştür. Merdivenler için, benzer yapılar ve 1912 yılında birinci seçilerek okulun tasarımına altlık olan A. Raymund'a ait cephe çizimi incelenmiş ve restitüsyon önerisi geliştirilmiştir. Bu öneriye göre merdivenler dokuz rıhtlı üç yönlü merdivenler olarak düşünülmüştür.

4.4.2 Plan restitüsyonu

Yapının kat planları büyük oranda korumuş olsa da özellikle bodrum, birinci ve ikinci katında tespit edilen restitüsyon sorunlarının çözümü, kat planların oluşurulmasında önemli rol oynamıştır.

Bodrum katta, moloz yığını sebebiyle girilemeyen mekânlar yapının simetrik özellikleri gözetilerek oluşturulmuştur. Katta bulunan sarnıçların, rölövedeki izler doğrultusunda, koridorun kuzeydoğu ve kuzeybatı uçlarında olacak şekilde iki adet olduğu tespit edilmiş ve bu şekilde restitüsyona yansıtılmıştır. Koridorun doğu ucunda bir dönem zongocun dairesi olarak kullanılan bölümde B09, B14 ve B15 mekânlarına eklenen bölücü duvarlar ise restitüsyon projesinde kaldırılmıştır (Şekil 4.29).

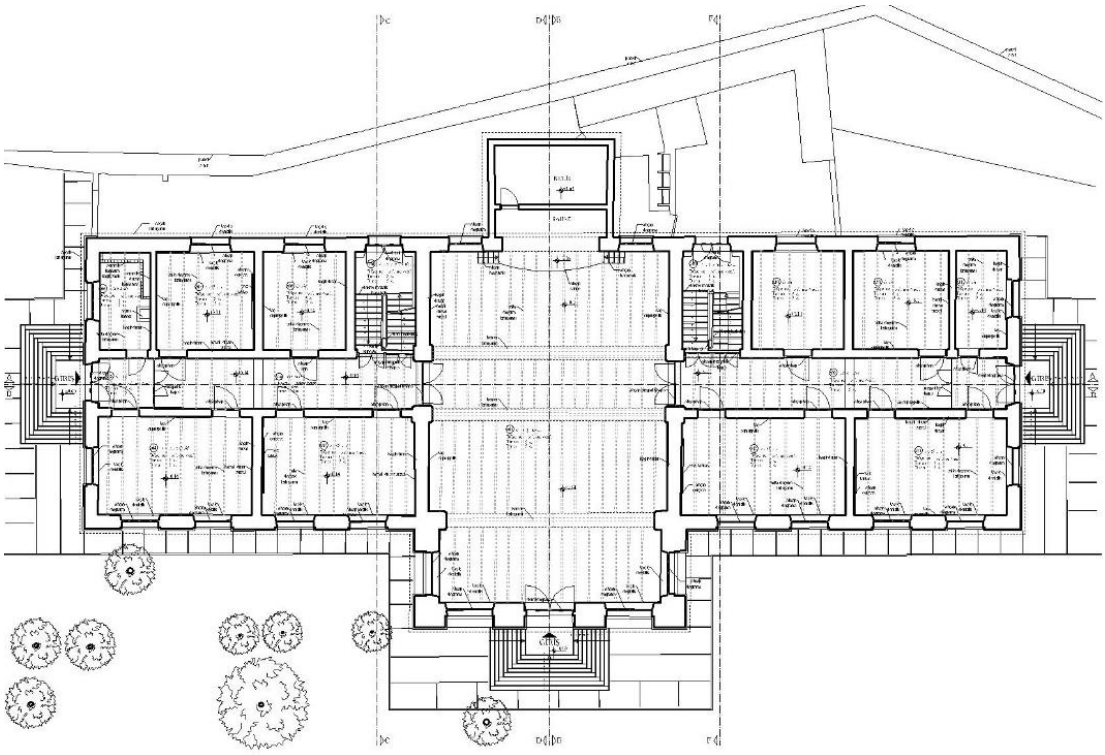

Şekil 4.29: Bodrum kat planı restitüsyonu.

Günümüzde kapatılmış olan ve B10, B12 ve B15 mekânlarında bulunan dört pencere açıklığı, giriş kapıları önünde bulunan merdiven formlarında değişiklik yapılarak açılmıştır.

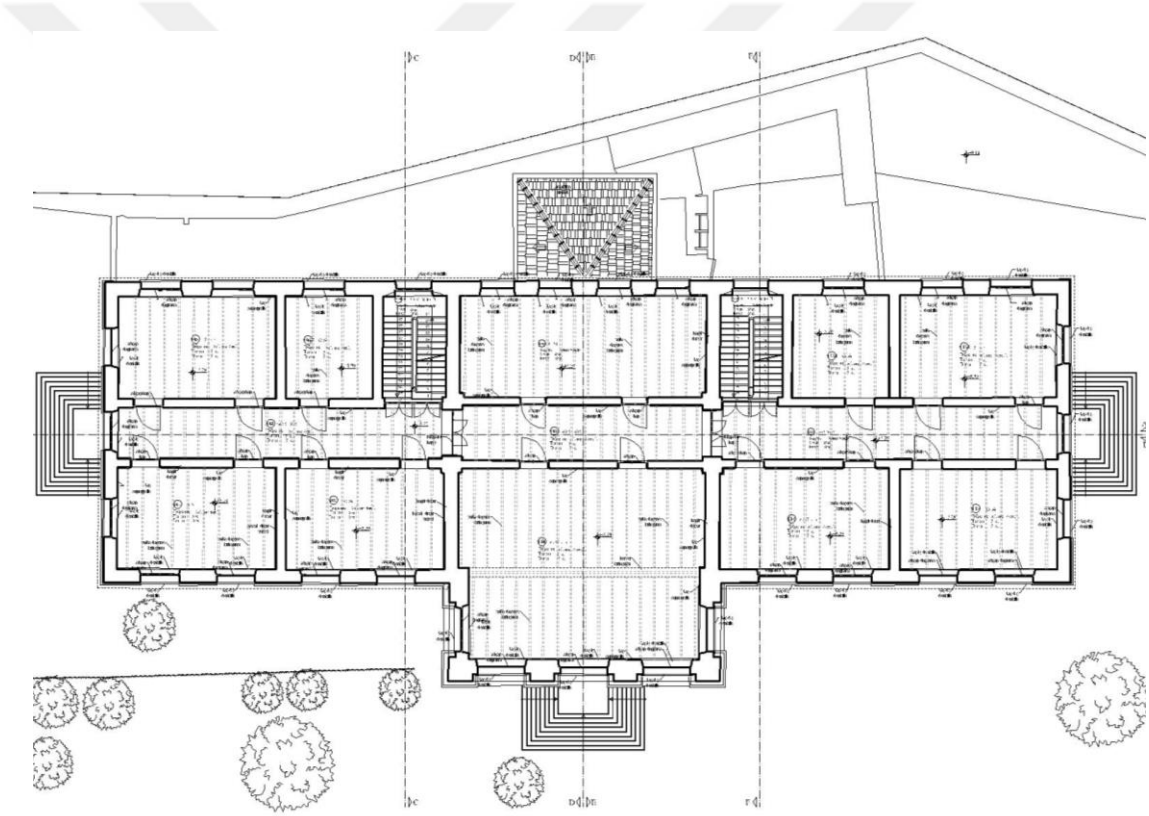
Yapının eski fotoğraflarından ve tüm dersliklerde bulunan baca deliklerinden anlaşılabileceği gibi mekânlar soba ile ısıtılmaktadır (Şekil 4.25). Yakacakların depolanması, yapı için bir gereklilik olduğundan bodrum katın bazı mekânları kömürlük olarak işlevlendirilmiştir. Benzer yapılar incelendiğinde genelde bodrum katlarda kömürlükler dışında, mutfak, yemekhane, pinpong salonu ve depo alanlarının bulunduğu gözlemlenmiştir. Yapıda, kullanıcılardan elde edilen bilgiler doğrultusunda yemek pişirme gibi bir işlevin bulunmadığı öğrenilmişir. Yapının orta bölümünde, Z01 giriş holünün altına genk gelen geniş mekânın, eski kullanıcılardan elde edilen bilgiler ışığında ping-pong salonu olduğu öğrenilmiş ve resttüsyon projesine bu şekilde yansıtılmıştır (Stathis Arvanitis, kişisel görüşme). Sarnıçlar, kömürlükler, ping-pong odası mekânları dışında kalan odalar ise depo olarak işlevlendirilmiştir.

Yapının zemin katı en az restitüsyon sorununun bulunduğu katıdır. Hiçbir bölücü duvar eklenmediğinden özgün plan şeması korunmuştur. Günümüzde bir dönem arşiv olarak kullanıldığı için demir kapı eklenen mekânın kapısı kaldırılarak, ahşap derslik kapısı ile değiştirilmiştir (Şekil. 4.30).

Şekil 4.30: Zemin kat planı restitüsyonu.

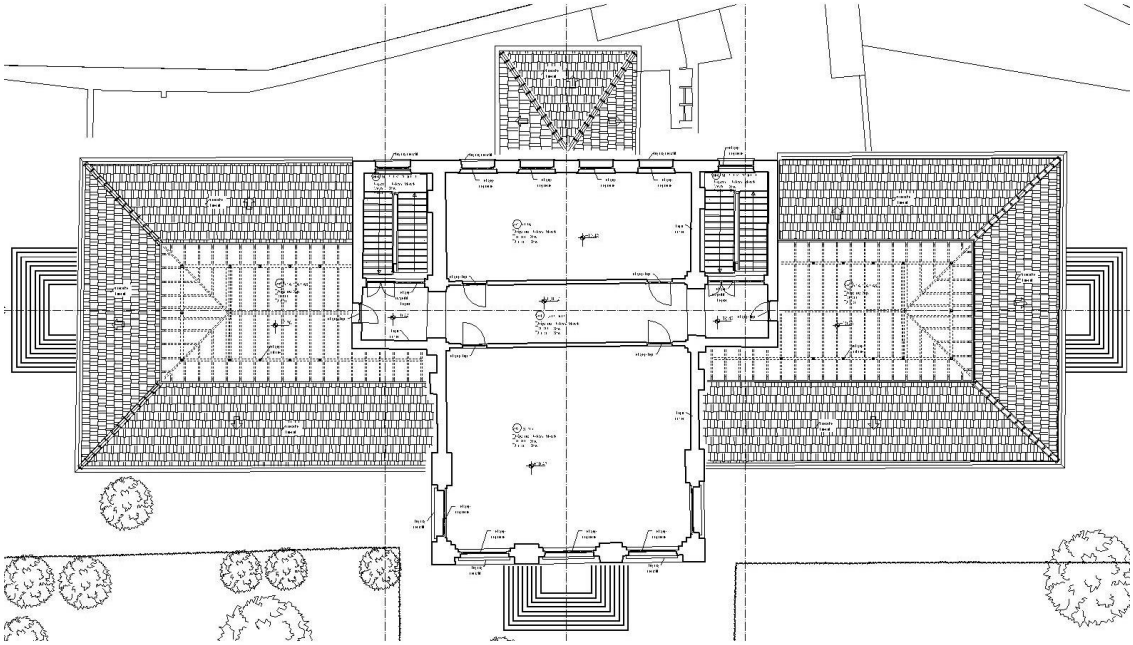
Birinci katta yapıya farklı dönemlerde eklenen tüm bölücü duvarlar ve ekler kaldırılmıştır (Şekil 4.31). Bu sayede 102, 103, 105, 106 ve 113 mekanları tek bir mekân haline gelmiş, bu kısımlara eklenen şap döşeme kaldırılarak, dökme mozaik döşeme yapılmıştır. 108 ve 109 derslikleri arasında bulunan duvar, pencere ile olan sağlıksız ilişkisi sebebiyle özgün olmadığına karar verilerek kaldırılmış ve burada da tek bir mekân oluşturulmuştur. Birinci kat koridorlarında yapıya son dönemde eklenen duvar ve kapılar özgün yapı elemanlarıyla uyumsuzluğu gözetilerek kaldırılmıştır. Koridorlarda bulunan rüzgarlık kapılarının yerleri değiştirilmiş olsa da doğramaları yapının mimari diliyle uyumludur. Bu nedenle özgün yerleri tespit edilebilen doğramalar restitüsyon projesinde buralara taşınmıştır.

Şekil 4.31: Birinci kat planı restitüsyonu.

Yapının 1949 yılı öncesine ait krokiden elde edilen verilere göre, katta yer alan depo alanlarının her ikisi de kaldırılmıştır. Yapıdan kaldırıldığı tespit edilen kuzey hacimlerin bölücü duvarları ise, restitüsyon projesinde yapıya eklenmiştir. Oluşan bu mekânlara giriş için, krokide belirlenen alanlarda kapatılmış olduğu tespit edilen kapı açıklıkları da açılmıştır. Elde edilen plan, zemin kat planı ile uyumlu, simetrik bir plan özelliği göstermiştir.

Yapının ikinci katı, en çok restitüsyon sorunuyla karşılaşılan katıdır. Günümüzde bulunan bağdadi duvarlar, diğer yapı elemanlarıya olan uyumsuzlukları gözetilerek kaldırılmıştır. Katın, eski kullanıcılarından öğrenildiğine göre uzun yıllar belirli bir işlevi olmayışı, plan şemasının çözümünde çok fazla bilinmeyeni beraberinde getirmiştir. Bu nedenle restitüsyon önerisi, benzer yapı araştırmaları ve plan tipolojileri çalışmaları doğrultusunda geliştirilmiştir. 1949 yılı öncesine ait olan kroki de restitüsyon çalışması için altlık oluşturmuştur (Şekil 4.32).

Şekil 4.32: İkinci kat planı restitüsyonu.

Benzer yapılarda genellikle son katın, lojman, idari ofisler, kütüphane ve çok amaçlı mekanlar olarak kullanıldığı görülmektedir. Okulun her iki merdiveninin de kata ulaşımının olması, yapının tasarımında bu kata, fazlaca kullanıcının ulaşmasının planlandığını düşündürmektedir. Lojman kullanımının, hem çok sayıda kullanıcının kata erişiminin olması hem de lojman olarak bölümlendirildiği varsayıldığında katta çok fazla karanlık hacmin ve havalandırılamayan mekanların oluştuğu görüldüğünden restitüsyon için doğru bir öneri olmadığı düşünülmüştür. İdari birimler için de aynı bölümlenme sorunu mevcuttur. Katın, küçük mekânsal bölümler olmadan ya günümüzdeki gibi iki mekâna ayrılması ya da bir bütün olarak kullanımı, hem yapının mimari diliyle daha uyumlu olduğu hem de doğal ışık ve havalandırma sorunları oluşturmadığı için restitüsyon önerisi için uygun görülmüştür. Zemin katta, sahnesi ve spor aletleri bulunan birçok amaçlı salon bulunması, ikinci katın restitüsyon önerisinde kütüphane olarak işlevlendirilmesi yönünde karar alınmasında etkili olmuştur.

4.4.3 Cephe restitüsyonu

Yapının cepheleri, çok fazla müdahale görmeden günümüze ulaştığından cephe restitüsyonunda yalnnız ahşap doğramalar, havalandırma açıklıkları ve giriş basamakları özgün durumlarına getirilmiştir. 1949 tarihinde sıvanmış olan cephelerin duvar örgüsündeki düzensiz taş ve tuğla kullanımı, ilk tasarımda cephelerin sıvalı olarak planlandığını düşündürmüş ve restitüsyon cephelerinin tümü bu şekilde önerilmiştir.

Genel olarak tüm cephelerde zemin ve birinci kat pencere doğramaları, mimari dil bakımından özgün doğramalarla aynı özellikteki ahşap doğramalarla değiştirilmiştir. Bu uygulama 1949 tarihli cephe onarımında yapılmış ve aynı tarihte doğramaların dış denizlik kotları yaklaşık 50 cm yükseltilmiştir. Özgün denizlik kotu, kuzey cephesinde görülebilmektedir. Yapının eski fotoğraflarından görülen ahşap doğramaları, restitüsyon projesinde özgün denizlik kotuna göre oluşturulmuştur (Şekil 4.33).

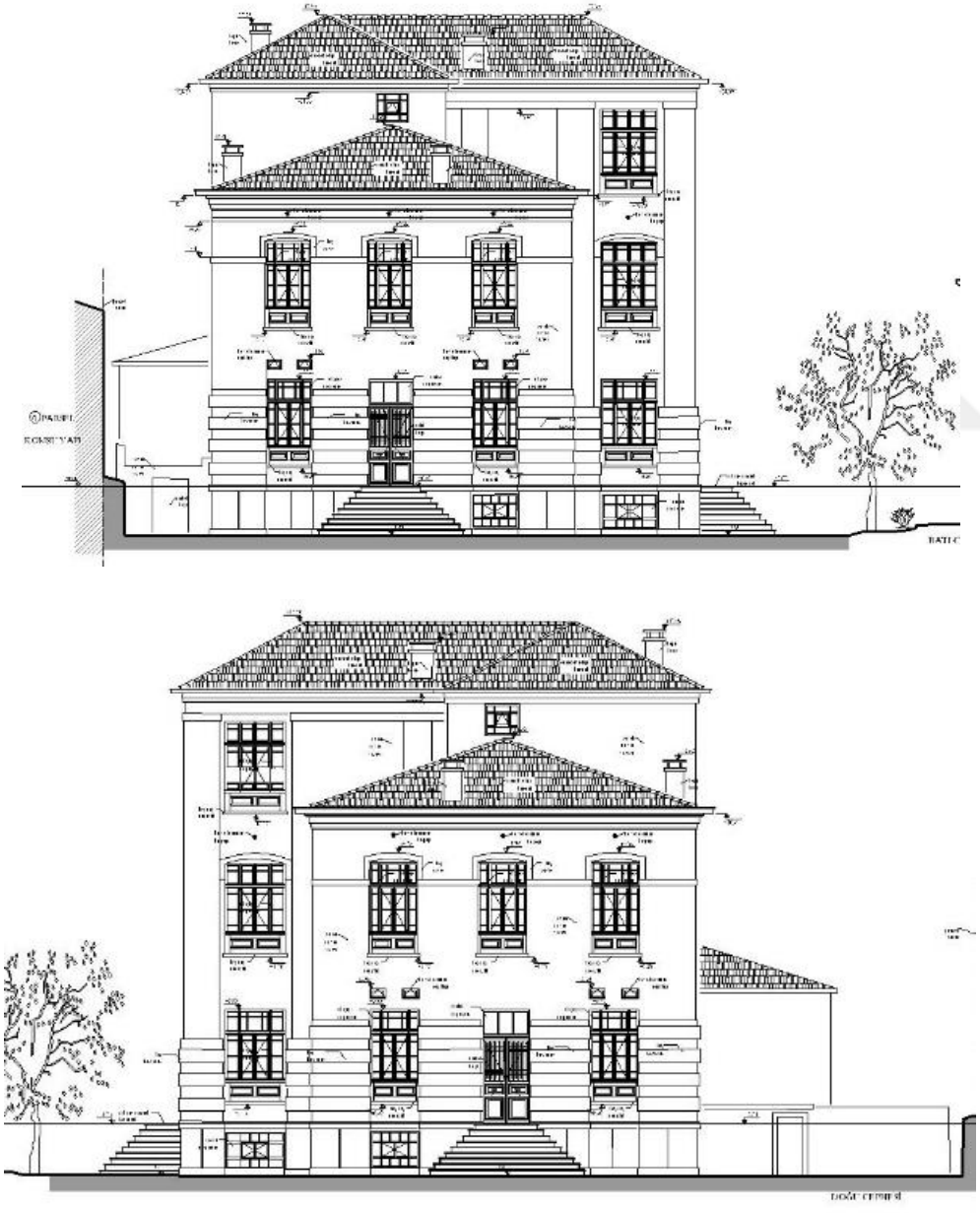

Şekil 4.33: Güney cephesi restitüsyonu.

Günümüzde ikinci kat pencerelerinin üzerinde yuvarlak formlu havalandırma açıklıkları bulunmakta ancak zemin kattaki kare formlu havalandırma açıklıklarının kapatılmış olduğu görülmektedir. 1949 tarihine kadar olan eski fotoğraflardan da görülebilen açıklıkların bu tarihten sonra kapatıldığı anlaşılmaktadır. Zemin kat pencere doğramaları üzerinde kare formlu olan havalandırma açıklıkları, restitüsyon önerisinde yapıdaki izler ve eski fotoğraflardan görüldüğü şekilde açılmıştır. Bu açıklıklara ait doğrama bilgisi eski belgelerden elde edilemediğinden, Yunan okullarındaki pencere doğramalarına ait tipoloji araştırması yapılmış ve vasistaslı ahşap doğrama olarak bir restitüsyon önerisi geliştirilmiştir.

Yapının giriş cepheleri olan doğu, batı ve güney cephelerinin bodrum kat hizalarında giriş merdivenlerinin yaslandığı duvarlarda kapatılmış pencere açıklıkları

görülmektedir. Buraların açılması, hemen önlerinde bulunan merdivenlerin formunda değişiklik yapılmasını gerektirdiğinden ilk tasarımda giriş basamaklarının, günümüzde bulunanlardan farklı olduğu anlaşılmaktadır. 1912 tarihinde birinci seçilerek okulun tasarımına altlık olan A. Raymund'a ait cephe çizimi incelendiğinde basamakların benzer yapı örneklerinde de olduğu gibi üç yönden çıkışlı kâgir basamaklar olduğu görülmektedir. Bahçe kotundan giriş kapılarına kadar olan yükseklik için 9 rıhtlı basamaklar önerilmiş ve restitüsyon önerisi bu doğrultuda oluşturulmuştur. Merdivenlerin arkasındaki kapatılmış açıklıklar açılarak, mevcut bodrum kat pencerelerinde görülen demir doğramalar ile tamamlanmıştır (Şekil 4.34).

Şekil 4.34: Doğu ve Batı cephesi restitüsyonu.

4.5 19. ve 20. Yüzyıllarda Rum Okulları ve Mimari Gelişimleri

Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyıla kadar Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman tarafından yayınlanan kanunnameler ve fermanlar ile kurulan devlet düzeninde, 19. yüzyıldan itibaren reformlarla hukukî düzenlemelere gidilmiştir. Bunlardan ilki 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı'dır. Bu fermanla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Müslüman ve gayrimüslim tüm halklara eşit haklar verilmiş, kişilerin mal ve can güvenliği güvence altına alınmıştır. Bu tarihe kadar bir devlet görevi olarak görülmeyen halkın eğitimi konusu Tanzimat sonrasında bir kamu görevi olarak değerlendirilmiştir (Vahapoğlu, 1990). Bunu takip eden ve 1856 yılında yayınlanan Islahat Fermanı'nda ise Tanzimat Fermanı'nda açıkça belirtilmemiş konularda eklemeler yapılmış ve bu fermanla din, hukuk ve eğitim alanlarında belirgin gelişmeler sağlanmıştır. İmparatorluk dahilindeki tüm cemaatlere okul açma ve idare etme hakkı verilmesi, eğitim alanında köklü reformları ve düzenlemeleri beraberinde getirmiştir.

Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda halkın eğitimi konusuna yeterli önemin gösterilmemesi bu alanda belirgin bir gelişme yaşanmamasına sebep olmuştur (Şaman, 1988). 1839 tarihine kadar eğitim hizmetleri, Müslüman ve gayrimüslim halkın kendi cemaatlerine bağlı din adamlarına bırakılmıştır. Bu dönemde camilerin yanında medreseler, kilise ve hahamhanelerin yanında ise cemaat okulları açıldığı görülmektedir (Vahapoğlu, 1990). 1839 yılında ilân edilen Tanzimat Fermanı'yla, geleneksel yapıdan anayasal düzene geçişin ilk adımı atılmak istenmiştir (Deri, 2009).

Fransız İhtilali sonrasında yaygınlaşan milliyetçilik akımı ve milli devlet kurma isteği 19. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nde birçok azınlık halkın ayaklanmasıyla sonuçlanmıştır. Ayaklanmaları bastırmak ve devlet düzenini yeniden sağlamak amacıyla ilan edilen fermanda, Osmanlı Devleti'nde yaşayan tüm halklara özgürlük ve eşitlik verilmesi hedeflenmiştir. Bu tarihten sonra azınlık halklara mensup gençler, tıbbiye, teknik ve mesleki okullarda okuma hakkı elde etmişlerdir (Büyükkarcı, 2003). Devletin, eğitim konusunu bir görev olarak üstlenmesi Tanzimat Fermanı ile başlamaktadır (Vahapoğlu, 1990). Bu amaçla 1845 yılında hükümetin, medreseler dışındaki tüm eğitim kurumlarında denetim kurma, belirlemeler yapma ve devlet sınırları içindeki tüm kurumları düzene bağlama amacıyla 'Meclis-i Maarif-i Umumiye' kurulmuştur (Büyükkarcı, 2003).

Tanzimat'ın sağlamış olduğu haklar, Osmanlı Devleti'nin içişlerine dahil olmaya çalışan devletlerin olanaklarını arttırmış, buna engel olmak amacıyla ilk fermanda açıklık getirilemeyen konuların düzenlenmesi amacıyla 1856 yılında Islahat Fermanı yayınlanmıştır.

Eğitim konusunda, Tanzimat Fermanı'ndan farklı olarak özel bir yer ayrılmış olan Islahat Fermanı, gayrimüslim halklara kültürel bağımsızlık, okul açma ve yönetme, devlet okullarına giriş yapabilme gibi haklar vermiştir. Bu sayede birçok yerde özel okullar açılmış ve önceleri patrikhane tekelinde olan okullar, cemaatler, özel kurumlar ve şahıslar aracılığıyla artarak laik bir nitelik kazanmıştır (Deri, 2009).

Bunlar dışında ferman, okulların tamir ve onarımına izin verilmesi, Maarif Meclisi'nin iznine bağlı olarak yeni okul inşası, okulların teftişi, görev alacak öğretmenlerin seçimi konusunda hükümler içermektedir (Vahapoğlu, 1990). Yayınlanan fermanlar sonrasında Rum okullarının sayısında büyük bir artış yaşanmış ve Rum eğitim yapılarında köklü düzenlemeler ve reformlara gidilmiştir.

19. yüzyıla kadar Rum ve Yunan okullarında ilkokul eğitimi çoğunlukla din adamları tarafından verilmiştir. Bu eğitim, çeşitli yaş ve seviyelerdeki öğrencilerin, papaz ya da keşişler çevresinde bir araya gelerek, oldukça ağır bir dilde yazılmış antik Yunan metinlerini okudukları bir eğitim sistemini kapsamaktadır (Kalafath, 1988). Dersler çoğunlukla kilise narteksinde, manastır kütüphanelerinde ya da papaz odalarında verildiğinden eğitim mekânlarının mimarî anlamda gereklerinin belirlenmesine yönelik hiçbir ihtiyaç bulunmamaktadır (Şekil 4.35).

Benzer bir eğitimin, Büyükada Rum İlkokulu inşa edilmeden önce, aynı parseldeki Aya Dimitri Kilisesi narteksinde veriliyor olduğuna dönemin gezginlerinden Josiah Brewer'in yazılarından ulaşılmaktadır. 1827 yılında yazdığı yazıda Brewer, Büyükada'daki iki kilisede, ilahi söyleyecek gençler yetiştirmeyi amaçlayan, derslerin papazlar tarafından verildiği ve masrafları kilise tarafından karşılanan okulların varlığından bahsetmektedir (Millas, 2014).

Geleneksel eğitim modelini oluşturan bu teolojik sistem, 19. yüzyılda Batı'da artan modernleşme ile birlikte, Rum toplumu içerisinde tartışılmaya başlanmıştır. Bu durum, Rum burjuvazisinin giderek artan nitelikli bir orta sınıf yaratma ihtiyacından kaynaklanmaktadır (Roidis, 1995).

Şekil 4.35: 1683 ve 1789'de N. Glyki'ye ait ders betimlemeleri (Kalafath, 1988).

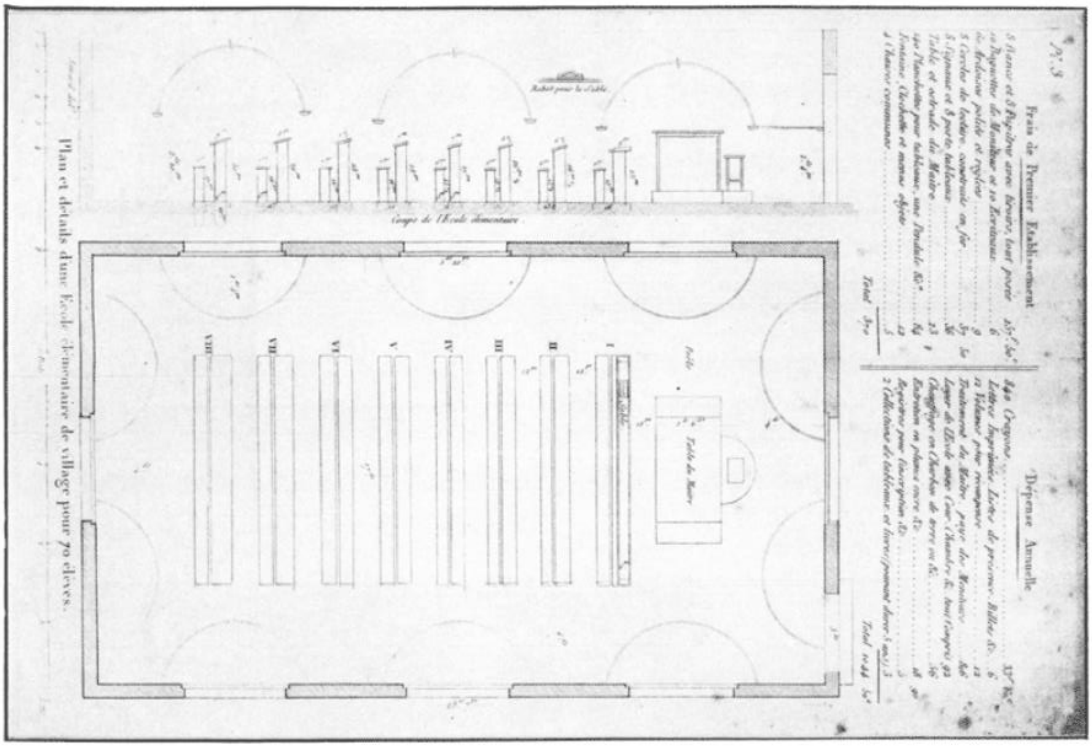
19. yüzyılda Tanzimat ile birlikte, eğitim sistemi hakkında ruhban sınıfının yanı sıra söz sahibi olmaya başlayan sivil kesim, geleneksel eğitimin laikleşmesi yönünde giderek artan bir etkiye sahip olmuştur (Davison, 1963). Rum cemaatinin varlıklı ailelerinin, çok iyi düzeyde dil eğitimi veren, yüksek eğitim kalitesine sahip Avrupa okullarını tercih etmesi, Rum okullarında yüksek kaliteli eğitimin yanı sıra yabancı dil öğretilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 19. Yüzyıldan itibaren kurulmaya başlayan bilim ve kültür cemiyetleri, eğitim konusunda bastırdıkları kitaplar ve yayınlarıyla bu alanda yeni fikirleri, cemaatin tüm kesimlerine yaymaya çalışmıştır (Eksertzoglou, 2004). Temel referansı Batı Avrupa olan Rum eğitiminde yapılan köklü değişimler, cemaat içerisinde çıkan tartışmaları da beraberinde getirse de hızlı bir reform sürecine girmiştir (Ergin, 1940). Yapılan reformlar, Yunan ve Rum okul yapılarının mimari anlamda tanımlanması ve gelişimleri açısından önemli veriler sunmaktadır.

19. yüzyılda ilkokul ve ortaokul düzeyindeki Rum eğitimi, gelişmiş batılı örneklerinden alınarak oluşturulmuştur. Birçok Rum okulunda eğitim ve öğretimde kullanılan modern metod, Joseph Lancester tarafından İngiltere'de geliştirilmiş olan 'Monitorial' (Bell-Lancaster) metodudur (Dağlar Macar, 2010). 'Alilodidaktik' (karşılıklı eğitim) olarak da adlandırılan bu yönteme göre, hiyerarşik düzende öğrenciler birbirlerinden sorumludur. Her sınıftan bir öğrenci, alt sınıftan sorumlu iken her sınıf, bir üst sınıftaki öğrenci tarafından eğitilmekte ve denetlenmektedir. Öğretmenler bu sistemde birer gözlemci ve denetimci rolündedir. Alilodidaktik sistem

hem öğrencilerin sosyalleşme becerilerinin gelişmesi hem de sayıları hızla artan okulların öğretmen açığına çözüm getirmesi açısından Rum okullarında tercih edilen bir eğitim metodu olmuştur (Lancaster, 1992).

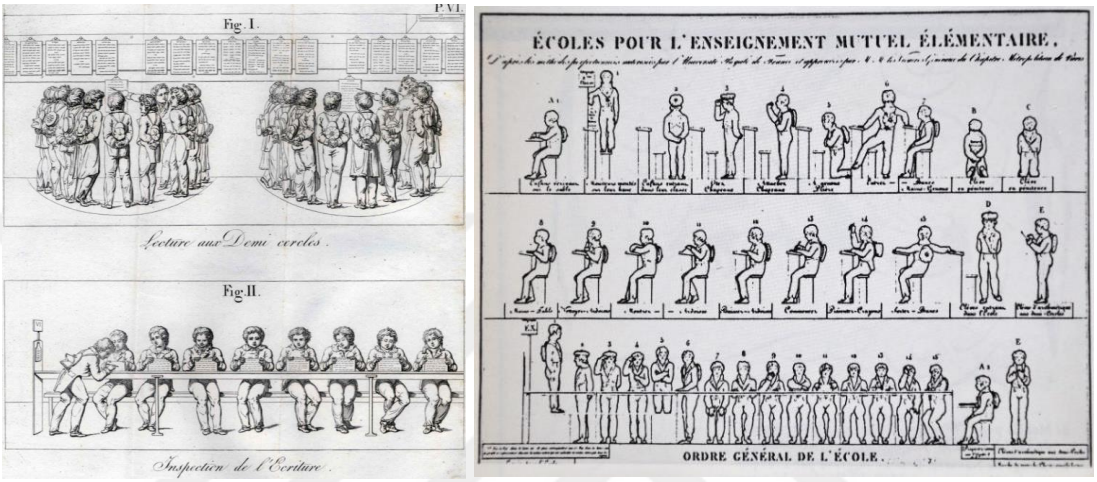
Eğitim metodunda kabul edilen değişimle, ilk öğretimin gerçekleştiği okul yapılarının sağlaması gerekli koşulları ve mimari tanımlamalarını içeren metinler yayınlanmaya başlanmıştır. Yayınlardan üçü, Yunan okul yapılarının tasarımıyla ilgili metodolojiden bahsetmesi açısından öne çıkmaktadır.

Bunlardan ilki 1830 yılında Ioannis Kokkonis tarafından yayınlanan rehber kitabıdır. Kokkonis, Fransa'da Louis-Charles Sarazin ile çalışmış olan bir eğitimcidir. Aslında İngiliz eğitimciler Andrew Bell ile Joseph Lancaster tarafından geliştirilmiş olan Allilodidaktik eğitim metodu, Fransız Sarazin tarafından yeniden formüle edilerek geliştirilmiş ve yayınlanmıştır. Kokkonis, Sarazin'in metnine büyük oranda bağlı kalarak Yunan versiyonunu, bir rehber kitabı olarak 1830 yılında hazırlamıştır. Yayın, çeşitli yıllarda düzenleme ve eklerle yeniden basılmıştır (Tampakis, 2013). Bu kitap, eğitim yapılarının mimari betimlemelerini içeren ilk yayın olarak göze çarpmaktadır (Şekil 4.36). Okulların inşası ve kullanımı, derslerin içeriği ve öğretim şekli gibi konulara odaklanan metin, resmî kurumlarla, mimar ve mühendislerin yanı sıra öğretmenleri de ilgilendiren bölümler içermektedir.

Şekil 4.36: 70 öğrencilik bir ilkokul plan ve kesiti (L'enseignement mutuel, 1818).

Bu yayına göre, Allilodidaktik eğitimi benimseyen okullarda, dikdörtgen formunda bir plan şeması uygulanması uygun görülmektedir. Odanın uzunluğu boyunca sıralar yerleştirilmiştir. Mekânın duvarlarına paralel olarak, zeminde yarım daire formunda bir demir ile sınırları belirlenmiş alanlar tanımlanmıştır. Buralarda, daire çevresinde yerleşen öğrenciler, dairenin ortasındaki öğretmen görevindeki baş öğrenciyi dinlemektedir. Sistemin bir parçası olarak, öğrencilerin hareketleri doğrultusunda tanımlanan sıra, kürsü gibi araç-gereçler de çizimlerle belirtilmiştir (Şekil 4.37).

Şekil 4.37: Solda ders anlatımı, sağda öğrenci pozisyonları şemaları (Kalafath, 1988).

Kitaptaki mimari tanımlamalar ayrıca, okulların inşa edileceği çevre, dersliklerde aydınlatma ve havalandırma için gerekli pencere ve kapı açıklıkları, tuvaletlerin yerleşimi gibi birçok konuyu içermektedir. Belge, Yunan ve Rum ilkokul yapılarının mimari tipolojilerinin ilk örneklerini betimlemesi açısından oldukça önemli bilgiler içermektedir (Şekil A.25,26,27).

1850 yılında kurulan Büyükada Rum İlkokulu ilk olarak ahşap olarak inşa edilmiştir. Okulun bu yeni eğitim sistemine göre inşa edildiği 1862 yılında Dragumis tarafından yazılan ve Pandora Dergisi'nde yayınlanan yazıdan anlaşılmaktadır. Dragumis yazısında, Aya Dimitri Kilisesi avlusunda, Allilodidaktik sistem uygulanan ve iki yüz öğrencisi bulunan ahşap okulu görmekten duyduğu mutluluktan bahsetmektedir (Millas, 2014). Bu yıllarda okulun erkek, kız ve anaokulu bölümü olduğu ve bunların öğrenci sayıları, Büyükada İhtiyar Heyeti Tutanakları'ndan bilinse de ahşap yapının mimarisi ile ilgili net bilgilere ulaşılamamıştır. 1896'da okulun öğrencilerinden Anna Nikolau'nun elişi dersinde yaptığı panonun, Allilodidaktik eğitim metodunun önerdiği elişi çalışmalarına benzerliği, Büyükada Rum İlkokulu'nun bu yıllarda benimsediği eğitim sisteminin bir belgesi olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.38).

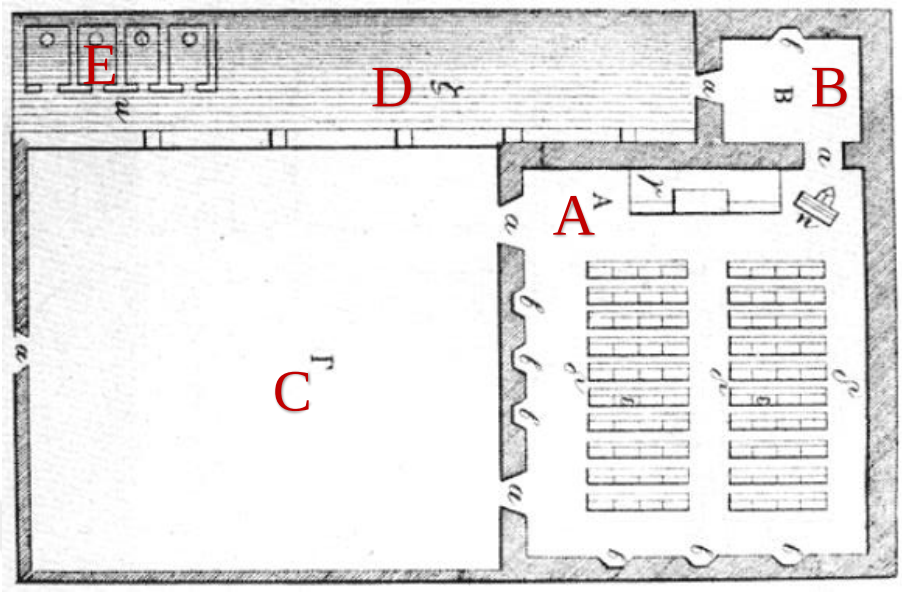

Şekil 4.38: Solda kızlar için elişi çalışması örneği (L'enseignement mutuel, 1818)
Sağda Büyükada Rum İlkokulu öğrencilerinden Anna Nikolau'nun 2 Aralık 1896 tarihli elişi panosu (Millas, 2014).

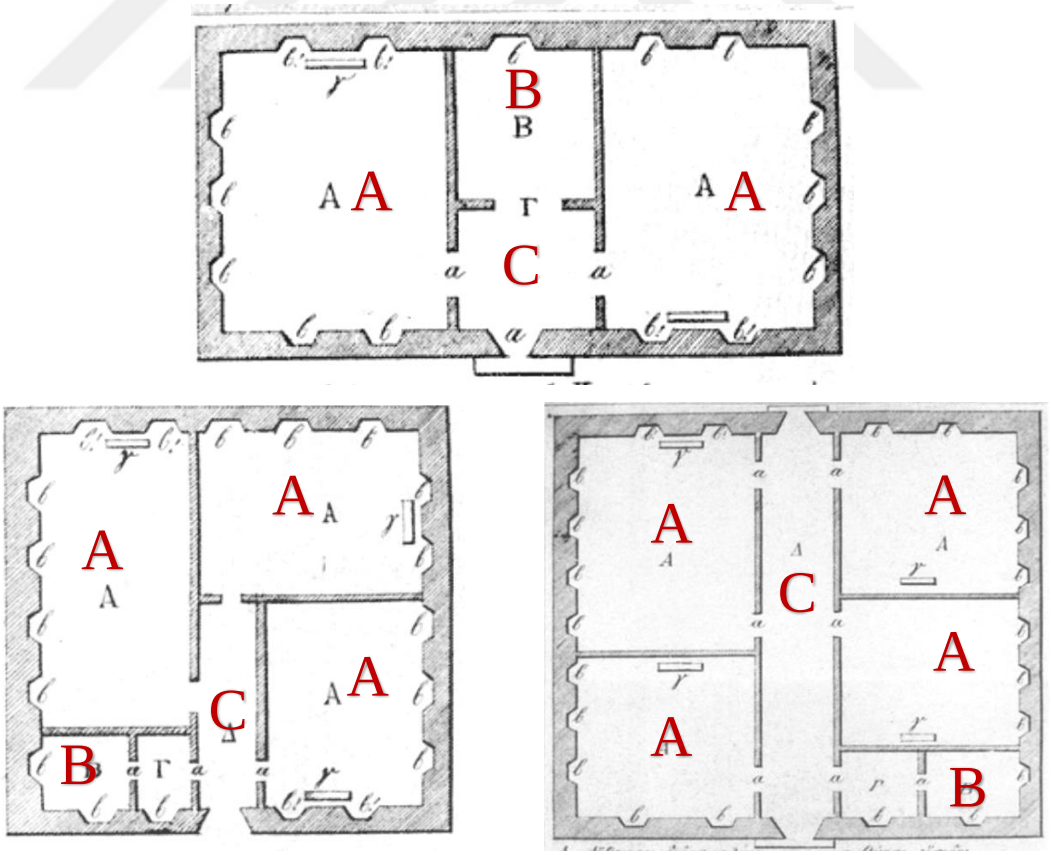
Kokkonis'in yayınını, 1881 yılından yayınlanan ve geçerliliğini 1894 yılına kadar sürdüren Moraitis'in kitabı takip etmektedir. Bir pedagog olan Moraitis eğitim alanında Batılı ülkelerin sıkı takipçisidir. Allilodidaktik eğitim sistemi, 19. yüzyılın sonlarına doğru eğitimciler ve sivil kesim tarafından sorgulanmaya ve daha iyi kurgulanmış ve etkili bir eğitim şekli aranmaya başlanmıştır (Kalafath, 1998). Bu arayış, Alman filozof Johann Friedrich Herbart'ın savunduğu felsefi ve bilimsel eğitim metodunun kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır. 1880 yılında eğitim, resmî olarak Herbart'ın tanımladığı şekilde ilan edilmiş ancak Sarazin'in karşılıklı eğitim görüşü 20. yüzyılın başlarına kadar sürdürülmüştür (Tampakis, 2013). Allilodikdaktik metoddan, bilimsel eğitim metoduna geçiş, mimari açıdan da daha detaylı kurgulanmış okul yapılarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Moraidis'in kitabında, eğitim yapılarının konumu, planları ile dersliklerin içerik ve düzenlerinin irdelendiği bölümler Kokkonis'den daha detaylı olarak betimlenmiştir. Okul yapılarının konumları bu metinde de halkın yoğun olduğu yerleşim yerlerinin merkezlerinde ancak yapının, derslerin dış ortamın gürültüsünden etkilenmeyeceği şekilde ana caddelerden uzak ve bir bahçe ile çevrelenmiş olmalı ve bahçede spor alanları için yeterli yer bulunmalıdır (Şekil 4.39).

Moraitis'in tanımladığı okul yapılarında, derslikler büyük oranda sadeleşirken, okul yapılarının bütünü daha karmaşık bir kurguyla gelişmiştir. Kabul edilen yeni eğitim metoduyla, farklı düzeylerdeki ve yaş gruplarındaki öğrencilerin ayrı sınıflarda eğitim görmesi, okul yapılarının birden çok sınıflı olacak şekilde tasarlanmasını gerekli hale getirmiştir. Yapılar, genelde bir bahçe ya da avludan girilen ve giriş aksında veya yanında öğrenci giriş çıkışlarının kontrolü için bir öğretmen odası olacak şekilde

formüle edilmiştir. Genel olarak bu akstan her iki yöne simetrik bir şekilde eklenen derslikler koridorlarla birbirine bağlanmıştır. Çok sınıflı okullarda bir mekân, ortak dersler, tören ve ayin gibi çok amaçlı alanlar olarak kurgulanmıştır (Şekil 4.40).

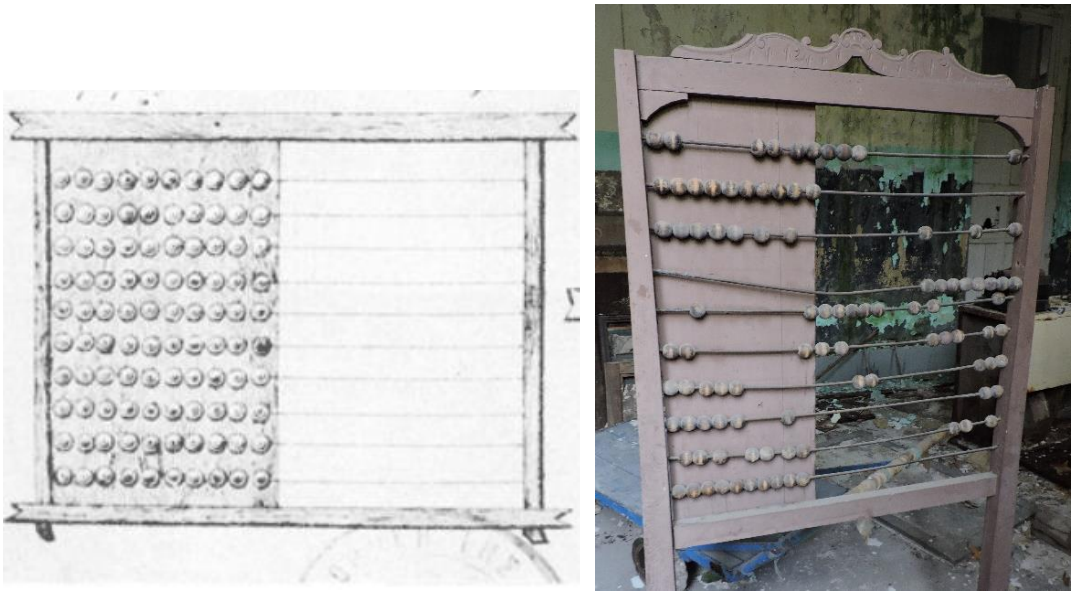

Şekil 4.39: Moraitis'in tanımladığı tek sınıflı okul plan şeması
A: derslik, B: öğretmen odası, C: avlu, D: koridor, E: tuvalet (Kalafath, 1988).

Şekil 4.40: Moraitis'in tanımladığı iki, üç ve dört sınıflı okul plan şemaları
A: derslik, B: öğretmen odası, C: hol/koridor (Kalafath, 1988).

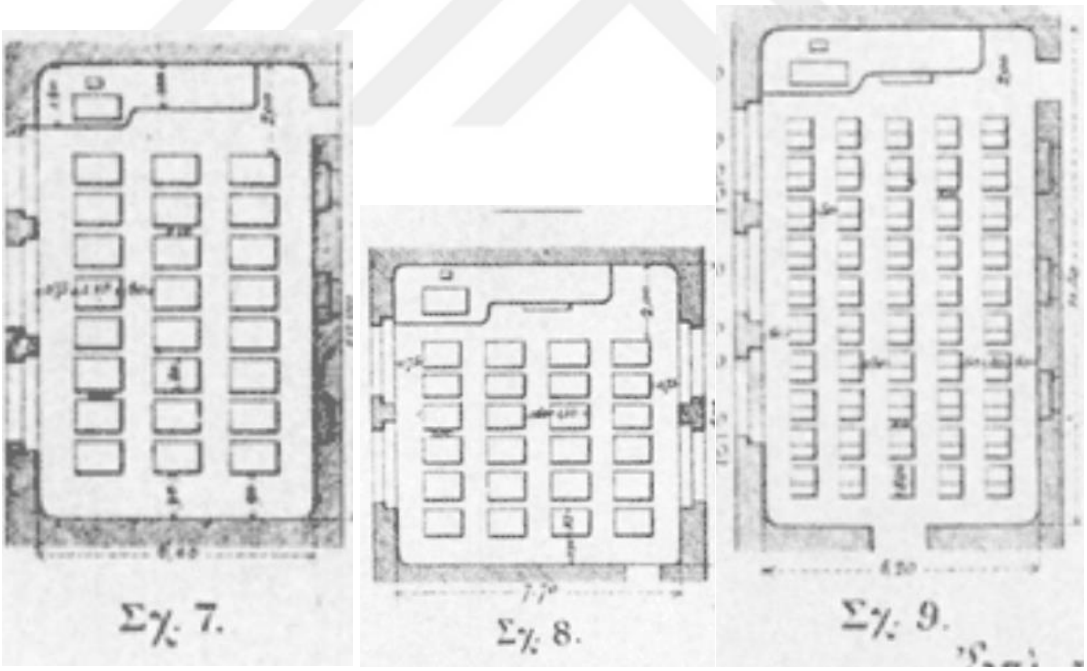
Önceki dönemde farklı olarak okullarda sınıf sayısının artması, okul yapılarının iki katlı olarak inşasının önünü açmıştır. Bu durumlarda genel olarak merdivenin, giriş aksının karşısına yerleştirildiği görülmektedir. Moraitis'in tanımladığı plan tipolojilerinde, giriş ana cephenin merkezinde ve pencereler bu giriş aksına simetrik bir şekilde düzenli bir tekrarda bulunmalıdır. Öyle ki, iç mekân kurgusu pencere açıklığına izin vermiyorsa bile cephedeki tekrarı bozmamak için sabit pencereler yapıldığı görülmektedir (Şekil A.28, 29, 30). Moraitis'in tanımlarına göre dersliklerin yükseklikleri, odanın enine göre dört ya da beş metre arasında olmalıdır. Her dersliğin, biri öğrenci diğeri öğretmen için iki adet kapısı bulunmalı, bunun sağlanamadığı durumlarda tek kapı kullanılmalıdır. Pencereler öğrencilerin sol yanlarından ışık gelecek şekilde yerleştirilmelidir. Pencere yükseklikleri Kokkonis'in de belirttiği gibi öğrencilerin dış ortam ile göz kontağını koparacak yükseklikte olmalıdır. Moraitis bu yüksekliği 150 cm olarak belirtmiş, bunun sağlanamadığı durumlarda, perde ya da opak bölümlerde görüşün engellenmesi gerektiğinden bahsetmiştir (Kalafath,1998). Kitapta ayrıca okulda sağlanması gerekli araç gereçlerle ilgili çizimler de bulunmaktadır (Şekil 4.41). Bu çizimler ve mimari tanımlamalar ile Büyükada Rum İlkokulu'nun özellikleri ve okuldaki araç gereçleri karşılaştırıldığında, yapının Yunanistan'da çıkarılan kararnameler gözetilerek, dönemin Yunan ilkokul yapısı standartlarına göre inşa edildiği ve donatıldığını göstermektedir. Yapının parsel içindeki yerleşimi, dersliklerin, pencere ve kapı açıklıklarının tasarımları ve araç gereçleri Moraitis'in tanımlarıyla karşılaştırılmıştır.

Şekil 4.41: Moraitis'in tanımladığı okul araç ve gereçleri (Kalafath, 1988) ve Büyükada Rum İlkokulu'nda bulunan ahşap abaküs.

Büyükada Rum İlkokulu'nun mimari özellikleri ile Moraitis'in tanımları, okulun birçok noktada belirtilen standartlara uyumlu olarak inşa edildiğini göstermektedir.

Son olarak üçüncü metin, ilkokullar için eğitim yapılarının kurallarını resmî olarak belirleyen, 17 Mayıs 1894 Kararnamesi'dir. Mühendis Dimitrios Kallias tarafından hazırlanan kararname aslında, Fransa'da Jules Ferry'nin imzasını taşıyan ve Paris'te 17 Haziran 1880'de onaylanan 'Okul Binalarının Yapımı ve Donatılması ile İlgili Yönetmelik' ile aynı ifadeler ve aynı çizimler kullanılarak hazırlanmış bir metindir (Kalafath, 1998). Fransız metnine göre içeriği daha daraltılmış olsa da kullanılan çizimler, farklı öğrenci sayılarına göre dersliklerin plan çözümleri, araç-gereçler, aydınlatma şekilleri ve havalandırma konularında tanımlanan kriterler ve çizimler özgün metinden alınmıştır (Kalafath, 1998). Belge, diğer belgelere benzer şekilde ancak daha detaylı olarak okulların inşa edileceği çevre, derslik boyutları ve plan kurguları, kullanılacak yapı malzemeleri, merdiven detayları, aydınlatma ve havalandırma için gerekli kapı ve pencere açıklıkları ve okul araç gereçleri ile ilgili konularda kuralları çizimlerle destekleyerek belirlemektedir (Şekil 4.42).

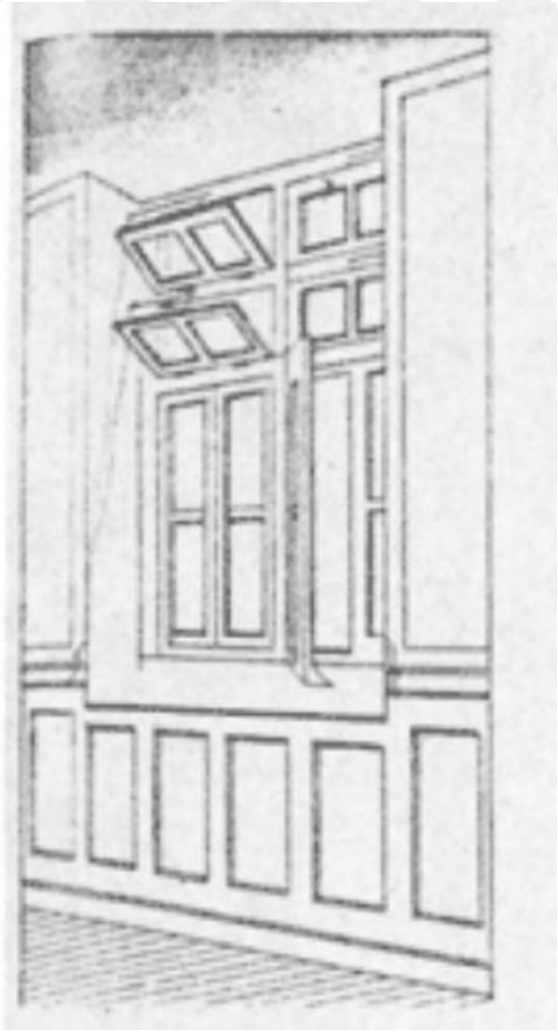

Şekil 4.42: 17 Mayıs Kararnamesinde yer alan plan şemaları (Kalafath, 1988).

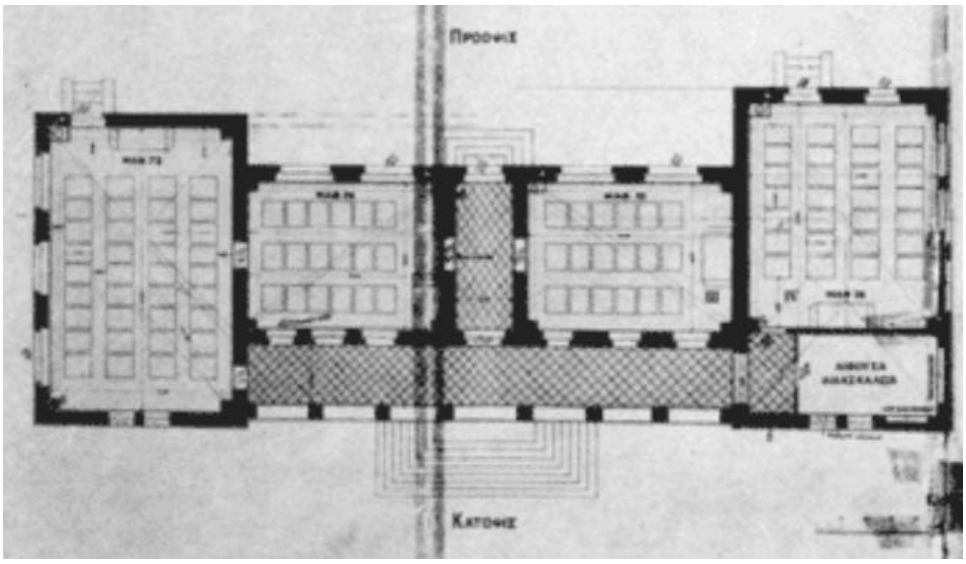
Kararnamede yer alan dersliklerin plan şemalarının sade bir kurgusu olduğu görülmektedir. Öncekilerde bütüncül olan öğrenci sıralarının bu kararnamede iki ya da tek kişilik çözüldüğü görülmektedir. Kapı açıklıkları odanın boyutlarına göre bir ya da iki adettir. Pencere açıklıklarının ise tek ise öğrencilerin solundan, çift ise karşılıklı iki taraflı olacak şekilde düzenlendiği görülmektedir. Aydınlatma ve havalandırma

konularına diğer metinlerde olduğu gibi bu kararnamede de yer verilmiş, uygulanacak pencere tipine ait çizimler eklenmiştir (Şekil 4.43).

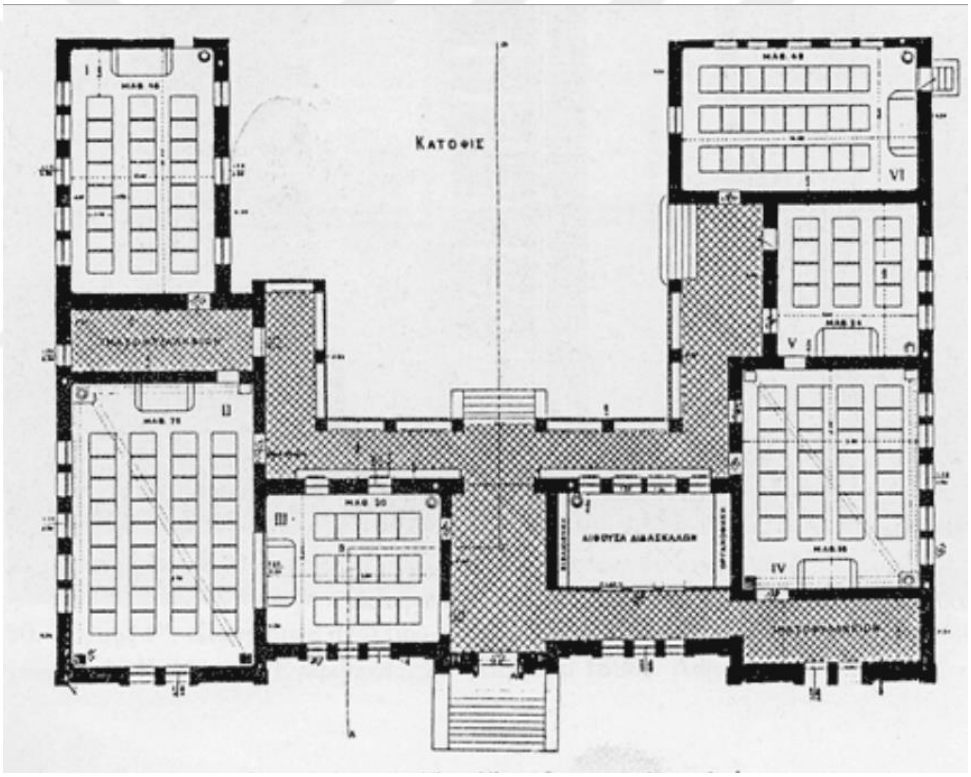
Pencere çiziminde açılır iki kanat üzerinde dört adet vasistaslı bölümün bulunması dikkat çekicidir. Bu durumun, okulların havalandırılması ile ilgili kaygıları açıkça ortaya koyduğu düşünülmüştür. Moraitis'ten farklı olarak 1894 Kararnamesi doğrultusunda çeşitli boyut ve kapasitelerde farklılaşan dersliklere sahip okul yapıları oluşturulmaya başlanmıştır. Sınıflar okul yaplarında artık tekrar eden bir birim olarak görülmekte ve planlara öğretmen odaları, koridorlar ve depolar plan şemasına dahil edilmektedir (Şekil 4.44, 4.45). Genel olarak plan kurgusunda giriş aksından oluşturulan simetrik düzen, günümüzde de olduğu gibi tekrar eder bir biçimdedir. Simetri özellikle sokağa bakan cephelerde bozulmamaya özen gösterilmiş, mekânsal yerleşimlerden dolayı bozulması gerekiyorsa bu durum, avluya bakan cephelere yapılmıştır.

Şekil 4.43: 17 Mayıs Kararnamesinde yer alan pencere çizimi (Kalafath, 1988).

Şekil 4.44: Dört sınıflı bir ilkokul plan şeması (Kalafath, 1988).

Şekil 4.45: Altı sınıflı bir ilkokul plan şeması (Kalafath, 1988).

5. RESTORASYON

Büyükada Rum İlkokulu, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilmiş olan, büyük oranda korunmuş malzeme, yapım tekniği özellikleri ve mimari kurgusu ile nitelikli bir eğitim yapısıdır. Okulun, bir yarışma projesi açılarak inşa edilen bir yapı olması, yapıldığı dönemde de okula atfedilen değerin önemli bir göstergesidir. Yapıldığı dönemin Rum okullarının karakteristik özelliklerini taşıyan okul binasının korunması ve gelecek nesillere aktarılması önem arz etmektedir.

Yapı, inşa edildiği tarihten boşaltıldığı 1999 yılına kadar işlevini korumuş, daha sonra boş kalan yapının, finansal sorunlar ve ilgisizlik sebebiyle hasarları büyümüş ve binanın sağlığını tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Tarihî yapılarda sürekli bakımın önemi, Venedik Tüzüğü ve Carta Del Restauro gibi uluslararası metinlerde belirtilmiştir (Ahunbay, 2011). Bu anlamda yapıdaki mevcut sorunların giderilmesi ve sonrasında düzenli bakım ile korunmasını amaçlayan restorasyon önerisi, okulun bağlı olduğu vakfın yöneticilerinin düşünceleri, benzer durumda olan eğitim yapılarıyla ilgili çalışmalar ve okulun bulunduğu çevrenin ihtiyaçları gözetilerek geliştirilmiştir.

Az sayıda öğrencisi ile Büyükada Rum İlkokulu, başka bir yapıda da olsa halen eğitim ve öğretime devam eden nadir Rum Okulu örneklerinden biridir. Günümüz koşulları, bu denli büyük bir yapının yalnızca özgün işlevi gereğince bir okul binası olarak kullanılmasını imkânsız kılıyor olsa da okulun asıl binasına geri taşınması birincil öneri olarak sunulmuştur. Yapı, özgün kullanımında kız ve erkek okulu için iki ayrı girişi ve ara kapılar ile birbiri ile kontrollü geçişleri bulunan neredeyse iki farklı okulu barındıran bir plan şemasına sahiptir. Bu durum özgün işlevinin yanı sıra, onunla birlikte çalışabilecek ve yapının aktif kullanımı ile düzenli bakımı için gereken maddî gelirin de sağlanmasına imkân verecek ikinci bir işlev önerilmesine olanak vermektedir. Önerilen ikinci işlevin, özgün plan şeması ve malzeme özelliklerine saygılı ve ana işlev olan okul ile uyumlu olmasına dikkat edilmiştir.

Adalar ilçesi günümüzde de Rum nüfusunun en fazla bulunduğu İstanbul ilçelerinden biridir. Bu durum Adalar'ın, Rum kültürünü halen barındıran ve bu kültürün yansımalarının mimarinin yanı sıra dinî bayramlar ve özel günlerde görülebildiği

önemli bir merkez olduğuna işarettir. 20. yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren Rum nüfus toplumsal çerçevede azalan bir grafiğe sahip olmuş ve halkın büyük bir çoğunluğu Yunanistan'a göç etmiştir.

Günümüzde özellikle yaz ayları ve dinî bayramlarda önemli bir buluşma noktası olan Büyükada, bu özelliğiyle somut olmayan değerler de barındıran bir kültürel miras alanıdır. Bölgenin önemli Rum yapılarından biri olan Büyükada Rum İlkokulu için önerilen ikinci işlev, yukarıda bahsedilen soyut değerlerin korunması ve tanıtılmasını amaçlayan çok fonksiyonlu ve Rum kültürü ile doğrudan ilişkili bir eğitim, araştırma ve kültür merkezi olarak seçilmiştir.

Önerilen karma işlev, yapının özgün plan şemasında değişikliğe neden olmayacak şekilde geliştirilmiştir. Restorasyon çalışması kapsamında, sonradan eklenen niteliksiz eklerinden arındırılarak, yapının özgün durumu ortaya çıkarılmış ve hasarların giderilmesi için müdahale yöntemleri açıklanmıştır. Yapıya yeniden kullanım önerisi kapsamında önerilen tüm müdahalelerin geri döndürülebilir olmasına özen gösterilmiştir.

5.1 Yapının Onarımına İlişkin Müdahaleler

Yapının onarımına ilişkin müdahaleler, yürütülen hasar analizleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Özgün yapı elemanlarının korunması ve sağlamlaştırılması için önerilen müdahale yöntemlerinde, basit ölçekli onarımlardan başlayarak sırasıyla kapsamlı onarımlara doğru giden bir yöntem izlenmiştir. Bu sayede yapıda sistemli bir koruma ve restorasyon çalışması yürütülmesi hedeflenmiştir.

Onarıma ilişkin müdahaleler, dört ana başlık altında incelenmiştir. Bunlar sırasıyla; temizleme, sağlamlaştırma, bütünleme ve yenileme/yeniden yapma olarak belirlenmiştir.

5.1.1 Temizleme

Temizleme adımı, eklerden arındırma ve yüzey temizliği olmak üzere iki ana başlıkta incelenmiştir. Eklerden arındırma, yapıya farklı dönemlerde eklenmiş ve yapının özgün mimari dili ile uyumsuz olan eklerin uzaklaştırılması anlamına gelmektedir. Restitüsyon çalışmalarında üçüncü ve dördüncü dönem olarak nitelendirilen 1950 yılı sonrası olan ekler, yapıdan uzaklaştırılması önerilen ekleri kapsamaktadır. Bu

eklerden, yapının özgün mimari elemanlarının ve mekânlarının bütüncül algısını bozanların kaldırılması önerilmiştir. Yüzey temizliği ise kirli, korozyona uğramış ya da bitkilenmeye maruz kalmış mimari elemanların temizliğini ifade etmektedir.

5.1.1.1 Eklerden arındırma

Yapı, tarihi boyunca birçok ek almıştır. Restitüsyon araştırmaları sonucunda dönemleri tespit edilen bu eklerin niteliğine, yapının özgün mimari elemanları ile uyumu gözetilerek karar verilmiştir. 1950 yılı sonrasında eklenen niteliksiz eklerin, yapıya zarar vermeden uzaklaştırılması önerilmektedir.

Uyumsuz olduğu tespit edilen eklerin ilki, yapıya ek yük bindiren ve özgün plan kurgusunun algılanmasına engel olan bölücü duvarlardır. Bu duvarlar, yapının bodrum katında B09 koridorunda ve birinci katında 102, 103, 105, 106, 108, 113, 115 ve 116 mekânlarında bulunmaktadır. 102, 103 ve 115 mekânlarındaki bölücü duvarlar derslikleri iki küçük birime ayırmak için eklenmiş olan tuğla duvarlardır. Bu duvarlar ve üzerlerinde bulunan kapı açıklıkları yapının mimari dilinden uzaktır. Duvarlar tavan hizasında volta döşemenin demirleri altına denk gelmemekte ve yapıya fazla yük bindirerek çatlaklara sebep olmaktadır. 105 ve 106 nolu mekanlardaki ekler mutfak, WC gibi ıslak hacimleri kapsamaktadır. Bu tip ekler de yapının özgün mimari elemanları ile olan uyumsuzluklarından dolayı yapıdan uzaklaştırılması önerilen ekler arasındadır. Bu mekânlar için gereken su ve gider boruları yapının kuzey cephesi yüzeyinden sağlanmıştır. Bu durum cephe üzerinde büyük bir görüntü kirliliği yaratmaktadır. Ayrıca mekanların şap döşemeleri yapıya yük bindirmesinin yanı sıra özgün döşemenin okunamamasına sebep olmuştur. Kaldırılması önerilen son bölücü duvar 108 ve 109 derslikleri arasında bulunan yığma duvardır. Bu duvar mimari dil bakımından yapının diğer duvarlarıyla uyumlu olsa da kaldırılması önerilmiştir. Bunun sebebi duvarın, mekanlardaki kapı ve pencere boşlukları ile sağlıklı bir ilişkisi olmamasıdır. Her iki açıklığın bütünsel algısını bozan duvarın yapıya ikinci dönemde eklenen bir duvar olduğu düşünülmüş ve niteliksiz olduğuna karar verilerek kaldırılması önerilmiştir.

5.1.1.2 Yüzey temizliği

Yapı hem dış yüzeyde hem de iç mekânlarda oldukça fazla kirlenmeye maruz kalmıştır. Pencerelerinin büyük bir çoğunluğunun kırık ya da sökülmüş olması yağış, toz ve kirin dış ortamdan içeri girmesine sebep olmuştur. Oluşan bu kirliliğin temizlik

yöntemi belirlenmeden önce kirliliğin bulunduğu malzemelerin türü ve kirin niteliği belirlenmeli, buna göre koruma kimyacıları tarafından belirtilen teknikte temizlik önerilmelidir (Ahunbay, 2011). Yöntemler öncelikle temizlenecek yüzeyin bir kısmında denenmeli ve sonuçları gözlemlendikten sonra uygulamaya geçilmelidir. Yapıda yüzey temizliği gerektiren alanlar çatı, duvar ve döşeme yüzeylerinde görülen bitilenimeler, metal elemanlar, döşeme ve duvar yüzeyleri ve kiremitlerdir.

Yapıda en ciddi sorunlardan biri çatıda büyüyen bitkilerdir. Bitkilerin temizliğine geçilmeden önce alınması gereken birincil önlem, geçici bir çatı uygulaması yapılarak bina içine giren yağmur suyunun engellenmesidir. Özellikle doğu kanadı üzerinde büyümüş olan bitkinin kökleri, derz aralarından alt katlara doğru ilerlemiş ve tuğla duvarlarda hasarlara sebep olmuştur. Bitkilerin duvar örgüsüne zarar vermeden yapıdan ayıklanması gerekmektedir. Herbisit uygulaması yapılarak bitkiler kurutulmalı ve mekanik yöntemlerle dikkatlice yapıdan uzaklaştırılmalıdır. Çatılardaki çökmeden dolayı içeri giren yağmur suyunun duvar, tavan ve döşemelerde oluşturduğu yosun tabakası mekanik yöntemlerle fırçalanarak temizlenmelidir. Otsu bitkilerin büyümeye başladığı yerlerde öncelikle biyosit benzeri kimyasallar kullanılarak ilaçlama yapılmalı, mekanik temizliğe bitkiler kurutulduktan sonra geçilmelidir.

Yapıda bulunan tüm metal elemanlar, korozyona uğramıştır. Korkuluklar, volta döşeme profilleri, gergiler, kenetler ve demir doğramalar temizlenmesi gereken metal elemanlardır. Volta döşemede, pencere üst kotlarında ve gergi olarak duvar içlerinde bulunan metal elemanlar uygulama sırasında tek tek incelenmeli ve bozulma derecesine göre koruma önerileri geliştirilmelidir. Sıva altlarında bulunduğu düşünülen metal elemanların tespiti için termal kameralar kullanılabilir. Metalin ısı davranışı tuğladan farklı olacağından sıva kaldırılmadan gergi yerlerinin tespiti yapılabilir. Metal elemanlardan sökülebilir durumda olanlar sökülerek, diğerleri yerlerinde temizlenmelidir. Temizlik basit el aletleri ile yapılmalı, ancak bu temizliğin yeterli olmadığı durumlarda mikro kumlama yöntemi uygulanmalıdır. Hasar oranı çok büyük olan ve temizleme işlemiyle kurtarılamayan elemanlar değiştirilmelidir. Temizlenen metal yüzeylerin korozyona karşı korunması gerekmektedir. Bunun için yüzeylere antipas uygulanmalı ve boya ile yalıtım sağlanmalıdır.

Yapının tüm döşemeleri kir ve toz tabakası ile kaplanmıştır. Özellikle bodrum katta olmak üzere birçok mekânda moloz ve eşya yığınları bulunmaktadır. Temizliğe

başlanmadan önce bu yığınların yapıdan uzaklaştırılması gerekmektedir. Bu işlem sonrasında döşeme kaplaması üzerindeki kirler, düşük bazik özellikli bir deterjan yardımıyla yumuşatılmalı ve sonrasında yumuşak fırçalarla temizlenmelidir.

Yapının iç mekânlarındaki duvar yüzeylerinin birçoğunda sıva ve boya dökülmesi gözlemlenmiştir. İç yüzeylerde yapılacak raspa uygulaması duvarlar üzerindeki çatlakların detaylı bir şekilde belirlenmesi ve sağlamlaştırma için gerekli kararların verilebilmesi açısından önemlidir. Bu işlem aynı zamanda hasarlı sıva ve boya katmanının yüzeyden uzaklaştırılmasına ve yeni boyanın uygulanması için sağlıklı bir yüzey hazırlanmasına olanak vermektedir. Temizleme uygulaması, duvar yüzeyine hasar vermeyecek şekilde basit el aletleriyle yapılmalı, gerekli görülen yerlerde basınçlı hava uygulanmalıdır.

Yapının kiremitleri Marsilya ve civarından getirilen özgün kiremitlerdir. Yosunlanma sebebiyle hasar görmüş kiremitler tekrar kullanılabilecek özellikte ise mekanik yöntemler kullanılarak fırçalar yardımıyla temizlenmelidir. Temizlenemeyecek durumda olan kiremitler aynı özellikteki Marsilya tipi kiremitler ile değiştirilmelidir.

5.1.2 Sağlamlaştırma

Yapı, 1999 depreminde zarar gördüğü gerekçesiyle boşaltılmış ve terk edilmiştir. Deprem sonrasında gerekli tedbirlerin alınmaması ve bakımsızlık mevcut hasarların büyümesine sebep olmuştur. Boşaltıldıktan sonra çatının farklı yerlerinde gerçekleşen çökmeler yapıya yağmur suyunun girmesine neden olmuş ve hasarlar, suyun da yarattığı tahribatla hızla ilerlemiştir. Yapıda alınması gereken sağlamlaştırma önlemleri, malzeme ve taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması başlıkları altında incelenmiştir.

5.1.2.1 Malzemenin sağlamlaştırılması

Yapıda sağlamlaştırılması için önerilen malzemeler arasında iç mekân ve cephe sıvaları ile ahşap malzemeler bulunmaktadır.

İç mekanlarda temizleme adımında anlatılan raspa uygulamalarından sonra kayıpların bulunduğu yüzeylerde sağlamlaştırılmaya gidilmelidir. Bunun için yapı üzerinde özgün olduğu düşünülen sıva ve harçlarda yürütülen laboratuvar analizleri sonucunda elde edilen oranlara uygun harç hazırlanmalı ve hazırlanan harç sağlamlaştırılması gereken derz araları ile duvar yüzeylerine uygulanmalıdır. Cephe üzerindeki sıvada

görülen çatlak ve dökülmeler için koruma kimyacıları tarafından önerilen karışımlarla sağlamlaştırma yapılmalıdır.

Yapıdaki ahşap malzemelerde çürüme ve mantarlaşma olduğu hasar analiz çalışmalarında görülmektedir. Kullanılabilir durumda olan ahşapların tespiti yapılarak onarım çalışmaları yürütülmelidir. Buna göre iyi durumda olan ahşap malzemeler ayıklanarak mantarlaşmaya karşı ilaçlanmalıdır. Malzemeler, daldırma ya da sürme tekniği ile emprenye edilerek sağlamlaştırılmalıdır. Korunamayacak durumda olanlar ise yapıda bulunan ahşap malzeme ile benzer özellikte ahşaplar kullanılarak yeniden üretilmelidir.

5.1.2.2 Taşıyıcı sistemin sağlamlaştırılması

Yapıda günümüzde bulunan strüktürel ve kılcak çatlakların öncelikle sebeplerinin araştırılması, buna karşı doğru müdahale yönteminin belirlenmesi açısından önemlidir. Çatlakların sebebinin zemin oturması, deprem davranışları ya da aşırı yük kaynaklı olup olmadığı taşıyıcı sistem konusunda çalışan uzmanların yürütecekleri analizler sonucunda elde edilmelidir. Yapının öncelikli olarak çatlaklarının konum, biçim ve davranışlarının tespiti yapılmalı ve bilgisayar destekli analizlerle uyumluluk gösterdiği sebepler belirlendikten sonra sağlamlaştırma yöntemleri irdelenmelidir (İnş. Müh. Dr. Umut Almaç, kişisel görüşme).

Yapının temelleriyle ilgili güçlendirme gerekip gerekmediğine, sondaj ve deneme çukurları ile zemin karakteri araştırıldıktan sonra karar verilmelidir. Bodrum kat duvarlarında strüktürel bir çatlak bulunmaması, temel ve zemin ile ilgili kapsamlı bir sorun olmadığına işaret ediyor olsa da kesin karar, çalışmalar sonucu elde edilen veriler uzmanlar tarafından incelendikten sonra verilmelidir. Temel güçlendirmesi gerekli görülürse, öncelikle bu tamamlanmalı, sonrasında üst yapıdaki önlemlere geçilmelidir. Zemin sularının yapıdan uzaklaştırılması, yapının sağlığı açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle, yapı çevresinde oluşturulacak bir drenaj sistemi, yapıyı suyun zararlı etkisinden korumak için gereklidir.

Yapıdaki 0.2 cm'den küçük olan kılcak çatlaklar özgün harç ve sıva analizleri sonucu elde edilen oranda hazırlanan karışımlar uygulanarak onarılmalıdır. 0.2 ve 0.3 cm arasındaki çatlaklar epoksi harcı kullanılarak sağlamlaştırılablir. Bundan büyük çatlaklarda ise paslanmaz çelik elemanlar ile dikiş ya da çürütülerek yenileme yöntemi ile onarım yapılması önerilmektedir. Onarım sonrasında yüzey uygun harç karışımıyla

sıvanmalı ve yapının karakterine uygun boya ile boyanmalıdır. Zemin kat Z14 Sahne mekânının duvarlarında ise bahsedilen biçimde onarımın yetersiz kalma riski bulunduğundan bu kısımda taşıyıcı sistem kontrol edilmeli ve sağlamlaştırma yöntemi belirlenmelidir.

5.1.3 Bütünleme

Yapının iç ve dış mekânlarında koparak yok olmuş ya da zarar görmüş yerlerde bütünleme yöntemi tercih edilmelidir. Yapının tüm cephe saçaklarında görülen dökülmeler, eksik bölümleri tamamlanarak bütünlenmelidir. Cephelerden de görülebilen bacalardaki ve baca şapkalarındaki kopmalar, uygun malzeme ile tamamlanmalıdır.

Özellikle kuzey cephesinde bulunan ve yapının bodrum katındaki sarnıçlara yağmur suyunun iletilmesini sağlayan iniş borularında kopmalar olduğu görülmektedir. Çatıdan toplanan yağmur suyunun sarnıçlara ulaşımı için borulardaki kopmaların bütünlenmesi gerekmektedir. Buralarda biriken sular bahçe sulaması için kullanılarak sarnıçların özgün işlevinin korunması önerilmektedir.

Bütünlenmesi gereken bir diğer eleman, yapının güney cephesinde bulunan demir giriş kapısıdır. Kapı üzerindeki tablaların bir kısmı koparak yok olmuştur. Kapının temizleme adımında açıklandığı şekilde temizlendikten sonra bütünlenmesi önerilmektedir.

5.1.4 Yenileme / Yeniden yapım

Okulun çatı örtüsü, yapıldığı dönemde de detayları çok iyi çözülmemiş ve hızlıca tamamlanmış bir çatı konstrüksiyonu izlenimi vermektedir. Finansal sebeplerden kaynaklandığı düşünülen bu uygulama, zamana karşı da dayanamamış ve birçok noktadan çökmüştür. Çatı konstrüksiyonu, tümüyle gözden geçirilmesi gereken bir durumdadır. Çöken yerlerden inen yağmur suları hem ahşap elemanlarda hem de döşemelerde suya bağlı hasarlara sebep olmuştur. Özgün detayıyla yenilenmesi önerilen çatının ayrıca gereken ısı ve su yalıtımları da yapılmalıdır. Çatıdaki dere ve oluk gibi metal elemanlar yenilenmelidir. Baca şapkalarında görülen kopma ve dağılmalar onarılmalıdır. Benzer şekilde Z14 Sahne mekânının çatısı tümüyle çökmüştür. Tüm çatı konstrüksiyonu suya maruz kalmış olduğundan bu kısmın

çatısının yeniden yapılması gereklidir. Ana çatıya benzer şekilde ısı ve su yalıtımları, yağmur oluk ve iniş boruları da yeni yapılan çatıyla birlikte üretilmelidir. Çatının kurtarılabilen kiremitleri temizleme işleminden sonra yeniden kullanılmalı, kurtarılamayanlar ise Marsilya tipi kiremit ile yenilenmelidir.

Yapının eski fotoğraflarından tespit edilen alt kısmı ahşap tablalı pencere doğramalarının, restitüsyon çizimine bağlı olarak yeniden üretilmesi önerilmiştir. Buna göre 1949 yılında yapılan cephe onarımında yükseltilen dış denizlik kotlarının özgün kotlarına düşürülmesi gerekmektedir. Yapının özgün pencerelerinin muhtemelen dönemin bakım maliyetleri ve zorlukları sebebiyle değiştirilmiş olduğu düşünülmüştür. Ancak yapının kuzey cephesinde yapılan uygulama özenli bir şekilde tamamlanmamış ve eski denizlik ile yeni yapılan denizlik ikili olarak bırakılmıştır. Günümüzde bu cephede görülen karmaşa ve denizlikler arasında oluşan kirlilik değiştirilen denizliklerin ve pencere doğramalarının özgün durumlarına getirilmesi için yeni bir müdahale yapılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle yapının tüm pencere ve denizliklerinin değiştirilmesi yapıya özgün kimliğinin geri kazandırılması açısından önemlidir.

Yeniden yapımı önerilen son elemanlar, birinci kat kuzey mekânlarında kaldırıldıkları tespit edilen ara duvarlardır. 1949 yılında yapılan onarımda kaldırıldığı düşünülen duvarlar, statik olarak yapıdaki taşıyıcı sistemdeki sürekliliği ve simetriyi bozması sebebiyle birtakım çatlaklara sebep olmuştur. Duvarların kaldırıldığı hizalarda, yapının kuzey cephesinde pencere kenarlarından yukarı doğru yükselen çatlakların, kuzey cephesi duvarının deprem yükleri altında dışarı doğru dönmeye çalışmasından dolayı olduğu düşünülmüştür (İnş. Müh. Dr. Umut Almaç, kişisel görüşme). Kaldırılan duvarlar yapıda bahsedilen çatlaklar dışında çok büyük bir olumsuzluk yaratmamış olsa da taşıyıcı sistemin sürekliliğini sağlamak için bu duvarların yapıya yeniden eklenmesi önerilmiştir.

5.1.5 Çağdaş donanım ve ekler

Yapının yeni işleviyle birlikte kültürel hayata geri kazandırılması için günümüz konfor şartlarını sağlayacak ekler alması gerekmektedir. Önerilen eklerin, yapı ile uyumu ve yapının özgün mimari kurgusu, malzeme özellikleri ve yapım sistemine ters düşmeyecek şekilde kurgulanması dikkatli bir şekilde sağlanmalıdır.

Yapının her katında elektrik tesisatı bulunmamaktadır. Zemin ve birinci katlarda var olan tesisat ise sağlıklı bir durumda değildir. Mevcut elektrik tesisatının kaldırılıp, yerine günümüz koşullarına uygun ve yapının sağlığı açısından da gerekli önlemlerin alınmış olduğu bir tesisat yapılması gerekmektedir. Yeni tesisatın, yapının karakterini bozmayacak şekilde yerleştirilmesine ve yapıya zarar vermemesine özen gösterilmelidir.

Yapının ısıtılması eski durumda sobalar ile yapılmaktadır. Yapıya günümüz konfor gereklerini sağlaması için çağdaş bir ısıtma sistemi önerilmesi gerekmektedir. Yapıya en az zararı verecek yöntem, tesisat mühendisleri ile yapılacak görüşmeler sonucunda belirlenmelidir. Tesisat için gereken donanımlar yerleştirilirken, yapının mimari elemanlarına hasar verilmesi engellenmelidir.

Yapının özgün durumunda tuvaletler kuzey cephesi tarafında dışarıda bulunmaktadır. Yapı içerisinde sarnıçların üstünde yer alan lavabo mahalleri dışında bir su tesisatı ise bulunmamaktadır. Yapıya son dönemde eklenen ve kaldırılması önerilen ıslak hacimlerin tesisat boruları kuzey cephesi üzerinden sağlanmış ve cephe üzerinde görüntü kirliliğine sebep olmuştur. Yapının özgün şemasında merdivenler ile ulaşılan tuvalet birimlerinin sorunu dış mekânda bulunuyor olmalarıdır. Tuvaletlerin özgün yerlerinin korunup, kız öğrenciler için olan kısmın okul, erkek öğrenciler için olan diğer kısmın ise ziyaretçiler için ayrılarak, bağımsız iki tuvalet olarak çalışması önerilmiştir. Ziyaretçiler için ayrılan tuvaletleri sayıca arttırmak için eklemeler ve düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Her iki tuvalete dış ortama çıkılmadan ulaşılması için hafif metal malzemeden, kaldırılabilir nitelikte ve yapıya yük bindirmeden kendi kendini taşıyan bir çatı örtüsü önerilmiştir. Örtü üzerinde oluşurulan camlı ve opak kısımlardan mekânların doğal ışık alması sağlanmış ve havalandırma için açılabilir bölümler eklenmiştir.

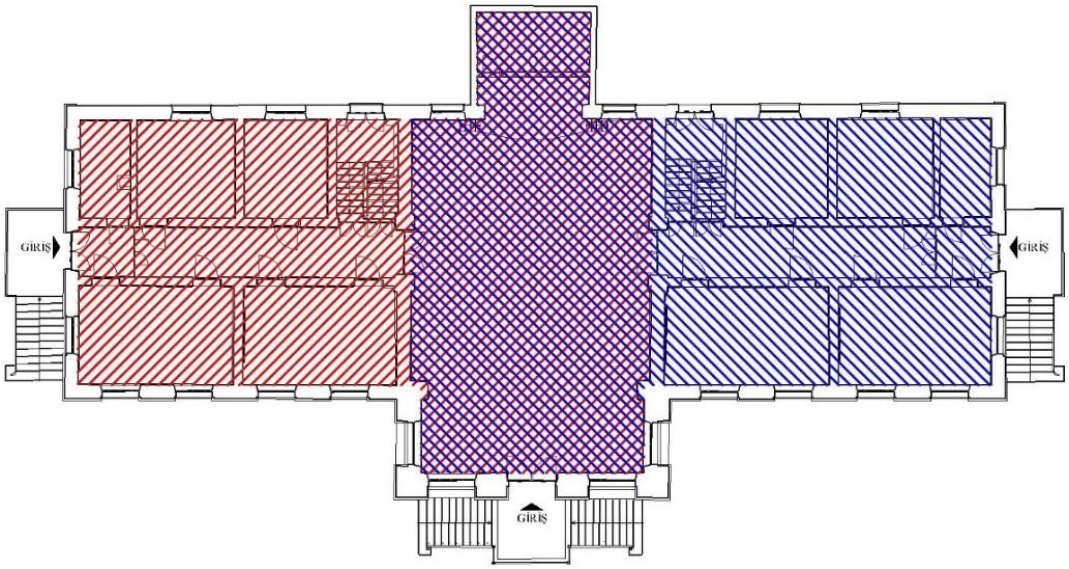
5.2 Yapının Yeniden Kullanımına İlişkin Öneriler

Uzunca süredir boş olan Büyükada Rum İlkokulu'na doğru işlevi önermek, yapının korunması ve düzenli bakımı için oldukça önemlidir. 20. yüzyılda İstanbul genelinde olduğu gibi Adalar'da da Rum nüfusu ne yazık ki hızla azalmıştır. Yapı, aktif olduğu dönemlerdeki kalabalık öğrenci sayısına bakıldığında Büyükada halkının eğitim ihtiyacına cevap veren büyük bir kurumdur. Maddi olanaksızlar ve terk, yapının düzenli bakımının yapılamamasına sebep olmuş ve bu durum hızlı bir bozulma

süreciyle sonuçlanmıştır. Okul binasının kültürel hayata yeniden kazandırılması için geliştirilen önerinin, yapının mimari kimliği ve çevresi ile uyumlu olmasına özen gösterilmiştir. Önerilen yeni işlevde yapının halkın erişimine açılması, insanların kültür mirası öğeleri ile birebir etkileşime girerek korunmalarına katkı sağlanması açısından önemli görülmüştür.

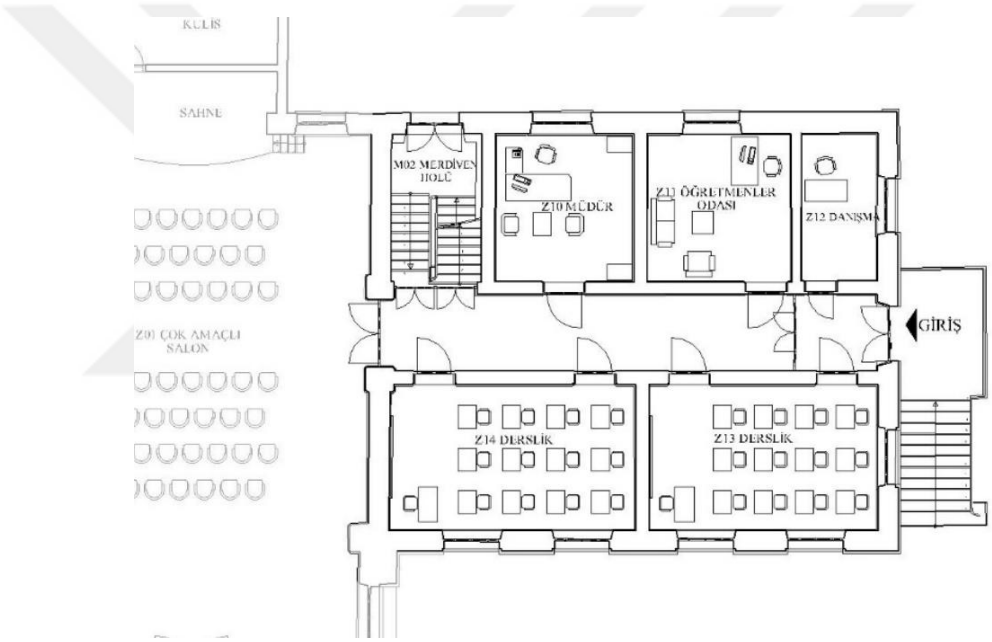
Yapının yeniden kullanımı için geliştirilen önerilerde, okulu bir eğitim yapısı olarak yüceltmek temel çıkış noktası olmuştur. Yapının özgün plan şeması, kız ve erkek öğrenciler için iki farklı okulun bir arada ancak birbirinden bağımsız olarak kullanılabileceği şekilde tasarlanmıştır. Bu kullanım, 1924 yılında çıkan 'Öğretim Birliği Yasası'yla terk edilmiş olsa da yapı günümüzde de ilk tasarımındaki bağımsız kurguya ait izleri barındırmaktadır. Bu izlerden yola çıkarak geliştirilen iki işlevli öneri, yapının doğu ve batı kollarının iki farklı kullanıma ayrılması, orta hacminin ise her iki kullanımın ihtiyaçlarına cevap veren bir kesişim alanı olarak tasarlanması uygun görülmüştür (Şekil 5.1).

Önerilen iki işlevden ilki yapının öncelikle bir okul olarak kullanımına yöneliktir. Bunun yanında önerilen ikinci işlev, yapının düzenli bakımı için maddî gelir sağlanmasına olanak verecek ve bağlı bulunduğu kültürü somut ve somut olmayan tüm değerleriyle korumak ve bunları tanıtmak amacı taşıyan bir kültür ve araştırma merkezi olarak geliştirilmiştir. Orta birim ise her iki kurumun ihtiyaçlarına cevap verebilen bir kesişim alanı olarak tanımlanmıştır. Geliştirilen öneriler planlar üzerinde açıklanmıştır.

Şekil 5.1: İşlev önerisinin şematik gösterimi. Mavi renk, okul; kırmızı renk, kültür merkezi işlevini ifade etmektedir.

Az sayıda öğrencisi bulunmasına rağmen halen eğitim ve öğretim hayatına devam eden nadir örneklerden biri olması, Büyükada Rum İlkokulu'nun değerini bir kat daha arttırmaktadır. Tez konusu olan okul yapısına yakın konumda bir başka binada eğitim hayatına devam eden okulun, restorasyon sonrasında yapıya dönmesi hem okulun kimliğine hem de yapının değerine katkıda bulunması amacıyla önerilmektedir. Bu öneri için yapının doğu kanadı, daha sakin bir sokağa bakıyor olması sebebiyle okul olarak işlevlendirilmiştir. İki katlı olan bu hacim, az sayıda öğrencisi olan bir eğitim kurumu için yine de büyük olduğundan bu bölümün zemin katının okula, birinci katının ise, Büyükada Rum İlkokulu ve Aya Dimitri Kilisesi'nin bağlı bulundukları Büyükada Panayia Aya Dimitri Profiti İlya Rum Ortodoks Kilisesi ve Mektebi Vakfı'nın kullanımına ayrılması uygun görülmüştür (Şekil 5.2).

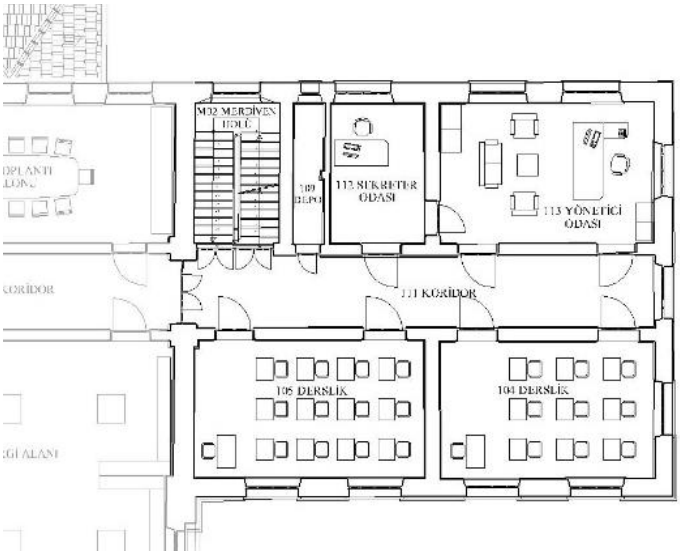
Şekil 5.2: Yapının doğu kanadının zemin katına ait restorasyon önerisi.

Yapının doğu yönünden olan bahçe girişi okul girişi olarak tasarlanmıştır. Günümüzde katta iki adet geniş derslik, iki adet kare formlu oda ve bir depo bulunmaktadır. Yapıdaki plan kurgusuna sadık kalarak zemin kat mekânları işlevlendirilmiştir (Şekil 5.2). Rölövede depo olarak adlandırılan odanın okul için bir karşılama mekânına dönüşmesi ve bir danışma odası olarak adlandırılması uygun görülmüştür. Bu sayede okula kontrollü bir girişin yapılması sağlanmıştır. Günümüzde koridorda bulunan ahşap rüzgarlık kapısı restorasyon önerisinde korunarak, bu kontrollü girişi pekiştirmesi önerilmiştir. Koridorun güney yönünde yer alan iki derslik, okulun sınıfları olarak işlevlendirilmiştir. Öğrenci sayısının yetersiz kaldığı durumlarda dersliklerden birinin etkinlik sınıfı olarak da kullanılabileceği düşünülmüştür.

Koridorun kuzey yönünde yer alan kare formlu odalar ise öğretmenler odası ve müdür odası olarak önerilmiştir. Koridorun kuzey-batı ucunda bulunan M02 merdiven kovası günümüzde de yapının arka bahçesinde yer alan tuvalet hacimlerine ulaşımı sağlamaktadır. Bu durum korunarak rölövede kız öğrenciler için ayrılmış olan tuvalet alanı için yeni bir düzenleme geliştirilmiş ve okulun öğrencileri için ayrılması planlanmıştır. İkişer adet kabini bulunan kız ve erkek öğrenci tuvaletleri, kontrollü bir geçiş ile yapının diğer tuvaletlerinden ayrılmış ancak temizlik ihtiyaçları için mevcutta tuvaletler arası geçişi sağlayan kapı korunmuştur.

Az sayıda öğrencinin eğitim gördüğü okulda, zemin kat alanının okul için yeterli olacağı düşünülmüştür. Yapının orta hacmi ile olan ilişkisi koridorda bulunan ara kapılar kapatılarak gerçekleştirilecektir. Özgün planlamada da kız okulu olarak kullanılan doğu kanadı, benzer bir şekilde kapılar ile ayrıldığından yapının plan şemasında değişikliğe gidilmeden diğer kısımlarla olan ilişki engellenebilecektir. Bahçe alanında yapılacak olan düzenleme ile okulun bahçesinin, yapının diğer tarafında olan bahçe ile ilişkisi koparılabilir. Bu sayede günümüzde teneffüs saatlerinde Çınar Caddesi'nde sokakta oynayan Büyükada Rum İlkokulu öğrencileri, kendilerine ayrılmış bahçede rahatça oynayabileceklerdir.

Doğu kanadının birinci katı yukarıda da bahsedildiği gibi okulun ve Aya Dimitri Kilisesi'nin bağlı bulunduğu vakfın kullanımı için ayrılmıştır (Şekil 5.3). Koridorun kuzeyinde biri depo olmak üzere üç adet mekân bulunmaktadır. Nitelikli bir dönem eki olan depo mekânının aynı işlevle kullanıma devam etmesi uygun görülmüştür. Diğer birimler ise vakfın yönetici odası olarak işlevlendirilmiştir.

Şekil 5.3: Yapının doğu kanadının birinci katına ait restorasyon önerisi.

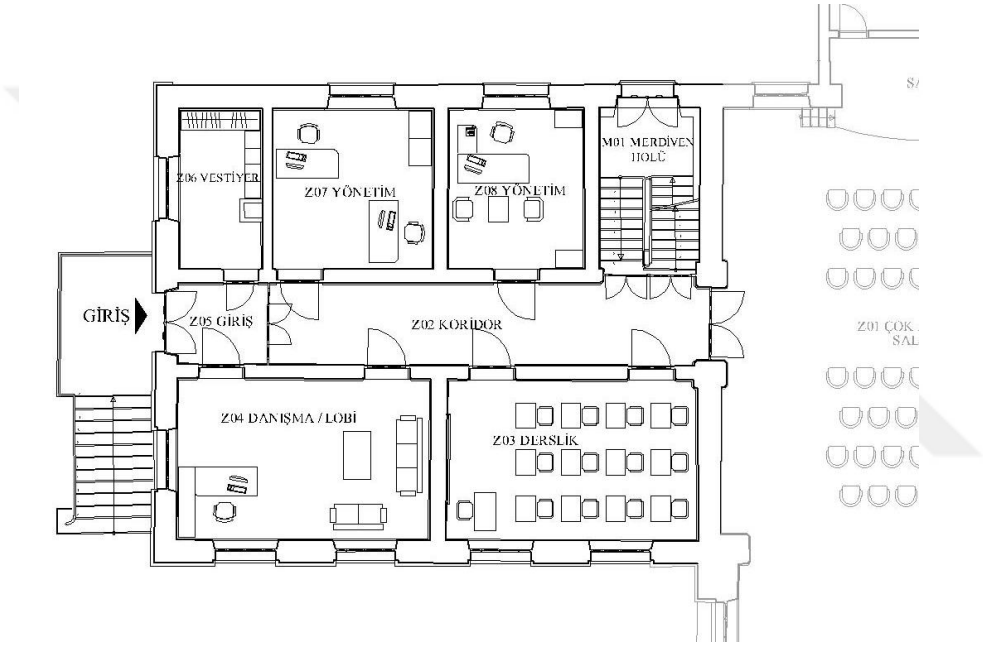
Restitüsyon araştırmaları sonucunda kaldırıldığı belgelenen ara duvar, taşıyıcı sistem açısından enine sürekliliğin sağlanması için statik anlamda olumlu olarak değerlendirilmiş ve yeniden yapımı önerilmiştir. Ara duvarın eklenmesiyle oluşan küçük hacim, sekreterlik olarak işlevlendirilmiş ve duvar üzerinde eklenen bir kapı açıklığı ile yönetici odasına geçiş sağlanmıştır. Güney odaları ise, vakfa ve okula bağlı ortak odalar olarak bırakılmıştır.

Yapının büyüklüğü ve öğrenci sayısının azlığı, binanın yalnızca bir eğitim yapısı olarak kullanılmasını imkânsız kılmaktadır. Bu anlamda batı kanadı için işlev önerisi geliştirilmeden önce, başka azınlık okulları ile ilgili benzer çalışmalar incelenmiş ve ikinci işlev bu araştırmalar doğrultusunda geliştirilmiştir. Araştırmaların yanı sıra, yapının bağlı bulunduğu vakfın yöneticileri ile de görüşülmüştür. Kesin bir kararları olmamakla birlikte, yapının Adalar Müzesi beraberliğinde yürütülebilecek sergi ve söyleşi gibi kültürel aktiviteler amacıyla kullanılmasına sıcak baktıkları öğrenilmiştir. Benzer şekilde yeniden işlevlendirilen Rum okulu örnekleri incelenerek mekân kullanımları ve ihtiyaçları ile ilgili derlenen bilgiler, önerilen ikinci işlev için altlık oluşturmuştur.

Günümüzde de Rum nüfusunun ve Rum kültürünün izlerinin en fazla bulunduğu İstanbul ilçelerinden biri olan Adalar'da önemli bir Rum yapısı olan Büyükada Rum İlkokulu'nun yeniden kullanımı için bağlı bulunduğu kültürün özellikleriyle iç içe olan bir işlev önerisi geliştirmek birincil çıkış noktası olmuştur. Birçok mezunu Yunanistan'a göç etmiş olsa da okula ve Büyükada'ya karşı bir özlem beslemektedir. Adalar'da doğan ve büyüyen fakat bir şekilde göç etmek zorunda kalan Rumlar'ın, Büyükada'yı ziyaretlerinde buraya uğraması ve hatıralarını canlandırması, okulun kaybettiği kimliğini geri kazanabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlamda okul, İstanbul'da ve İstanbul dışında yaşayan tüm Rumlar için bir anı mekânı olarak da değerlidir. Sahip olduğu somut olmayan kültürel miras değerlerini koruyarak okulun bir buluşma yeri haline dönüşmesi ve bunun yanında Rum kültürü ve dilinin öğretilmesi için kurs imkânı sunan bir kültür merkezi haline gelmesi hedeflenmiştir. Yakın bir zamana kadar kilise bünyesinde verilen Yunanca dil kursu, böyle bir uygulamanın zenginleştirilerek gerçekleştirilebileceğine işaret etmektedir. Benzer kullanımların bulunduğu örnekler incelendiğinde, mezunlar buluşması ve anma günleri gibi etkinliklerin birçok katılımcıyla gerçekleştiği, ancak bu etkinliklerin yanı sıra özellikle Rum yazar ve sanatçılara ait sergi, konser, söyleşi, dinleti, okuma

etkinliği, imza günü gibi birçok başka kullanımla zenginleştirilmiş bir işlev kurgusuna sahip oldukları görülmüştür. Yapının bu tip kullanımlara cevap verebilecek birçok mekânı bulunması, yukarıda bahsedilen kültürel aktiviteler için olanak sağlamaktadır.

Yapının batı yönünden bahçe girişinin, tasarlanan yeni merkezin girişi olarak kullanılabileceği düşünülmüştür. Girişin daha kalabalık olan sokaklar yönünde olması ve giriş doğrultusunda uzun bir sokağın bulunması, insanların alana ulaşımında avantaj yaratabilecektir. Günümüzde yapının batı kanadı iki adet derslik, iki kare formlu oda ve bir lavabo mahallinden oluşmaktadır. Plan kurgusuna müdahale edilmeden bu mekânlar oluşturulan merkez için yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 5.4).

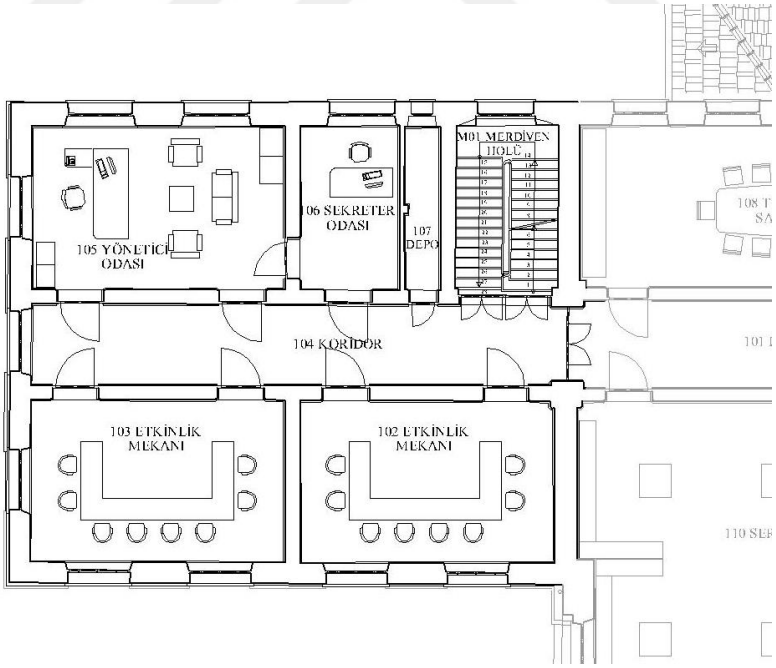

Şekil 5.4: Yapının batı kanadının zemin katına ait restorasyon önerisi.

Planlanan kurguya göre batı yönden girildiğinde kontrollü bir girişin sağlanması için koridorun güneyinde yer alan ilk dersliğin danışma ve lobi olarak yeniden işlevlendirilmesi uygun görülmüştür. Mekânın kuzeyinde yer alan lavabo mahalli ise vestiyer olarak önerilmiştir. Günümüzde koridorun girişinde yer alan rüzgarlık kapısı korunarak yapı içerisine girişin danışmadan geçilerek yapılması sağlanmıştır. Katta yer alan ikinci dersliğin ise işlevini sürdürmesi ve merkez bünyesinde verilecek dil kursu ve benzeri kurslar için kullanılması uygun görülmüştür. Dersliğin, bakım ve onarımı yapılan sıra ve yazı tahtası gibi sınıf mobilyalarının da kullanılarak bir anı sınıfına dönüştürülmesi ve mezunlar buluşması gibi aktivitelerde de kullanılması önerilmiştir. Katta yer alan kare formlu diğer iki mekân ise merkeze bağlı ofis ve yönetim odası olarak işlevlendirilmiştir. Koridorun kuzeydoğu ucunda yer alan M01

merdiven kovasının yapının özgün planında olduğu gibi tuvalet hacimlerine ulaşımı sağlaması planlanmıştır. Tuvalet hacimlerinde yapılan düzenleme ile bu alandaki özgün plan şemasına olabildiğince bağlı kalınarak erkek ve kadın tuvalet birimleri modern ihtiyaçlar gözetilerek düzenlenmiştir.

Batı kanadının birinci katında yer alan mekânlardan güney yönde olanları, merkez bünyesinde düzenlenecek etkinliklere cevap verecek etkinlik mekânları olarak işlevlendirilmiştir (Şekil 5.5). Kesin bir tanım verilmeyen bu dersliklerin, Rum kültürü ile ilişkili atölye çalışmaları, okuma etkinlikleri ve benzeri çalışmaların yürütülebildiği, farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek esnek mekânlar olarak düzenlenmeleri önerilmiştir. Kattaki diğer odalar koridorun kuzey yönünde bulunmaktadır. Bu yönde de doğu kanadında olduğu gibi restitüsyon araştırmalarıyla kaldırıldığı belgelenen duvarın, statik gerekler doğrultusunda yapıya eklenmesi önerilmiş ve bu hacimler doğu kanadında olduğu gibi, girişte bir sekreterlik bölümü bulunan merkezin yönetim odası olarak işlevlendirilmiştir. Yine doğu kanadında olduğu gibi, nitelikli bir dönem eki olarak değerlendirilen depo alanı korunarak aynı işlevle devam etmesi planlanmıştır.

Şekil 5.5: Yapının batı kanadının birinci katına ait restorasyon önerisi.

Yapının orta hacmi, doğu ve batı kolunun her ikisine de hizmet eden bir ortak alan olarak planlanmıştır. Her katta geniş mekânları bulunan bu hacmin sergi, tiyatro, söyleşi, panel gibi geniş katılımcı kitlesine yönelik etkinlikler için kullanılabileceği düşünülmüştür. Giriş katında yer alan ve sahnesi bulunan salonu ile birinci katında

bulunan büyük mekânları kalabalık etkinliklere cevap verebilir niteliktedir. Bu anlamda, orta hacimde okul ve kültür merkezi haricinde çeşitli kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilebilecek ortak bir kullanım modeli benimsenebileceği düşünülmüştür. Özel kurumlara ait olması planlanan doğu ve batı kollarının aksine orta bölüm, kiralanabilen ve vakfa kültür merkezi haricinde de gelir kaynağı sağlayabilecek bir alan olarak programlanmıştır. Bu sayede yapının, hem özgün işlevinden kopmadan varlığını sürdürmesi hem de bakımı için alternatif gelir imkanları yaratılması hedeflenmiştir.

Bu anlamda zemin katta yer alan Z01 salonu çok amaçlı salon olarak nitelendirilmiştir. Güney cephesinden bağımsız bir girişi olan mekânın, sahne kullanımı haricinde, farklı düzenlemelerle sergi alanı olarak da kullanılabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle mekânda olması planlanan mobilyaların kaldırılabilir nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Benzer bir kullanımın, IKSV ile iş birliğinde olan Galata Rum İlkokulu'nda yapıldığı görülmüştür (Şekil 5.6).

Şekil 5.6: Galata Rum İlkokulu'nun farklı kullanımlarıyla çok amaçlı salonu. Solda, mezunlar günü etkinliği, sağda IKSV iş birliği ile yapılan Bienal sergisi (2017).

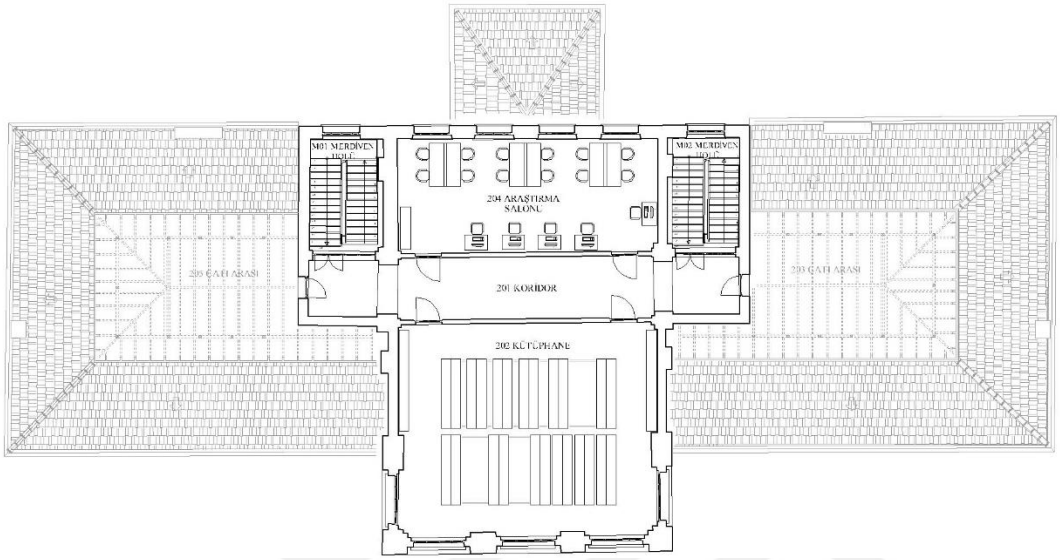
Orta hacmin birinci katında da benzer şekilde işlevler geliştirilmiştir. Bu doğrultuda birinci katın kuzey yönünde bulunan dikdörtgen formlu mekânı toplantı salonu olarak, güney yönünde bulunan geniş mekânı ise, sergi ve yüksek katılımcılı etkinliklere cevap verecek birçok amaçlı mekân olarak işlevlendirilmiştir. Bu alanların da istenildiğinde özel kurumlara ya da başka vakıflara kiralanarak gelir imkânı sunan mahaller olması planlanmıştır. Benzer örnekler araştırıldığında Yuvakimyon Kız Lisesi'nin özel sergilere ve performans sanatlarına ev sahipliği yaptığı bilgisine ulaşılmıştır (Şekil 5.7). Benzer bir uygulamanın Büyükada Rum İlkokulu'nda da olabileceği düşünülmüştür.

Şekil 5.7: Yuvakimyon Kız Lisesi'nin yeniden işlevlendirilmesi. Solda Galeri Muaf'ın "Tanışma" isimli sergisi (2018), sağda Balat Monologlar Müzesi kapsamında gerçekleştirilen bir performans sanatı.

Yapının ikinci katındaki mekânların, restitüsyon araştırmalarından elde edilen belgelere göre ilk tasarımda kütüphane olduğu düşünülmüştür. Çalışma sırasında Rum eğitim yapılarıyla ilgili birçok bilginin dağınık olarak bulunması, bunları bir araya getirecek bir kurumun oluşturulmasının ihtiyacını ortaya koymuştur. Bu anlamda, diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği içinde yürütülecek çalışmalar ile okulda zengin bir arşiv derlemesi yapılarak, yapıda Adalar ve Rum kültürü ile ilgili çalışmalar yürütmek isteyen araştırmacılar tarafından da kullanım imkânı sağlayan bir araştırma merkezi kurulması önerilmiştir. Ada'lı kişiler, Adalar Kent Konseyi, Adalar Kültür Derneği, Adalar Müzesi ve diğer Rum vakıflarının da katkılarıyla oluşturulabilecek kütüphane arşivinin yanı sıra Adalı Rumlar ile yapılacak sözlü tarih derlemeleri, Adalar ile ilgili eşsiz ses kayıtlarının bulunduğu bir arşivin oluşmasına katkı sağlayacaktır. Alt katlardaki yoğun kullanımdan kopuk, oldukça sakin bir konuma sahip olan ikinci katın özgün işlevi ile paralel olarak kütüphane ve çalışma salonu olarak önerilmesi uygun görülmüştür (Şekil 5.8). Katta bulunan iki mekândan koridorun güneyinde yer alanı, daha geniş olması sebebiyle kütüphane olarak işlevlendirilmiştir. Yazılı kaynakların yanı sıra, ses ve görüntü kayıtlarının da bulunduğu dijital bir arşive sahip olması planlanan kütüphane için, fazla sayıda depolama alanı sağlayacak modern raf sistemleri önerilmiştir (Url-9). Birçok kütüphane ve araştırma enstitüsünde de kullanılan ve zeminde bulunan raylar üzerinde hareket ederek daha fazla sayıda arşiv belgesinin yoğun olarak saklanmasına olanak

sağlayan bu raf sistemi, geniş bir kütüphanenin oluşturulabilmesi için uygun görülmüştür. Koridorun kuzeyinde yer alan ve manzara yönüne bakan ikinci oda ise, oldukça sakin bir ortama sahip olması sebebiyle okuma ve araştırma salonu olarak işlevlendirilmiştir.

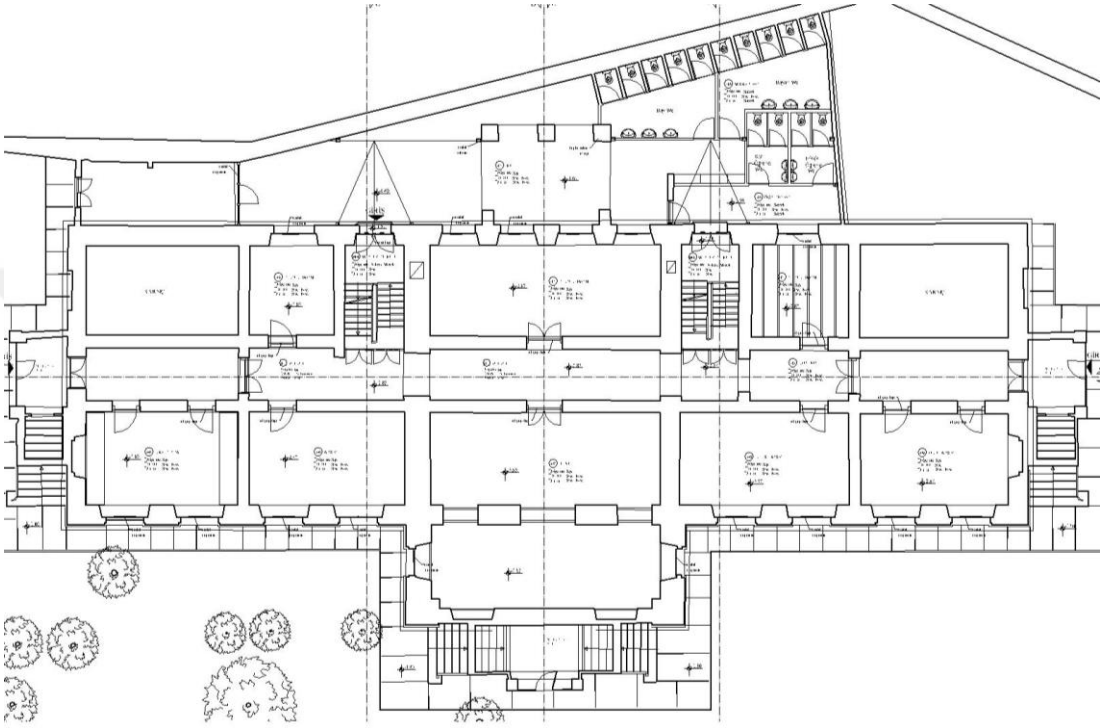

Şekil 5.8: Yapının ikinci katına ait restorasyon önerisi.

Son olarak yapının bodrum katının, yapıda önerilen tüm kullanımlara yönelik teknik hacim, depo ve arşiv alanları olarak düşünülmüştür. Günümüzde yapıda birçok mekânda iyi durumda olmasa bile kilise ve okula ait birçok eşya ve belgenin bulunması, bu eşyalar için bir depo ihtiyacını açıkça ortaya koymaktadır. Yapının bodrum katında yer alan mahallerden güney yönde olanları bu ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak depo ve arşiv alanları olarak belirlenmiştir (Şekil 5.9). Ancak pencere denizlik kotunun altından itibaren toprağa gömülü olan bu alanlarda nem ve rutubet sorununun çözülmesi mekânların sağlıklı kullanımı açısından önem arz etmektedir. Bu durum, bodrum kat duvar ve zeminlerinde negatif basınca dayanıklı su yalıtım harçları uygulaması ile önlenmelidir (Url-8). Bu alanda çalışan firmaların teknik uygulama detaylarına bağlı kalarak yapılacak yalıtım uygulamaları ile bodrum kat mekânlarının nem ve rutubet sorununun çözümü sonrasında mekânlar uygun klasörleme yöntemleri ile arşiv ve depo alanları olarak kullanılabilir.

Koridorun kuzey yönünde bulunan mekânların doğal ışığa erişimi kısıtlı olduğu için özellikle bu hacimler teknik alanlar olarak tanımlanmıştır. Günümüz konfor şartlarına uyumu için yapıya eklenmesi önerilen mekanik ve elektrik tesisatı için gerekli teknik mahallerin bodrum katın kuzey hacimleri olması önerilmiştir. Katta güneyde yer alan

odalar sahip oldukları geniş pencere açıklıkları ile daha iyi havalanabilen ve doğal ışık alabilen mekânlardır. Bu alanlardan yalnızca orta hacmin bodrum katını oluşturan B04 mekânı, kapatılmış pencere açıklıkları sebebiyle az ışık almaktadır. Bu nedenle bu alan depo alanı olarak işlevlendirilmiştir. Güney yönünde yer alan diğer mekanlar ise yukarıda da bahsedilen yalıtım uygulamalarından sonra okul ve kiliseye ait arşiv belgelerinin saklandığı mahaller olarak önerilmiştir.

Şekil 5.9: Yapının bodrum katına ait restorasyon önerisi.

Geliştirilen karma işlev önerisi ile yapının birçok kullanıcıya erişmesi planlanmaktadır. Kullanıcıların günün belirli bir zaman aralığını yapıda geçirecek olmaları, yapı içerisinde temel ihtiyaçlara cevap verebilecek bir kafeteryanın olmasını gerekli kılmaktadır. Yapının bodrum katının güney-batı köşesinde yer alan mekânın bu amaçla kullanımı uygun bulunmuştur. Oldukça küçük çaplı bir yeme-içme birimi olarak hizmet vermesi planlanan alanın, yapının batı yönünde yer alan giriş merdivenlerinin altından bahçeye hizmet etmesi düşünülmüştür. Yapının batı yönündeki bahçe alanına yerleştirilebilecek ahşap malzemeden ve kaldırılabilir nitelikteki oturma birimleri ile bu alanda yalnızca yaz aylarında kullanılan geçici bir bahçe oturma düzeni yaratılabilir. Bahçe alanından tuvalet bölümlerine giriş için mevcutta bulunan kapı, bu alandan tuvaletlere direkt erişimin sağlanabilmesi için restorasyon önerisinde de korunmuştur. Yapının içine doğrudan girişin engellenmesi için bu kapının kontrollü olarak kullanılması önerilmiştir.

Yukarıda açıklanan tüm özellikleri barındıracak şekilde yapı için önerilen karma işlev, Rum kültürü ile doğrudan ilişkili bir ‘Eğitim, Kültür ve Araştırma Merkezi’ olarak geliştirilmiştir. Bahsedilen tüm önerilere ilişkin açıklayıcı çizimler ve çözümlemeler plan, kesit ve cephelerde renklendirilerek ifade edilmiştir. (Şekil D.1-3).

Yapının bahçesinde okul için ayrılan doğu kanadı haricinde kalan kısımda sergiler için gerekli görüldüğünde dışarı taşabilmesine olanak vermek adına peyzaj düzenlemeleri yapılması uygun görülmüştür. Bahçedeki ağaçların korunmasına özen gösterilerek, yabani otlardan arındırılması ve kuruyan bitkilerin ayıklanması önerilmiştir. Yeşil alan ve sert zemin planlı bir şekilde kullanılarak yapının bahçesi özgün karakteriyle uygun bir biçimde düzenlenmeli ve gerektiğinde sergi mekanlarının bahçeye taşmasına olanak verebilmelidir.

6. SONUÇ

Varlığını sürdürebilen seçkin örneklerden biri olan Büyükada Rum İlkokulu'nun yaşama devam etmesi eğitim ve kültür tarihimizin korunması ve tanıtılması açısından önemlidir. Bunların yanı sıra yapı, yapıldığı dönemin mimari özellikleri, yapım teknikleri ve mekânsal kurgusu bakımından da değerli bilgiler barındıran korunması gerekli özelliklere sahip bir miras değerindedir. Yapıların özgün işlevini koruması ve aktif olarak eğitim ve öğretim hayatına devam etmesi ne yazık ki birçok Rum okulu örneğinde mümkün olamamıştır. Bu durum, halen aktif olarak varlığını sürdüren Büyükada Rum İlkokulu'nun önemini, tarihi ve kültürel bir miras olarak bir kat daha arttırmaktadır.

Günümüzde Adalar, Rum kültürünü halen barındıran ve bu kültürün yansımalarının mimarinin yanı sıra birçok başka alanda da görülebildiği önemli bir merkez konumundadır. Özellikle yaz ayları ve dinî bayramlarda önemli bir buluşma noktası olan Büyükada, bu özelliğiyle somut olmayan bir kültürel miras alanıdır. Bölgenin önemli Rum yapılarından biri olan Büyükada Rum İlkokulu için koruma projeleri tez kapsamında hazırlanmış ve yapının tarihi aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Tez çalışması ile okulun detaylı bir belgelemesi yapılmış ve arşivlerde saklı kalan bilgiler açığa çıkarılmıştır. Yapının, dönemin Rum eğitim yapılarının mimari niteliklerine ışık tutan bir örnek olarak değerlendirilmesi önemlidir. Okulun, bir yarışma projesi açılarak inşa edilen bir yapı olması, yapıldığı dönemde de okula atfedilen değerin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Halen eğitim ve öğretim hayatına devam edebilmesi de köklü bir kurum olmasının bir işareti olarak değerlendirilmiştir.

1999 yılından sonra okulun civardaki başka bir yapıya taşınmasıyla yapı, terk edilmiştir. Var olan hasarlar bu süreçte hızla artmış ve binayı kullanılamayacak duruma getirmiştir. Yürütülen çalışma yapının korunması, özgün niteliklerinin belgelenmesi ve geleceğe aktarılması için uygun müdahale yöntemlerinin belirlenmesini kapsamaktadır. Yapının sürdürülebilir yeni bir işlevle hayatına devam etmesi, benzer sorunları bir daha yaşamaması açısından oldukça önemlidir. Önerilen

işlevler doğrultusunda yapının, öncelikle bir okul olarak özgün işlevine geri döndürülmesi hedeflenmiştir. Kız ve erkek çocukları için ayrı iki okul yapısına benzer bir plan şemasının bulunması yapının özgün karakterinin bir ürünü olduğundan, yapıya birbiri ile ilişkili ancak doğrudan birlikte çalışmayacak ikincil bir işlev tanımlanabilmiştir. Önerilen işlev ile yapının sahip olduğu somut olmayan değerleriyle korunması ve tanıtılması amaçlanmıştır. Plan şeması ve mimari elemanlara saygılı bir biçimde yapıya yerleştirilen işlevde, yalnızca dış mekânda bulunan tuvalet birimlerine günümüz konfor koşullarının sağlanabilmesi için kaldırılabilir nitelikte hafif taşıyıcılı bir çatı yapımı önerilmiştir.

Yapı için geliştirilen ikincil işlev doğrultusunda, atölye, sergi, dinleti ve söyleşi gibi kültürel aktivitelerin yapılabileceği bir kültür merkezi ile sergi ve gösteri alanı, seminer ve eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir toplantı salonu, özellikle Rum kültürü ve Adalar konusunda kaynaklara ulaşılabilecek bir kütüphane ve çalışma alanları, halihazırda kilise bünyesinde verilmekte olan Yunanca kursu gibi diğer kursların verilebileceği derslik ve atölyeleri barındıran bir eğitim, araştırma ve kültür merkezi olarak kullanımı önerilmiştir. Bu işlev, oldukça büyük bir yapı olan Büyükada Rum İlkokulu'nun düzenli bakımı içim maddi gelir imkânı yaratabilmesi açısından önemlidir. Bu anlamda başka vakıf, kurum ve sivil toplum kuruluşlarıyla yürütülecek ortak çalışma modelleri değerlendirilmeli ve bu kuruluşların da yardımıyla yapıya birçok kullanıcının ulaşması hedeflenmelidir. Yapılan öneriler tüm kat planları üzerinde açıklanmıştır. Yapılan müdahalelerde yapının karakteristik özellikleri ve plan bütünlüğünün korunmasına özen gösterilmiştir.

Aya Dimitri Rum Ortodoks Kilisesi ve Mektebi Vakfı'na bağlı olan yapının restorasyonu için gereken bütçe sağlanmasında, benzer şekilde yapılmış örnekler ve fon çalışmaları takip edilebilir. Okulun öğrencileri, öğretmenleri, Adalılar ve Ada severler tarafından oluşturulabilecek bir fonla yapının restorasyonu için gerekli bütçenin sağlanması, sosyal medya kanallarından çalışmanın duyurulması, halkın bu sürece dahil edilmesiyle mümkün olabilir. Büyükada Rum İlkokulu'nun korunması ve yaşatılması için gerekli çalışmalara en kısa sürede başlanması, yapının özgün detay ve tarihi değerlerinin korunabilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. (1996). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yem Yayınları, İstanbul.

Akpınar, S. (2014). Büyükada Bir Ada Öyküsü, Adalı Yayınları, İstanbul.

Albükrek, V. (2013). Bir Zamanlar Büyükada 1931-1961 Anıları, Adalı Yayınları, İstanbul.

Almaç, U. (2018). Kişisel görüşme. 20 Nisan, İstanbul

Batur, A. (1999). "Bilinmeyen Bir Ad ve Bilinmeyen Bir Bilgi Kaynağı: Mimar Alexandre M. Raymond", Bir Mimar Bir Yorum: Alexandre Raymond, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Baş, D. (2013). İstanbul'un 100 Okulu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.

Bozis, S. (2011). İstanbullu Rumlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Büyükkarcı, S. (2003). Türkiye'de Rum Okulları, Yelken Yayınları, Konya.

Colonas, V. (2005). Greek Architects in the Ottoman Empire (19th-20th centuries), Olkos Yayınları, Atina

Çelik, G. (2016). Geç Osmanlı Döneminde Sanat Mimarlık ve Kültür Karşılaşmaları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Çilenis, S. E. (2011). "19. Yüzyılın Sonu ve 20. Yüzyılın Başında İstanbul'da Yunanca Basın ve Rum Mimarların İmajı", Batılılaşan İstanbul'un Rum Mimarları, Çev.: Damla Demirözü, Zoğrafyon Lisesi Mezunlar Derneği, İstanbul. (Sf. 44-59).

Dağdelen, İ. (2013). "Osmanlı arşiv belgeleri ve diğer bazı kaynaklara göre Osmanlı döneminde adalar", 1. İstanbul Adalar Sempozyumu, Ekim 3-6 Büyükada, Adalar, İstanbul.

Deleon, J. (1951). Büyükada Anıtlar Rehberi. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Deri, M. (2000). Türkiye'de Azınlıklar ve Azınlık Okulları (Rum, Yahudi ve Ermeni Cemaatleri), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi (1993). Kültür Bakanlığı, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Ekmekçi, O. T. (2012). Defining General Conservation Principles for Primary Schools of Rum Minority in İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, ODTU, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Erdenen, O. (2014). İstanbul Adaları, Adalı Vakfı Yayınları, İstanbul.

Ergut E., Erkmen A. (2011). "Adalar'da Mimarlık", Adalar Binalar Mimarlar, Adalı Yayınları, İstanbul. (Sf. 14-27).

Erkan, P. (2001). Tanzimat'tan Günümüze Galata-Şişli Güzergahındaki Gayrimüslim Cemaat Okulları, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ertuğrul, H (1998). Azınlık ve Yabancı Okulları Türk Toplumuna Etkisi, Nesil Basım Yayınları, İstanbul.

Freely, J. (2012). Prens Adaları, Adalar Müzesi Yayınları, İstanbul.

Hasol, D. (2009). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Planlama ve İmar Müdürlüğü, (2011). 1/5000 Ölçekli Adalar Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, İstanbul.

İstanbul V. Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivi

ΚΑΛΑΦΑΤΗ, Ε. (1988). ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 1821-1929, ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ.

Kılıç, A. D. (2006). Vallauri'nin Klasisit Cepheleri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kıvrak, T. (2016). Tarabya Rum Okulu Restorasyon Projesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ksida, V. (2017). Kişisel görüşme. 03 Kasım, İstanbul.

Kula Say, S. (2014). Beaux Arts Kökenli Bir Mimar Olarak Alexandre Vallaury'nin Meslek Pratiği ve Eğğitimciliği Açısından Kariyerinin İrdelenmesi, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kuruyazıcı, H. (2011). 'Adalar, Binalar, Mimarlar', Adalar Müzesi Yayınları, İstanbul.

Libertus, A. (2008). Cumhuriyet Döneminde Büyükada'nın İktisadi ve Sosyal Tarihi. Açık Hava Felsefe Kitapları, İstanbul.

Macar, O. D. (2010). "Osmanlı Rum Eğitim Sistemi ve İstanbul Rum Kız Okulları (19. ve 20. yüzyıl)", Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Markou, K. (2012). "Türkiye'de Azınlık Eğitim Sistemi Çerçevesinde İstanbul Rumlarının Eğitimi", İstanbul Rumları- Bugün ve Yarın, Çev.: Anna Maria Aslanoğlu, İstos Yayın, İstanbul.

Martinidi, V. H. (2011). "20. Yüzyılın Başlarında İstanbul'a Betonarme Teknolojisini Getiren Rum Mimarlar", Batılılaşan İstanbul'un Rum Mimarları, Çev.: Can Sözbir, Zoğrafyon Lisesi Mezunlar Derneği, İstanbul. (Sf. 144-157).

Millas, A. (2017). Kişisel görüşme. 20 Eylül, İstanbul.

Millas, A. (2014). Büyükada Prinkipo/Ada-i Kebir, Adalı Yayınları, İstanbul.

Millas, A. (2013). Hala Hatırıyorum Büyükada, Adalı Yayınları, İstanbul.

Millas, A. (2013). Hala Hatırıyorum Heybeliada, Adalı Yayınları, İstanbul.

Mülayim, A. (1994). "Rum Okulları", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, (C. 6) Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.

Nebioğlu, A. (2015). Kurtuluş Rum İlkokulu Restorasyon Projesi, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Namal, Y., Karakök T. (2011). Atatürk ve Üniversite Reformu 1933, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Zonguldak.

Önol, H. Ş. (1963). "Adalar İlçesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul. (C.6).

Özerdem, Y. (2014). Büyükada Kalvokoresis Köşkü Restorasyon Projesi, Yüksek lisans tezi, İTU, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Pekmezci, I. (2018). Kişisel görüşme. 03 Nisan, İstanbul

Poridis, A. (1999). İstanbul Adalarının Sosyal ve Fiziksel Gelişiminin Analizi ile Fiziksel Çevrenin Değerlendirilmesine İlişkin Sistematik Bir Yaklaşım, Doktora tezi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sözbir, C. (2011). İstanbul Yeniköy Zağrafyon Rum Kız İlkokulu Restorasyon Projesi, Yüksek Lisans Tezi, ITU Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şaman, D. (1988) 19.Yüzyıl İstanbul'da Azınlık Okulları Mimarisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Şarlak, E. (2010). İstanbul'un 100 Kilisesi, İBB Kültür Yayınları, İstanbul.

Şenyurt, O. 1800-1950 Yılları Arasında İstanbul'da Faaliyet Gösteren Rum Mimarlar, Yüksek lisans tezi, YTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Τσιλένης, Σ. (2018). Kişisel görüşme. 2 Mayıs, İstanbul.

Tampakis, K. (2013). "Science Education and the Emergence of the Specialized Scientist in Nineteenth Century Greece", Science & Education, 22(4), (Sf. 789-805), Springer Science+Business Media, ABD.

Tuğlacı, P. (1995). Tarih Boyunca İstanbul Adaları I, Say Yayınları, İstanbul.

Tuğlacı, P. (1992). Tarih Boyunca İstanbul Adaları II, Pars Yayınları, İstanbul.

Türker, O. (2004). Prinkipo'dan Büyükada'ya Bir Prens Adasının Hikâyesi, Sel Yayıncılık, İstanbul.

Uzer Von Bush, E. (2010). Kentsel Kültür Mirasına Yönelik Risk Azaltımı İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi: İstanbul – Büyükada Örneği, Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Vahapoğlu, H. (1990). Osmanlı"dan günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, seri 1, sayı 20, Ankara.

Yılmaz, K. (2008). Cumhuriyet Döneminde Büyükada'nın İktisadi ve Sosyal Tarihi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zaloğlu, N. (1989). Marmara Takım Adalarından Büyükada'da Korunması Gerekli Yapılar Üzerine Bir Araştırma, Yüksek lisans tezi, MSGSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Zorer Y. (2005). Tarihi Gelişim Sürecinde Büyükada Meydanları, Büyükada Kültür Derneği Yayınları, İstanbul.

Url-1 <*http://aregem.kulturturizm.gov.tr*>, erişim tarihi 05.02.2017.

Url-2 <*http://www.rumvader.org/Page/3/12/24/buyukada_panayia_aya_dimitri_profiti_ilya_rum_ortodoks_kilisesi_ve_mektebi_vakfi.html*>, erişim tarihi 20.05.2017.

Url-3 <*http://adalarturizm.org.html*>, erişim tarihi 16.07.2017.

Url-4 <*http://eistinpolin330.blogspot.com.tr/2017/05/blog-post_48.html*>, erişim tarihi 12.09.2017.

Url-5 <*http://www.iaen.gr/ta_sholika_ktiria _tis_protobathmias_ _ekpaidefsis__1821_1929_-b-18*0.html*>, erişim tarihi 06.02.2018.

Url-6 <*http://medusa.libver.gr.html*>, erişim tarihi 11.04.2018.

Url-7 <*http://anthemion.phs.uoa.gr.html*>, erişim tarihi 21.05.2018.

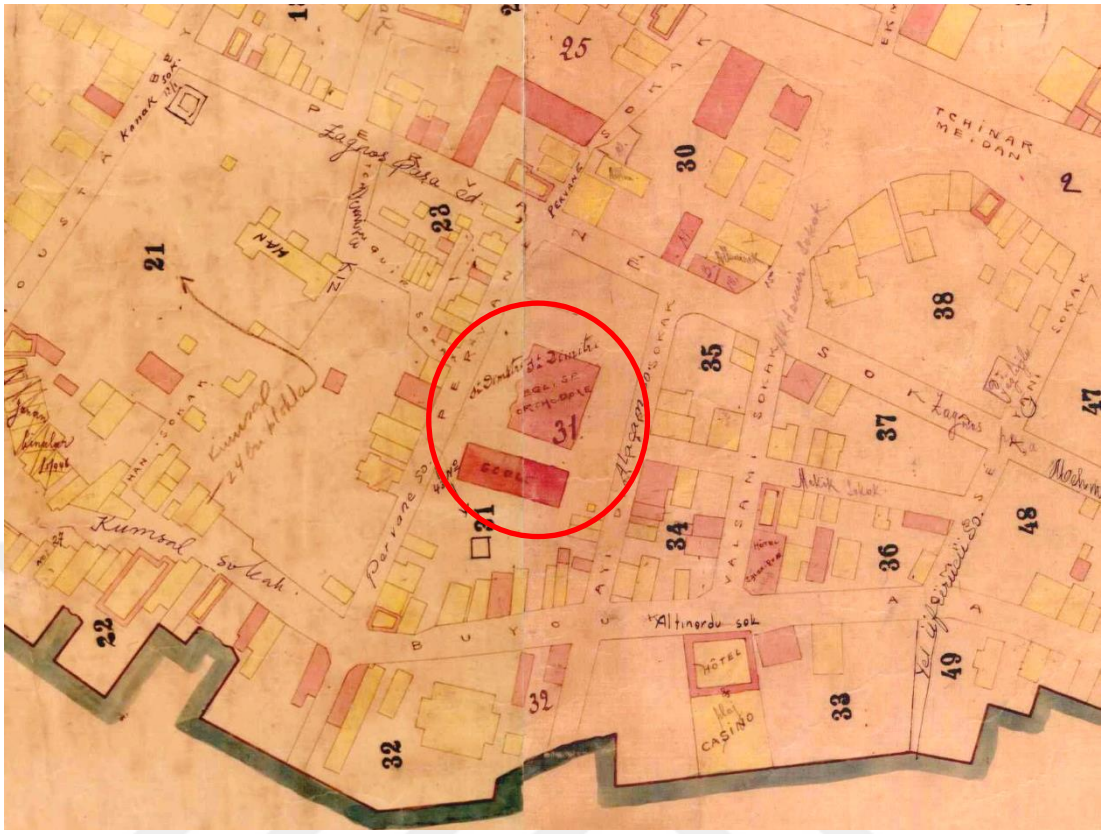
Url-8 <*http://www.tr.weber/su-yalitim-sistemi.html*>, erişim tarihi 30.05.2018.

Url-9 <*http://systecgroup.com.html*>, erişim tarihi 31.05.2018.

EKLER

EK A: Tarihi harita, belge, kroki ve fotoğraflar
EK B: Benzer okul yapılarına ait çizim ve fotoğraflar
EK C: Sıva örnekleri analizleri
EK D: Restorasyön önerisine yönelik çalışmalar
EK E: Proje çizimleri

EK A

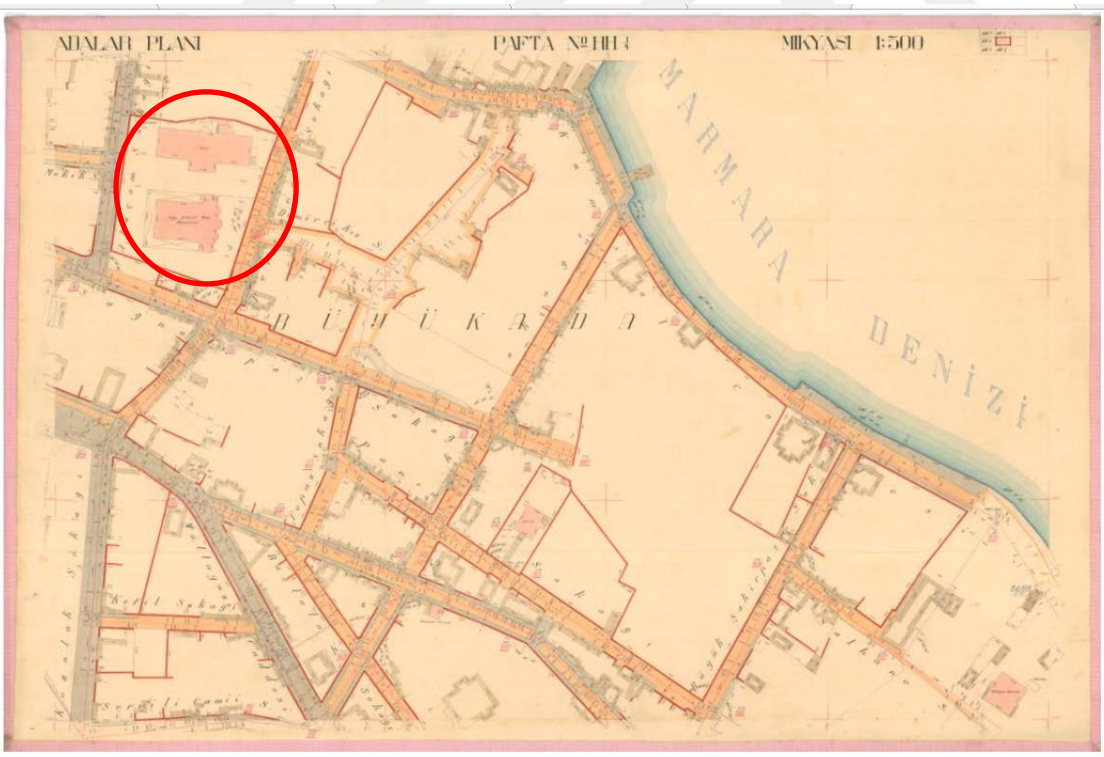
Şekil A.1: 1912 tarihli Antoine Raymund'a ait 'Plan de Prinkipo' sigorta haritası (SALT Arşivi).

Şekil A.2: 1918 tarihli Necip Bey haritası (SALT Arşivi).

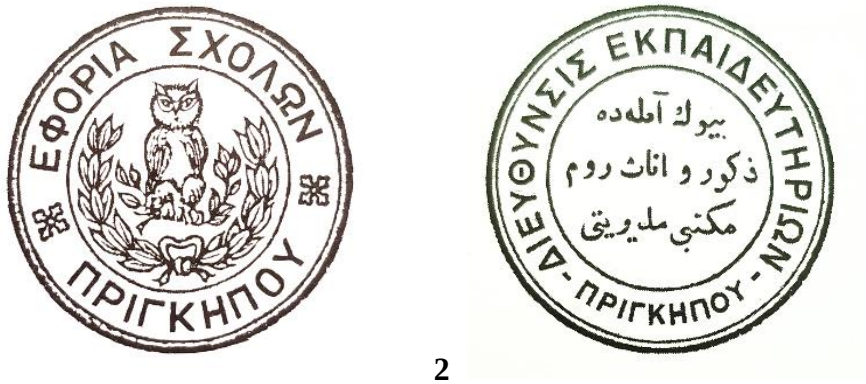
Şekil A.3: 1938 tarihli Büyükada Planı (İBB Haritalar Müd. Arşivi).

Şekil A.4: 1930-40'lı yıllara ait Büyükada Planı (İBB Haritalar Müd. Arşivi).

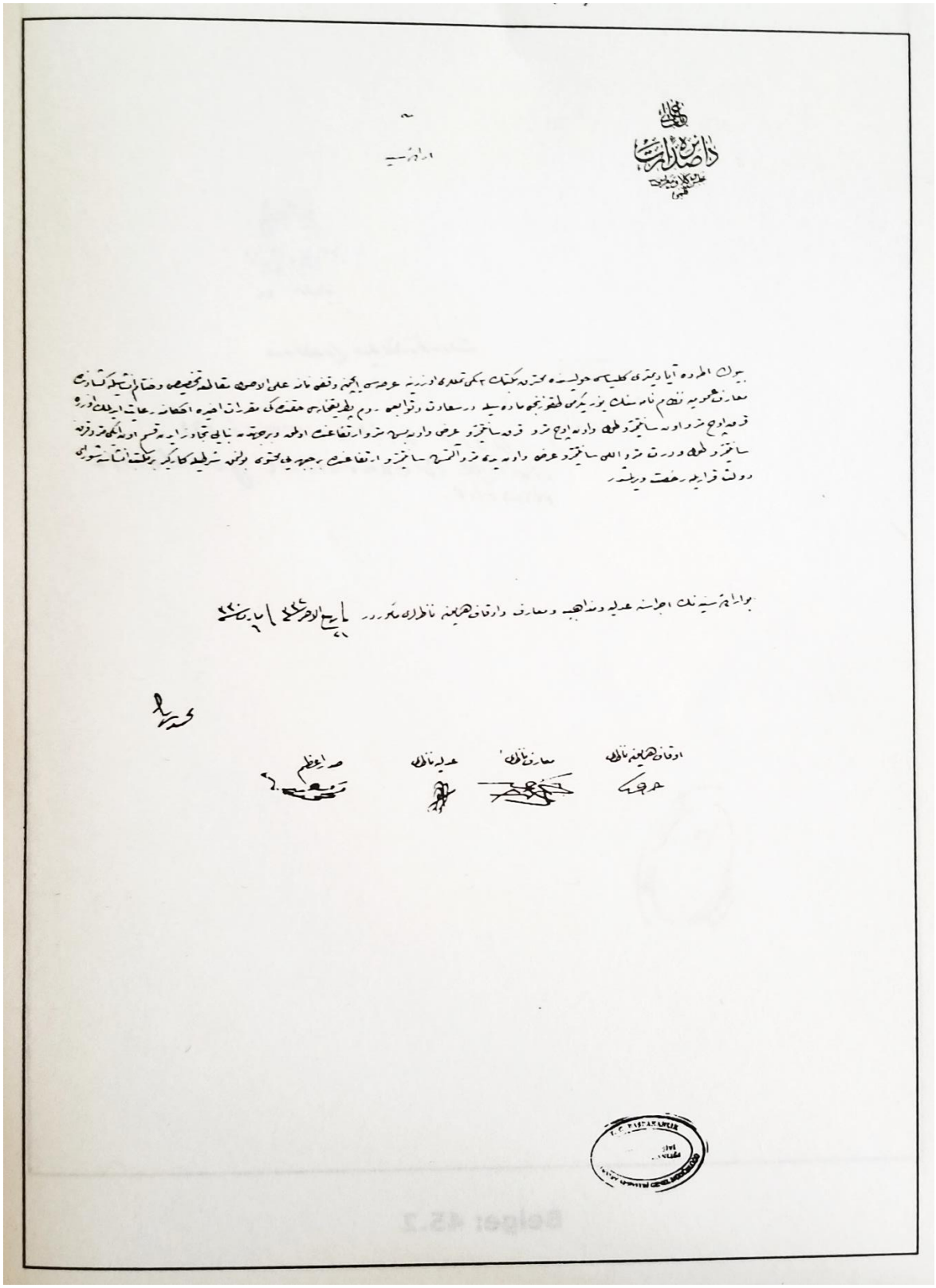

Şekil A.5: Ada-i Kebir muhtar mühürleri (Akillas Millas Arşivi).

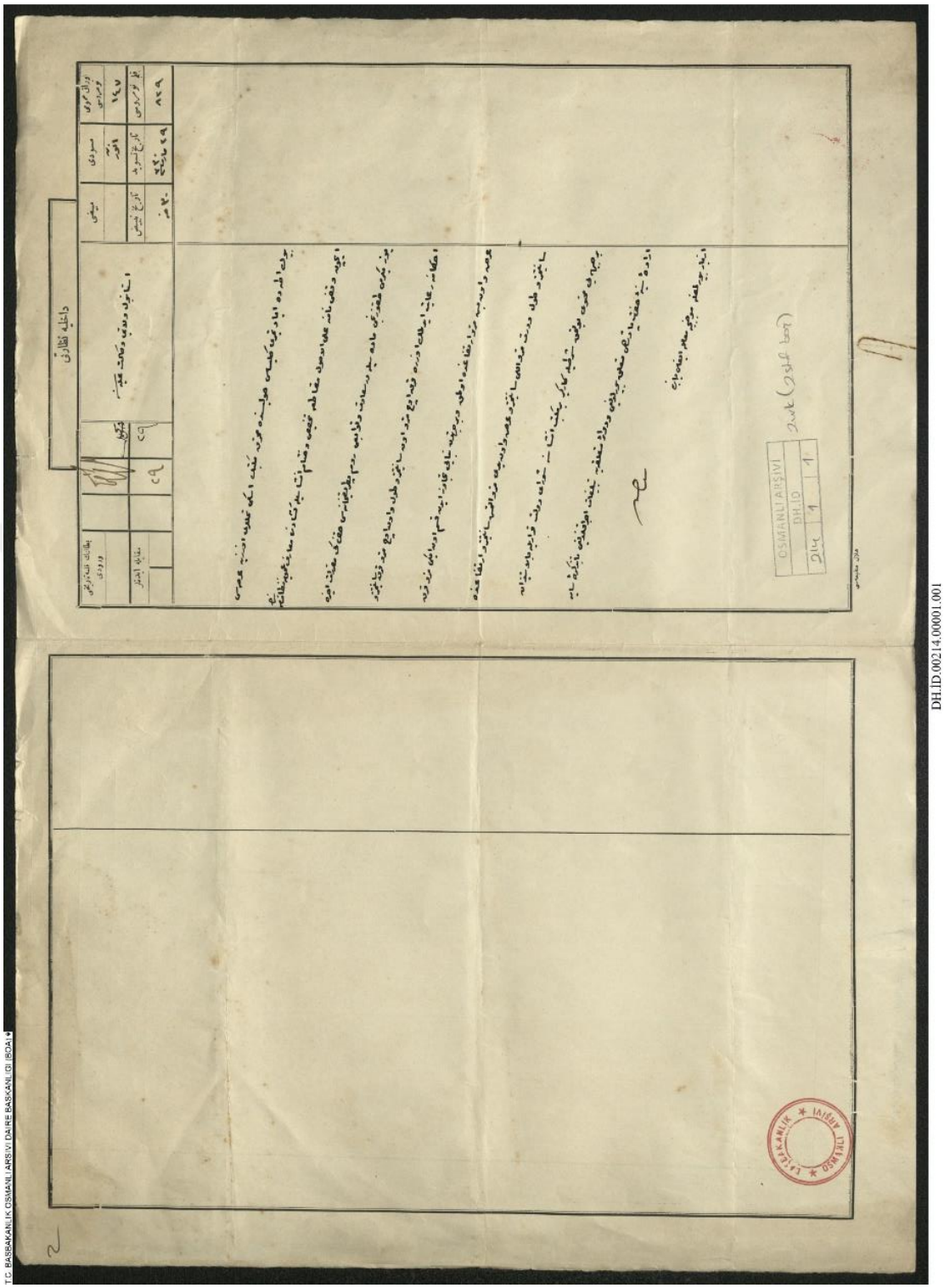

1 **2**

Şekil A.6: 1- Büyükada Rum Okulları İdare Heyeti mührü, 2 – Büyükada Rum Okulları mührü (Akillas Millas Arşivi).

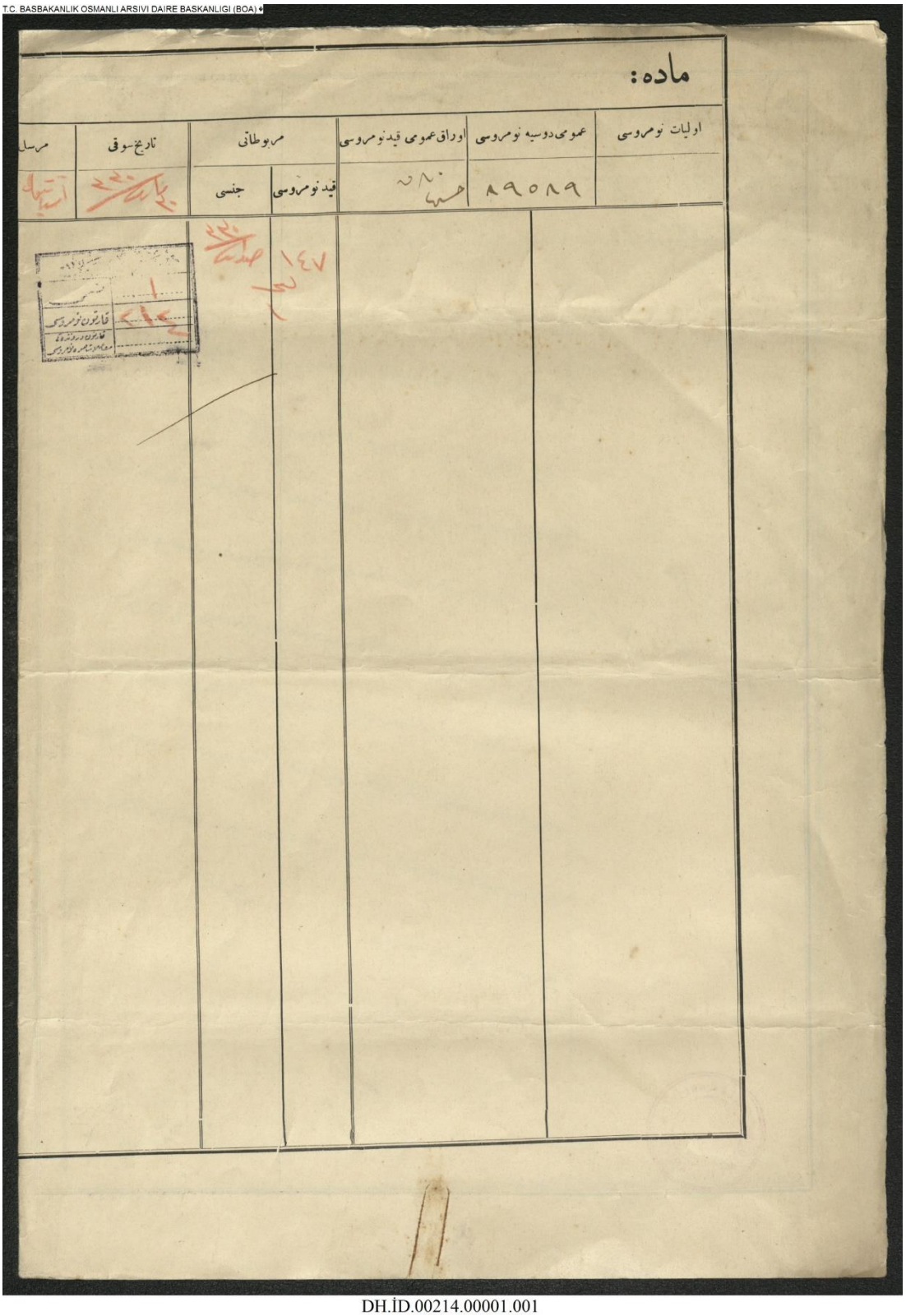

Şekil A.7: Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi havalisinde muhterik Rum Mektebi'nin yeniden inşası hakkında. (BOA., 1332).

Şekil A.8: Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski teelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.1).

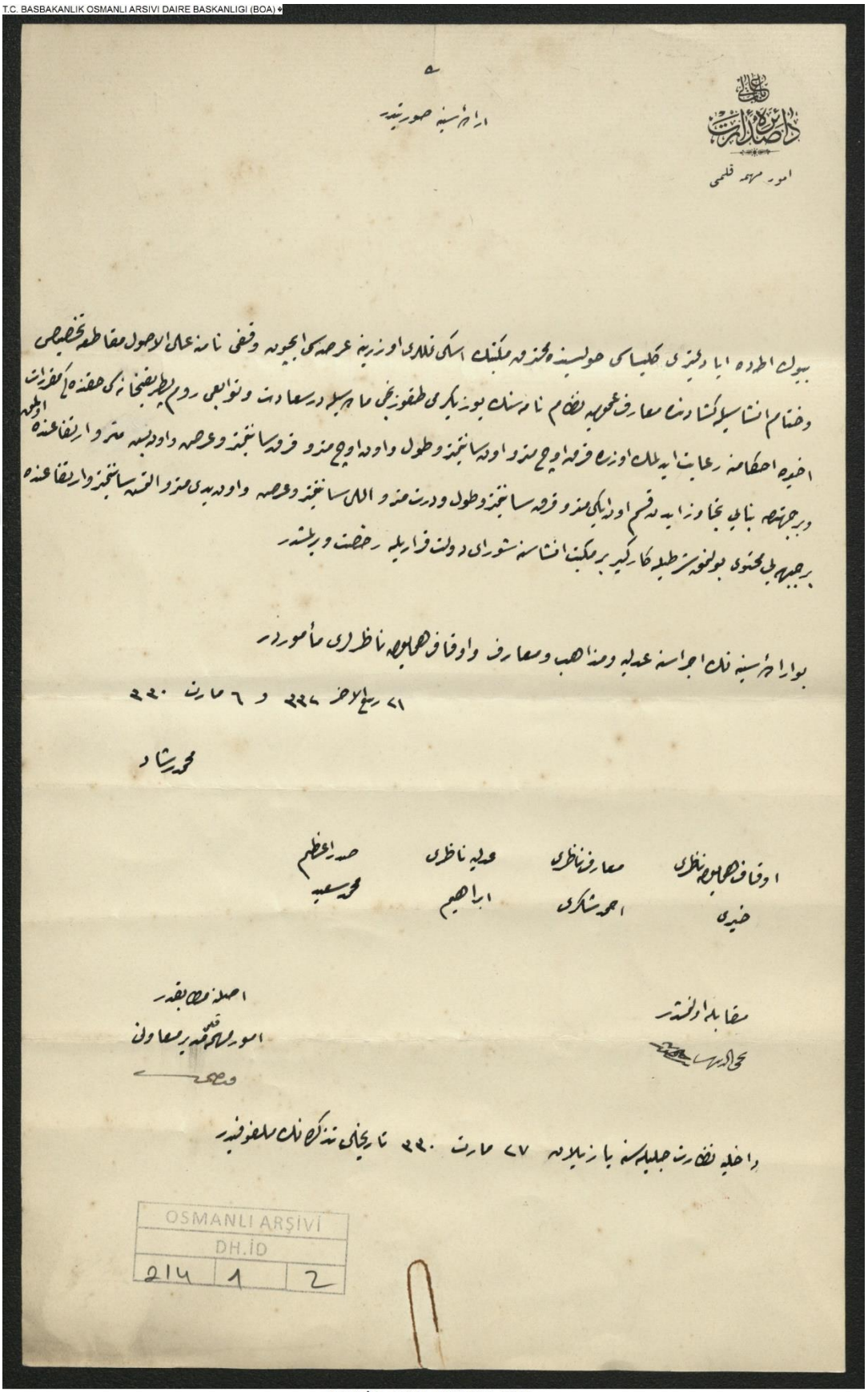
T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

DH.İD.00214.00001.001

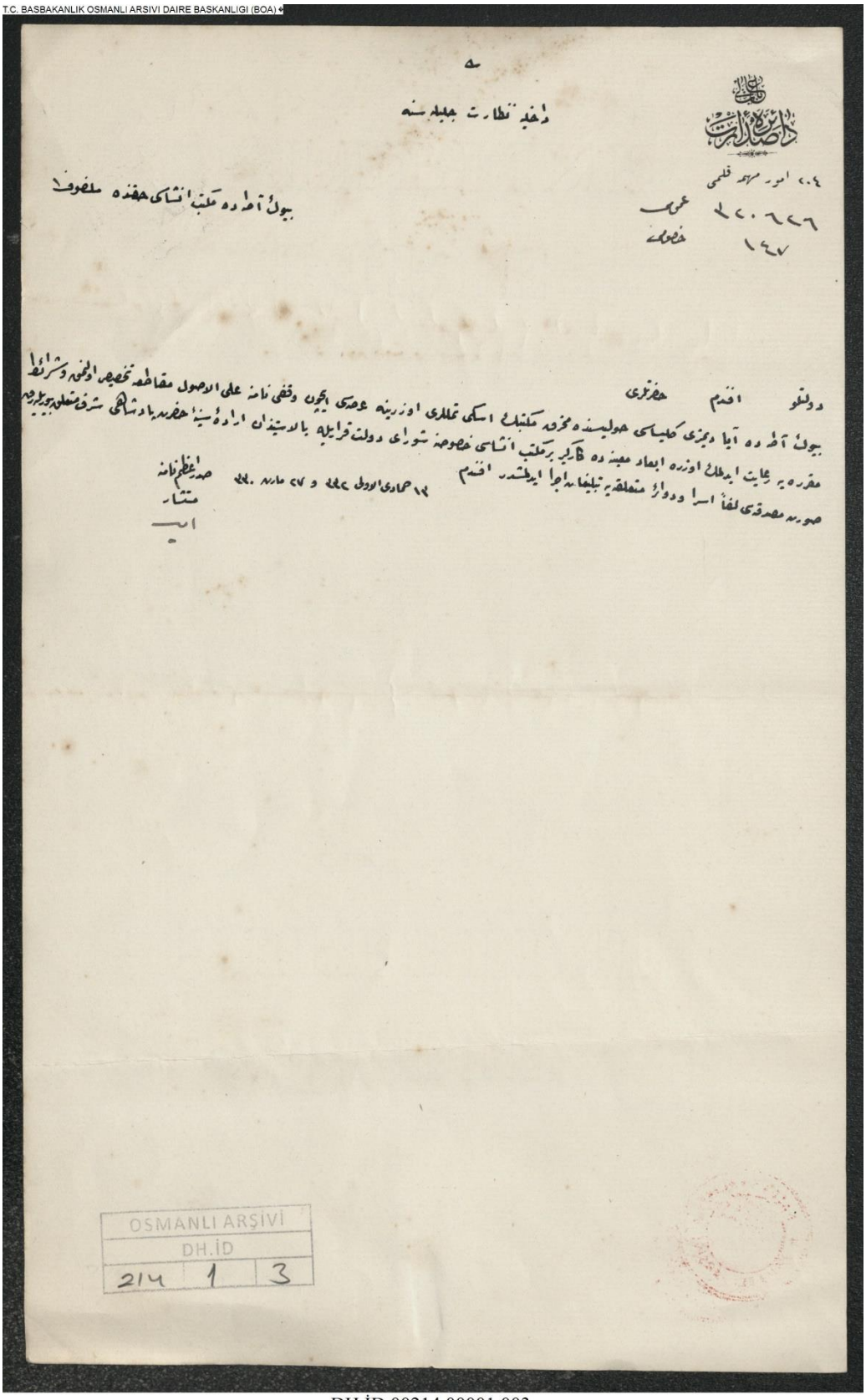
Şekil A.9: Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski teelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.2).

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSİVİ DAIRE BASKANLIGI (BOA)

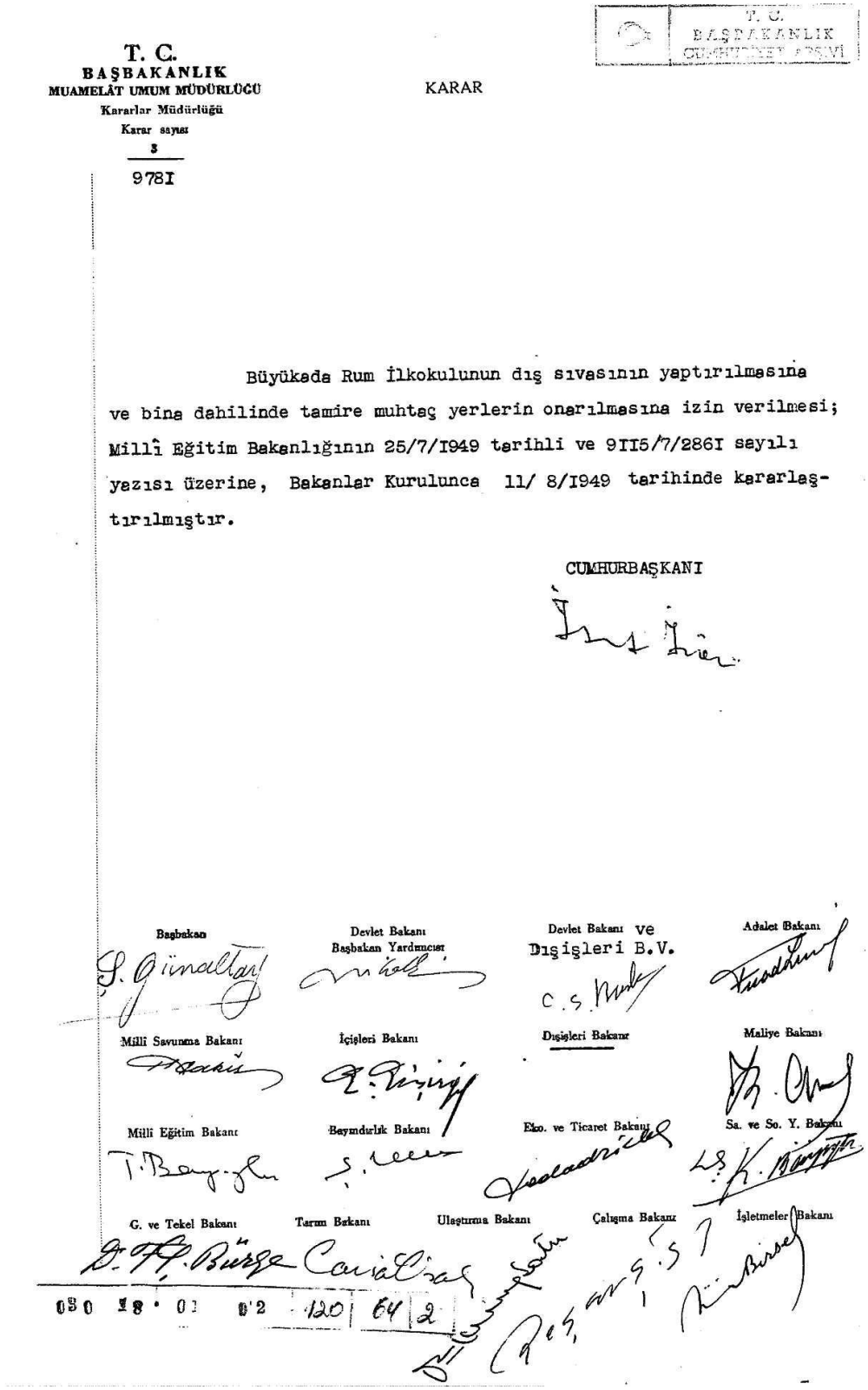
DH.İD.00214.00001.002

Şekil A.10: Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski teelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.3).

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

DH.İD.00214.00001.003

Şekil A.11: Büyükada'da Aya Dimitri Kilisesi avlusunda yanmış olan mektebin eski teelleri üzerine yeniden yapılması için izin verildiği. (BOA., 1332), (S.5).

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3
9781

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

KARAR

Büyükada Rum İlkokulunun dış sıvasının yaptırılmasına ve bina dahilinde tamire muhtaç yerlerin onarılmasına izin verilmesi; Millî Eğitim Bakanlığının 25/7/1949 tarihli ve 9115/7/2861 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 11/ 8/1949 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

Başbakan | Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı | Devlet Bakanı ve Dışişleri B.V. | Adalet Bakanı

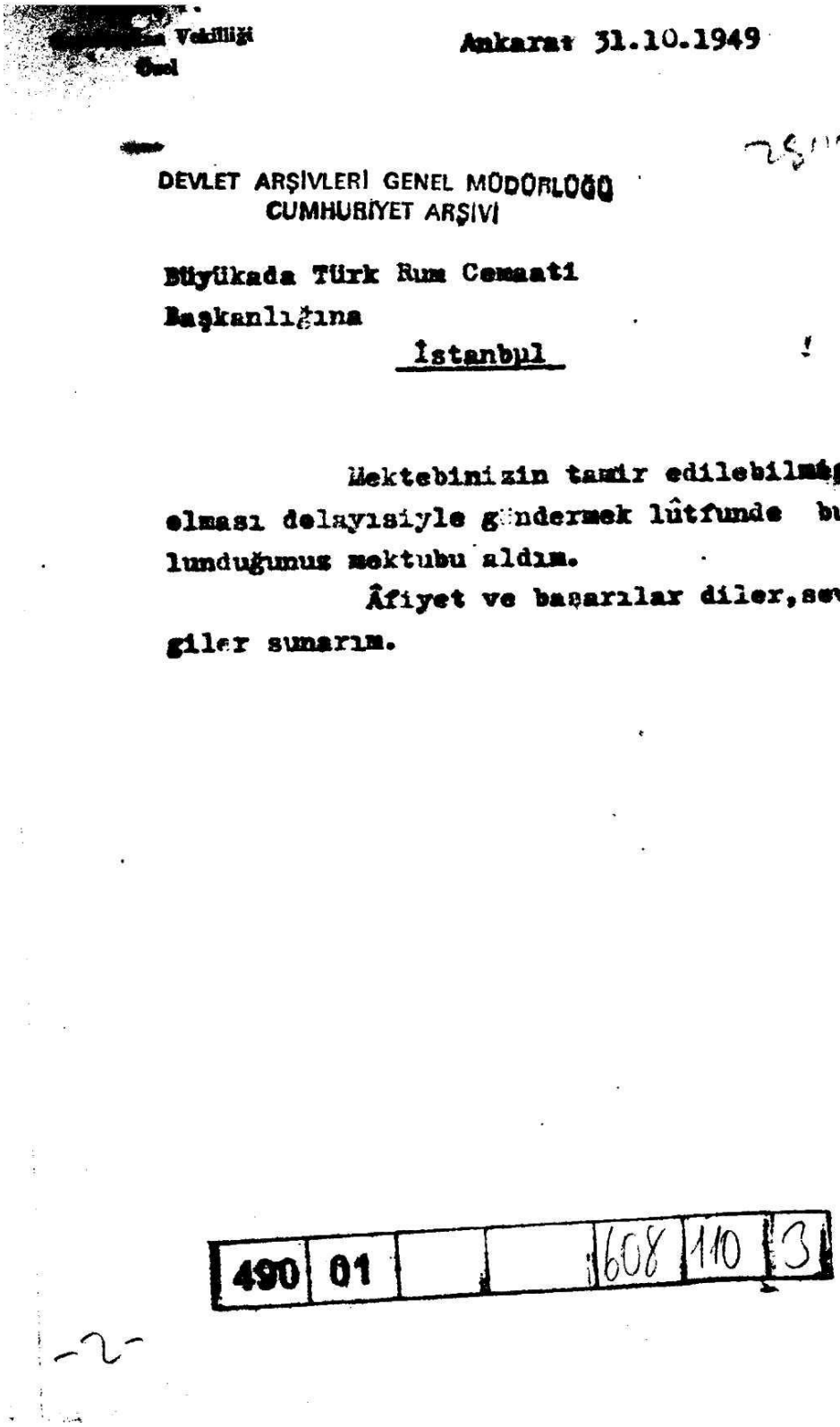
Milli Savunma Bakanı | İçişleri Bakanı | Dışişleri Bakanı | Maliye Bakanı

Milli Eğitim Bakanı | Bayındırlık Bakanı | Eko. ve Ticaret Bakanı | Sa. ve So. Y. Bakanı

G. ve Tekel Bakanı | Tarım Bakanı | Ulaştırma Bakanı | Çalışma Bakanı | İşletmeler Bakanı

050 18 01 02 120 64 2

Şekil A.12: Büyükada'da Rum İlkokulu'nun dış sıvasının yapılmasına ve bina dahilinde temine muhtaç yerlerin onarılmasına izin verildiği. (BOA., 1949).

Vekilliği
Genel

Ankara: 31.10.1949

25/127

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Büyükada Türk Rum Cemaati
Başkanlığına
İstanbul

Mektebinizin tamir edilebilmesi
olması dolayısiyle göndermek lûtfunde bu-
lunduğunuz mektubu aldım.
Âfiyet ve başarılar diler, sev-
giler sunarım.

490 | 01 | | | 608 | 110 | 3

-2-

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

BÜYÜKADA
RUM ORTODOKS CEMAATI

Büyükada, 14 /10/949

Sayı: 49/27

S a y ı n ,

C . H . P . B a ş k a n .

V e k i l l i ğ i n e .

A n k a r a .

Cemaatımızın senelerden beri tamiri ikmal edilemeyen Mektebinin bitirilmesi hususunda Cumhuriyet Hükumetimizin gösterdiği alicanibane musaade ve müzahereti ile bu hususta mutakip isdar ettiği kararnameden dolayı Cemaatın sonsuz şükranları ve minnetarlığını saygılarımla sunarım .

Büyük ada Türk Rum Cemaatı
B a ş k a n ı .

Şekil A.14: Büyükada'da Rum Cemaati'nin mektebinin tamir edildiği, (BOA, 1949), (S.2).

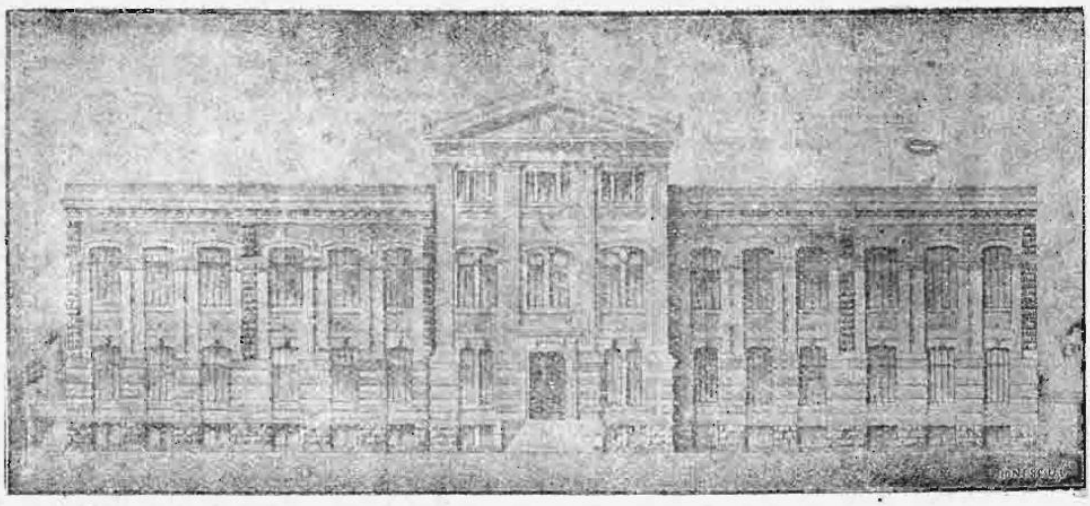
ΕΤΟΣ Β'.(Ἐξαμηνία Β'.) — Κωνσταντινούπολις, 12 Μαΐου 1912 — ΦΥΛΛΟΝ 91ον

'Απ' Όλα

Το σύμβολόν μας ΔΙ ΟΛΙΓΩΝ ΠΟΛΛΑ

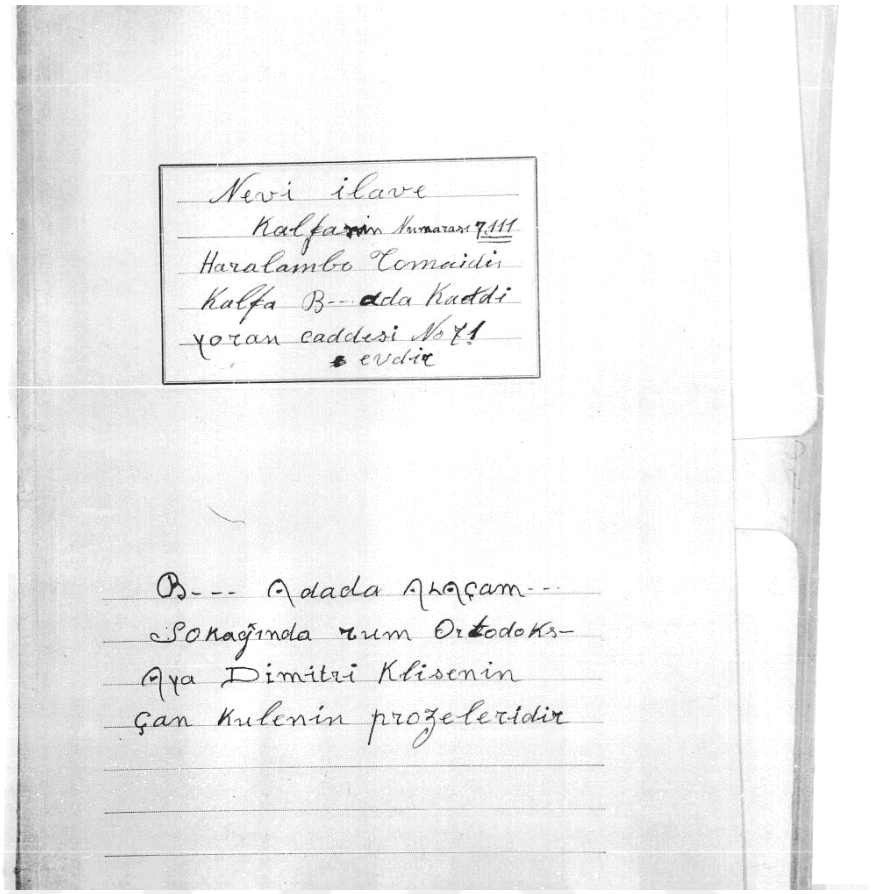
* ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ *

Κοινοτικὴ Σχολὴ Πριγκήπου.

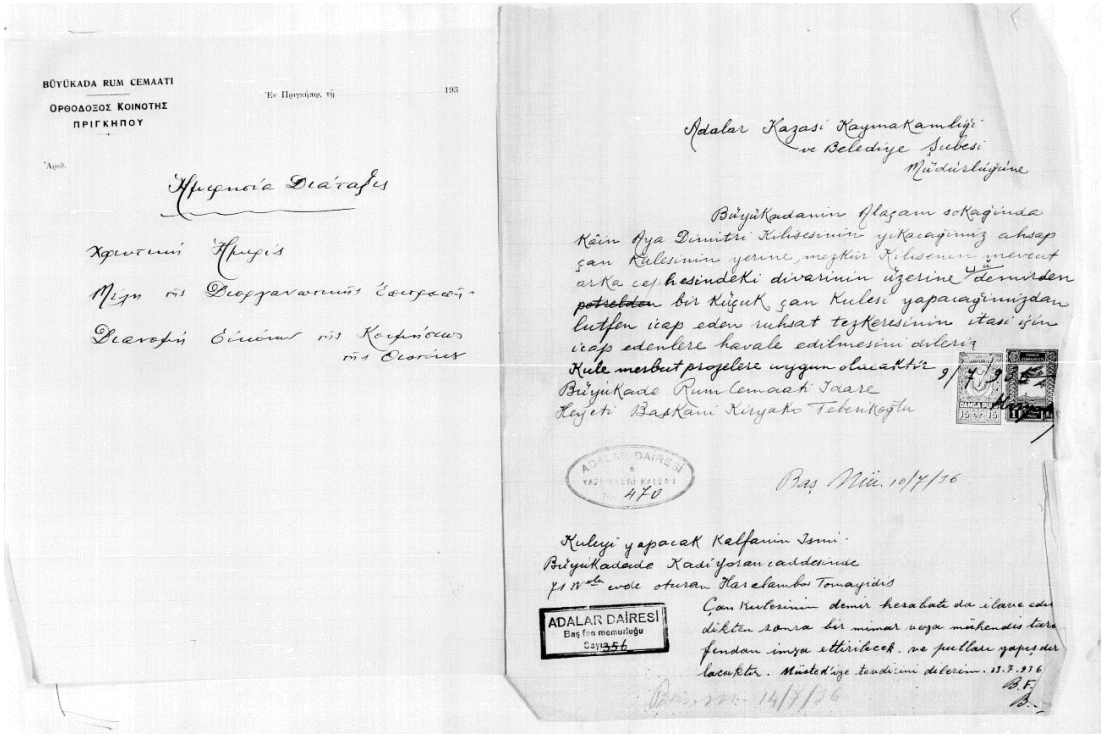

Ὡς γνωστόν, ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης Πριγκήπου, προκειμένου ν' ἀνεγείρῃ σχολήν, προεκήρυξε διαγωνισμὸν πρὸς καταρτισμὸν τοῦ σχεδίου. Εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑπεβλήθησαν ἀρκεταὶ σχέδια, ἐξ ὧν ἐβραβεύθη τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ραϋμόνδου ὑποβληθέν. Ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν παριστᾷ τὴν κοινοτικὴν σχολὴν ὡς αὕτη θὰ ἀνεγερθῇ κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ κ. Α. Ραϋμόνδου.

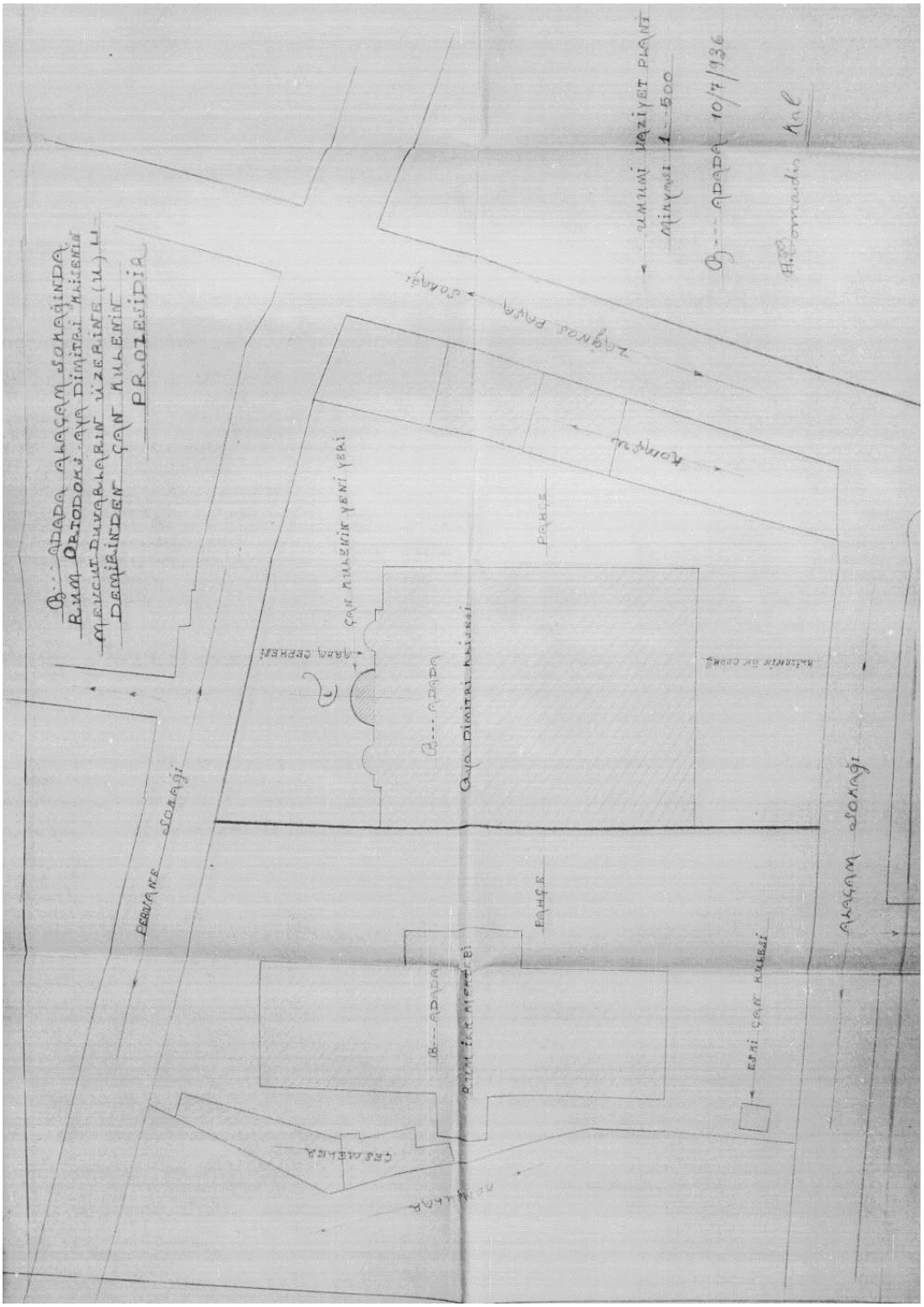
Şekil A.15: A. Raymund'a ait cephe çizimini içeren gazete haberi ('Ap' 'Ola, 1912).

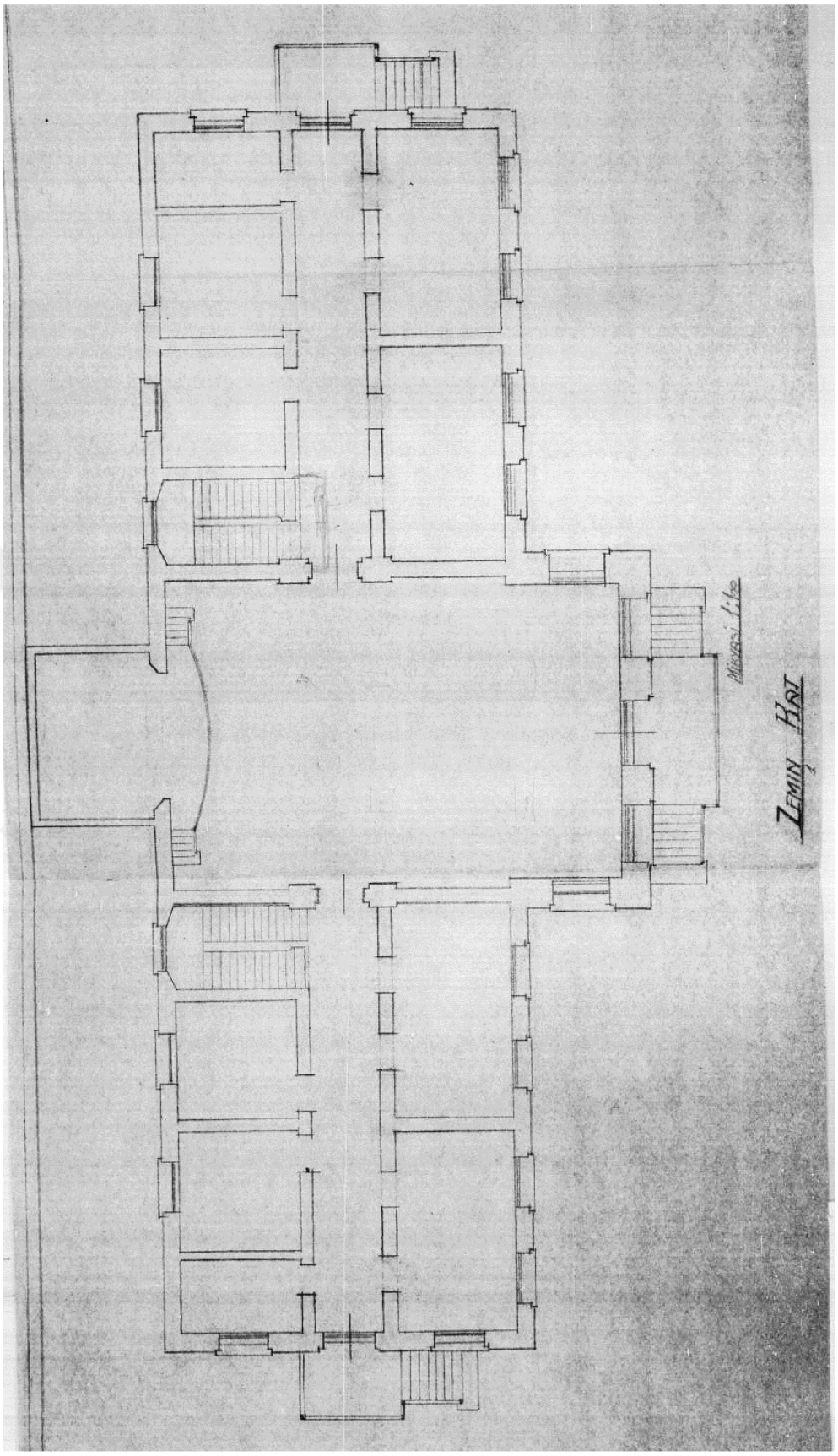
Şekil A.16: Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin kapak sayfası (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi).

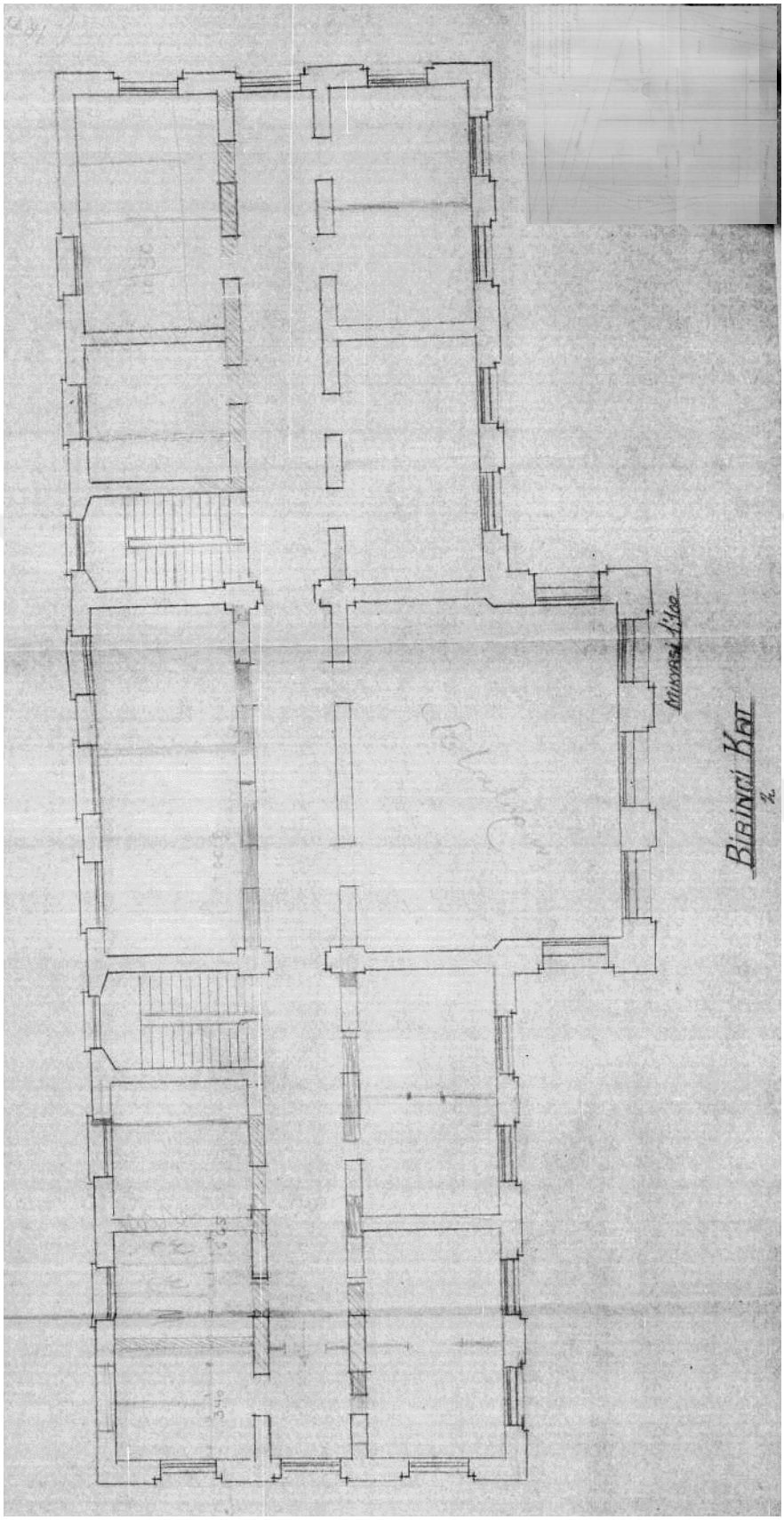
Şekil A.17: Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin dilekçesi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi).

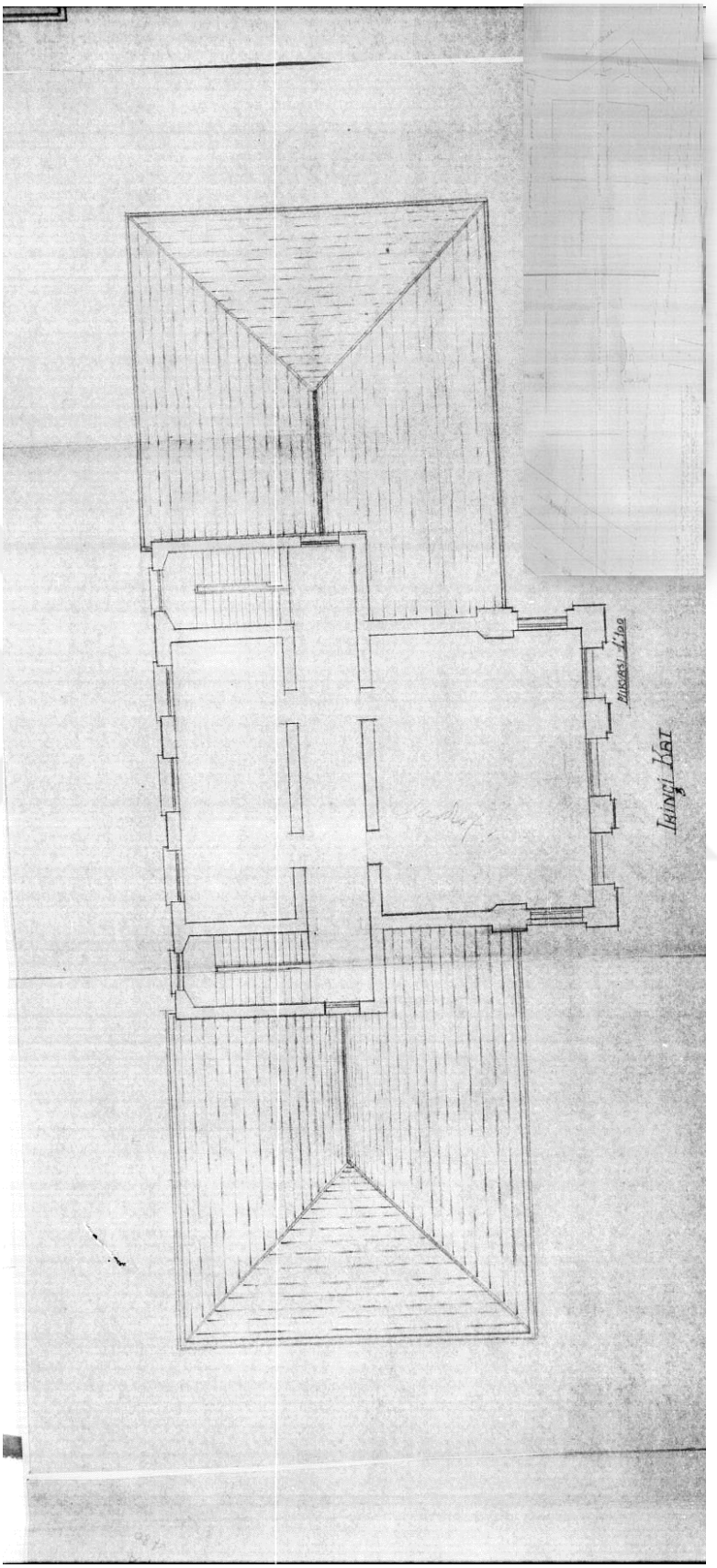
Şekil A.18: Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin vaziyet planı (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi).

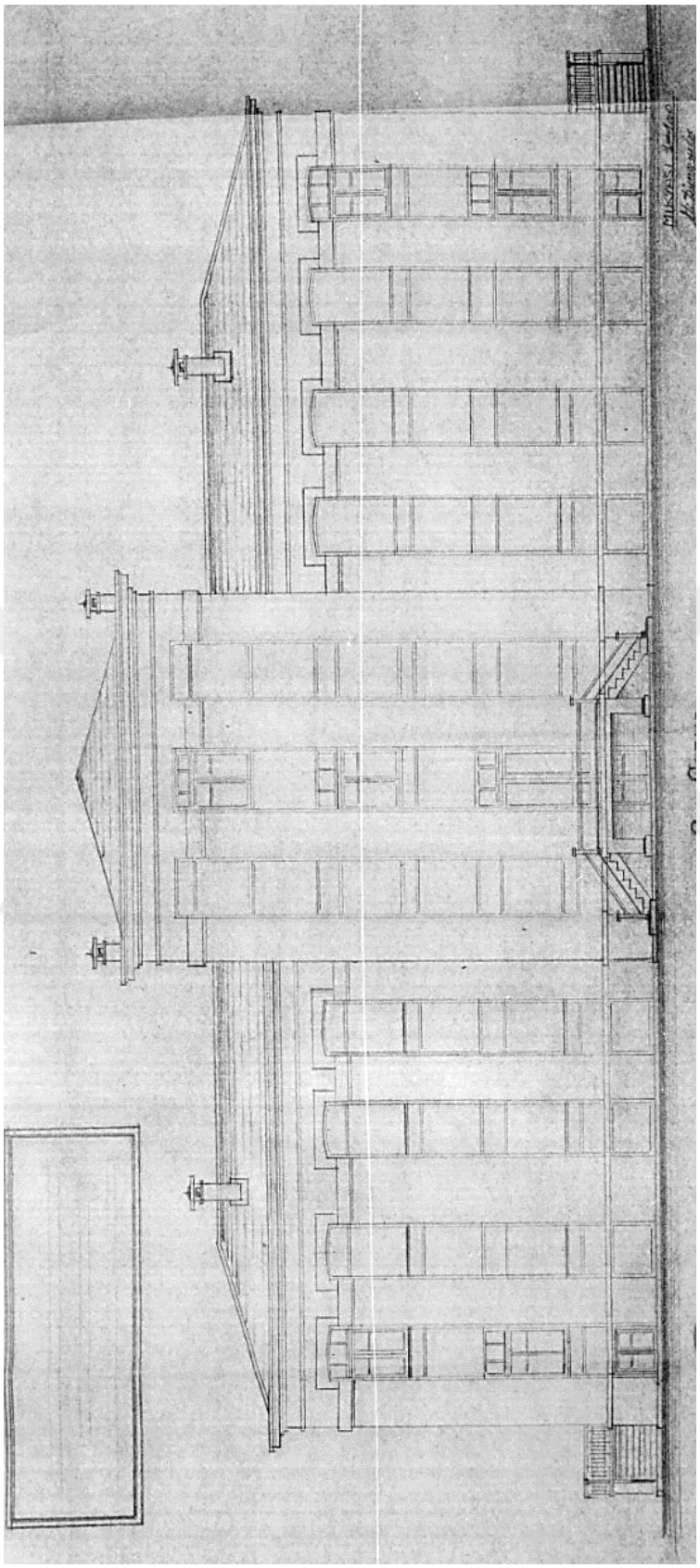
Şekil A.19: Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait zemin kat planı krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi).

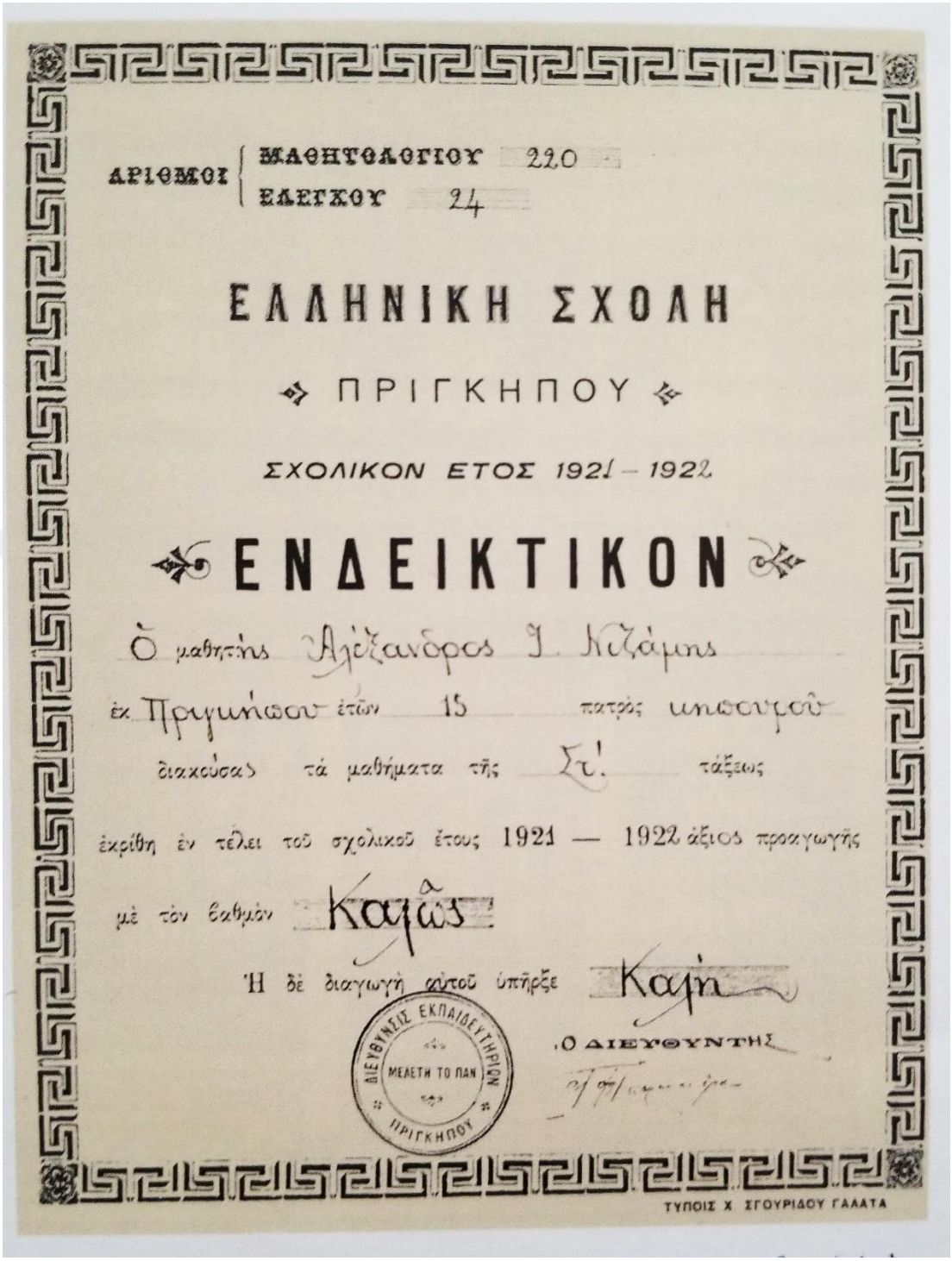
Şekil A.20: Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait birinci kat planı krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi).

Şekil A.21: Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait ikinci kat planı krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi).

Şekil A.22: Çan kulesine ait 1936 tarihli projenin ekinde yer alan okula ait güney cephesi krokisi (Anthemousa Dijital Kütüphanesi Arşivi).

ΑΡΙΘΜΟΙ { ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ 220 / ΕΛΕΓΧΟΥ 24

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΠΡΙΓΚΗΠΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1921 – 1922

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΝ

Ὁ μαθητὴς Ἀλέξανδρος Ι. Νιζάμης

ἐκ Πριγκήπου ἐτῶν 15 πατρὸς ὑπαγομένου

διακούσας τὰ μαθήματα τῆς Στ' τάξεως

ἐκρίθη ἐν τέλει τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1921 — 1922 ἄξιος προαγωγῆς

μὲ τὸν βαθμὸν Καλῶς

Ἡ δὲ διαγωγὴ αὐτοῦ ὑπῆρξε Καλή

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟ ΠΑΝ ΠΡΙΓΚΗΠΟΥ

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΤΥΠΟΙΣ Χ ΣΓΟΥΡΙΔΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

Şekil A.23: Okulun öğrencilerinden Aleksandros Nizamis'e ait 1921-22 eğitim yılı karnesi (Akillas Millas Arşivi).

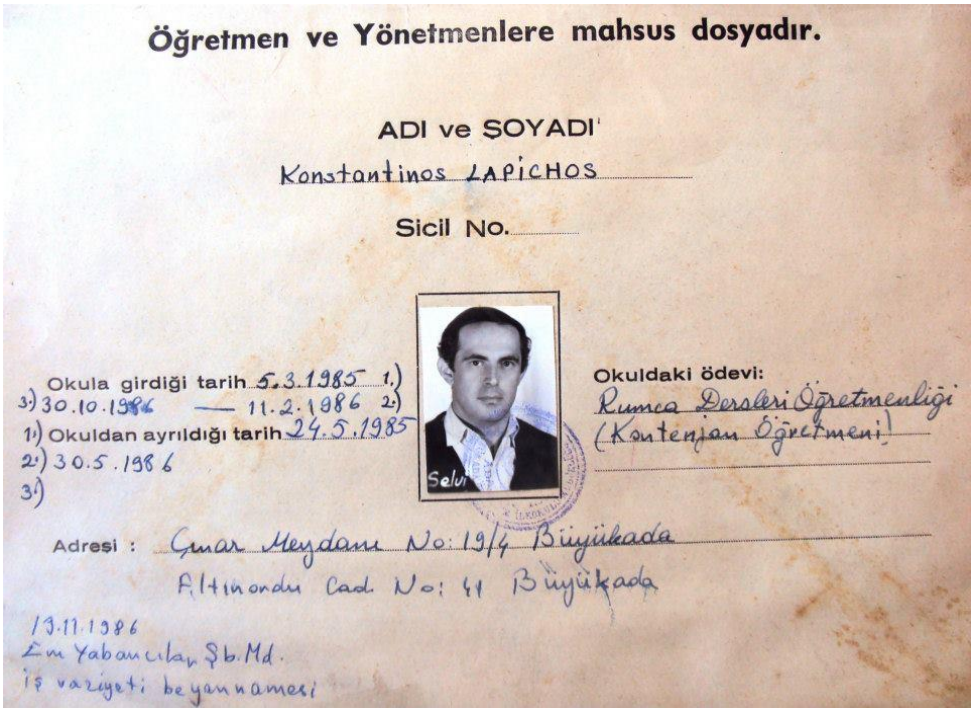
Şekil A.24: Rum okulu bahçesinde çekilmiş 1927 tarihli bir hatıra fotoğrafı (Akillas Millas Arşivi).

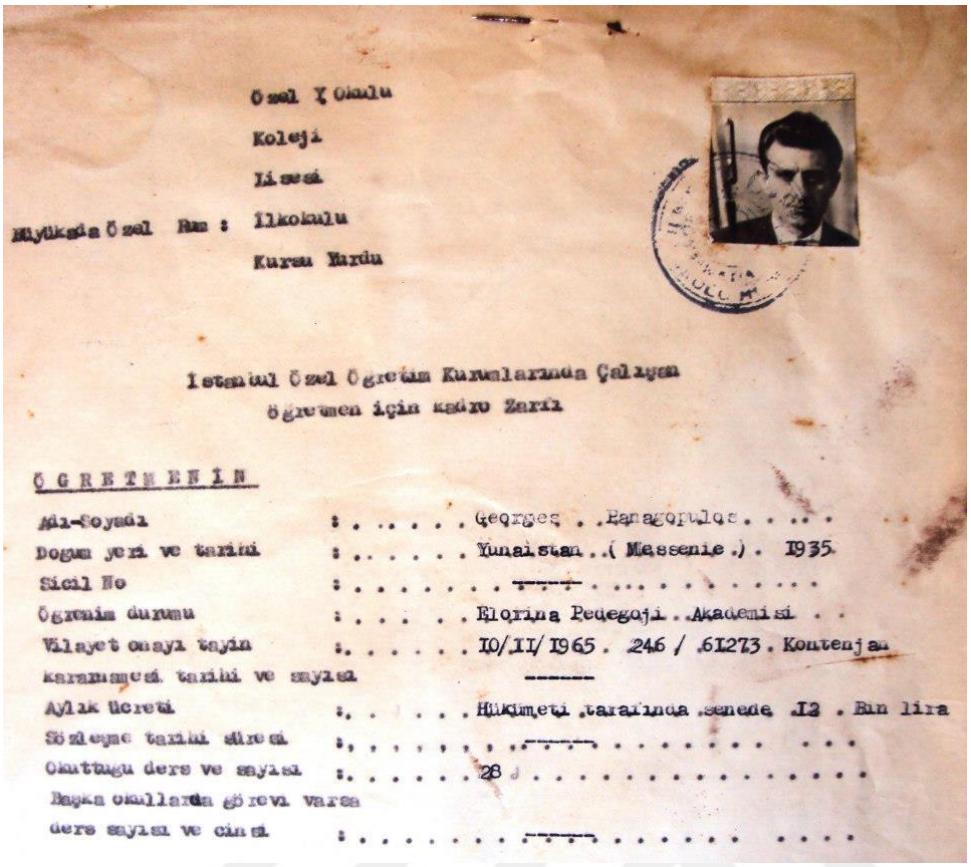
Şekil A.25: Büyükada Rum İlkokulu öğrencilerine ait öğrenci yıllığı (Akillas Millas Arşivi).

Şekil A.26: Fenerbahçeli ünlü futbolcu Lefter'in Büyükada Rum İlkokulu öğrencileri olan kızlarıyla okul bahçesinde çekilmiş fotoğrafı (Εις την Πόλιν Arşivi).

Şekil A.27: Büyükada Rum İlkokulu öğretmen kaydı-1 (Spiros Theofanidis Arşivi).

Özel Yüksek Okulu
Koleji
Lisesi
Büyükada Özel Rum : İlkokulu
Kursu Nardu

İstanbul Özel Öğretim Kurumlarında Çalışan
öğretmen için kadro Zarfı

ÖĞRETMENİN

Adı-Soyadı : . . . . . Georges . . Panagopulos . . . . .
Doğum yeri ve tarihi : . . . . . Yunanistan . . (Messenie) . 1935
Sicil No : . . . . . -----
Öğrenim durumu : . . . . . Florina Pedegoji . . Akademisi . .
Vilayet onayı tayin : . . . . . 10/11/1965 . 246 / 61273 . Kontenjan
kararnamesi tarihi ve sayısı -------
Aylık ücreti : . . . . . Hükümeti tarafında senede 12 . Bin lira
Sözleşme tarihi süresi : . . . . . -----
Okuttuğu ders ve sayısı : 28
Başka okullarda görevi varsa
ders sayısı ve cinsi : . . . . . -----

Şekil A.28: Büyükada Rum İlkokulu öğretmen kaydı-2 (Spiros Theofanidis Arşivi).

Şekil A.29: 1947-48 yılı Büyükada Rum İlkokulu öğretmen ve öğrencileri -1 (Kliton Samatiadis Arşivi).

Şekil A.30: 1947 yılı Büyükada Rum İlkokulu öğretmen ve öğrencileri-2 (Kliton Samatiadis Arşivi).

Şekil A.31: 1947 yılı Büyükada Rum İlkokulu öğretmen ve öğrencileri-3 (Kliton Samatiadis Arşivi).

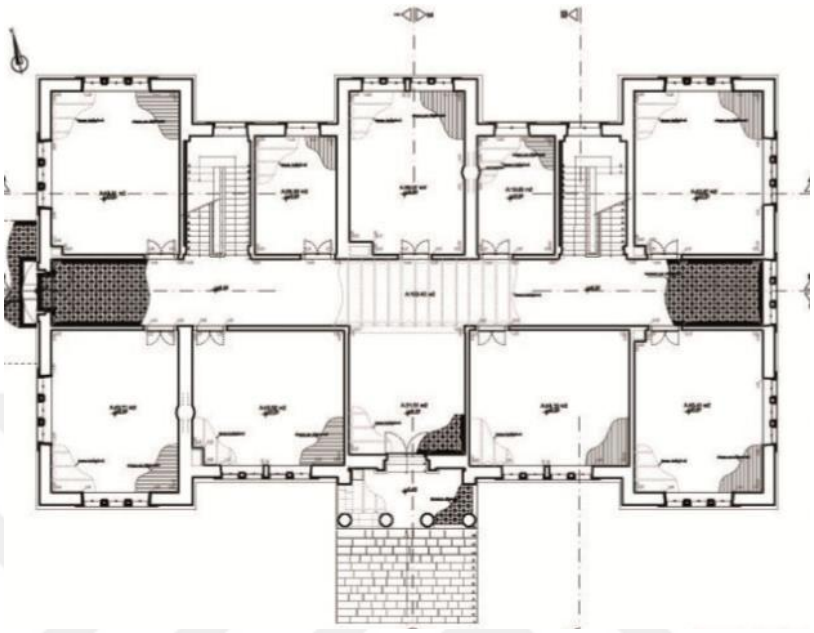

Şekil A.32: 1963 yılı 23 Nisan şenliklerinde Büyükada Rum İlkokulu öğrencileri-1 (Tsiropoulos Dimitris Arşivi).

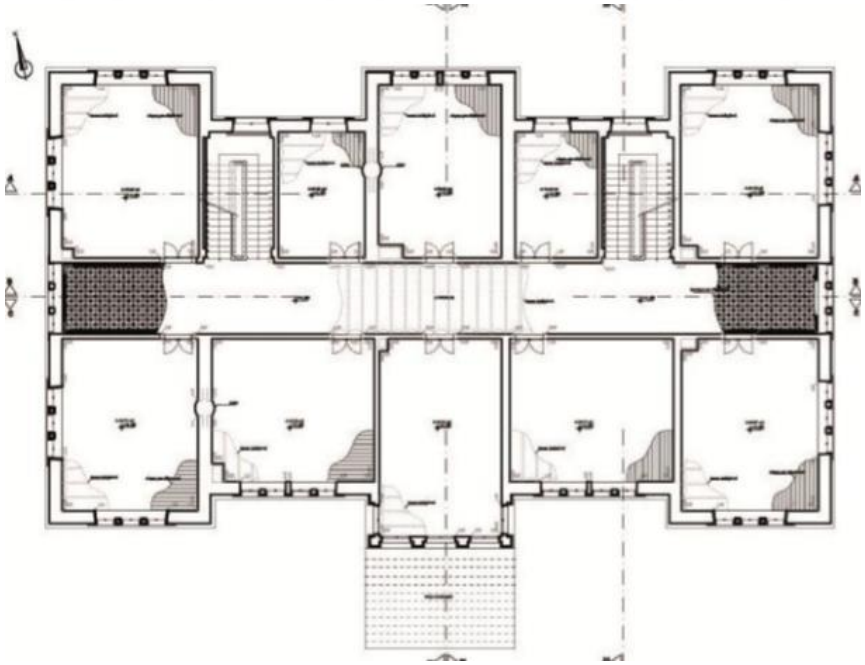

Şekil A.33: 1960'lı yıllarda 23 Nisan şenliklerinde Büyükada Rum İlkokulu öğrencileri-1 (Spiros Theofanidis Arşivi).

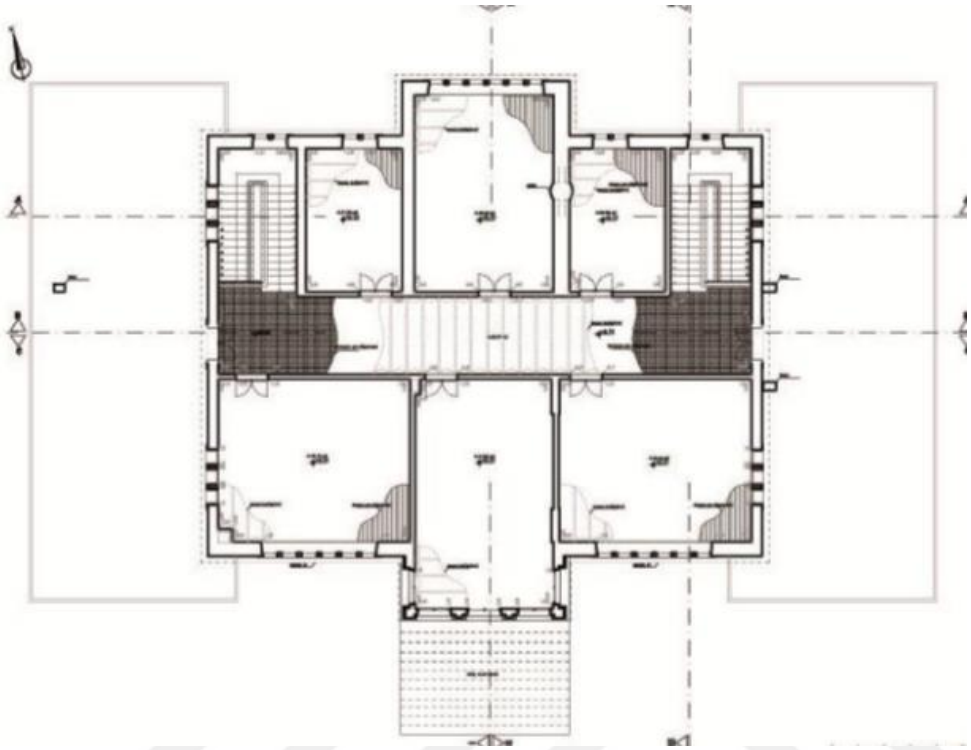
EK B

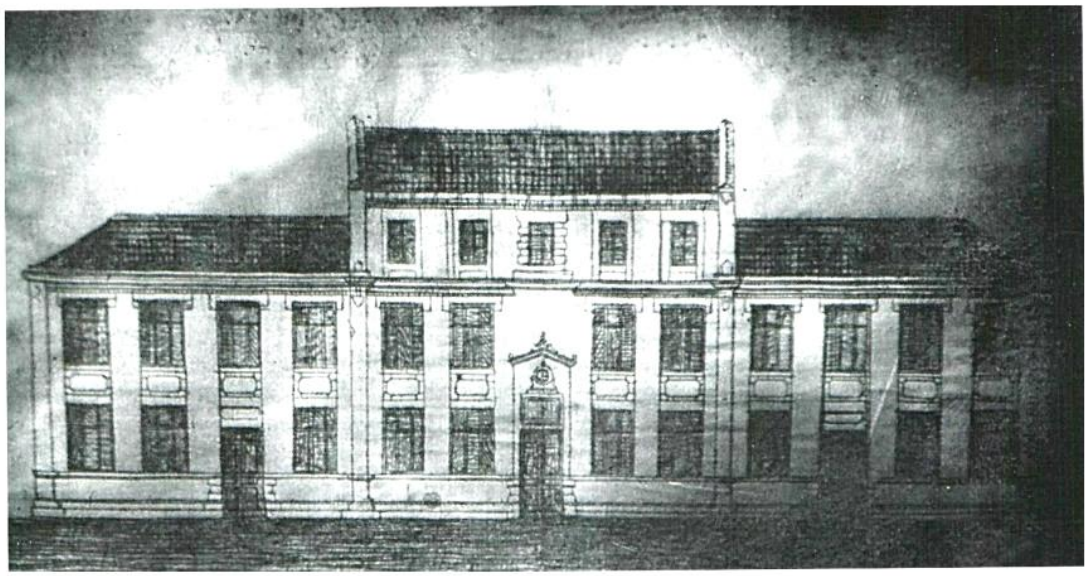
Şekil B.1: Giresun Rum İlkokulu zemin kat plan krokisi, (Burçin Yaşar, 2011).

Şekil B.2: Giresun Rum İlkokulu birinci kat plan krokisi, (Burçin Yaşar, 2011).

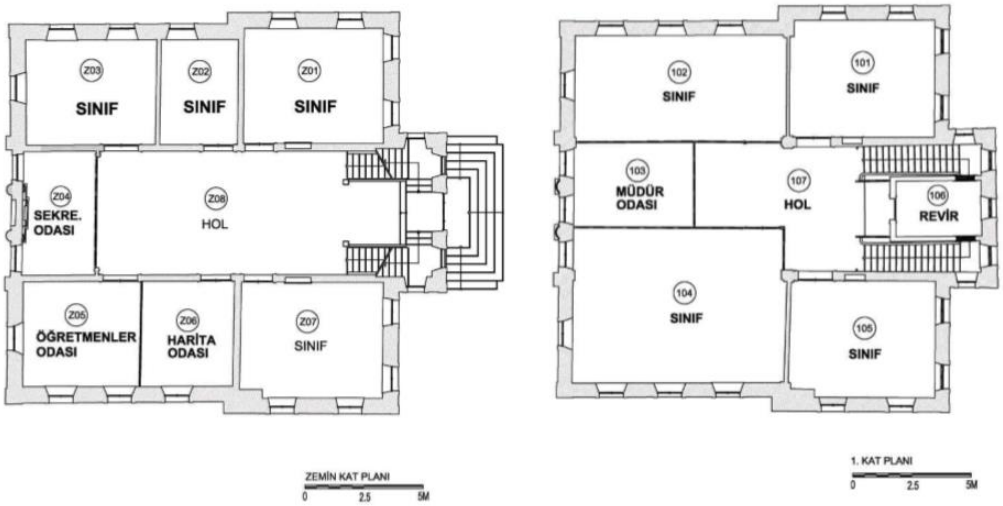
Şekil B.3: Giresun Rum İlkokulu ikinci kat plan krokisi, (Burçin Yaşar, 2011).

Şekil B.4: Merkez Rum İlkokulu'na ait kuzey cephesi krokisi, (Pınar Erkan, 2001).

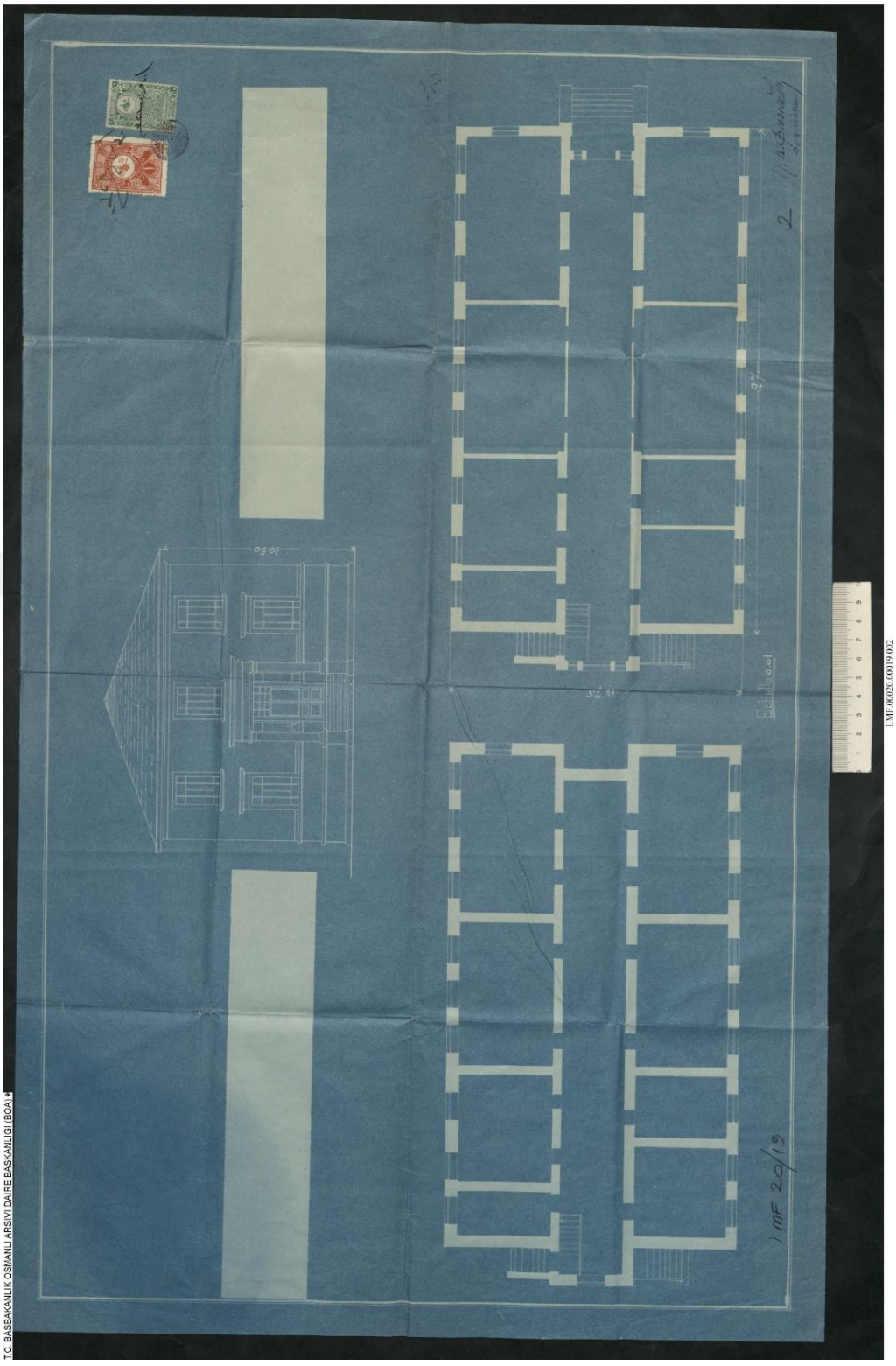
Şekil B.5: Merkez Rum İlkokulu'na ait kuzey cephesi fotoğrafı, (Pınar Erkan, 2001).

Şekil B.6: Ioakimion Rum Lisesi, zemin ve birinci kat planları (Şaman, 1988).

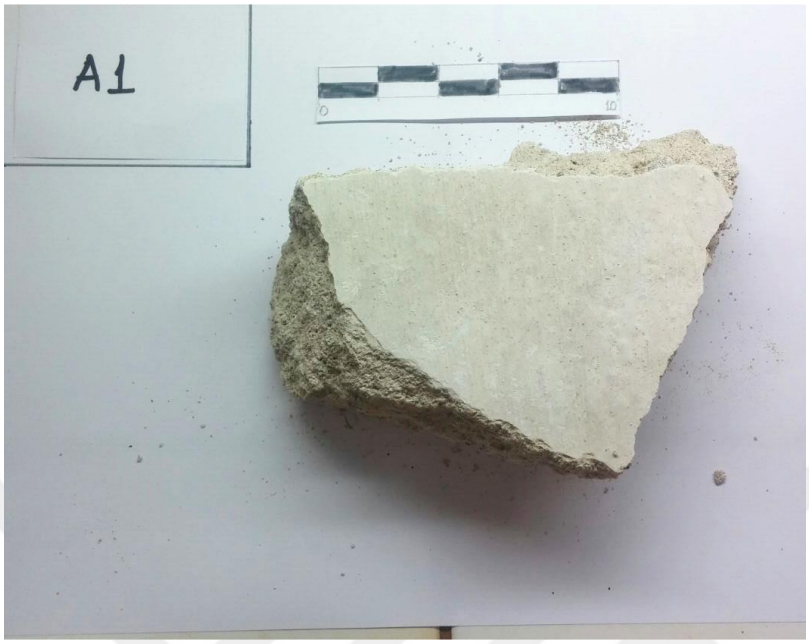

Şekil B.7: Ioakimion Rum Lisesi, güneybatı (giriş) cephesi (Karslı, 2006).

Şekil B.8: Silivri Rum İlkokulu, plan çizimleri (BOA, 1912).

EK C

Şekil C.1: A1 iç sıva örneğine ait fotoğraf.

Şekil C.2: A2 bağdadi sıva örneğine ait fotoğraf.

Analiz sonuçlarına göre çizelgeler;

Çizelge C.1 : Asit kaybı analizi.

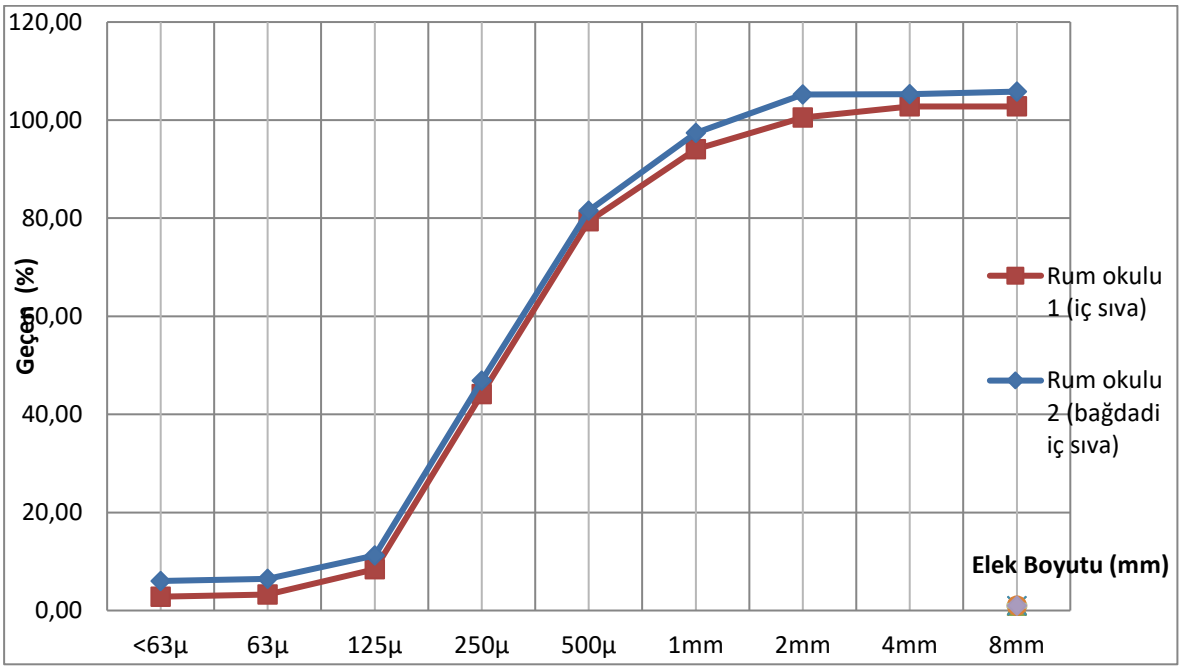
Örnek Adı	Rum Okulu 1 (İç sıva)	Rum Okulu 2 (Bağdadi iç sıva)
Beher ağırlığı	186,580	189,550
Beher + kuru ağırlık	219,710	223,680
Kuru örnek ağırlığı	33,130	34,130
Filtre kâğıdı	3,130	3,020
Filtre+ kil	3,800	4,410
Beher + agrega	210,730	213,440
Agrega toplam	24,820	25,280
Bağlayıcı toplam	8,310	8,850
Agrega %	74,917	74,070
Bağlayıcı %	25,083	25,930
Kil	0,670	1,390
Renk	Açık sarı	Turuncu

Çizelge C.2 : Kızdırma analizi.

Örnek Adı	Rum Okulu 1 (İç sıva)	Rum Okulu 2 (Bağdadi iç sıva)
K_0 [gr]	27,8258	27,7146
Mo+K_0 [gr]	29,2351	28,9842
Mo [gr]	1,4093	1,2696
M_1 (105 ^oC) [gr]	29,2291	28,9740
M_1 [gr]	1,4033	1,2594
Mo-M_1 [gr]	0,0060	0,0102
Nem %	0,4276	0,8099
550 ^oC [gr]	29,2101	28,9475
M_2 [gr]	1,3843	1,2329
M_1-M_2 [gr]	0,0190	0,0265
Molekül suyu %	1,3540	2,1042
1050 ^oC [gr]	29,1055	28,8169
M_3 [gr]	1,2797	1,1023
M_2-M_3 [gr]	0,1046	0,1306
$CaCO_3$ %	16,9406	23,5682
CO_2 %	7,4539	10,3700
H_2O %	0,4276	0,8099
CO_2/H_2O	5,5053	4,9283
Organik katkı + bağıl su %	1,3540	2,1042

Çizelge C.3 : Elek analizi.

Örnek Adı	Rum Okulu 1 (İç sıva) gram	Rum Okulu 2 (Bağdadi iç sıva) gram	Rum Okulu 1 (İç sıva) %	Rum Okulu 2 (Bağdadi iç sıva) %
8 mm	0,00	0,13	102,78	105,81
4 mm	0,55	0,01	102,78	105,27
2 mm	1,55	1,88	100,50	105,23
1 mm	3,53	3,78	94,06	97,37
500 µ	8,49	8,28	79,40	81,51
250 µ	8,61	8,53	44,14	46,88
125 µ	1,24	1,13	8,39	11,21
63 µ	0,10	0,11	3,24	6,48
< 63 µ	0,01	0,05	2,82	6,02
Filtre kâğıdı üzerinde kalan	0,67	1,39	-	-
Toplam	24,08	23,91	-	-
Toplam <63 µ	0,68	1,44	-	-

Şekil C.3: Elek analizi grafiği.

Çizelge C.4 : Tuz analizi.

Örnek Adı	Rum Okulu 1 (İç sıva)	Rum Okulu 2 (Bağdadi iç sıva)
Nitrat	+ –	+ –
Sülfat	–	–
Karbonat	–	–
Klor	+	+
İletkenlik (µS)	539	780

Çizelge C.5: Protein / yağ analizi.

Örnek Adı	Rum Okulu 1 (İç sıva)	Rum Okulu 2 (Bağdadi iç sıva)
Protein	+	+
Yağ	–	–

Makroskopik gözlemler

Rum okulu 1:
Kireç esaslı olduğu gözlemlendi.
Beyaz ve gri tonlarında.
Çok kırılgan (çabuk ufalanıyor).
Çok az kıtık gözlemlendi.
Agrega boyutu genel olarak 1-3 mm arası istisnai olarak 10 mm'lik agregalarda gözlemlendi.
Numunenin bir yüzeyi beyaz boya ya da badanalı.

Rum okulu 2:
Beyaz ve gri tonlarında.
Çok kırılgan (çabuk ufalanıyor).
Kıtık gözlemlendi (kıtıkla birlikte hayvan kılı da gözlenmiştir).
Agrega boyutu genel olarak 1-5 mm arası istisnai olarak gözlemlendi.
Numunenin bir yüzeyinde yeşil-siyah lekeler gözlemlendi.

Çizelge C.6: Elek analiz içerikleri.

Örnek Adı	Rum Okulu 1 (Iç sıva)	Rum Okulu 2 (Bağdadi iç sıva)
8 mm	–	%100 kıtık+
4 mm	%70 kuvars(yuvarlak) %30 volkanik kayaç (yuvarlak)	%100 kıtık+
2 mm	%40 kuvars(yuvarlak) %10 feldispat %50 volkanik kayaç (yuvarlak	%70 volkanik kayaç (köşeli-yuvarlak) %30 kuvars-feldispat (köşeli-yuvarlak)
1 mm	%40 kuvars(yuvarlak) %10 feldispat %50 volkanik kayaç(yuvarlak) Çok az tuğla kırığı	%50 volkanik kayaç (köşeli-yuvarlak) %50 kuvars Çok az tuğla kırığı ve kıtık
500 µ	%70 kuvars %5 feldispat %25 volkanik kayaç	%20 volkanik kayaç (köşeli) %80 kuvars Çok az tuğla kırığı ve kıtık
250 µ	%85 kuvars-feldispat %5 tuğla kırığı %10 volkanik kayaç	%5 volkanik kayaç(mika) %15 volkanik kayaç %80 kuvars Çok az tuğla kırığı ve kıtık
125 µ	%80 kuvars-feldispat %10 tuğla kırığı %10 volkanik kayaç	%5 volkanik kayaç(mika) %10 volkanik kayaç %85 kuvars Çok az tuğla kırığı ve kıtık
63 µ	%60 kuvars-feldispat %40 tuğla kırığı Çok az cüruf	%5 volkanik kayaç(mika) %5tuğla kırığı %90 kuvars
<63 µ	%70 kuvars-feldispat %30 tuğla kırığı Çok az cüruf	%10 volkanik kayaç(mika) %90 tuğla kırığı

DENEY SONUÇLARINA GÖRE:

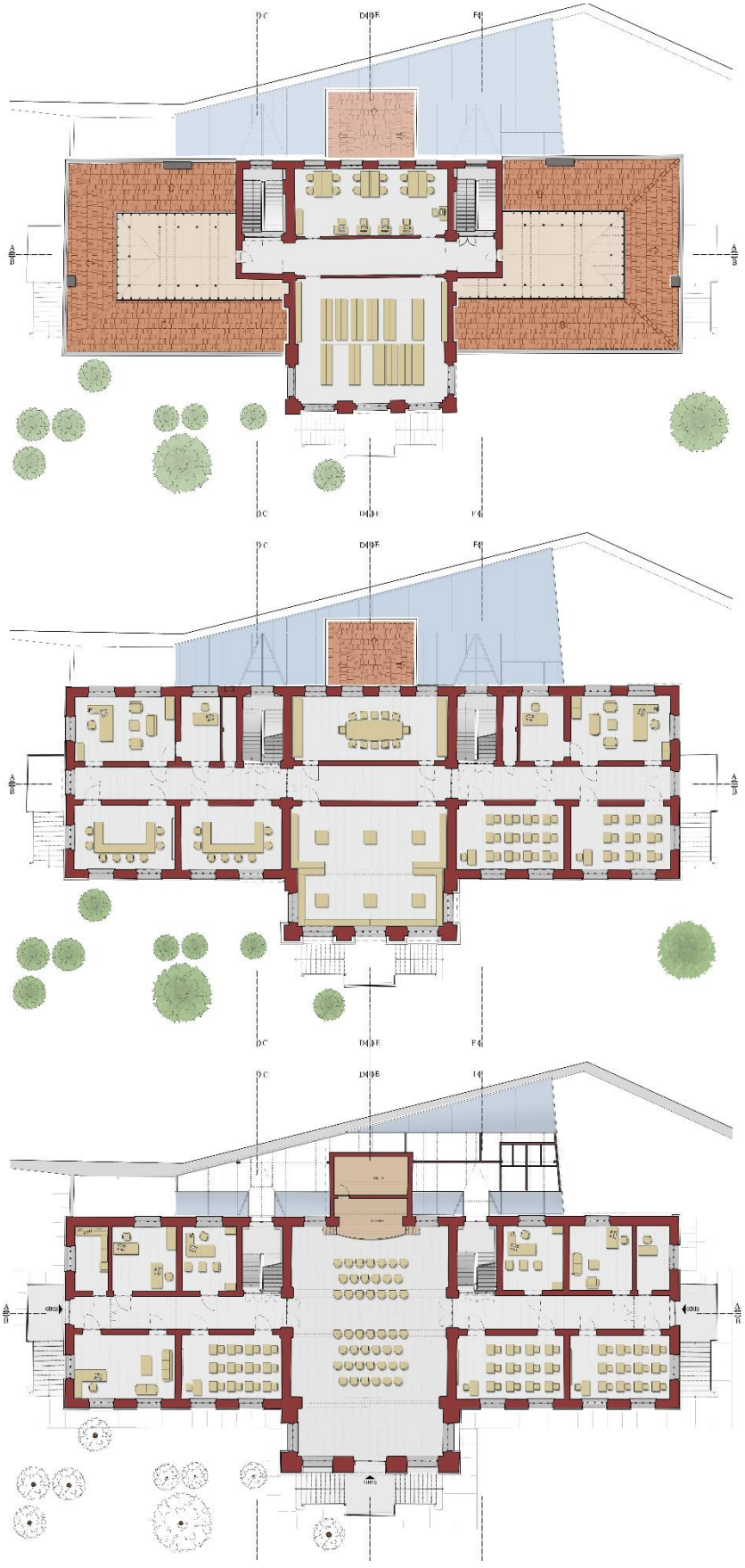
Rum okulu 1 (iç sıva): Yaklaşık 1:3 bağlayıcı: agrega oranına sahip, kireç esaslı bir harç örneğidir. Agregaları 8mm elek altı boyuttadır. Agregaları büyük oranda kumdur. İnce agregaları arasında çok az tuğla kırığı ve tozu ile cüruf katkısı tespit edilmiştir.

Rum Okulu 2 (bağdadi iç sıva): Yaklaşık 1:3 bağlayıcı: agrega oranına sahip kireç esaslı bir harç örneğidir. Agregaları 1No.lu örnek ile benzerdir. Ancak agregaları 4mm elek altı boyuttadır. Agregaları büyük oranda kumdan oluşmuştur. İnce agregaları arasında tuğla kırığı ve tozu katkısı tespit edilmiştir. Örnekte bol miktarda, kıtık, saman türü lifli katkı tespit edilmiştir.

Örnekler, bağlayıcı: agrega oranları, bağlayıcı özellikleri, agrega türleri ve agrega boyut dağılımı açısından birbirine benzer özellikler sergilemektedir. Örnek 2 de farklı olarak lifli katkı kullanımı tespit edilmiştir.

Örneklerin bünyesinde klor ve nitrat tuzları tespit edilmiştir.

EK D

Şekil D.1: Restorasyon önerisine yönelik plan çalışmaları. Alttan yukarı sırasıyla Zemin, birinci ve ikinci kat planları.

Şekil D.2: Restorasyon önerisine yönelik kesit çalışmaları.
Üstte A-A, altta D-D kesitleri.

Şekil D.3: Restorasyon önerisine yönelik güney cephesi çalışması.

EK E